

Vladimir Savcenko

Fantastic Club

ULUITOAREA DESCOPERIRE A LUI V. V. KRIVOȘEIN

EDITURA ALBATROS

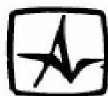
Fantastic Club

Vladimir Savcenko

ULUITOAREA DESCOPERIRE A LUI V. V. KRIVOŞEIN

În româneşte de George Iaru

EDITURA ALBATROS • 1971

prototip copertă: GH. MARINESCU

Titlul original:

Владимир Савченко
ОТКРЫТИЕ СЕБЯ

Издательство ЦК ВЛКСМ „Молодая гвардия"
Москва, 1967

OMULE, AJUTĂ-TE SINGUR!

Ludwig van Beethoven

PARTEA ÎNTÂI

PAŞI ÎN BEZNĂ

Capitolul 1

Când verificaţi reţeaua electrică,
întrerupeţi curentul!
Afiş referitor la tehnica securităţii

Era ora trei noaptea. Pe reţeaua electrică ce alimenta Laboratorul noilor sisteme s-a produs brusc un scurtcircuit. Automatul de protecţie de la substaţia de alimentare cu energie a Institutului de sistemologie din Dneprovsk a reacţionat prompt, aşa cum reacţionează toate automatele de protecţie într-o asemenea situaţie: a deconectat reţeaua de transformator, a aprins un beculeţ roşu pe tabloul de control din camera de gardă şi a declanşat soneria de alarmă.

Electricianul de serviciu, Jora Prahov, adâncit în studierea „Manualului motociclistului începător” (Jora urma să dea în curând examenul de conducere), a tresărit nervos şi, a oprit imediat soneria, iar la becul care clipea într-una se uita chiorâş, din când în când, aşteptând să se potolească. De obicei, laboratoarele remediau cu mijloace proprii defecţiunile locale, intervenite pe reţeaua electrică.

Cam după vreo oră însă, îşi dădu seama că în noaptea aceea nu va fi lăsat în pace să-şi vadă de treburile sale. Plictisit, închise cartea, îşi luă geanta cu scule, mănuşile, roti săgeata metalică de pe uşă

în dreptul inscripției „Lab. noilor sist.”, apoi părăsi camera de gardă.

Copacii întunecaţi din parcul institutului pluteau în ceaţă până aproape de coroană. Transformatoarele substaţiei, sprijinindu-se în ţevile de răcire, păreau nişte babe burduhănoase. Pe fondul cenuşiu al cerului se profila, ca o stâncă roasă de vreme, vechea clădire a institutului, cu balcoane greoaie şi turnuleţe alambicate. În stânga ei, paralelipipedul noului corp se străduia zadarnic să acopere lumina difuză a zorilor de iunie.

Jora îşi consultă ceasul (era ora patru şi zece minute), îşi aprinse o ţigară, apoi, împrăştiind ceaţa dimineţii cu geanta de scule, o apucă spre dreapta, către un colţ îndepărtat al parcului, unde, într-o izolare totală, se înălţa Laboratorul noilor sisteme...

La ora cinci şi jumătate, în urma telefoanelor agitate ale electricianului Prahov, în aceeaşi direcţie au pornit în grabă două maşini: „Salvarea” şi maşina serviciului de intervenţii a miliţiei orăşeneşti din Dneprovsk.

Un bărbat înalt şi slab, îmbrăcat într-un costum de şantung de culoare deschisă, o pornise de-a dreptul prin parc, fără să mai ţină seama de aleile asfaltate. Boarea dimineţii îi flutura insistent părul cărunt şi rar, iar în urma lui rămâneau dâre lungi şi

întunecate prin iarba cenuşie, plină de rouă.

În spaţiul larg dintre cele două clădiri ale institutului îl întâmpină lumina puternică, roz-gălbuie a zorilor. În frunzişul copacilor începură să sporovăiască păsările. Dar Arkadi Arkadievici Azarov nici nu băgă de seamă.

„Tovarăşe director, l-a anunţat, cu câteva minute în urmă la telefon o voce răguşită, în Laboratorul noilor sisteme a avut loc un accident. Se pare că sunt victime. Vă rog să veniţi imediat!”

Trezit brusc din somn, înainte de vreme, Azarov simţi că îl cuprinde un sentiment de sfârşeală. Trupul parcă-i era de vată, capul îi huruia îngrozitor şi întreaga viaţă îi părea de-a dreptul dezgustătoare.

„La laborator... Accident... veniţi imediat...”

Probabil că era cineva de la miliţie. Începură să-l macine gândurile: „Victime...” ce cuvânt idiot! Cine şi ce a păţit? Or fi morţi şi răniţi? Poate că nu şi-au ars decât turul pantalonilor. Nu. Se pare că e totuşi ceva serios... Al doilea caz în decurs de şase luni.

Întâi, studentul acela zăpăcit s-a vârât în calea radiaţiilor gama, ca să grăbească experienţa... Şi acum... Dar nu, Krivoşein nu-i un student, un tinerel oarecare... Şi atunci, ce s-o fi întâmplat? Lucrau noaptea târziu, erau obosiţi şi... Trebuie să le interzică să mai lucreze în timpul nopţii. Dar în mod categoric!

...Cu cinci ani în urmă când acceptase propunerea de a conduce Institutul de sistemologie de la Dneprovsk, academicianul Azarov s-a gândit să introducă aici un sistem ştiinţific menit să transforme totul într-un fel de anexă a propriului său creier, în visurile sale, structura institutului trebuia să se bazeze pe principiul ramificării verticale: el avea să elaboreze ideile generale cu privire la activitatea de cercetare şi de alcătuire a sistemelor, conducătorii secţiilor şi laboratoarelor urmau să le dezvolte în amănunt şi să stabilească sarcini concrete pentru executanţi, aceştia trebuind să se străduiască să... Apoi, pe baza rezultatelor obţinute, lui i-ar fi revenit sarcina să tragă concluzii generale, să emită noi idei fundamentale. Dar realitatea se amesteca cu brutalitate în aceste planuri frumoase. Intervenţia unor forţe arbitrare, de nestăpânit, se resimţea în cele mai diverse domenii, fie că era vorba de nepriceperea unor colaboratori sau de independenţa exagerată a altora, de neîndeplinirea graficelor de construcţii – motiv pentru care depozitul şi curtea institutului erau pline încă şi acum de lăzi cu utilaje nedespachetate – de contractele cu privire la lucrările menite să acopere cheltuielile institutului prin mijloace proprii, de certurile care izbucneau, din când în când, în sânul colectivului, de diferitele accidente

sau tot felul de întâmplări neprevăzute... Şi Arkadi Arkadievici constată cu amărăciune că până în prezent nu reuşise să se apropie nici măcar cu un pas de realizarea măreţului său plan, elaborat cu cinci ani în urmă.

Clădirea cu un singur etaj, acoperită cu olane, părea de o albeaţă idilică printre teii în floare ce răspândeau un parfum discret. În faţa intrării, pe iarba strivită fără milă, se opriseră două maşini: ZIL-ul alb al salvării şi o „Volgă” albastră cu dungă roşie. Ajuns în faţa laboratorului Arkadi Arkadievici îşi încetini paşii. Îşi aduse aminte că de un an şi jumătate, de când exista laboratorul, el nu dăduse pe acolo decât o singură dată, chiar la început, şi atunci în fugă, cu prilejul unei vizite prin întregul institut. Acum încerca foarte vag să-şi imagineze cam ce se ascunde acolo, în dosul uşii.

Laboratorul noilor sisteme... De fapt, Azarov nu avea deocamdată nici un motiv să-l ia în serios, cu atât mai mult cu cât nu fusese înfiinţat din iniţiativa sa, ci datorită unui concurs nenorocit de împrejurări. Optzeci de mii de ruble din bugetul institutului fuseseră în pericol. Până la sfârşitul anului mai rămăsese doar o lună şi jumătate. Să cheltuieşti banii prevăzuţi la capitolul „Punere în funcţiune de noi laboratoare” era cu neputinţă. La început constructorii şi-au luat angajamentul să predea corpul cel nou până la 1 Mai, apoi până la 7

Noiembrie şi, în sfârşit, de ziua Constituţiei. Apoi însă pomeneau de 8 Martie. Containerele şi lăzile cu aparataj umpleau parcul. Mai grav era însă faptul că banii necheltuiţi conform prevederilor reprezentau o serioasă ameninţare. În anul următor organele de planificare s-ar fi putut să amputeze bugetul... La o şedinţă a colectivului Arkadi Arkadievici a organizat un „concurs” pe tema: „cine se angajează să cheltuiască, cu rost şi pe baza unei idei, aceste optzeci de mii de ruble, până la sfârşitul anului?” Krivoşein a propus să se înfiinţeze şi să se utilizeze un „laborator al cercetării informaţiei întâmplătoare”. Întrucât alte propuneri nu s-au mai făcut, ideea a fost acceptată.

Arkadi Arkadievici a aprobat-o cu inima strânsă, i-a schimbat chiar numele, dându-i unul mai... acceptabil: „Laboratorul noilor sisteme”. Şi laboratorul a fost înfiinţat. În ce-l priveşte pe Krivoşein, acesta nu era, la început, decât un fel de „lucru în sine”, pentru conducătorul institutului, un bun inginer specialist în tehnica sistemelor, şi atât. Lasă-l să se bucure de independenţă, s-a gândit el, să pună totul pe roate, iar când se va trece la cercetări, va veni el singur să ceară un conducător. Şi atunci se va găsi, prin concurs, un candidat în ştiinţe sau, şi mai bine, un doctor în ştiinţe. Apoi se va determina şi profilul laboratorului conform

preocupărilor conducătorului său.

Bineînţeles că Arkadi Arkadievici nu excludea posibilitatea afirmării, între timp, a lui Krivoşein însuşi. Tema pe care acesta a dezbătut-o în Consiliul ştiinţific, vara trecută, cu privire la... oare la ce anume?... Aha, la autoorganizarea sistemelor electronice prin introducerea informaţiei întâmplătoare, putea să stea la baza unei disertaţii de candidat în ştiinţe sau chiar a unei teze de doctorat. Dar cu lipsa sa de pricepere în a se pune bine cu toată lumea, prin tendinţa sa, de neiertat, de-a face mereu scandal avea puţine şanse de a reuşi. Atunci, în şedinţa Consiliului ştiinţific, n-ar fi trebuit să respingă într-o asemenea manieră observaţiile profesorului Voltamperov; bietul Ippolit Illarionovici a fost nevoit după aceea să ia picături calmante... Nu, această încredere nemăsurată în sine a acestui Krivoşein este cu totul de neiertat! În definitiv, până în prezent nu există date care să ateste că el a reuşit să-şi confirme ideea. Un an este, desigur, un termen scurt, dar nici inginerul Krivoşein nu este un doctor în ştiinţe care să-şi poată permite să se adâncească în cercetări timp de zeci de ani.

Şi apoi scandalul recent... Arkadi Arkadievici se posomorî şi cute adânci îi brăzdară faţa. Trecuse o lună şi jumătate de atunci şi totuşi ziua în care Krivoşein a desfiinţat, pur şi simplu, teza de

doctorat a secretarului ştiinţific al institutului, cu ocazia susţinerii ei, stăruia încă atât de vie şi de neplăcută în mintea sa. De fapt, nu numai el a atacat lucrarea. Dar dacă Krivoşein n-ar fi început, totul s-ar fi terminat cu bine. Să vii aşa, într-un alt cadru, fără măcar să-ţi fi anunţat intenţiile, să loveşti într-unul de-al tău, să arunci o umbră asupra institutului, ba chiar asupra academicianului Azarov... E adevărat că nici el, Arkadi Arkadievici, n-ar fi trebuit să îmbrăţişeze cu atâta bunăvoinţă această teză, să-i mai facă şi un referat pozitiv... Dar s-a gândit că n-ar fi rău să aibă un doctor în ştiinţe format chiar în institutul pe care îl conduce. Şi apoi, câte lucrări mai slabe n-au trecut cu succes...

După această întâmplare, într-un moment de supărare, Arkadi Arkadievici i-a dat de înţeles că nu are de gând să-l mai reţină în institut... Dar cum de şi-a adus aminte tocmai acum de toate astea. Era nu numai neplăcut, ci cu totul deplasat.

Se vedea că în clădire domneşte o vie agitaţie. Gândul că va trebui să intre, să vadă, să dea explicaţii îi provocă o senzaţie asemănătoare cu durerea de dinţi.

„Aşadar, din nou Krivoşein! îşi spuse el în gând furios. Ei bine, dacă şi de data asta vinovatul e tot el!”...

Arkadi Arkadievici urcă treptele, străbătu repede

coridorul strâmt, plin de aparate şi lăzi, pătrunse într-o încăpere şi privi întrebător în jur.

Camera mare, cu şase ferestre, sugera foarte vag un laborator în care se fac cercetări în domeniul electronicii şi al matematicii. Peste tot, pe duşumea, pe mese, pe rafturi se înşirau generatoare, cu carcasele lor metalice, având în părţi orificii de ventilaţie, oscilografe îmbrăcate în plastic, butelii burduhănoase, baloane, ţevi de sticlă, cuve... Baloanele se înghesuiau până şi pe cutiile verzui ale redresoarelor cu seleniu. Mijlocul încăperii era aproape în întregime ocupat de o instalaţie diformă, la prima vedere, înconjurată de conducte, fire electrice, ţevi curbate în forme stranii. În spatele ei abia se zărea tabloul de comandă al unui calculator electronic.

„Ce caracatiţă o mai fi şi asta?” îşi spuse mirat Arkadi Arkadievici.

— Mai are puls, spuse o voce de femeie în stânga sa.

Academicianul se întoarse într-acolo. Spaţiul liber de butelii şi de tot felul de dispozitive dintre uşă şi peretele alăturat era cufundat în penumbră. Doi infirmieri tocmai ridicau cu grijă de pe duşumea un om îmbrăcat în halat cenuşiu de laborator şi îl mutară pe o targă. Capul îi era căzut pe spate, iar părul i se udase într-o băltoacă de lichid uleios vărsat pe jos. O femeie mică de statură, probabil

doctoriţa, începu să se agite în jurul celui de pe targă.

— Stare de şoc, constată ea. Faceţi-i o injecţie cu adrenalină şi apoi respiraţie artificială...

Academicianul se apropie. Pe targă zăcea un tânăr cu trăsături regulate, foarte palid la faţă, având un păr castaniu închis. „Nu, ăsta nu-i Krivoşein! Dar cine să fie oare? Parcă l-am mai văzut undeva...” Unul dintre infirmieri pregăti seringa pentru injecţie. Arkadi Arkadievici aspiră adânc şi fu cât pe aci să se înece. În cameră mirosea puternic a acizi, a izolaţie arsă – mirosurile grele şi nedefinite ale accidentului. Pe podea se scursese un lichid vâscos prin care infirmierii şi doctoriţa călcau fără să-l ia în seamă.

Pe neaşteptate în cameră intră cu un aer preocupat un bărbat uscăţiv, în haine bleumarin. Avea o figură inexpresivă, părul sur, pieptănat într-o parte, ochii mici şi cenuşii, neobişnuit de apropiaţi unul de altul, pe faţa sa osoasă, cu pometi ieşiţi, cu obrajii scofâlciţi şi prost bărbieriţi. Noul venit îl salută foarte rece pe Arkadi Arkadievici, iar acesta îi răspunse destul de înţepat. Nu mai fu nevoie de prezentări. Tot Onisimov se ocupase, în luna februarie a aceluiaşi an, şi de „dosarul cu privire la iradierea practicantului Gorşkov”.

— Să începem cu identificarea cadavrului, vorbi

el sec şi inima lui Arkadi Arkadievici se făcu cât un purice. Vă rog să poftiţi aici.

Azarov o porni după el spre un colţ al încăperii, unde se vedea ceva acoperit cu o muşama cenuşie, de sub care ieşeau la iveală oasele galbene de la degetele unor picioare.

— Legitimaţia de serviciu pe care am găsit-o asupra lui, spuse Onisimov oficial, în timp ce ridica marginile muşamalei, este emisă pe numele de Krivoşein Valentin Vasilievici. El e?

Viaţa nu i-a dat prea des prilejul lui Azarov să se întâlnească faţă în faţă cu moartea. Simţi dintr-odată că se înăbuşă şi îşi desfăcu gulerul cămăşii. De sub muşama apăru părul, tuns scurt, cu firele lipite unele de altele, apoi ochii daţi peste cap, obrajii supţi, gura cu colţurile trase în jos, mărul lui Adam proeminent pe gâtul plin de vine, claviculele parcă străpungând pielea... „Cât de mult a slăbit!...”

— Da, el e!

— Vă mulţumesc, spuse Onisimov, lăsând muşamaua să cadă la loc.

Va să zică Krivoşein... Se văzuseră alaltăieri lângă corpul vechi de clădiri. Trecuseră unul pe lângă altul şi, ca de obicei, se salutaseră politicos. Deşi nu-i era de loc simpatic, pe atunci era totuşi un om *viu*, îndesat, cu obrajii plini. Iar acum... Moartea parcă a supt totul din el, i-a secat trupul

lăsând doar oasele acoperite de o piele cenuşie.

„Krivoşein era copleşit, probabil, de rolul său în crearea laboratorului...” se gândi Azarov pe neaşteptate, în timp ce Onisimov ieşi din cameră.

— Ai, ai, ai! Ţî-ţî-ţî... se auzi deodată în liniştea laboratorului.

Arkadi Arkadievici se întoarse. În uşă apăruse secretarul ştiinţific al institutului, Harri Haritonovici Hilobok. Faţa lui, ca de obicei foarte îngrijită, era cam umflată după somnul din care abia se trezise. Harri Haritonovici era ceea ce se cheamă un bărbat bine. Un costum uşor îi reliefa corpul masiv, bine legat. Capul cu o formă regulată era încadrat de un păr castaniu, ondulat, iar tâmplele le avea uşor argintate. Ochii îi erau căprui, nasul îl avea mare şi drept, subliniat de o mustăcioară de culoare închisă, care îi scotea în evidenţă frumuseţea şi bărbăţia. Dar înfăţişarea sa era oarecum alterată de o bărbie cam mică şi de cutele adânci de la colţurile gurii, care apar de obicei din cauza unui permanent zâmbet forţat.

Ochii căprui ai docentului sclipeau de curiozitate, dar trădau şi o oarecare teamă.

— Bună dimineaţa, Arkadi Arkadievici! Ce i s-a întâmplat iar lui Krivoşein? Tocmai treceam pe aici... Şi-am văzut maşinile. Ce-or fi căutând lângă laborator, m-am gândit. Şi atunci am intrat... Apropo, Arkadi Arkadievici, aţi observat că

automatele de imprimat zac la el pe coridor? Între tot felul de vechituri... Şi cât s-a mai zbătut Valentin Vasilievici să le obţină... câte rapoarte n-a făcut... De asta ziceam, măcar să le dea altora, dacă tot nu le foloseşte... Harri Haritonovici oftă mâhnit, apoi privi spre dreapta. Te pomeneşti că-i studentul! Ai, ai, ai! Iar un student! Numai necazuri cu ei... În clipa aceea Onisimov se înapoie în cameră. Văzându-l, docentul îşi schimonosi gura într-un zâmbet. O, vă salut, Appolon Matveevici! Din nou pe la noi?

— Matvei Appolonovici, îl corectă acesta, în timp ce deschidea o cutie din lemn galben pe al cărei capac scria cu litere negre „Probe materiale”. Scoase o eprubetă şi se aplecă deasupra băltoacei de pe podea.

— Adică Matvei Appolonovici, vă rog să mă iertaţi! Eu vă ţin bine minte de data trecută, doar că am încurcat puţin numele. Matvei Appolonovici, da, desigur... Noi v-am pomenit încă multă vreme după aceea, priceperea dumneavoastră şi întreaga... îi tot dădea zor Hilobok.

— Tovarăşe director, ce fel de lucrări se efectuau în acest laborator? îl întrerupse anchetatorul, aplecându-se să culeagă lichid în eprubetă.

— Cercetarea sistemelor electronice care se autoorganizează, cu introducerea integrală a informaţiei, răspunse academicianul. Aşa, cel puţin

şi-a formulat tema, în planul pe anul în curs, Valentin Vasilievici Krivoşein.

— E clar. Onisimov se ridică, mirosi lichidul, şterse eprubeta cu vată şi o ascunse în cutie. Folosirea unor chimicale otrăvitoare era specificată în planul de muncă?

— Nu ştiu. Cred că nu era specificat nimic. Cercetătorul îşi desfăşoară activitatea ştiinţifică după cum crede el de cuviinţă.

— Dar ce i s-a întâmplat iar lui Krivoşein, dacă dumneavoastră personal, Arkadi Arkadievici, aţi fost deranjat atât de dimineaţă? întrebă Hilobok cu vocea scăzută.

— Tocmai asta e întrebarea: ce i s-a întâmplat? Era limpede că Onisimov se adresa academicianului. Scurtcircuitul n-are nici un amestec. El este o urmare a accidentului şi nu cauza lui. Acest lucru a fost stabilit cu certitudine. Nu există nici un fel de leziuni sau traumatisme datorate curentului... Dar ăsta ce instrument e? La ce foloseşte?

Onisimov se aplecă şi luă de jos un obiect ciudat, semănând cu coiful unui războinic din antichitate. Doar că acest coif era nichelat, plin de butoane şi înconjurat de fire electrice de diferite culori. Firele duceau spre conductele şi baloanele instalaţiei masive din celălalt colţ al camerei şi spre maşina electronică de calcul.

— Acesta? academicianul ridică din umeri. Hm...

— E „coiful lui Monomah”, adică aşa i se spune, de obicei, la noi. Bineînţeles mai mult în glumă, îi veni în ajutor Hilobok. Mai precis se cheamă STE-1, adică sistemul traductorilor cu electrozi pentru înregistrarea biocurenţilor creierului. Asta o ştiu, Arkadi Arkadievici, de când Krivoşein mi-a cerut să-i mai fac unul la fel...

— Bun, e clar. Cu permisiunea dumneavoastră am să-l iau cu mine, deoarece se afla pe capul victimei. Apoi, înfăşurând firele, Onisimov se îndreptă către fundul încăperii.

— Cine a murit, Arkadi Arkadievici? întrebă Hilobok în şoaptă.

— Krivoşein.

— Ai, ai, ai! Păi cum vine asta? Ia te uită, ne-a făcut-o!... Acum iar o să aveţi necazuri, Arkadi Arkadievici, tot felul de neplăceri...

Onisimov se înapoie, împachetă „coiful lui Monomah” în hârtie şi îl puse în cutia sa. În liniştea laboratorului nu se auzea decât gâfâitul infirmierilor care se chinuiau cu practicantul aflat în nesimţire.

— Dar de ce era Krivoşein în pielea goală? întrebă pe neaşteptate Onisimov.

— Era în pielea goală?! se miră academicianul, înseamnă că l-au dezbrăcat medicii. Nu ştiu! Nu pot să-mi dau seama!

— Hm... E clar! Dar ce credeţi dumneavoastră, la ce servea acest rezervor? Nu cumva pentru baie?

Anchetatorul arătă spre un rezervor de plastic, care zăcea într-o rână, printre recipientele pe care le-a spart şi strivit în cădere. Pe pereţii săi transparenţi atârnau ţurţuri şi picături dintr-o substanţă cenuşiu-gălbuie. Alături de rezervor se zăreau cioburi dintr-o oglindă mare.

— Pentru baie?! Pe academicianul Arkadi Arkadievici Azarov începură să-l supere aceste întrebări. Mă tem că dumneavoastră aveţi păreri cu totul originale despre destinaţia unui laborator ştiinţific, tovarăşe... E-e... Anchetator!

— Şi alături se afla o oglindă bună, cam de înălţimea unui om, îşi continuă Onisimov ideea. Oare ce rost avea oglinda?

— Nu ştiu. Eu nu am de unde să cunosc detaliile tehnice ale tuturor celor o sută şaizeci de lucrări care se fac în institutul meu!

— Vedeţi, Appolon Matve... Adică Matvei Appolonovici, vă rog să mă iertaţi, se grăbi să-l scoată pe academician din încurcătură docentul Hilobok, Arkadi Arkadievici conduce întregul institut, face parte din cinci comisii interdepartamentale, redactează o revistă ştiinţifică, deci se înţelege că nu poate intra în detaliile fiecărei lucrări în parte; pentru aceasta există executanţi. Afară de asta, răposatul – din

păcate, asta-i realitatea! – răposatul Valentin Vasilievici Krivoşein era un om cu o fire prea independentă, căruia nu-i plăcea să se consulte cu nimeni, să împărtăşească nimănui proiectele sau ideile sale, nici rezultatele. Şi trebuie s-o spunem deschis că el neglija destul de des, din păcate, tehnica securităţii... Desigur, îmi dau seama „de mortuis aut bene, aut nihil”, cum se spune, adică despre morţi să nu vorbim decât de bine, sau nimic, mă înţelegeţi? Dar ce a fost, a fost. Vă aduceţi aminte, Arkadi Arkadievici, acum doi ani, iarna, pe atunci el mai lucra încă la Ivanov al nostru, în ianuarie... Nu, în februarie... Sau poate că totuşi în ianuarie... ori poate chiar încă în decembrie – vă amintiţi – a inundat cu apă etajele inferioare, a provocat pagube, a compromis lucrările?

— Oh, ce târâtură eşti, Hilobok! se auzi deodată o voce de pe targă. Studentul-laborant, agăţându-se de margini, încerca să se ridice. Oh, da... Păcat că te-am lăsat atunci în pace!

Toată lumea se întoarse spre el. Pe Azarov îl trecură fiorii. Vocea studentului semăna grozav cu cea a lui Krivoşein – aceeaşi uşoară răguşeală, aceeaşi neglijenţă în pronunţarea terminaţiei cuvintelor... Laborantul recăzu sleit de puteri, cu capul atârnând către podea. Infirmierii îşi ştergeau cu satisfacţie transpiraţia. Şi-a venit în fire, dragul

de el! Doctoriţa le făcu un semn scurt, după care ei ridicară targa şi se îndreptară spre ieşire. Academicianul îl privi cu atenţie pe tânăr. Şi din nou inima lui îşi pierdu ritmul normal: laborantul – la prima vedere nu-ţi dădeai seama prin ce anume – semăna cu Krivoşein, dar nu cu cel viu, ci cu cadavrul acela de sub muşama.

— Da, da, iată că şi pe practicant a reuşit să-l aţâţe, spuse Hilobok dând din cap cu blândeţe.

— Dar de ce v-a... calificat în felul ăsta? Onisimov se întoarse spre el întrebător. Aţi avut vreun conflict cu el?

— Doamne fereşte! Docentul ridică sincer din umeri. Nici n-am vorbit cu el decât o dată, atunci când i-am făcut formule de practică, pentru a fi primit în laboratorul lui Krivoşein, la cererea personală a lui Valentin Vasilievici, întrucât acest...

— ... Kraveţ Viktor Vitalievici, spuse Onisimov, consultându-şi însemnările.

— Exact... este rudă cu Krivoşein. E student la Universitatea din Harkov. Astă iarnă ne-au fost trimişi cincisprezece tineri pentru a face practică la noi un an de zile. Iar Krivoşein l-a încadrat ca laborant fiindcă i-era rudă. Cum să-l refuzi! Toţi suntem oameni...

— Dar mai termină odată, Harri Haritonovici! îl întrerupse academicianul.

— E clar, dădu din cap Onisimov. Dar spuneţi-mi,

în afară de Kraveţ, victima mai avea rude sau persoane apropiate?

— Cum să vă spun, Matvei Appolonovici? şi Hilobok oftă din suflet. Oficial nu avea, dar neoficial... Tot venea pe la el o femeie. Nu ştiu, i-o fi fost logodnică sau doar aşa... Kolomieţ, Elena Ivanovna, lucrează la un birou de construcţii din apropiere, o femeie, simpatică...

— E clar. Văd că sunteţi la curent, şi Onisimov se îndreptă spre uşă rânjind.

După un timp se înapoie cu un aparat de fotografiat şi îndreptă „ochiul” exponometrului spre colţul încăperii.

— Sunt nevoit să sigilez laboratorul pe tot timpul desfăşurării anchetei. Cadavrul va fi transportat la serviciul de expertiză medico-legală pentru autopsie. Tovarăşii însărcinaţi cu organizarea înmormântării vor trebui să se adreseze celor de acolo. Anchetatorul se îndreptă spre colţul încăperii şi apucă muşamaua care acoperea cadavrul lui Krivoşein. Am să vă rog să vă daţi la o parte din dreptul ferestrei; să fie mai multă lumină. De fapt, eu nu vă mai reţin, tovarăşi. Scuzaţi-mă că v-am deranjat...

Deodată tăcu şi ridică muşamaua cu o mişcare bruscă. Sub ea, pe linoleumul cafeniu, zăcea un schelet! În jurul lui se făcuse o băltoacă gălbuie, care păstra contururile vagi, caricaturizate parcă,

ale unui corp omenesc.

— Oh! Hilobok îşi plesni palmele şi se retrase dincolo de prag.

Arkadi Arkadievici simţi că i se moaie picioarele şi se rezemă de perete. Anchetatorul, cu mişcări mecanice, fără grabă, împături muşamaua, privind ca vrăjit la scheletul din faţa lui, care parcă rânjea batjocoritor, arătându-şi dinţii. De pe craniu căzu fără zgomot în băltoacă un smoc de păr castaniu închis.

— E clar... Mormăi Onisimov dezorientat. Apoi se întoarse către Azarov, îl privi cu reproş în ochii larg deschişi din dosul ochelarilor cu rame dreptunghiulare. Aici nu-i lucru curat, tovarăşe director... E clar...

Capitolul 2

— Ce puteţi spune în apărarea dumneavoastră?
— Păi să vedeţi, eu...
— Destul. Să fie împuşcat. Următorul!

Dintr-o convorbire

De fapt, anchetatorului Onisimov nu-i era deocamdată nimic clar. Pur şi simplu, îi rămăsese din vremuri mai fericite pentru el obiceiul de a spune mereu „e clar” – obicei de care se chinuia să scape, dar nu reuşea. Mai mult, Matvei Appolonovici era intrigat, ba chiar extrem de

îngrijorat de întorsătura pe care o luase întreaga afacere. Cu o jumătate de oră înainte de a primi telefonul de la Institutul de sistemologie, expertul în problemele medico-legale, Zubato, care era de serviciu cu el în noaptea aceea, plecase undeva afară din oraş, să cerceteze împrejurările unui accident de circulaţie. Şi acum, descurcă-te, poftim! În locul cadavrului, care nici nu avusese timp să se răcească, zăcea, în aceeaşi poziţie, un schelet. Una ca asta nu se mai întâmplase în practica criminalistică. Nimeni n-o să creadă că respectivul cadavru s-a prefăcut *singur* într-un schelet. Toată lumea o să-l ia peste picior! Plecase şi „Salvarea”. Măcar ăia dacă ar fi confirmat faptul. Nu apucase nici măcar să fotografieze cadavrul...

Într-un cuvânt, cele întâmplate îi apăreau lui Onisimov ca un lanţ de serioase scăpări în desfăşurarea anchetei. De aceea, înainte de a părăsi incinta institutului, el se înarmă cu declaraţiile scrise ale tehnicianului Prahov şi ale academicianului Azarov.

Electricianul Prahov Gheorghi Danilovici – 20 de ani, naţionalitate rusă, necăsătorit, apt pentru serviciul militar, fără partid – a arătat următoarele: „... Când am intrat în laborator, lumina din tavan ardea. Defecţiunea se produsese numai la reţeaua de înaltă tensiune. În încăpere plutea un asemenea miros, încât era cât pe ce să vomit. Un miros ca de

spital. Primul lucru pe care l-am observat a fost un bărbat gol, culcat în rezervorul răsturnat, cu braţele şi picioarele atârnându-i afară. Pe cap avea o instalaţie metalică. Din rezervor se scurgea ceva ce semăna cu serul de sânge închegat. Cel de al doilea – studentul cel nou, îl cunoşteam din vedere – zăcea alături, cu faţa în sus, cu braţele în lături. M-am repezit spre cel din rezervor şi l-am tras afară. Era cald încă şi foarte alunecos, de nu puteai să-l apuci. L-am scuturat. Nu părea viu. L-am recunoscut. Era Valentin Vasilievici Krivoşein. Îl întâlneam deseori prin institut şi ne salutam. Studentul respira, dar nu-şi recăpătase cunoştinţa. Întrucât în timpul nopţii pe teritoriul institutului nu găseşti pe nimeni, în afară de paza externă, am chemat de la telefonul laboratorului „Salvarea” şi miliţia.

În ceea ce priveşte scurtcircuitul, acesta s-a produs la cablul plasat jos, de-a lungul peretelui, într-o ţeavă de aluminiu care duce la tabloul electric al laboratorului. Rezervorul, în cădere, a spart o butelie care conţinea acid, după cum se vede, şi acidul a ars totul în locul acela, provocând un scurtcircuit”.

Faptul că a sosit la locul accidentului abia după o oră de la declanşarea soneriei de alarmă Jora l-a trecut cuminte sub tăcere.

Directorul institutului, Azarov Arkadi Arkadievici,

doctor în ştiinţe fizico-matematice şi membru activ al Academiei de ştiinţe – cincizeci şi opt de ani, naţionalitate rusă, căsătorit, cu serviciul militar satisfăcut, membru al PCUS – a confirmat că el „a recunoscut cadavrul ce i-a fost prezentat la locul faptei de către anchetatorul Onisimov M. A. Avea trăsăturile chipului lui Valentin Vasilievici Krivoşein, şeful „laboratorului noilor sisteme” şi, în afară de asta, a menţionat, cu o obiectivitate ştiinţifică proprie unui academician, că „l-a frapat starea de epuizare cu totul neobişnuită a răposatului, mai bine zis neverosimilă, care-i schimbase cu totul aspectul său obişnuit...”

La orele zece şi jumătate dimineaţa Onisimov s-a înapoiat la Departamentul orăşenesc al miliţiei, în biroul său de la parter, ale cărui ferestre, acoperite de barele verticale ale unui grilaj, dădeau spre Bulevardul Marx, animat la orice oră a zilei. Matvei Appolonovici i-a raportat pe scurt maiorului de serviciu, Rabinovici, cele întâmplate, a trimis la expertiză eprubetele cu lichid, apoi a telefonat la Spitalul de urgenţă şi a întrebat în ce stare se află unicul martor ocular al celor petrecute. I s-a răspuns că laborantul se simte bine şi că a cerut să i se dea drumul.

— Bine, daţi-i drumul, am să trimit imediat maşina după el, consimţi Onisimov.

De abia a terminat să dea dispoziţiile necesare

pentru trimiterea maşinii, când în birou a intrat valvârtej expertul în probleme medico-legale, Zubato, un tip sangvin, cu o voce de tunet şi braţe păroase.

— Matvei, ce naiba mi-ai adus?! exclamă el indignat, trântindu-se pe un scaun, care gemu sub greutatea lui. Ce idioţenii sunt astea? Cum să stabilesc cauza morţii după un schelet?

— Ce a rămas aia ţi-am adus, spuse Onisimov ridicând din umeri. Bine că ai venit. Te întreb din mers: cum se poate transforma un cadavru în schelet?

— Îţi răspund tot din mers: prin descompunerea ţesuturilor. În condiţii obişnuite, procesul durează săptămâni şi chiar luni de zile. Asta-i tot ce poate cadavrul singur.

— Dar atunci... *cum poate* fi transformat un cadavru în schelet?

— Se jupoaie, se curăţă de măruntaie, se îndepărtează ţesuturile moi şi se fierbe în apă până la dezgolirea completă a oaselor. Se recomandă schimbarea apei. Poţi să-mi relatezi limpede ce s-a întâmplat?

Onisimov povesti totul.

— Ce aiureală! Eh, păcat că n-am fost şi eu acolo! Zubato, înciudat, se pocni cu palmele peste genunchi.

— Şi pe şosea ce-a fost?

— Eh, un motociclist beat a dat peste o vacă. Amândoi sunt în viaţă... Deci, aşa zici tu: cadavrul „s-a topit”?

Expertul îşi miji ochii sceptic şi-şi apropie obrazul rotund de cel al lui Onisimov.

— Matvei, asta-i prea gogonată. Aşa ceva nu se poate întâmpla, ţi-o spun eu cu precizie. Omul nu-i un ţurţure de gheaţă, zise el, chiar şi mort. Nu cumva te-au trişat ăia?

— Cum adică?

— Uite aşa! Ţi-au trântit un schelet în locul cadavrului, în timp ce tu ba intrai, ba ieşeai... şi cu asta, basta!

— Ce tot îndrugi, că mi-au trântit?... După teoria asta ar însemna că academicianul a stat de pază. Dar uite că şi el declară...

Onisimov începu să se foiască, căutând declaraţiile lui Azarov.

— Ei, de acum o să tot declare! Ăştia sunt nişte... Zubato îşi mişcă într-un anumit fel degetele păroase. Ţii minte când tot acolo s-a iradiat un student? Şi atunci şeful laboratorului punea totul pe seama ştiinţei. Chipurile, un fenomen puţin cercetat, razele gama au distrus celulele de cristal ale dozimetrului... Iar la verificare s-a constatat că studenţii semnau instrucţiunile cu privire la munca cu izotopii fără să le citească! Nimănui nu-i convine să răspundă, nici academicienilor, mai ales când e

vorba de o treabă dubioasă. Adu-ţi aminte! Nu i-ai lăsat singuri cu cadavrul?

— I-am lăsat. Vocea anchetatorului se stinse. De două ori...

— Uite atunci s-a „topit” cadavrul tău! şi Zubato izbucni într-un râs plin de vioiciune, râsul celui mulţumit că necazul nu i s-a întâmplat lui.

Anchetatorul căzu o clipă pe gânduri, apoi dădu din cap cu încăpăţânare.

— Nu, n-ai să mă poţi convinge. Doar l-am văzut... Dar ce e de făcut acum cu scheletul ăsta?

— Să-l ia naiba!... Ah, ia stai, am o idee! Trimite craniul la atelierul de sculptură al oraşului. Să-i refacă chipul după metoda profesorului Gherasimov. Se pricep la aşa ceva. Dacă o să corespundă, atunci... Asta va fi senzaţia secolului în criminalistică! Dacă nu... Zubato îl privi cu compătimire pe Matvei Appolonovici, atunci n-aş vrea să fiu în pielea ta când o să discuţi cu Alexei Ignatievici! În regulă, am să-l trimit chiar eu. Ce să faci, asta-i! spuse el ridicându-se în picioare. Şi am să examinez... măcar scheletul, dacă cu cadavrul ţi s-au încurcat socotelile.

Zubato părăsi încăperea.

„Dar dacă, într-adevăr, m-au păcălit? Onisimov îşi aduse aminte cu câtă duşmănie îl privise academicianul, cât de slugarnic fusese docentul Hilobok şi se înfioră. Am scăpat cadavrul printre

degete, principalul corp delict. Frumoasă treabă!”

Formă numărul de telefon al laboratorului de chimie.

— Victoria Stepanovna, te deranjează Onisimov. Aţi analizat lichidul?

— Da, Matvei Appolonovici. Procesul-verbal se dactilografiază, dar am să-ţi citesc datele: „Apă – 85 procente, albumine – 13 procente, aminoacizi – 0,5 procente, acizi graşi – 0,4 procente, ei şi aşa mai departe. Într-un cuvânt, e vorba de plasma sanguină. Conform analizei face parte din prima grupă. Conţinutul de apă e scăzut...

— E clar. Poate fi dăunătoare?

— Cred că nu...

— E clar... Dar dacă, de exemplu, te-ai cufunda în ea?

— Păi... s-ar putea să te... îneci. Ţi-ar conveni o asemenea chestie?

— Îţi mulţumesc!

Matvei Appolonovici trânti enervat receptorul în furcă, „Acum şi-a găsit să facă spirite! Dar se pare că versiunea accidentului cade... S-ar putea oare ca laborantul să-l fi înecat în rezervor? E foarte simplu. Dar nu, nu pare a fi aşa ceva...”

Cu fiecare clipă care trecea afacerea îi plăcu din ce în ce mai puţin lui Onisimov. Tocmai scosese pe birou documentele culese în cadrul institutului şi se apucase să le studieze când soneria telefonului îl

întrerupse.

— Matvei, eşti bun de cinste! bubui în receptor glasul de tunet al lui Zubato. Am reuşit să stabilesc unele lucruri interesante pe baza scheletului: coastele a şasea şi a şaptea, din partea dreaptă a coşului pieptului, prezintă nişte fisuri adânci transversale. Asemenea fisuri sunt provocate de obicei prin lovirea cu un obiect contondent greu sau printr-o ciocnire de un obiect, cum vrei s-o iei. Judecând după suprafaţa rupturii, fisurile sunt recente...

— E clar!

— Aceste fisuri nu pot fi cauza morţii. Dar o lovitură foarte puternică putea vătăma grav organele interne, care, din păcate, lipsesc... Cam aşa se prezintă lucrurile. Voi fi bucuros dacă asta te va ajuta.

— Şi încă cum! Ai trimis craniul la identificare?

— Chiar acum. Am telefonat şi mi-au promis că o să ne trimită rezultatul foarte repede.

„Deci nu e vorba de un accident survenit în timpul serviciului. Nici lichidul, nici scurtcircuitul nu pot rupe coastele unui om. Acolo au fost două persoane: victima şi încă cineva. Şi se pare că între victimă şi celălalt s-a dat o luptă, s-a încins o încăierare serioasă...”

Onisimov începu să se simtă mai vioi; afacerea îşi lua cursul obişnuit. Se apucă să compună textul

unei telegrame-fulger către Harkov.

Ziua de iunie începu să devină toridă. Soarele topea asfaltul, nu alta. Arşiţa pătrundea încet, încet şi în biroul lui Onisimov, care puse în funcţiune ventilatorul de pe masa de lucru.

Răspunsul miliţiei din Harkov sosi exact la ora treisprezece.

Laborantul Kraveţ fu adus la ora treisprezece şi treizeci. Păşind în birou el cercetă cu o privire atentă încăperea, apoi, observând gratiile de la ferestre zâmbi maliţios şi spuse:

— Astea la ce folosesc? Ca să grăbească mărturisirile?

— Nuuu, cum vă puteţi închipui una ca asta! răspunse cu multă bunăvoinţă Matvei Appolonovici. Pe vremuri această clădire aparţinea unui depozit en-gros, de aceea tot parterul are gratii la ferestre. O să le scoatem în curând; în fond hoţii n-o să se vâre de bunăvoie în bucluc, încercând o spargere la miliţie, ha-ha… Luaţi loc. V-aţi restabilit, puteţi să-mi răspundeţi la întrebări?

— Pot.

Laborantul traversă încăperea şi se aşeză pe un scaun din faţa geamului. Anchetatorul îl examină cu privirea. Era un tânăr de vreo douăzeci şi patru de ani, cel mult. Seamănă cu Krivoşein, aşa cum s-ar fi putut să arate acesta cu vreo zece ani în urmă. „De fapt – Matvei Appolonovici îşi mută

privirea pe fotografia din dosarul lui Krivoşein – lucrurile nu stau chiar aşa. Ăsta-i mai frumuşel”. Într-adevăr, chipul lui Kraveţ frapa printr-o regularitate a trăsăturilor ca de manechin. Impresia din primul moment o contraziceau doar ochii săi albaştri, de o limpezime tinerească, şi mai precis, nu ochii, ei privirea strecurată printre gene. Laborantul îl privea pe anchetator circumspect, cu o căutătură foarte matură. „Are ochii unui om care a văzut multe, remarcă Onisimov în sinea lui. Şi se pare că şi-a revenit destul de repede, după cele întâmplate. Nu se mai observă nici un fel de urme. Ei, să încercăm să vedem ce putem scoate de la el.

— Ştiţi, dumneavoastră semănaţi cu răposatul Krivoşein.

— Răposatul?! Laborantul strânse din dinţi şi pentru o clipă închise ochii. Înseamnă că el...

— Da, confirmă aspru Onisimov. „Cu nervii nu stă prea grozav...” Dar, haideţi s-o luăm de la capăt. Trase mai aproape o coală de hârtie şi îşi desfăcu stiloul. Numele dumneavoastră, pronumele, numele tatălui, vârsta, locul de muncă sau de învăţătură, domiciliul?

— Probabil că toate astea le ştiţi!

— Le ştim, nu le ştim, aşa e regula, cel interogat trebuie să spună singur.

„Deci, a murit... Ce e de făcut? Ce să spun? Nenorocire... Dracu m-a adus la miliţie... Aş fi putut

să fug de la spital... Ce-o să se întâmple acum?”

— Scrieţi, vă rog: Kraveţ Viktor Vitalievici, douăzeci şi patru de ani, student în anul V la facultatea de fizică a Universităţii din Harkov. Domiciliul permanent în oraşul Harkov, pe colina Holodnaia. Aici mă aflu la practică.

— E clar. Anchetatorul, în loc să scrie, învârtea repede şi fără rost stiloul în mână. Eraţi rudă cu Krivoşein? Ce fel de rudă?

— Îndepărtată, studentul zâmbi jenat. Aşa, un fel de a cincea roată la căruţă.

— E clar! Onisimov puse stiloul pe masă şi luă formularul telegramei primite. Glasul îi deveni aspru: Ei, bine, cetăţene, nu se confirmă nimic.

— Ce nu se confirmă?

— Versiunea dumneavoastră, că locuiţi şi studiaţi la Harkov şi aşa mai departe. La Universitatea din Harkov nu există nici un student cu acest nume. Şi nici pe colina Holodnaia, la numărul 17, persoana respectivă n-a locuit, nici temporar şi nici permanent.

Pentru o clipă cel anchetat se pierdu de tot, faţa i se înverzi brusc, iar obrajii se scofâlciră.

„Am încurcat-o. Ce gafă, fir-ar să fie! Ce prostie!... Păi sigur, ei au verificat imediat... Iată ce înseamnă lipsa de experienţă... Acum ce să mai spun?”

— Spuneţi-mi adevărul. Şi cât mai amănunţit. Nu

uitaţi că e vorba de un caz de moarte.

„Adevărul... Uşor de zis!”

— Cum să vă spun... Adevărul, înţelegeţi... ar fi prea mult şi prea complicat... îngână laborantul care-şi pierduse calmul şi care pentru această slăbiciune se ura şi se dispreţuia. Ar trebui să vorbesc şi despre teoria informaţiei, despre modelarea proceselor întâmplătoare...

— Uite ce e, cetăţene, nu încercaţi să ne aruncaţi praf în ochi! ripostă morocănos Onisimov. Din cauza teoriei oamenii nu mor – aici e vorba de practică, de fapte.

— Dar... înţelegeţi, poate că, de fapt, nici n-a murit nimeni... Asta se poate dovedi... sau măcar încerca. Vedeţi, tovarăşe anchetator, vorba e că... („De ce l-oi fi numit tovarăşe anchetator; doar nu sunt încă arestat?!”) Vedeţi, omul, înainte de toate... Nu... Nu este protoplasmă, în greutate de vreo şaptezeci de kilograme... nu e, cum să vă explic, cincizeci de litri de apă, douăzeci de kilograme de proteine... Lipide şi glucide... Enzime, fermenţi, ci, în primul rând, informaţie. O acumulare de informaţii... Şi dacă acestea n-au dispărut omul e viu...

El tăcu şi îşi muşcă buza. „Nu, e o încercare lipsită de sens. Nici nu merită să încerc”.

— Bun, continuaţi, vă rog, vă ascult, îl zori anchetatorul, zâmbind în sinea lui.

Laborantul îl privi bănuitor, se aşeză mai comod şi spuse cu un surâs uşor:

— Într-un cuvânt, dacă lăsăm teoriile la o parte, atunci Valentin Vasilievici Krivoşein sunt chiar eu. Puteţi să treceţi asta în procesul-verbal.

Afirmaţia era atât de neaşteptată şi de impertinentă, încât Matvei Appolonovici amuţi pentru moment. „N-ar trebui să-l trimit la un psihiatru?” Dar ochii albaştri ai celui interogat îl priveau lucid, iar în adâncul lor licărea o undă de batjocură. Tocmai asta îl făcu să se dezmeticească.

— Înţeleg! Onisimov se ridică cu greu. Ia ascultaţi, mă luaţi drept un imbecil? Ca şi cum eu n-aş fi luat cunoştinţă de dosarul lui Krivoşein, n-aş fi fost la locul faptei, n-aş ţine minte chipul lui şi aşa mai departe? El se sprijini cu mâinile de birou. Nu vreţi să vă declaraţi identitatea, cu atât mai rău pentru dumneavoastră. Tot o să aflăm. Recunoaşteţi că actele dumneavoastră sunt falsificate?

„Gata. Trebuie să ies din joc”.

— Nu. Asta trebuie întâi de toate s-o dovediţi. Tot aşa aţi putea crede că eu sunt falsificat şi nu actele!

Laborantul se întoarse spre fereastră.

— Te rog să nu faci pe bufonul, cetăţene! Anchetatorul ridică glasul. Cu ce scop ai pătruns în laborator? Răspunde-mi! Ce s-a întâmplat între

dumneata şi Krivoşein? Răspunde!

— Nu răspund!

Matvei Appolonovici se dojeni în gând pentru lipsa sa de stăpânire. Se aşeză, tăcu un timp, apoi începu să vorbească pe un ton sincer, cordial:

— Ascultaţi-mă, să nu credeţi că vreau să vă bag la apă. Datoria mea este să anchetez cazul, să raportez faptele, pe urmă n-are decât procuratura să cerceteze, iar tribunalul să hotărască... Dumneavoastră vă faceţi singur rău. Nu vreţi să înţelegeţi un lucru: dacă o să recunoaşteţi mai târziu, cum se spune, sub greutatea probelor, faptul n-o să mai aibă aceeaşi valoare ca o mărturisire sinceră făcută acum. S-ar putea ca totul să nu fie chiar atât de negru. Dar deocamdată, dovezile sunt împotriva dumneavoastră. Leziunile de pe cadavru, datele expertizelor, ca şi alte împrejurări şi fapte... Şi toate duc la o singură concluzie – se aplecă peste masa de lucru şi îşi coborî vocea – că victima a fost, se pare... lichidată.

Interogatul lăsă capul în jos şi îşi frecă faţa cu palmele. Imaginea îi apăru din nou în faţa ochilor: un trup scheletic cu capul lui Krivoşein, zbătându-se convulsiv în rezervor, mâinile încleştate de margini... un lichid cald le atinge ca o mângâiere şi – lovitura!

— Nu mai ştiu dacă sunt eu sau nu... Murmură el

cu o voce stinsă. Nu pot să înţeleg... Îşi ridică privirea. Ascultaţi-mă, trebuie să mă înapoiez în laborator!

Matvei Appolonovici fu cât pe ce să sară în sus de bucurie. Nu se aşteptase la o victorie atât de rapidă.

— De, se mai întâmplă. Onisimov dădu din cap compătimitor. Într-o stare de furie, provocată de o jignire, de o încălcare a demnităţii, de depăşirea limitei, ca şi în caz de apărare... O să mergem şi la laborator, ca să-mi explicaţi la faţa locului cum s-au întâmplat toate acolo. Trase mai aproape „coiful lui Monomah” de pe marginea biroului şi întrebă într-o doară: Probabil că l-aţi lovit cu asta, nu? E o „piesă” grea, nu glumă.

— Ajunge! spuse deodată brutal şi cu o oarecare aroganţă în glas interogatul. Nu are rost să mai continuăm discuţia! Vreţi să mă băgaţi la apă... Şi să ştiţi că această „piesă grea” costă cinci mii de ruble. Aşa că umblaţi cu mai multă grijă cu ea.

— Deci, nu vreţi să-mi spuneţi cum s-au petrecut lucrurile?

— Nu.

— E clar. Anchetatorul apăsă pe un buton. Sunt nevoit să vă reţin până la lămurirea cazului.

În uşă apăru un miliţian înalt şi slab, cu faţa prelungă şi nasul coroiat, în genul acela despre care în Ukraina se spune: „E lung de se-ndoaie”.

— Gaevoi? Anchetatorul îl privi nemulţumit. Ce, nu mai e nimeni altcineva pe aici?

— Toată lumea e pe teren, tovarăşe căpitan, răspunse acesta. Mulţi sunt pe plajă, păzesc ordinea.

— Maşină avem?

— Un „Gaz”.

— Expediază-l pe deţinut la secţia de urmărire penală... Cetăţene, refuzaţi să ne ajutaţi şi pe noi şi pe dumneavoastră fără nici un rost. Vă îngreunaţi doar situaţia.

Laborantul se întoarse din uşă.

— Iar dumneavoastră continuaţi fără rost să credeţi că Krivoşein e mort.

„Face parte din filfizonii care cred că cel mai important lucru e să se retragă frumos. Şi ultimul cuvânt să-l aibă ei. Onisimov zâmbi în urma lui. Am mai văzut noi de ăştia. Nu-i nimic, după ce o să stea puţin închis, o să se răzgândească”.

Matvei Appolonovici îşi aprinse o ţigară, apoi bătu un timp darabana cu degetele în cristalul de pe birou. La început probele (actele false, datele experţilor, împrejurările în care s-au petrecut faptele) l-au condus spre ideea că „laborantul”, chiar dacă nu e el ucigaşul, este totuşi vinovatul principal de moartea lui Krivoşein. Dar în timpul discuţiei impresia i s-a schimbat. Şi nu din cauza *a ceea ce* spunea interogatul, ci felului *cum* spunea.

În comportarea lui nu se sesiza raţionamentul subtil şi mai ales jocul – acel joc cu moartea care-l trădează pe criminalul înrăit înaintea tuturor probelor.

„Se pare că afacerea se conturează a fi o omucidere fără premeditare. Chiar el spune: „Nu mai ştiu dacă sunt eu sau nu...” Dar scheletul e schelet! Cum s-a putut întâmpla una ca *asta*? Şi oare s-a întâmplat cu adevărat? Poate că totul a fost aranjat. Şi încă ceva: încercarea de a se da drept Krivoşein, printr-o motivare „teoretică”... Ce-i asta: o simulare? Dar dacă această lipsă de rafinament e de fapt un joc foarte subtil? De unde să fi deprins el toate astea, băiat tânăr, fără experienţă?... Şi apoi ce motive ar exista pentru o crimă premeditată? Ce au avut ei de împărţit acolo? Dar actele false?”

Gândurile lui Matvei Appolonovici au ajuns într-un punct mort. „Eh, o să încercăm să intrăm în atmosferă”. Se ridică de la masă şi aruncă o privire pe coridor. Acolo se şi plimba de un timp docentul Hilobok.

— Poftiţi, vă rog!... Tovarăşe Hilobok, v-am invitat aici ca să... începu anchetatorul.

— Da, da, înţeleg. Docentul dădu din cap. Nenorocirea unora înseamnă griji pentru alţii. Dar mai mor oamenii şi de bătrâneţe, să dea Dumnezeu să avem şi noi această soartă, nu-i aşa

Matvei Appolonovici? La Krivoşein nimic nu era ca la toată lumea. Nu. Mie îmi pare rău, desigur, vă rog să mă credeţi. Păcat de omul acesta, nu-i aşa? Dar eu am avut atâtea necazuri din cauza lui Valentin Vasilievici, atâtea neplăceri... Şi toate astea pentru că avea o fire îndărătnică, nu respecta pe nimeni, nu ţinea seama de nimeni, se rupea mereu de colectiv...

— E clar. Numai că eu aş vrea să lămuresc cu ce se ocupa Krivoşein şi laboratorul ce-i fusese încredinţat? Întrucât sunteţi secretarul ştiinţific...

— Mi-am închipuit că asta este! Harri Haritonovici zâmbi satisfăcut. Am luat cu mine o copie a planului tematic. Se poate? şi el începu să scoată din mapă câteva hârtii. Iată, poftim, tema 152. Denumirea: „Autoorganizarea sistemelor electronice complexe, prin introducerea integrală a informaţiei”; finanţarea: din buget, caracterul lucrării: cercetare matematică, logică şi experimentală, conducătorul lucrării: inginer principal V. V. Krivoşein, executantul: tot el... Iată unde l-a dus lucrarea asta!

— În ce constă sensul, esenţa cercetărilor sale?

— Sensul? Hm... Chipul lui Hilobok deveni serios. Autoorganizarea sistemelor... Pentru ca maşina să se construiască singură, înţelegeţi? Şi în America savanţii se ocupă intens de această problemă. Da, foarte intens... În Statele Unite...

— Dar ce făcea în mod concret Krivoşein?

— Concret... El a propus o nouă abordare în ceea ce priveşte alcătuirea acestor sisteme pe calea... integralizării. Nu, autoorganizării... Nu se ştie încă, dacă a reuşit să facă ceva sau nu! Harri Haritonovici zâmbi larg şi complice: Ştiţi, Matvei Appolonovici, la institut sunt atâtea teme, atâtea lucrări, pe toate trebuie să le aprofundezi, aşa încât nici nu le poţi reţine pe toate în memorie! Ar fi mai bine, poate, să luăm procesele-verbale ale Consiliului ştiinţific.

— Înseamnă că a raportat despre mersul lucrărilor în Consiliul ştiinţific al institutului?

— Desigur! La noi se discută toate lucrările înainte de a fi incluse în plan. Iar fondurile ni se alocă pe baza unor argumente bine întemeiate, cum altfel?

— Şi ce a argumentat el?

— Cum adică? Secretarul ştiinţific ridică din sprâncene, condescendent. Ideea sa cu privire la o nouă abordare pe linia autoorganizării... Cel mai bine ar fi să luăm procesele-verbale, Matvei Appolonovici. Lucrurile s-au petrecut acum un an, ori noi avem în fiecare săptămână tot felul de discuţii, consfătuiri, comisii, uneori chiar mai des. Vă daţi seama ce înseamnă asta? Şi la toate trebuie să fiu prezent, să particip, să organizeze discuţiile, să iau cuvântul, să invit... Chiar şi acum,

de aici trebuie să plec direct la Societatea pentru răspândirea ştiinţei. Acolo are loc astăzi o consfătuire în legătură cu atragerea cadrelor ştiinţifice pentru a ţine unele lecţii în colhozuri în timpul recoltării. Nici nu mai am timp să iau masa de prânz. Of, de-aş pleca mai repede în concediu...

— E clar. Dar Consiliul ştiinţific a acceptat tema lui?

— Da, cum să nu! E adevărat, mulţi au fost împotrivă, s-au opus, l-au combătut. Ah, cât de impertinent a răspuns atunci Valentin Vasilievici, cu totul inadmisibil. Închipuiţi-vă, după şedinţă, pe profesorul Voltamperov au trebuit să-l „trateze” cu valeriană. Direcţiei i s-a recomandat să-i dea o mustrare lui Krivoşein pentru grosolănie. Chiar eu am redactat decizia... Dar tema a fost acceptată, cum să nu! Dacă omul vine cu idei noi, cu o abordare nouă n-are decât să încerce. Aşa e la noi, în ştiinţă, da. Şi-apoi, chiar Arkadi Arkadievici l-a susţinut. Arkadi Arkadievici este un om de o rară bunătate sufletească. De aceea i-a şi încredinţat un laborator separat, fiindcă Krivoşein, datorită firii sale îndărătnice, nu putea să lucreze cu nimeni. E adevărat, laboratorul era un simulacru. Nu avea decât un singur salariat... Dar în Consiliul ştiinţific s-a luat în discuţie tema şi s-a votat „pentru”. Şi eu am votat „pentru”.

— De ce adică „pentru”? Onisimov îşi şterse

fruntea năduşită cu batista.

— Cum de ce? Ca să se includă tema în plan, să se aloce fondurile. Ştiţi, planificarea este baza societăţii noastre...

— E clar... Ce credeţi, Harri Haritonovici, ce s-a petrecut, de fapt, acolo?

— Hm... Păi asta trebuie s-o lămuriţi dumneavoastră, stimate Matvei Appolonovici. Eu de unde vreţi să ştiu. Sunt doar secretar ştiinţific, treaba mea e să văd de hârţoage. Krivoşein lucrează încă din iarnă cu laborantul acela. El trebuie să ştie. Doar a fost martor ocular.

— Dar ştiţi dumneavoastră că acest laborant-practicant nu este persoana drept care se dă? întrebă Onisimov cu severitate. Nu e nici Kraveţ şi nici student.

— Da-a?! Deci asta e! Am văzut eu că l-aţi pus sub pază! Ochii lui Hilobok se rotunjiră. Nuuu... De unde să ştiu eu. Habar nu aveam... Asta e o scăpare a serviciului nostru de cadre. Dar atunci, de fapt, cine e el?

— O să lămurim noi şi asta, până la urmă. Deci, spuneaţi că americanii se ocupă şi se interesează de astfel de lucrări?

— Da. Prin urmare, dumneavoastră credeţi că el?...

— Oh, de ce o luaţi aşa? Onisimov zâmbi. Pur şi simplu, eu caut să îmi imaginez diferite variante.

Aruncă o privire piezişă către hârtiuţa pe care erau scrise întrebările. Spuneţi-mi, Harri Haritonovici, n-aţi observat cumva la Krivoşein unele tulburări în ceea ce priveşte psihicul?

Hilobok zâmbi cu satisfacţie.

— Când veneam încoace, mi-am adus aminte şi, ştiţi, am stat la îndoială dacă să vă spun sau nu. Poate că e un fleac, poate că nu merită. Dar dacă chiar dumneavoastră mă întrebaţi... Avea unele ciudăţenii. Îmi amintesc, de pildă, în iulie anul trecut, eu tocmai cumulam pe vremea aceea şi funcţia de şef al laboratorului de dispozitive experimentale... Nu s-a putut găsi multă vreme un specialist potrivit, candidat în ştiinţe, şi atunci am cumulat eu funcţia, ca să nu se piardă postul, pentru că, ştiţi, sunt în stare să-ţi desfiinţeze postul, iar pe urmă nu-l mai obţii, aşa e la noi. Şi cum spuneam, cu puţin înainte de asta, laboratorul meu a primit de la Krivoşein o comandă pentru executarea unui nou sistem de traductori encefalografici, cum să vă spun, ceva în genul acestui STE-1, „coiful lui Monomah”, pe care îl aveţi pe birou, dar de o construcţie mai complicată, după schemele lui Krivoşein. De ce i-au primit comanda, în loc să se ocupe de probleme ştiinţifice, nu mă taie capul să vă spun...

Datorită acestor incursiuni în probleme de ştiinţă, creierul neantrenat al lui Matvei

Appolonovici fu cuprins de toropeală. De obicei, el întrerupea cu fermitate orice abatere de la tema concretă care-l interesa, dar acum – având un suflet rusesc – nu putea să-şi înfrângă respectul faţă de ştiinţă, faţă de titlurile ştiinţifice şi de lumea ştiinţei. Respectul acesta a existat dintotdeauna în el, dar din clipa în care, în timpul anchetei de rândul trecut în cadrul institutului, luase cunoştinţă de ştatele de plată ale oamenilor de ştiinţă, acest respect se dublase. Iată de ce nici acum Onisimov nu se putu hotărî să întrerupă zborul liber al vorbelor lui Harri Haritonovici, care, oricum ar fi fost, era un om care primea un salariu cam de două ori şi jumătate mai mare decât el, căpitanul de miliţie Onisimov, şi asta pe baze legale.

— Şi închipuiţi-vă, stau eu într-una din zile în laborator, îşi depăna mai departe amintirile Hilobok, şi vine la mine Valentin Vasilievici – fără halat, vă rog să reţineţi! La noi lucrul acesta nu este permis. S-a dat o dispoziţie specială pe întregul institut ca inginerii şi corpul ştiinţific să poarte halate albe, iar tehnicienii şi laboranţii albastre sau gri, pentru că la noi vin deseori delegaţii străine şi nu se poate altfel. Dar el neglija totdeauna acest amănunt. Şi mă întrebă pe un ton cam arţăgos: „Când o să-mi executaţi, în sfârşit, comanda pentru noul dispozitiv?” Eu îi explic

foarte, foarte calm: uite aşa, şi aşa, Valentin Vasilievici, când o să putem atunci o s-o executăm. Nu e atât de simplu de executat ceea ce aţi desenat dumneavoastră acolo, montajul legăturilor e foarte complicat, suntem nevoiţi să rebutăm mulţi tranzistori... Într-un cuvânt îi explic totul cum se cuvine, ca omul să n-aibă pretenţii. El însă îi dă înainte cu ale lui: „Nu puteţi s-o executaţi în termen, nu trebuia să vă angajaţi!” îi explic din nou complexitatea lucrării şi faptul că la laborator s-au adunat multe comenzi, dar Krivoşein mă întrerupe: „Dacă în două săptămâni comanda nu va fi executată, am să vă fac raport, iar lucrarea am s-o dau elevilor din cercul electroniştilor! O s-o facă şi mai repede, şi regia o să fie mai mică!” Chestia cu cheltuielile de regie era o piatră aruncată în grădina mea. Mai făcuse el tot felul de aluzii şi înainte, dar degeaba! Şi cu asta a trântit uşa şi a plecat...

Anchetatorul dădea din cap ritmic şi strângea din fălci ca să nu-i scape vreun căscat. Hilobok continua să bâzâie emoţionat:

— Cinci minute mai târziu – remarcaţi! – n-au trecut mai mult de cinci minute, nici n-am avut timp să vorbesc la telefon cu atelierele, când Valentin Vasilievici pătrunse val-vârtej la mine, de data asta în halat – găsise undeva unul gri, de laborant – şi ţipă din nou: „Harri Haritonovici, când

va fi executată, în sfârşit, comanda pentru sistemul de traductori?” „Iertaţi-mă, îi spun, Valentin Vasilievici, dar v-am explicat totul adineauri!” şi încerc să-i vorbesc din nou despre tranzistori şi montaj. Dar el mă întrerupe, ca şi prima oară: „Nu puteţi s-o executaţi în termen, nu trebuie să vă angajaţi”... Şi din nou despre raport, elevi, cheltuieli de regie... Hilobok îşi apropie obrazul de cel al anchetatorului. Pe scurt, mi-a spus aceleaşi lucruri ca şi cu cinci minute mai înainte, cu aceleaşi cuvinte! Vă puteţi închipui una ca asta?

— Interesant, şi anchetatorul dădu din cap.

— Şi n-a fost singura scrânteală a lui Krivoşein. Ba a uitat să închidă apa şi peste noapte s-a inundat tot etajul de sub laborator. Ba – mi s-a plâns într-o zi îngrijitorul – a făcut cu benzi perforate un foc uriaş în parc. Aşa că... Docentul îşi strânse semnificativ buzele pline şi roşii, umbrite de mustaţă – putea să se întâmple orice. Şi de ce toate astea? Voia să se evidenţieze şi muncea peste măsură. La orice oră plecam de la institut, în clădirea lui ferestrele tot mai erau luminate. La noi la institut mulţi glumeau: chipurile Krivoşein nu vrea să pregătească o disertaţie, ci să facă de-a dreptul o descoperire... Uite că a descoperit... de nu mai ştii cum s-o descurci.

— E clar. Anchetatorul se uită din nou pieziş la hârtiuţa lui. Aţi amintit că Krivoşein era în relaţii

apropiate cu o femeie. O cunoaşteţi?

— Pe Elena Ivanovna Kolomieţ? Cum să nu! Asemenea femei, cum să vă spun, nu sunt prea multe la noi în oraş. E cu totul deosebită, elegantă, drăguţă, într-un cuvânt, foarte... aşa... şi Harri Haritonovici completă admiraţia sa faţă de Elena Ivanovna – de neexprimat în cuvinte – printr-o mişcare plină de tâlc a mâinilor şi un plescăit din buze. Ochii săi căprui începură să lucească. Totdeauna m-am mirat, ca şi toţi ceilalţi, de altfel. Ce o fi găsit la el? Pentru că Krivoşein – desigur „de mortuis aut bene, aut nihil", dar de ce s-o ascundem? – aţi văzut şi dumneavoastră cum arăta. Nu ştia nici să se îmbrace cum trebuie, mai şi şchiopăta puţin... Dânsa venea pe la el. Casele noastre din cartierul academicienilor sunt una lângă alta, aşa că am văzut totul. Dar în ultimul timp parcă n-am mai zărit-o. Probabil că s-au despărţit, ca două corăbii pe mare, ha-ha! Credeţi că şi dânsa este amestecată?

— Deocamdată, nu cred nimic şi nu bănuiesc pe nimeni, Harri Haritonovici, ci caut doar să lămuresc lucrurile. Onisimov se ridică vădit uşurat. Eh, apoi eu vă mulţumesc. Sper că nu e nevoie să vă atrag atenţia că cele discutate trebuie să rămână doar între noi, întrucât...

— O, parcă eu nu înţeleg! N-aveţi de ce să-mi mulţumiţi. E, cum să vă spun, de datoria mea, aşa

că întotdeauna cu plăcere...

După plecarea docentului Matvei Appolonovici îşi vârî capul sub ventilator şi rămase aşa câteva minute fără să se mişte şi fără să gândească. În auz îi răsuna încă vocea lui Hilobok ca zumzetul unei muşte pe un geam.

„Dar ia stai! Anchetatorul îşi scutură capul ca să-şi vină în fire. În fond el n-a lămurit nimic. O oră întreagă am stat de vorbă şi parcă tot timpul numai despre această afacere – dar nimic. Pfu... Secretar ştiinţific, docent, candidat în ştiinţe... să-mi fi ascuns oare ceva? Oh, aici e ceva ce nu merge!”

Începu să sune telefonul.

— Onisimov la aparat, răspunse el prompt.

Timp de câteva secunde în receptor nu se auzi decât o răsuflare întretăiată. Pe semne că omul de la celălalt capăt al firului nu reuşea să-şi recapete respiraţia.

— Tovarăşe... Căpitan... Raportează Gaevoi... că... Arestatul a... fugit!

— A fugit?! Cum a fugit? Raportează amănunţit!

— Aşa că... Noi îl duceam cu „Gaz-ul”. Timofeev la volan, iar eu alături de dânsul... hârâi în receptor miliţianul. Aşa cum îi transportăm de obicei pe cei reţinuţi. Pentru că, dumneavoastră, tovarăşe căpitan, nu ne-aţi spus că trebuie supravegheat cu stricteţe... De aceea m-am şi gândit: unde să se

ducă dacă actele sunt la noi? Ei, şi când treceam pe lângă parcul oraşului, el a sărit în plină viteză din maşină, a sărit gardul... şi fugi! Eu cu Timofeev după el. Numai că el aleargă tare bine pe teren accidentat... Desigur, n-am deschis focul, întrucât nu aţi dat indicaţii în acest sens. Aşa că... Asta-i tot.

— E clar. Prezintă-te la miliţia orăşenească, cu un raport către ofiţerul de serviciu. Lucrezi prost, Gaevoi!

— Aşa că... poate să luăm ceva măsuri, tovarăşe căpitan? se auzi în receptor vocea sa mâhnită.

— O să luăm fără dumneata. Întoarce-te cât mai repede aici; ai să iei parte la urmărire. Asta-i tot! Onisimov trânti receptorul în furcă.

„Ăsta zic şi eu artist! Adevărat artist! Şi eu mă mai îndoiam încă... El, sigur că el! Aşa. Deci, acte nu are, nici bani. Îmbrăcăminte ca şi cum n-ar avea: pantalonii şi cămaşa. N-o să ajungă departe. Dar dacă are complici, atunci e mai rău...”

După şase minute apăru Gaevoi, care, apăsat de conştiinţa faptului că a greşit, părea şi mai adus de spate. Onisimov convocă grupa operativă de investigaţii, le înmână fotografiile, le făcu portretul verbal şi le spuse care sunt semnalmentele celui căutat, după care grupa plecă în oraş.

Matvei Appolonovici fu chemat la telefon de dactiloscopist. Acesta îi spuse că amprentele

digitale luate în laborator corespund parţial cu amprentele laborantului; celelalte aparţin unei alte persoane. Nici unele, nici altele nu corespund cu amprentele recidiviştilor existente în fişier.

„Atunci, desigur că victima este o altă persoană... Oho, afacerea pare tot mai serioasă. Nu prea seamănă a fi un caz penal banal! De fapt nu seamănă cu nimic datorită scheletului acestuia blestemat! Ce-i de făcut?”

Onisimov privi trist pe fereastră. Umbrele copacilor se lungiseră pe asfalt, dar căldura nu se potolise. Lângă staţia de troleibuz se înghesuiau fete tinere cu rochiţe colorate şi ochelari de soare. „Se duc la plajă...”

Mai neplăcut decât toate era faptul că, până în momentul acela, Onisimov nu reuşise încă să-şi facă o ipoteză de lucru asupra celor întâmplate.

Spre sfârşitul zilei, când Matvei Appolonovici completă citaţiile pentru a doua zi, şeful miliţiei orăşeneşti intră la el în birou. „Ei, poftim!” Onisimov se ridică în picioare, cuprins de mâhnire.

— Stai jos, spuse colonelul şi se lăsă greoi pe un scaun. Ce complicaţii ţi s-au ivit în afacerea asta! Cadavrul lipseşte, anchetatul a fugit, ai? Povesteşte-mi.

Onisimov îi povesti totul.

— Hm... Şeful îşi împreună sprâncenele groase şi cărunte la rădăcina nasului. Mă rog, pe acest

flăcău o să-l prindem noi, fără îndoială. Aeroportul, calea ferată şi autogările sunt supravegheate?

— Desigur, Alexei Ignatievici, i-am anunţat imediat.

— Prin urmare, din oraş nu poate să dispară. Dar chestiunea cu cadavrul... e, într-adevăr, amuzantă. Ce drăcie! Dar nu cumva ai încurcat lucrurile chiar acolo, la faţa locului? întrebă el, uitându-se la Onisimov cu ochii săi mici şi vioi. Poate că... Ţii minte, în „Klim Samghin”, al lui Gorki, cineva spune: „Poate că de fapt n-a fost nici un băiat?”

— Bine, dar... medicul „Salvării” a constatat decesul, Alexei Ignatievici.

— Şi medicii greşesc. Şi apoi medicul nu e un expert, n-a putut determina cauza morţii. Dar cadavrul lipseşte. Or, Zubato al nostru nu se poate pronunţa numai pe baza scheletului... Desigur, e treaba dumitale. Eu nu vreau să-mi impun părerea, dar dacă n-ai să explici cum de s-a transformat într-un sfert de oră cadavrul în schelet, apoi, al cui era acest cadavru şi din ce cauză a survenit moartea – nici un tribunal nu va lua în considerare dosarul. În ziua de azi până şi cazurile mai evidente judecătorii le trimit înapoi pentru completarea cercetărilor sau închid, pur şi simplu, dosarele din lipsă de dovezi. Desigur, e bine că legea acţionează cu severitate, dar şi cu grijă, numai că... Şi colonelul oftă cu zgomot. Grea

afacere, ce zici? Ţi-ai făurit vreo ipoteză?

— Am schiţat eu ceva, răspunse Onisimov jenat, numai că nu ştiu, Alexei Ignatievici, cum o să vi se pară. După părerea mea, nu e o afacere penală. Conform depoziţiei secretarului ştiinţific al institutului, în Statele Unite se manifestă mult interes pentru problema la care lucra Krivoşein, asta-i una la mână.

„Laborantul Kraveţ”, prin comportarea sa şi prin nivelul său cultural, cum s-ar spune, nu seamănă a fi nici student, nici delincvent. Şi totuşi a fugit de sub escortă într-un mod foarte iscusit, doi la mână. Şi-apoi, amprentele lui digitale nu figurează în fişierele noastre, printre cele ale recidiviştilor, trei la mână. Aşa că, poate... Matvei Appolonovici tăcu, privindu-şi şeful întrebător.

— ... să pasăm această afacere Securităţii? îi termină acesta gândul, clătinând din cap. Eh, nu te grăbi! Dacă noi, miliţia, o să lămurim împrejurările unei crime cu un iz, ca să zic aşa, străin, nici noi, nici societatea n-o să aibă de pătimit, ci dimpotrivă. Dar dacă organele securităţii o să dea la iveală în locul nostru o obişnuită afacere penală sau de încălcare a tehnicii securităţii muncii, apoi atunci... Îţi dai singur seama. Şi fără asta, în ultimele şase luni, am trecut pe ultimul loc în zonă, în ceea ce priveşte procentul de rezolvare a unor cazuri, spuse el, şi se uită la Onisimov cu reproş şi

înţelegere totodată. Dar nu-ţi pierde curajul! Nu degeaba se spune că cele mai încurcate cazuri sunt cele simple. Poate că aici totul e învăluit în ceaţă fiindcă afacerea s-a petrecut într-o instituţie ştiinţifică: teme, probleme, titluri, cunoştinţe, tot felul de termeni... te doare capul. Nu te grăbi cu concluziile. Verifică toate ipotezele, poate că, până la urmă, se va dovedi că totul e ca în fabula lui Krîlov: „Şi cutiuţa se deschidea foarte simplu...” Ei, îţi doresc succes. Şeful se ridică şi îi întinse mâna. Sunt convins că ai s-o scoţi la capăt!

Matvei Appolonovici se ridică şi el în picioare, strânse mâna şefului şi-l conduse cu o figură mult mai senină acum. Nu, orice s-ar spune, când şefii au încredere în tine – asta face foarte mult!

Capitolul 3

Nevski Prospekt învie şi se însufleţeşte îndată ce întunericul se aşterne peste clădiri şi străzi, când caraula, acoperindu-se cu rogojina, se urcă pe scară ca s-aprindă felinarul şi când în ferestruicile joase ale magazinelor apar gravuri care nu îndrăznesc să apară în plină zi.

N. V. GOGOL: Nevski Prospekt.

Pe pasagera din vagonul expresului Novosibirsk-Dneprovsk, o blondă plinuţă, cu ochi albaştri, o îngrijora tânărul din cuşeta de sus. Avea o faţă

arsă de vânt, cu trăsături aspre, dar regulate, păr ondulat de culoare închisă, pe alocuri mult încărunţit, mâini puternice, bronzate de soare, cu degete groase şi urme de bătături în palme. Dar tânărul avea, în acelaşi timp, un zâmbet blând, dovedea multă amabilitate (îi cedase de bunăvoie cuşeta de jos, atunci când ea se urcase la Harkov), ştia să poarte o conversaţie inteligentă. Tânărul stătea culcat, cu bărbia pătrată sprijinită în palme, privind lacom goana copacilor, a căsuţelor, a pârâiaşelor, a indicatoarelor de cale ferată şi zâmbea. „Interesant tipul”.

— Dacă nu mă-nşel, acestea sunt locurile dumneavoastră natale? îl întrebă tovarăşa de drum.

— Da.

— Şi n-aţi mai fost de mult pe-aici?

— De un an.

Recunoştea totul: iată, de-a lungul terasamentului şoseaua pe care gonise de atâtea ori pe motocicletă cu Lena... Uite şi păduricea de stejar, unde vin duminică orăşenii… Iată râul Staroe, locul plajelor singuratice, al nisipului curat, al apei curate... Iată ferma Vâtrebenki... Oho, ce de construcţii! Probabil, o uzină de produse chimice... Zâmbea şi se încrunta din pricina aducerilor aminte.

...De fapt, el nu gonise nicăieri cu Lena pe

motocicletă, nu fusese nici în păduricea aceea, nici pe plajă. Toate se petrecuseră fără el. Pur şi simplu, o dată avusese loc o discuţie la care, ca să fim mai precişi, el de asemenea nu luase parte personal.

Iată varianta unei vieţi! „Uzina de reparaţii navale din Vladivostok caută inginer electrotehnic pentru lucrări de montaj pe teren. Se asigură locuinţă”. Ce, eu nu sunt inginer electrotehnic? Lucrări de montaj pe teren – ce poate fi mai bun?! Valurile Oceanului Pacific lovesc şi acoperă armătura! Iar tu dai drumul la cablu, îţi lingi de pe buze picăturile sărate, într-un cuvânt, învingi stihiile!

— Da, dar...

— Nu, eu înţeleg. Înainte nu se putea. Doar eu şi cu tine suntem oamenii datoriei. Cum vine asta, să-ţi laşi munca şi să pleci pentru a-ţi satisface înclinaţia către vagabondaj? Noi toţi rămânem aşa, pe loc, şi odată cu noi rămâne nostalgia locurilor în care n-ai fost şi n-ai să fii niciodată, a oamenilor pe care n-ai să-i întâlneşti, a faptelor şi evenimentelor la care n-o să ai ocazia să iei parte. Noi ne potolim această nostalgie cu cărţi, cinematografe, visuri, pentru că omul nu poate trăi paralel mai multe vieţi! Iar acum...

— Iar acum e acelaşi lucru. Ai să pleci la Vladivostok să-ţi lingi de pe buze picăturile de apă

sărată, iar eu am să rămân cu insatisfacţia mea.

— Dar... noi putem face schimb. O dată la şase luni, nimeni n-o să observe... De fapt, e un moft. Deosebirea dintre noi va consta dintr-o jumătate de an de experienţă a vieţii.

— Tocmai asta el Apucând pe o anumită cale a vieţii, omul devine altfel decât dacă ar fi ales o altă cale.

...Şi totuşi el a plecat tocmai la Vladivostok. N-a plecat ca să-şi potolească insatisfacţia, ci a fugit de groaza amintirilor. Ar fi fugit şi mai departe. Dar mai departe era oceanul. E adevărat, locul acela de la lucrările de montaj în porturi l-a găsit ocupat. Păi, la urma urmei, să arunci în aer stâncile submarine, să cureţi locurile pentru acostarea navelor, nu e nici asta o muncă de dispreţuit. Era destul de romantic şi aici. Să te cufunzi cu acvalangul în adâncimile albastre-verzi, să-ţi vezi propria umbră mişcându-se pe pietrele spălate de flux de pe fundul apei, să faci găuri în stânci, să introduci cartuşe de dinamită, să dai foc fitilului şi, speriind peştii, care după un minut vor apare la suprafaţă cu burta în sus, s-o iei la goană înotând din răsputeri spre barca de serviciu... Iar pe urmă, tânjind după o muncă de inginer, ai introdus acolo explozia electrohidraulică, mai puţin periculoasă ca dinamita şi mult mai productivă. Şi astfel ai lăsat o amintire acolo.

— Şi veniţi de departe? îi întrerupe din nou aducerile-aminte blonda din compartiment.

— Din Extremul Orient.

— Aţi fost repartizat acolo sau?...

Tânărul privi piezis în jos cu ochii săi cenuşii, apoi râse scurt:

— Am fost la tratament...

Femeia dădu din cap cu o compătimire circumspectă. Îi pierise pofta de a mai discuta. „Aşa va să zică, vine de la tratament! Se ştie ce tratamente se fac acolo. Şi nici n-ai zice!” Ea scoase o carte din poşetă şi se cufundă în lectură, absentă la cele din jur.

...Da, acolo începuse tămăduirea. Băieţii din brigadă erau uimiţi de curajul său. Într-adevăr, nu-i era frică. Dacă ai forţă, abilitate, dacă faci un calcul precis, nici un val nu te poate trage în adâncuri. Acolo îşi ţinuse viaţa în propriile sale mâini. De ce să se teamă? Momentele cele mai groaznice le-a trăit aici, la Dneprovsk, când Krivoşein era stăpân peste viaţa şi peste moartea lui. Chiar peste mai mulţi morţi. Vedeţi, Krivoşein nu înţelegea că ceea ce făcea cu el era mai rău decât să torturezi un om legat!

Fără să vrea, trupul tânărului se încordă. Fiori de mânie îi încreţiră pielea. Într-un an de zile, musonii oceanului îl izbăviseră de multe. Deprimarea, frica vecină cu panica, chiar şi sentimentele duioase

faţă de Lena. Dar nu, astea din urmă au rămas.

„Poate că nu trebuie să mă întorc? Oceanul lângă care te simţi mic şi simplu, băieţii atât de buni, munca grea şi interesantă... Toţi mă stimau. Acolo am devenit eu însumi. Iar aici... Cine ştie cum i-au mers treburile?”

...Dar nu putea să nu se întoarcă, după cum nu putea uita trecutul. La început, în pauza pentru fumat, după orele de muncă sau în zilele de sărbătoare, când plecau cu toată brigada cu un cuter la Vladivostok, îl rodea fără încetare gândul: „Krivoşein lucrează. El e singur acolo”... Apoi i-a venit ideea.

Într-una din zile dragau într-un golfuleţ fără nume din ţinutul Habarovsk, unde dintr-o falie izvorau ape termale. Sărind din barcă, el nimerise într-o asemenea vână de apă şi era cât pe ce să ţipe datorită amintirii acute pe care trupul lui încă o păstra! Gustul apei era la fel ca gustul acelui lichid, şi i se păru că mângâierea caldă, insesizabilă, ascundea într-însa acea primejdie de demult de a dizolva, de a anihila de a stinge conştiinţa. El zvâcnise înainte şi valul rece al oceanului îl trezise şi-l liniştise. Dar impresia n-o putuse uita. Spre seară ea devenise o idee obsedantă: Oare se poate face şi o experienţă inversă?

Tămăduindu-se de vechile amintiri, se

„îmbolnăvise” de această idee nouă. Se trezise din nou imaginaţia cercetătorului. Ah, cât de ameţitoare erau toate astea: să îţi închipui cum va decurge experienţa, să prevezi ce rezultate extraordinare ar putea aduce ea!... „Minarea” i se părea acum o lâncezire anostă. Se apucă să analizeze, fără teamă şi cu mintea limpede, în amănunţime tot ce s-a petrecut cu el, refăcu în gând toate fazele experienţei... Şi nu răbdase să rămână acolo frământat de această idee. Probabil că Krivoşein nu ajunsese la această concluzie nici până în ziua de azi. La o asemenea idee nu poţi ajunge pe cale speculativă. Trebuie să trăieşti totul, aşa cum o făcuse el.

Dar – datorită unei logici implacabile – în urma ideii experienţei îi venise în minte şi un alt gând. Bine, să zicem că vor găsi o nouă metodă de prelucrare a omului cu ajutorul informaţiei. Ce contribuţie va aduce însă această metodă? Gândul acesta s-a dovedit a fi mai complicat decât primul. Pe tot drumul de la Vladivostok la Dneprovsk el îl întorsese pe toate feţele, dar nu ajunsese la nici un capăt.

Prin faţa ferestrei vagonului zburau în goană stâlpii podului, reflectând puternic huruitul roţilor de tren. Acceleratul trecea peste Nipru. Tânărul se lăsă furat pentru câteva clipe din gândurile sale. Admiră motonava cu aripi subacvatice, care zbura

deasupra apei albastre în josul curentului, şi versantul verde de pe malul drept. Podul se termină şi din nou defilară căsuţele, grădinile, tufişurile de pe marginea terasamentului.

„Totul se reduce la problema: cum şi cu ce informaţie poate fi perfecţionat omul? Celelalte probleme se sprijină pe asta... Sistemul este dat. Creierul omenesc şi dispozitivele de informare: ochii, urechile, nasul şi celelalte... Trei fluxuri de informaţie alimentează creierul: viaţa cotidiană, ştiinţa şi arta. Trebuie descoperit fluxul cel mai eficient asupra omului. Unul care să perfecţioneze, să înnobileze. Cea mai eficace este desigur informaţia cotidiană. Ea este concretă şi reală, formează experienţa de viaţă a omului. Este viaţa însăşi, ce să mai vorbim. Esenţial se pare că este faptul că ea se află în interacţiune cu omul după legile legăturii reciproce: viaţa îl influenţează pe om, dar şi el, prin faptele sale, influenţează viaţa. Acţiunea informaţiei cotidiene asupra oamenilor poate fi însă extrem de diferită: ea îl transformă pe om şi în bine şi în rău. Prin urmare, nu e ceea ce trebuie...

Să analizăm informaţia ştiinţifică. Şi ea este reală, obiectivă, dar abstractă. De fapt, este experienţa generalizată a activităţii umane. De aceea ea poate fi aplicată într-o mulţime de situaţii de viaţă şi tot de aceea acţiunea ei asupra vieţii

este uriaşă. Ştiinţa are, de asemenea, o legătură reciprocă cu viaţa, nu individuală, valabilă pentru fiecare om, ci generală. Ştiinţa rezolvă probleme de viaţă şi prin aceasta modifică viaţa, o transformă, iar viaţa modificată indică ştiinţei probleme noi. Dar şi acţiunea ştiinţei asupra vieţii, în general, şi a omului, în particular, poate fi şi pozitivă şi negativă. Exemple sunt multe în acest sens. Şi mai există o lacună: ea este greu însuşită de către om. M-da, dificilă problemă... Nu-i nimic, dacă te gândeşti tot timpul la unul şi acelaşi lucru, mai devreme sau mai târziu, nimereşti unde trebuie. Principalul e să gândeşti după un sistem...”

Îl distrase un hohot de plâns care venea de jos. Privi într-acolo. Tovarăşa sa de călătorie, îşi ştergea cu batista ochii înroşiţi, fără să-şi ridice privirile din carte.

— Ce citiţi?

Ea se uită în sus, supărată, şi-i arătă coperta: „Camarazii” de Remarque.

— Bătu-i-ar norocul... şi se cufundă din nou în lectură.

„Da... Moare de tuberculoză o fată gingaşă care iubeşte. Iar vecinei mele sătule şi sănătoase îi e milă de ea ca de sine însăşi... În sfârşit, ce mai la deal la vale, fără îndoială că aici e vorba de informaţia oferită de artă. Ea face apel la ceea ce

are omul mai bun. În Artă, de-a lungul mileniilor, s-a selectat informaţia de cea mai bună calitate despre oameni: gândurile, descrierea mişcărilor subtile ale sufletului, a unor sentimente puternice şi înălţătoare, a caracterelor minunate, a faptelor strălucite şi pline de înţelepciune... Din cele mai îndepărtate timpuri toate acestea acţionează pentru a dezvolta la oameni înţelegerea reciprocă, pentru a îndrepta moravurile, pentru a trezi gândurile şi simţămintele cele mai bune, pentru a stârpi josnicia animalică din suflet.

Şi această informaţie îşi atinge ţinta, mai exact, ea este excelent codificată, adaptată cum nu se poate mai bine pentru a fi prelucrată în maşina electronică de calcul numită „Om”. Pe această linie informaţia cotidiană şi cea ştiinţifică nici nu se pot compara cu informaţia artistică”.

Trenul ajunsese în suburbiile Dneprovskului şi îşi încetini mersul. Tovarăşa de compartiment începu să se agite; puse cartea de o parte şi începu să-şi scoată valizele de sub banchetă. Tânărul rămase mai departe culcat şi se frământa în continuare.

„Da, dar cum e cu eficacitatea? Timp de mii de ani oamenii s-au străduit... E adevărat că aproximativ până pe la mijlocul secolului trecut Arta era accesibilă doar unui număr redus de oameni. Apoi, în chestiunea asta a intervenit tehnica: cărţi în tiraje de masă, litografii, expoziţii,

discuri, cinematograf, radio, televiziune – informaţia artistică a devenit accesibilă tuturor. Pentru omul contemporan volumul de informaţii pe care îl obţine din cărţi, filme, emisiuni de radio, reviste ilustrate şi televiziune se poate compara cu informaţiile furnizate de viaţă, fiind mult mai mare decât volumul informaţiei ştiinţifice. Şi atunci? Hm... acţiunea artei nu se măsoară cu aparate şi nu se verifică prin experienţe. Rămâne de comparat, să zicem, acţiunea ştiinţei şi acţiunea artei în ultima jumătate de secol. O, Doamne, dar nici nu poate fi vorba de vreo comparaţie!”

Trenul se apropie lin de peron, de mulţimea celor ce veniseră în întâmpinarea călătorilor, de hamalii şi de vânzătorii de îngheţată. Tânărul sări de pe cuşetă, trase de sus rucsacul şi îşi luă pe braţ impermeabilul bleumarin. Blonda se agita, aplecată peste cele trei geamantane, unul mai mare decât celălalt.

— Oho, ce de bagaje aveţi! Lăsaţi-mă să vă ajut. Tânărul îl apucă pe cel mai mare dintre ele.

— A, nu, mulţumesc! Blonda se aşeză în grabă pe unul din geamantane, puse un picior plinuţ peste celălalt, apucă cu ambele mâini pe cel de-al treilea, repetând într-una: Nu, mulţumesc! A, nu, mulţumesc, nu, nu, mulţumesc!

Îşi ridică în sus faţa pe care nu mai rămăsese nici o urmă de drăgălăşenie. Obrajii nu erau plinuţi

acum, ci parcă buhăiţi, ochii – care nu mai erau albaştri, curaţi, ci apoşi – îi aruncau o privire duşmănoasă de fiară încolţită. Sprâncenele dispăruseră aproape cu totul. Rămăseseră doar două linii de creion ude de transpiraţie. Era limpede că dacă tânărul va mai face o singură mişcare, blonda va începe să urle.

— Scuzaţi-mă! Tânărul îşi retrase mâna şi ieşi. I se făcuse silă.

„Poftiţi, vă rog, un exemplu viu al acţiunii informaţiei cotidiene în comparaţie cu informaţia artistică! gândi el, păşind furios prin piaţa din faţa gării. Oricine ar fi putut sosi în locul meu din regiuni atât de îndepărtate: un furnizor sau un activist de partid, un sportiv, un pescar... Dar nu, ea s-a gândit la ceea ce e mai rău, bănuindu-mă de intenţii murdare, pe baza principiului siguranţei în viaţa de fiecare zi: mai bine să nu crezi, decât să te înşeli. Dar, datorită acestui principiu, oare nu ne înşelăm cu mult mai rău?”

În tren se lăsase pradă gândurilor pentru că nu avea nimic mai bun de făcut. Acum gândea ca să se liniştească. Şi tot în jurul aceloraşi probleme se învârtea.

„Desigur, dacă povesteşti despre orice fel de om într-o carte sau îl presimţi pe ecran, el va fi înţeles, oamenii vor crede în el, îi vor ierta părţile rele, îl vor îndrăgi pentru cele bune. Dar în viaţă totul este

mult mai complicat, mai cotidian, mai banal... De ce să mă înfurii pe această femeiuşcă, când nici eu nu sunt mai bun. Cândva, la o vârstă stupidă, nu-l credeam pe tatăl meu. Îl iubeam, dar nu-l credeam. Nu credeam că luase parte la revoluţie, la războiul civil, că luptase în detaşamentul lui Ceapaev, că se întâlnise cu Lenin... Totul începuse din ziua în care am văzut filmul „Ceapaev”. Tata nu apărea în film! Era acolo un Ceapaev autentic, alături de alţi eroi. Se rosteau, cu voce puternică, fraze înflăcărate, entuziaste... Dar tata nu era acolo! Şi apoi, ce fel de luptător era tata? Cu mama nu se înţelegea. Vorbea cu o voce tremurată, din cauza protezei dentare pe care noaptea o ţinea într-un pahar. Cuvintele le pronunţa incorect (nu ca la cinematograf), pe cele complicate le stâlcea. Apoi, în 1937, l-au închis... Atunci, când povestea vecinilor din curte cum, pe front, în timpul lui Kerenski, fusese silit să stea două ore, cu tot echipamentul, pe marginea tranşeei, pentru că făcuse agitaţie bolşevică, cum îi adusese, la Smolnâi, lui Lenin, crucile „Sf. Gheorghe”, de argint, din partea soldaţilor pentru fondul revoluţiei, cum, condamnat la moarte de cazaci, stătuse închis într-o magazie... şi babele rămâneau cu gurile căscate, apoi îşi împreunau palmele cu zgomot, exclamând: „Karpici al nostru-i un erou, ah, ah!” eu zâmbeam în sinea mea şi nu

credeam. Pentru că ştiam cu exactitate – din filme, din emisiunile de radio – cum arată eroii...”

Tânărul se încruntă, amintindu-şi toate acestea.

„Ei, dar la urma urmei asta nu mi s-a întâmplat mie! De fapt, principalul e că s-a întâmplat... Se pare însă că, splendida metodă de transmitere a informaţiei artistice are o anumită lacună. Oamenii văd un film sau un spectacol, citesc o carte şi-şi spun: „Mi-a plăcut...” Apoi continuă să trăiască mai departe, ca şi până atunci: unii nu prea rău, alţii aşa şi aşa, iar alţii prost de tot. Criticii de artă găsesc adesea lipsuri consumatorilor informaţiei: spectatorii sunt proşti, chipurile, cititorul n-are suficient nivel... Adoptând un asemenea punct de vedere ar însemna să accept că eu însumi sunt prost, că n-am nivel... Nu, nu sunt de acord! În general, să arunci totul pe seama prostiei şi ignoranţei oamenilor nu este o atitudine constructivă. Oamenii pot totuşi să înţeleagă şi să cunoască. În marea lor majoritate, nu sunt nici tâmpiţi, nici ignoranţi. Aşa că mai degrabă să caut lacuna în metodă, cu atât mai mult cu cât această metodă mi-e necesară pentru experienţe...”

Dădu cu ochii de o cabină telefonică. La început o privi cam încurcat. Ce avea el de-a face cu ea? Apoi îşi aduse aminte. Oftă adânc, intră în cabină şi formă numărul Laboratorului noilor sisteme. În aşteptarea răspunsului inima începu să-i bată cu

putere, iar gura i se uscă ca o iască. „Am emoţii. Asta-i rău...” În receptor se auzeau doar sunetele prelungi ale apelului, dar nici un răspuns. După o clipă de şovăială se hotărî să-l sune pe ofiţerul de serviciu al Institutului de sistematologie:

— Nu puteţi să-mi spuneţi unde-i Krivoşein? E în concediu?

— Krivoşein? Nu... nu e în concediu. Dar cine întreabă?

— Dacă dă astăzi pe la institut, vă rog să-i spuneţi că a sosit... Adam.

— Adam? Şi mai cum?

— Ştie el. Atunci, nu uitaţi, vă rog.

— Bine. N-am să uit.

Tânărul ieşi din cabina telefonică cu un vădit sentiment de uşurare. Abia acum îşi dădu seama că e cu totul nepregătit pentru această întâlnire. „Ei, n-am ce face, dacă tot am sosit... Dar, ia stai, poate că e acasă”.

Se urcă în troleibuz. Străzile oraşului, învăluite în lumina albăstruie a amurgului, nu-l atrăgeau cu nimic. Plecase vara şi tot vara se înapoiase. Totul era verde, şi parcă nimic nu se schimbase.

„Totuşi cum s-ar putea aplica informaţia artei în munca noastră? Şi, oare, se poate aplica? Toată nenorocirea stă în faptul că această informaţie nu e furnizată nici de experienţa de viaţă a omului, nici de ştiinţă, dar oamenii îşi bazează faptele pe

experienţă şi pe cunoştinţe. În linii mari, lucrurile ar trebui să se petreacă cam aşa: omul a citit o carte şi a început să se înţeleagă mai bine pe sine şi pe cunoscuţii săi; un ticălos a văzut un spectacol, s-a îngrozit şi a devenit om cinstit; un fricos s-a dus la cinematograf şi a ieşit de acolo un om curajos. Şi asta pentru toată viaţa, nu pentru cinci minute. Probabil că tocmai la o asemenea influenţă a informaţiei lor visează scriitorii şi oamenii de artă. Şi de ce nu se întâmplă aşa? Hai să analizăm: Informaţia artistică se creează după modelul celei cotidiene. Ea este concretă, conţine doar generalizări neevidente şi necategorice. Dar nu este reală, ci doar veridică. Poate că tocmai în asta constă slăbiciunea ei. Ea nu poate fi aplicată precum cea ştiinţifică. Nu este suficient de generală şi de obiectivă pentru ca pe baza ei oamenii să-şi poată proiecta şi planifica viaţa. Nici nu te poţi ghida după ea ca după cea cotidiană – şi asta tocmai din cauza caracterului ei concret, care nu coincide niciodată cu viaţa concretă a cititorului respectiv.

Şi chiar dacă ar coincide, cine ar dori să trăiască ca o copie? Să copiezi o pieptănătură, asta mai merge, dar să copiezi o viaţă recomandată în tiraj de masă... Se vede că ideea de „a educa cu ajutorul tipurilor din literatură” a fost zămislită de gândul că omul provine din maimuţă şi spiritul de

imitaţie îi este deci propriu. Dar omul e om de mult, de milioane de ani. Astăzi îi sunt proprii afirmarea personalităţii şi originalitatea comportării. El ştie că aşa e mult mai bine. Şi el citeşte nu numai textul autorului, plin de intenţiile cele mai nobile, ci şi notiţa de la sfârşit a editurii: „Tiraj 200.000 de exemplare”. Şi acest mizerabil adaos strică totul, căci nimeni nu vrea să fie acuzat de imitaţie servilă?”

— Cartierul academicienilor! răsună în difuzor vocea răguşită a şoferului.

Tânărul coborî şi îşi dădu imediat seama că a venit degeaba. Două şiruri de blocuri standard, cu cinci etaje, păreau că privesc unele la altele prin ferestrele luminate. Dar în blocul nr. 33, ferestrele apartamentului din colţ, de la etajul cinci, nu erau luminate.

Un sentiment de uşurare că întâlnirea penibilă cu Krivoşein s-a amânat din nou se amesteca cu ciuda. Ce era de făcut? Nici măcar nu avea unde să înnopteze. Se înapoie cu troleibuzul în centru şi începu să colinde hotelurile. Bineînţeles că locuri nu mai erau.

Şi din nou îl asaltară gândurile, care încercau să alunge plictiseala căutării unui refugiu pentru noapte.

„... Şi cu cât trăim mai mult, cu atât ne convingem de faptul că există o mare varietate a

situaţiilor de viaţă, în care nu se pot aplica soluţiile desprinse din cărţi sau din filme. Şi atunci începem să recepţionăm informaţia artistică ca pe o „cvasi-viaţă”, un fel de completare informaţională pasivă la informaţia furnizată de viaţa cotidiană. O cvasi-viaţă în care totul se petrece altfel decât în realitate. În ea poţi trăi, rămânând în siguranţă, o aventură plină de riscuri, chiar dacă ea se încheie cu câţiva morţi, poţi da dovadă de principialitate, fără să ai neplăceri la serviciu... Într-un cuvânt, să te simţi alt om, chiar dacă nu pentru multă vreme: mai inteligent, mai frumos, mai curajos decât eşti în realitate. Nu degeaba oamenii care duc o viaţă monotonă şi cumsecade adoră romanele de aventuri şi poliţiste. Nu e nimic rău în asta, păcat numai că sentimentele nu ţin mult...

Tânărul ajunse pe Bulevardul Marx, care strălucea feeric în lumina becurilor şi a reclamelor de neon.

„Şi noi folosim această splendidă informaţie pentru fleacuri: pentru a ne distra, ca să ne treacă timpul, sau ca să impresionăm vreo fată cu versul potrivit... Nu este o informaţie câştigată de tine însuţi. Nu tu personal ai ajuns la soluţiile şi adevărurile respective. N-ai făcut decât să stai, să priveşti sau să citeşti, cum, dincolo de un perete transparent, se desfăşoară o viaţă inventată; tu nu eşti decât „un receptor de informaţii!” E adevărat,

au fost cazuri când „receptoarele” nu rezistau şi încercau să acţioneze. Odată – povestea tata – la Samara, un ostaş trăsese un foc de armă în actorul care interpreta rolul lui Kolceak într-o piesă, pe front; iar cu alt prilej, la Nijni Novgorod, spectatorii îl molestaseră pe actorul care juca rolul lui Iago, pentru interpretarea sa veridică”.

În capul noului venit se contura un gând, o idee confuză, ca o presimţire, neconcretizată încă în cuvinte. Dar în clipa aceea cineva îl strânse uşor de umăr. Întoarse capul. Alături de el stăteau trei bărbaţi în civil. Unul din ei îi trecu aşa, într-o doară, un carneţel roşu prin faţa ochilor.

— Vă rog să prezentaţi actele, cetăţene.

Tânărul ridică nedumerit din umeri, lăsă rucsacul pe asfalt şi scoase din buzunar buletinul de identitate. Omul legii citi prima pagină, îşi plimbă ochii de la fotografie la chipul tânărului, apoi din nou la fotografie, şi-i înapoie documentul.

— E-n regulă. Vă rog să ne scuzaţi.

„Uff!” Tânărul apucă rucsacul şi, străduindu-se să nu-şi grăbească paşii, se îndreptă spre hotelul „Teatralnaia”. Îşi pierduse buna dispoziţie. „Poate că n-ar fi trebuit să vin?”

Cei trei se îndreptară spre tutungeria din apropiere. Acolo îi aştepta miliţianul Gaevoi, şi el în civil.

— Ei, nu v-am spus eu, zise el victorios.

— Nu e el, oftă cel care verificase actele. Nu e, după cum ne-ai spus, un oarecare Krivoşein Valentin Vasilievici, iar după fotografie şi după semnalmente Viktor Kraveţ...

— Semnalmente, semnalmente... se supără Gaevoi. Doar l-am văzut şi l-am însoţit personal. Ăla n-avea păr, cărunt şi era mai tânăr cu vreo zece ani, parcă şi mai subţirel...

— Haideţi la gară, băieţi, propuse altul. Doar n-o fi tâmpit să se plimbe pe bulevard, ce dracu!

În acest timp Viktor Kraveţ se strecura printr-o ulicioară pustie şi întunecoasă.

...După ce sărise din maşina miliţiei, el ajunsese, trecând prin parcul oraşului, pe malurile Niprului. Acolo stătuse culcat în tufişuri, aşteptând căderea întunericului.

Simţea o nevoie acută să fumeze şi să mănânce ceva. Soarele coborâse spre apus şi aurea nisipul insulei Pleajnâi, presărat cu ciuperci mari şi pestriţe. Era acolo un adevărat furnicar de oameni veniţi să facă baie. Un mic remorcher grăbea în susul apei, vălurind undele de la un mal la altul, de parcă avea nişte mustăţi enorme. La poalele dealului, pe chei, automobilele şi tramvaiele circulau în toate direcţiile cu mare zgomot...

„Am încurcat-o... Totul a fost bine gândit: metodologia experienţelor, variantele de aplicare a metodei, chiar şi influenţa ei asupra situaţiei din

lume... Numai o asemenea variantă n-am prevăzut-o. Să te prăbuşeşti în noroi de la o astfel de înălţime. De la cercetător la criminal! Doamne, dumnezeule, ce fel de muncă o mai fi şi asta: o singură experienţă nereuşită şi totul se duce naibii. Şi eu care sunt atât de nepregătit pentru acest joc cu anchetatorii şi experţii, într-atât de nepregătit, încât îmi vine să mă duc la bibliotecă să studiez codul penal – şi ce o mai fi pe-acolo – codul de procedură penală etc! Nu cunosc regulile jocului şi s-ar putea să pierd... De fapt, aproape am şi pierdut. Biblioteca... Mai poate fi vorbă acum de bibliotecă!”

Turnurile de răcire ale uzinei electrice de pe partea cealaltă a Niprului slobozeau rotogoale groase de aburi. Păreau adevărate fabrici de nori. Soarele părea că se sprijină de ele cu marginea de jos.

„Ce-i de făcut? Să mă întorc la miliţie, să povestesc totul cu sinceritate şi să trădez astfel în mod ruşinos tot ceea ce am ferit până acum de orice ochi străini? Să trădez nu de dragul de a salva totul, ci pentru a mă scăpa pe mine? Nu e o soluţie salvatoare. După două-trei zile în laborator totul va începe să putrezească şi n-am să mai pot dovedi nimic. Nimeni n-o să creadă şi n-o să-şi dea seama de ceea ce s-a întâmplat acolo... Şi nici pe mine nu mă pot salva pentru că Krivoşein a murit.

S-ar spune că din vina mea... Să mă duc la Azarov şi să-i explic totul? Acum nu-i mai pot explica nimic. Pentru el, eu nu mai sunt studentul acela venit la practică, ci un individ dubios cu acte false. A fost anunţat, desigur, de fuga mea, şi acum, ca un conducător loial, el trebuie să conlucreze cu miliţia... Iată, aşadar, problema în adevărata ei lumină. Toate necazurile noastre de la ea se trag. Mai precis, de la faptul că n-am vrut să ne împăcăm cu ideea că n-o putem rezolva printr-o metodă de laborator. Cum noi să nu o putem rezolva? Noi, care am obţinut asemenea rezultate? Noi, în mâinile cărora stau posibilităţi nemaipomenite de sinteză a informaţiei? Ce mai, la naiba... Problema e peste puterile noastre. E timpul s-o recunoaştem. Dar fără ea ce sens mai au toate celelalte?”

Soarele apunea. Viktor Kraveţ se ridică, îşi scutură firele de iarbă de pe pantaloni şi o porni în sus pe cărare, fără să ştie unde şi pentru ce. În buzunar îi suna mărunţişul. Îl numără. Mai avea bani pentru un pachet de ţigări şi o cină extrem de frugală. „Şi apoi?” Două studente, care se cuibăriseră în tufişuri pe o bancă, pentru a se pregăti de examene, privirǎ cu interes la tânărul frumos, care trecea, apoi clătinară din cap şi, alungind gândurile vinovate, îşi vârâră din nou nasurile în conspecte. „Mda, la urma urmelor, n-o

să mor. Ce-ar fi să mă duc la Lena? Dar şi ea, probabil, că e supravegheată. Să nu cad cumva în cursă...”

Cărarea îl scoase într-o străduţă liniştită şi pustie. Peste garduri atârnau ramuri încărcate cu vişine care începuseră să se coacă. La capătul străzii strălucea un nor roşiatic, reflectând lumina de jos. Se întuneca repede. Răcoarea serilor i se strecura sub cămaşa îmbrăcată direct pe piele. Pe partea cealaltă a străzii, ceva mai încolo, din penumbră, ieşiră doi bărbaţi cu chipiuri pe cap. „Miliţia”! Viktor coti în grabă într-o străduţă laterală. După ce o străbătu în fugă, se opri să-şi liniştească bătăile inimii.

„Uite unde am ajuns! Timp de douăzeci de ani n-am fugit de nimeni, şi acum, parcă aş fi un puşti surprins într-o livadă străină... Din cauza neputinţei şi a umilinţei, nevoia de a fuma devenise de nesuportat. Jocul e pierdut! Trebuie s-o recunosc deschis şi să dispar. Să-mi iau picioarele la spinare. La urma urmelor, fiecare dintre noi, într-o anumită situaţie, a simţit imboldul de a pleca, de a se abate din drumul său de până atunci. Acum e rândul meu, ce dracu! Ce aş mai putea face?”

Străduţa ducea către nişte lumini albastre care străluceau puternic în noapte. La vederea lor Viktor Kraveţ simţi cum îl cuprinde o foame sălbatică. Nu mai luase nimic în gură de douăzeci şi patru de

ore. „Hm... Acolo încă se poate mânca ceva. Mă duc! Nu cred să mă caute cineva tocmai pe Bulevardul Marx!”

...Stâlpii de beton îşi plecau deasupra asfaltului capetele ca de şarpe ale lămpilor cu neon. În vitrinele magazinelor manechinele elegante stăteau în atitudini degajate; aparatele de radio, televizoarele, vesela luceau de îţi luau ochii, gâturile argintii ale sticlelor de „Şampanie sovietică” ţinteau spre trecători, stivele de cutii de conserve se înălţau în piramide ciudate. Sub o reclamă luminoasă – „Iată ce se poate câştiga cu 30 de kopeici!” – erau etalate: un frigider „Nipru”, un magnetofon „Nipru-12”, o maşină de cusut „Nipru” un automobil „Nipru-Slavutici 409”. Până şi teii tunşi cu foarfeca de grădinarii oraşului păreau, de-a lungul trotuarelor largi, nişte produse industriale.

Viktor Kraveţ ieşi în plină aglomeraţie pe porţiunea cuprinsă între restaurantul „Dinamo” şi cinematograful „Nipru”. O mulţime de oameni se plimba. Băieţi cu ochi strălucitori, nepieptănaţi ca personajele boemei artistice, se preumblau încoace şi încolo cu paşi legănaţi. Perechi mai în vârstă treceau grave. Tineri cu pulovere groase, ţinându-şi cu o mână pe după gât prietenele, iar cu cealaltă tranzistoarele zgomotoase ca nişte primusuri, se îndreptau spre parcul oraşului. Prin

mulţime se strecurau abili şi cu un aer preocupat tineri, din cei ce nu lucrează nicăieri, cu pantaloni provocator de evazaţi, cu breton deasupra ochilor vioi. Fetele purtau cu grijă cele mai diverse pieptănături. Găseai aici şi pieptănături „tifos”, şi pieptănături „după încăierare”, şi pieptănături „să mă iubească pentru caracter”, ca şi alte capodopere ale artei capilare. Tineri singuratici umblau de colo până colo, chinuiţi de dorinţe şi de timiditate.

La început Viktor Kraveţ umbla cu fereală, dar treptat începu să-l cuprindă furia.

„Umblă, umblă mereu, ca să caşte gura la alţii, ca să-i vadă lumea cum arată... Pentru ei timpul parcă s-a oprit şi nu se mai întâmplă absolut nimic. Pe vremuri umblau pe Bulevardul Guvernatorului, păşind pe dale de lemn, căscând ochii la trăsuri sau studiindu-se unii pe alţii. După război, umblau de la ruinele cinematografului „Nipru” până la ruinele restaurantului „Dinamo”, pe sub becurile agăţate pe stâlpii de lemn; umblau şi ronţăiau seminţe de floarea soarelui. Bulevardul a fost asfaltat, încadrat de clădiri cu mai multe etaje, din beton, aluminiu şi sticlă, iluminat pe margini, s-au plantat pomi şi s-au sădit flori, dar ei umblă ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Mestecă caramele, ascultă din mers tranzistoarele, discută, confirmând astfel imposibilitatea de a nimici

spiritul filistin! Să te vadă lumea cum arăţi, să caşti gura la lume – să caşti gura la lume, să te vadă lumea cum arăţi. Să dai întâi o raită, să intri apoi la cafe-expres, să înghiţi un pateu cu un pahar de sifon, să mai dai o raită, să intri la WC-ul public de undeva din spatele Poştei, să-ţi rezolvi problemele acolo, să dai încă o raită, să intri în vorbă, să faci cunoştinţă, iar o raită... viaţă de insectă!” Ocoli mulţimea care se adunase la întretăierea bulevardului cu strada Engels, lângă noul automat pentru vânzarea biletelor de loterie. Automatul, conceput ca o maşină cibernetică, transmitea muzică, făcea reclamă loteriei cu o voce de crainic, iar pentru câteva monede, după ce o roată din nichel şi sticlă se învârtea cu furie, emitea biletul „norocos”. Viktor Kraveţ scrâşni din dinţi.

„Iar noi, idioţii încrezuţi, ne-am pus în gând să-i transformăm pe oameni doar prin tehnica noastră de laborator! Dar ce să faci cu aceşti filistini? Ce s-a schimbat pentru ei în urma faptului că în locul birjelor au apărut taxiuri, în locul armonicelor – magnetofoane, cu semiconductor! În locul convorbirilor directe – telefoanele? Pe vremuri şedeau în jurul samovarelor, iar acum îşi petrec serile în faţa televizoarelor...”

Din mulţime răzbăteau frânturi de fraze:

— ... Între noi fie vorba, am să vă spun sincer care e părerea mea: bărbatul e bărbat, iar femeia-i

femeie!

— ... Ce spune: „Valia?” Iar eu: „Nu!” El: „Liusea?” Iar eu: „Nu!” El „Sonia”? Iar eu: „Nu!”

— Abram a plecat în deplasare, iar nevastă-sa...

— Învăţaţi-vă să vă mulţumiţi cu clipa de faţă, fetelor!

„Dar oare ce se va schimba ca urmare a progresului ştiinţei şi tehnicii? Ei, să zicem că vitrinele magazinelor vor fi pline cu mantouri de vulpi argintii sintetice, cu ceasuri de mână atomice, funcţionând o veşnicie, cu frigidere pe bază de semiconductori... Benzile rulante ale trotuarelor automate din plastic luminiscent vor transporta lumea de la spaţioasa cineramă „Nipru” la restaurantul-automat „Dinamo”. Nici măcar nu va trebui să-ţi mişti picioarele... Oamenii se vor plimba cu radioteletransmiţătoare microelectrice, pentru ca, fără să mai întoarcă capul spre interlocutoare şi fără să-şi forţeze laringele, să poată purta aceleaşi convorbiri stupide:

— Între noi fie vorba, am să vă spun sincer care e părerea mea: robotul este robot, iar mezaninul mezanin.

— Abram a plecat în antiunivers, iar nevastă-sa...

— Învăţaţi să vă mulţumiţi cu microsecunda de faţă!

Iar în colţul străzii, un automat conceput în genul unei nave spaţiale va vinde ilustrate – „Salutări de

pe Venus” – o vedere a cosmodromului de pe Venus încadrat de porumbei care se sărută... Ei şi?”

Pe lângă Viktor Kraveţ trecu maiestuos Harri Haritonovici Hilobok. De braţul lui atârna o fată aproape leşinată de râs – docentul o distra şi nu observă că studentul fugar se retrase în umbra teilor. „Harri iar are una nouă”. Pe Viktor Kraveţ îl apucă râsul. Cumpără ţigări de la chioşc, aprinse o ţigară şi porni mai departe. Îl cuprinsese o asemenea mânie, încât îi pierise pofta de mâncare. Dacă ar fi nimerit acum în mâinile brigăzii operative mânia lui s-ar fi descărcat printr-o bătaie în toată legea.

Nici la hotelul „Teatralnaia” nu erau camere libere. Noul venit mergea pe bulevard în direcţia Casei colhoznicului şi privea posomorât la lumea care se plimba.

„Umblă, umblă mereu... În toate oraşele din toate ţările există străzi pe care seara se plimbă oamenii – de la şi până la. Să caşti gura la lume, să te vadă lumea cum arăţi, să te vadă lumea cum arăţi, să caşti gura la lume. Umblă, umblă mereu – şi planeta se învârteşte sub picioarele lor! E un instinct comun care îi atrage aici, sau ce altceva? Iar alţii stau în faţa televizoarelor, joacă ţurcă prin curţi, discută în camere pline de fum de ţigară,

freacă pardoseala sălilor de dans... Câţi sunt cei rămaşi în urmă, care s-au condamnat să vegeteze? „Ştim să facem ceva, câştigăm binişor, avem de toate, nu trăim mai rău decât alţii şi... Lăsaţi-ne în pace!” Sunt indivizi cărora le e teamă să rămână singuri cu ei înşişi, care se simt copleşiţi din cauza complexităţii vieţii şi nu se mai gândesc la ea... Astfel de oameni se ţin, ca orbul de gard, de o regulă salvatoare: „ca să ai o viaţă liniştită şi îndestulată, trebuie să fii ca toată lumea”. De aceea umblă şi privesc mereu ce fac ceilalţi? Aşteaptă o revelaţie...”

Luna, dominând splendoarea strălucitoare a bulevardului, plutea printre norii transparenţi. Nimănui nu-i păsa de ea.

„Şi când te gândeşti că, atunci când erau adolescenţi, şi ei visau să trăiască o viaţă intensă, interesantă, plină de semnificaţii, visau să cunoască lumea... Nu există om care să nu fi visat asemenea lucruri. Poate că acum visează cu voluptate şi neputinţă... De fapt, ce s-a întâmplat? N-au avut tăria morală să lupte pentru a-şi realiza visurile? La ce bun? De ce să dai frâu liber visurilor şi sentimentelor celor mai frumoase – nu ştii niciodată unde poate duce una ca asta! – când există altele convenţionale, când poţi petrece la ospăţul eroilor născociţi? Şi au chefuit până la epuizare, şi-au irosit resursele sufleteşti pe fleacuri

şi le-a rămas exact atât cât e necesar pentru a te plimba pe bulevard...” Pe lângă el trecu docentul Hilobok cu o fată.

„Harri are iarăşi una nouă!” îşi spuse în gând.

Privi în urma lui. Tare ar fi vrut să-l ajungă şi să-l întrebe de Krivoşein. „Dar nu; e mai bine să te ţii cât mai departe de Hilobok!”

Noul venit şi Viktor Kraveţ ajunseră pe aceeaşi porţiune a bulevardului...

„... Odinioară, de mult, maimuţele antropoide s-au separat. Unele au luat în labe pietre şi beţe, au început să muncească, să gândească, altele au rămas să se legene mai departe pe ramuri. În prezent, pe Pământ a început un nou proces de tranziţie, mai rapid şi mai puternic: saltul umanităţii către o nouă stare calitativă. Dar ce le pasă *lor* de toate astea? Ei sunt gata să rămână pe căi bătătorite, lângă televizoare, să-şi satisfacă cu ajutorul tehnicii cerinţele lor modeste! se indigna în gând Viktor Kraveţ. Ce înseamnă pentru ei toate aceste posibilităţi noi ale ştiinţei, ale tehnicii, ale producţiei? Ce reprezintă pentru ei munca noastră? Noi putem să le adăugăm inteligenţă, îndemânare, capacitate de muncă... Ei şi? Vor învăţa nu de dragul măiestriei şi satisfacerii curiozităţii, ci pentru a fi mai bine retribuiţi, pentru o muncă mai uşoară, pentru a se ridica deasupra altora prin

eruditia lor. Vor cumpăra şi vor acumula, ca ceilalţi să admire bunăstarea lor, ca să-şi umple goliciunea morală şi spirituală prin grija pentru obiecte. Şi pentru zile negre. Poate că asemenea zile nici nu vor mai veni. Dar, deocamdată, datorită lor, toate zilele sunt cenuşii... Ce plictiseală! Am să plec la Vladivostok. Din proprie iniţiativă, până nu mă trimit pe spezele statului... Şi în felul acesta flacăra aprinsă prin munca noastră se va stinge de la sine, pe cale naturală. Oricum, ea nu le va ajuta în nici un fel, deoarece, pentru a putea utiliza o asemenea posibilitate trebuie să ai ţeluri înalte, resurse sufleteşti, să fii mereu nemulţumit de tine. Dar ei sunt nemulţumiţi doar uneori din cauza celor înconjurătoare, a împrejurărilor, a cunoştinţelor, a vieţii... De orice, numai de ei nu. Şi, în definitiv, n-au decât să se plimbe. Cum s-ar spune, aici ştiinţa nu are nici o putere...”

Acum îi despărţea doar clădirea Poştei.

Gândurile mânioase se risipiseră. Lui Viktor Kraveţ îi rămăsese doar o oarecare jenă de neînţeles faţă de oamenii care treceau pe lângă el.

„Cineva a spus că nimeni nu dispreţuieşte mai mult mulţimea decât omul de rând care s-a înălţat deasupra ei... Dar cine a spus-o? îşi încreţi fruntea. Ia stai, păi asta am spus-o chiar eu despre

altcineva. Ei, bineînţeles, că despre altcineva, doar nu despre mine... Deodată i se făcu silă. În fond, călcându-i în picioare, eu mă calc şi pe mine. Nu sunt departe de ei. De curând încă eram la fel... Ia stai! Înseamnă că vreau s-o şterg, pur şi simplu? S-o întind? Şi ca să nu fie prea ruşinos, ca să nu-mi pierd respectul faţă de propria-mi persoană, încerc să găsesc acestui gest o justificare pe planul ideilor? Eu n-am trădat pe nimeni; totul e în ordine; ştiinţa e neputincioasă; aşa şi trebuie să fie... O, doamne, cât de ticăloasă şi de slugarnică e gândirea intelectualului! (De altfel, şi asta am spus-o sau am gândit-o despre altcineva. Toate adevărurile neplăcute noi le atribuim altora, aşa e mai înţelept să trăieşti.) Şi eu sunt chiar un astfel de intelectual. Am pus totul în mişcare: dispreţul faţă de mulţime, consideraţii teoretice... Mda! El roşi şi faţa începu să-i ardă. Iată unde te poate duce nereuşita. În sfârşit, ce aş putea face?”

Deodată picioarele sale parcă rămăseseră lipite de asfalt. Din direcţia opusă venea spre el, cu paşi largi, un tânăr cu rucsac şi un impermeabil pe braţ. „Adam?!” Viktor Kraveţ simţi că-l trec fiori reci. Inima începu să-i bată cu putere de parcă nişte remuşcări reînviate şi nu un om s-ar fi apropiat de el. Privirea lui Adam era îngândurată şi rea, colţurile gurii lăsate ameninţător. „O să mă descopere îndată şi o să mă recunoască...” Viktor

Kraveţ se uită în altă parte ca să nu se trădeze, dar până la urmă învinse curiozitatea. Îl privi drept în ochi. Nu, Adam nu mai semăna acum cu un „sclav”. Era un om plin de încredere în el, sigur pe sine, puternic, hotărât... îşi aduse aminte de un cap ciufulit, pe fondul tapetelor în penumbră, de ochii larg deschişi şi plini de ură, de greutatea de fontă, de cinci kilograme, ridicată deasupra capului său.

Noul venit trecu mai departe. „Sigur, cum să mă recunoască! Viktor Kraveţ răsuflă uşurat. Dar de ce s-o fi întors? Ce o fi vrând?”

Îl urmări pe tânărul care se îndepărta în mulţime. „Ce-ar fi să-l ajung, să-i povestesc cele întâmplate? Oricum mi-ar putea fi de folos... Dar nu. Cine ştie de ce o fi venit! îl cuprinse din nou disperarea. Uite unde ne-au adus munca şi experienţele noastre. La naiba! Ne ferim unul de altul! Ia stai... Dar mai există şi o altă posibilitate! Oare nu m-ar putea ajuta?” Viktor Kraveţ îşi muşcă buza, chibzuind cu încordare.

Adam se pierduse prin mulţime!

„Ei, gata cu frământările! Viktor Kraveţ scutură din cap. Aici nu e vorba numai de munca mea. N-am voie să fug. Trebuie să salvez totul...”

Scoase din buzunar mărunţişul, îl mai numără o dată, înghiţi în sec şi intră în clădirea Poştei. Banii îi ajunseră exact pentru o telegramă scurtă: „Universitatea de stat, Moscova, facultatea de

biologie, Krivoşein. Vino imediat. Avion. Valentin”.

După ce expedie telegrama Viktor Kraveţ ieşi pe bulevard şi ajungând la colţ, o coti pe strada care ducea spre Institutul de sistemologie. După ce făcu câţiva paşi se uită în urma sa să vadă dacă nu cumva e urmărit. Strada era pustie. Numai de pe clădirea magazinului universal îl privea o femeie splendidă, cu un carnet CEC în mână, luminată de literele de un metru, de culoare roz: „Păstraţi banii la CEC”. Ochii femeii promiteau să-i iubească pe cei care îi vor urma sfatul.

Deasupra ghişeului administratorului din Casa colhoznicului se afla un anunţ:

„Taxa pentru o persoană: 60 kopeici.

Taxa pentru un cal: 1 rublă şi 30 de kopeici”.

Tânărul care sosise de la Vladivostok oftă şi întinse prin geamlâc buletinul de identitate.

— Vă rog, un bilet de şaizeci...

Capitolul 4

Imposibilul este imposibil. De exemplu, e imposibil să te deplasezi mai repede decât lumina... De altfel, chiar dacă acest lucru ar fi posibil, oare merită să te zbaţi pentru el? Oricum nimeni nu va sesiza nimic şi nu va aprecia faptul.

K. PRUTKOV – inginer: cugetarea nr. 17.

A doua zi, dimineaţa, ofiţerul de serviciu al miliţiei orăşeneşti îi înmână anchetatorului Onisimov raportul miliţianului care păzea laboratorul sigilat. În raport se spunea că noaptea – aproximativ între orele unu şi două – un bărbat necunoscut, într-o cămaşă de culoare deschisă, a încercat să pătrundă în laborator prin fereastră. Somaţia miliţianului l-a speriat. Necunoscutul a sărit de pe pervazul ferestrei şi a dispărut în parc...

— E clar! Matvei Appolonovici îşi frecă mâinile cu satisfacţie. Se învârti în jurul focului...

Cu o zi înainte trimisese citaţie cetăţeanului Azarov şi cetăţenei Kolomieţ. Bineînţeles că Matvei Appolonovici nici nu spera măcar că academicianul Azarov avea să se prezinte la biroul său. Dar în caz de ceva, dovada de expediere a citaţiei i-ar fi fost de folos ca act justificativ. Elena Ivanovna Kolomieţ, ingineră la biroul de construcţii aflat în vecinătatea Institutului de sistemologie, sosi la ora

zece fix.

Când intră în birou, anchetatorul înţelese imediat care fusese semnificaţia gestului cu mâna şi a plescăitului din buze ale lui Hilobok. În faţa lui se afla o femeie extrem de frumoasă. „Ia te uită ce nostimă el” remarcă Onisimov. Luate în parte, fiecare trăsătură a chipului Elenei Ivanovna era obişnuită: părul brun, nasul puţin cârn, ovalul feţei, ca orice oval... Dar toate la un loc creau acea impresie de armonie, care nu-ţi mai permitea să analizezi, ci doar să admiri şi să te minunezi de marele simţ al măsurii pe care-l are natura.

Matvei Appolonovici îşi aminti înfăţişarea răposatului Krivoşein şi simţi că îl cuprinde indignarea. „Într-adevăr, nu se potriveau unul cu altul, avea dreptate Hilobok. Ce o fi găsit la el? Căuta un om serios sau un soţ cu venituri mari?” Ca majoritatea bărbaţilor, cărora înfăţişarea şi vârsta nu le mai lasă nici o speranţă în succese amoroase, Onisimov nu avea o părere prea bună despre femeile frumoase.

— Vă rog să luaţi loc. Vă este cunoscut numele lui Krivoşein Valentin Vasilievici...

— Da, răspunse ea cu o voce cântată.

— ... şi al lui Kraveţ Viktor Vitalievici?

— Vitea? Da. Elena Ivanovna zâmbi, arătându-şi dinţii albi şi regulaţi. N-am ştiut că-l cheamă şi Vitalievici. Dar despre ce e vorba?

— Ce-mi puteţi spune despre relaţiile dintre Krivoşein şi Kraveţ?

— Păi, cum să vă spun... Lucrau împreună... Mi se pare că Viktor este rudă, mai îndepărtată, cu Valea... Adică cu Krivoşein. După părerea mea, erau foarte buni prieteni... Dar ce s-a întâmplat?

— Elena Ivanovna, eu sunt cel care pun întrebări aici... Onisimov se gândi că dacă ea îşi va pierde echilibrul sufletesc o să spună mai multe. De aceea nu se grăbea să lămurească lucrurile. E adevărat că eraţi în relaţii destul de apropiate cu Krivoşein?

— Da...

— Din ce cauză v-aţi despărţit?

Ochii Elenei Ivanovna deveniră deodată reci, iar obrajii când îi roşeau, când păleau.

— Asta n-are nici o legătură cu cazul pentru care am fost chemată aici.

— De unde ştiţi dumneavoastră ce are şi ce nu are legătură cu acest caz? întrebă tresărind Matvei Appolonovici.

— Deoarece... Deoarece asta nu poate avea legătură cu nici un fel de caz. Ne-am despărţit şi gata.

— E clar... Bine, să trecem deocamdată peste această chestiune. Spuneţi-mi, vă rog, unde locuia Kraveţ?

— La căminul tinerilor specialişti din cartierul academicienilor, ca toţi cei aflaţi în practică.

— Şi de ce nu la Krivoşein?

— Nu ştiu. Probabil că aşa era mai comod pentru amândoi...

— Asta cu toată rudenia şi prietenia lor? E clar... Dar ce atitudine avea Kraveţ faţă de dumneavoastră, vă acorda atenţie? Matvei Appolonovici se străduia să stoarcă ce putea din ipoteza pe care şi-o făurise.

— Da, îmi acorda... Elena Ivanovna îşi muşcă buza, dar totuşi nu se putu stăpâni. Cred că şi dumneavoastră aţi face la fel, dacă v-aş permite.

— Aha, va să zică lui i-aţi permis? Spuneţi-mi, Krivoşein nu era gelos din cauza lui Kraveţ?

— S-ar putea să fi fost gelos... Numai că nu înţeleg ce vă priveşte asta pe dumneavoastră? Ea îl privi pe anchetator cu o ostilitate înverşunată. Tot felul de aluzii! În definitiv, îmi puteţi explica sau nu, ce s-a întâmplat?

— Calmaţi-vă, tovarăşă!

„Poate că ar fi bine să-i explic despre ce-i vorba? Dar merită oare? Are ea vreo legătură cu toate astea? Sigur, e frumoasă. Poţi să faci o pasiune pentru ea. Dar... oamenii de ştiinţă nu sunt un mediu propice pentru crime pasionale serioase... Datele statistice nu sunt în favoarea lor. Un savant nu-şi pierde capul din cauza unei femei... Dar Kraveţ...

Raţionamentele lui Onisimov fură întrerupte de

soneria telefonului. Ridică receptorul.

— Onisimov la aparat.

— Tovarăşe căpitan, am dat de urma celui urmărit, raportă miliţianul din brigada operativă. Doriţi să fiţi şi dumneavoastră de faţă?

— Desigur.

— Vă aşteptăm lângă aeroport, maşina 57-28 DNA.

— E clar! Anchetatorul se ridică în picioare şi se uită bine dispus la Elena Kolomieţ. O să încheiem convorbirea noastră altă dată, Elena Ivanovna. Daţi-mi citaţia să v-o semnez. Nu vă enervaţi şi nu vă supăraţi. Toţi avem nervi, şi eu, şi dumneavoastră...

— Dar ce s-a întâmplat?

— Deocamdată nu pot să vă spun nimic. Cercetăm. Cu bine, la revedere!

Onisimov o conduse până la uşă, scoase din sertarul biroului pistolul, încuie camera şi, aproape alergând, se repezi în curtea interioară a miliţiei, spre automobilul de serviciu.

Rulând încet pe roţi, un IL-18, alb ca zăpada, se apropie de peronul aeroportului, exact la orele 13. De bordul avionului fu fixată o scară mobilă, albastră. Un bărbat plin, mic de statură, în pantaloni verzi, strâmţi, şi într-o cămaşă pestriţă, peste pantaloni, coborî primul scara. Alergând şi

agitând în mână o sacoşă turistică viu colorată o porni pe dalele hexagonale de beton către clădirea aerogării. Îşi întorcea mereu capul în toate direcţiile, nerăbdător, căutând pe cineva în mulţimea celor ce veniseră în întâmpinarea avionului. Când îl descoperi pe cel căutat, o porni în goană spre el.

— Hai noroc! Ce e cu graba asta tocmai în perioada concediilor, ce înseamnă acel „vino imediat”?! Ia să te văd! O, dar arăţi mult mai bine! Eşti chiar mai suplu, măi, măi! Ca să vezi. Nu te-am văzut de un an şi chipul tău mi se pare agreabil... Chiar şi la maxilar mă pot uita fără să mă enervez...

— Văd că şi tu ai devenit mai bun, acolo, la aspirantură. Tânărul, venit să-l întâmpine, îl cercetă cu o privire critică. Ai reuşit să acumulezi câte ceva?

— Eh, frate, nu sunt simple acumulări, aici e vorba de rezerva informaţională concretă. Am să-ţi povestesc eu mai târziu, chiar am să-ţi demonstrez. Dragă Valea, e o răsturnare totală... Dar mai întâi spune tu de ce m-ai chemat înainte de termen? Nu, stai puţin! Pasagerul avionului scoase din buzunar un blocnotes, iar din el câteva bancnote roşii. Să-mi achit datoria înainte de toate.

— Ce datorie? Tânărul împinse banii la o parte.

— Te rog foarte mult, fără chestii de-astea!

Pasagerul ridică mâna în semn de protest. Am văzut, cunoaştem, suntem gata înduioşaţi: un savant distrat care nu se coboară până acolo, încât să ţină minte asemenea chestiuni prozaice cum ar fi nişte bani împrumutaţi... Nu face una ca asta. Îţi cunosc firea. Tu nu uiţi nici măcar datoriile de câteva ruble. Ia banii şi nu face pe grozavul!

— Stai să vezi, tânărul zâmbi cu blândeţe. Tu nu-mi datorezi mie nimic. Înţelegi?... spuse şi se chirci sub privirea scrutătoare pe care pasagerul o fixă asupra lui.

— Ce dracu! spuse acesta nedumerit. Nu cumva ai început să-ţi vopseşti părul, falsule şaten? Şi cicatricea? Cicatricea deasupra sprâncenei drepte unde a dispărut? Vocea lui scăzu deodată până la şoaptă. Tinere... Dar cine eşti tu?

Între timp mulţimea celor sosiţi cu avionul de la Moscova şi a celor veniţi în întâmpinarea lor se risipise. Cinci persoane, care nu întâmpinaseră pe nimeni şi nu se grăbeau nicăieri, îşi aruncară ţigările şi-i încercuiră repede pe cei doi.

— Vă rog, fără gălăgie! rosti Onisimov, intercalându-se între „laborant” şi pasagerul care-l privea cu ochi mari, strângând banii în mână. În caz de împotrivire...

— Oho! Pasagerul uluit făcu un pas îndărăt, dar fu apucat strâns de coate.

— Nu „oho”, ci miliţia, cetăţene... Krivoşein, dacă

nu mă înşel. Anchetatorul zâmbi cât mai amabil cu putinţă. Va trebui să vă reţinem şi pe dumneavoastră. Duceţi-i pe fiecare în altă maşină!

...Viktor Kraveţ, aşezându-se pe canapeaua din spate a „Volgăi”, între Onisimov şi miliţianul Gaevoi, zâmbi obosit, dar calm.

— De fapt, eu în locul dumitale n-aş zâmbi, remarcă Matvei Appolonovici. Pentru asemenea figură termenul de detenţie se măreşte.

— Eh, ce termen! Viktor Kraveţ dădu nepăsător din mână. Principalul e că am făcut, după cât se pare, o mişcare corectă.

— N-aş fi crezut că înapoierea mea va debuta cu un episod de roman poliţist! spuse pasagerul avionului, după ce fu introdus în biroul anchetatorului. Deh, o dată în viaţă asta trebuie că e amuzant.

Fără să aştepte invitaţia, se aşeză pe un scaun şi privi în jurul său. Onisimov se aşeză tăcut în faţa lui. În el se luptau sentimente contradictorii: pe de o parte jubila („Asta zic şi eu operativitate, asta da reuşită! I-am prins pe amândoi deodată şi, se pare, asupra faptului!”), pe de altă parte era preocupat, îngrijorat. Până atunci ancheta se întemeiase pe faptul că în laborator murise sau fusese ucis Krivoşein. Dar... Matvei Appolonovici se uită cu atenţie la cel arestat. Avea o frunte teşită, cu un

început de chelie, arcadele sprâncenelor proeminente, o cicatrice roşu-albăstrie deasupra sprâncenei drepte, o faţă pistruiată, cu obrajii plini, nasul gros ridicat în sus, părul roşcovan tuns scurt. Nu mai încăpea nici o îndoială: în faţa lui se afla Krivoşein! „Dar ce gafă am făcut?... Atunci pe cine l-au curăţat ei acolo? Eh, am să lămuresc eu totul până la urmă!”

— Dar asta ce-i, o aluzie? Krivoşein arăta spre ferestrele prevăzute cu gratii. Ca oamenii să mărturisească totul, nu-i aşa?

— Nu. Aici a fost înainte o bază de desfacere. Anchetatorul îşi aduse aminte că la interogatoriul de ieri „laborantul” începuse cu aceeaşi întrebare şi zâmbi gândindu-se la această coincidenţă amuzantă. De atunci au rămas zăbrelele... Ei, cum vă mai simţiţi, Valentin Vasilievici?

— Mulţumesc... Iertaţi-mă, nu vă cunosc numele. Nu mă pot plânge. Dar dumneavoastră?

— La fel, anchetatorul dădu din cap, deşi felul în care mă simt eu nu are nici o legătură cu cazul de care mă ocup.

Îşi zâmbeau unul altuia ca doi boxeri înainte de a începe să-şi stâlcească feţele.

— Şi felul în care mă simt eu are vreo legătură? Eu am crezut că aşa obişnuiţi dumneavoastră să vă interesaţi de sănătatea pasagerilor, înhăţându-i de pe aeroport pe nepusă masă. Aş vrea să ştiu ce

legătură are cazul dumneavoastră cu starea sănătăţii mele?

— Noi nu înhăţăm, cetăţene Krivoşein, ci reţinem, îl corectă aspru Onisimov. Şi sănătatea dumneavoastră mă interesează cu totul legitim, întrucât posed actul de constatare al medicului precum şi depoziţiile martorilor că sunteţi un cadavru.

— Eu un cadavru? Krivoşein se examină cu o privire cam batjocoritoare. Ei, dacă aveţi asemenea depoziţii, căraţi-mă în sala de disecţie... Deodată îşi dădu seama de situaţie şi zâmbetul i se stinse. Îl privi pe Onisimov posomorât şi alarmat. Ascultaţi-mă, tovarăşe anchetator, dacă dumneavoastră glumiţi, atunci să ştiţi că gluma e cam macabră! Ce fel de cadavru sunt eu?

— Daţi-mi voie. Nu glumesc de loc! Onisimov îşi desfăcu larg mâinile. Alaltăieri cadavrul dumneavoastră a fost găsit în laborator. L-am văzut chiar eu... Adică nu al dumneavoastră, desigur, pentru că sunteţi bine, sănătos, ci al unui om care vă seamănă foarte mult. Toată lumea l-a identificat ca fiind cadavrul dumneavoastră!

— Ei drace! Krivoşein se chirci pe scaun şi începu să-şi frece obrajii cu palmele. Puteţi să-mi arătaţi cadavrul?

— Nu... Doar ştiţi bine că nu, Valentin Vasilievici. Pentru că el s-a transformat într-un schelet. Nu e

bine să faceţi o asemenea poznă... Poate fi interpretată foarte prost.

— Într-un schelet?! Krivoşein ridică capul şi în ochii lui verzi, cu licăriri căprui, apăru deruta. Cum? Unde?

— Asta s-a întâmplat chiar acolo, la locul faptei – dacă aveţi, într-adevăr, nevoie de explicaţii de la mine – pronunţă Onisimov apăsat. Poate că dumneavoastră o să ne explicaţi mult mai bine tot ce s-a petrecut?

— A fost cadavru, a devenit schelet... bombăni Krivoşein încruntând din sprâncene. Dar... Aha, atunci totul nu e chiar atât de grav! Înseamnă că s-a pierdut vremea degeaba aici... Dar se vede că a comis o greşeală. Ei drăcie, şi eu care!... îşi veni în fire şi se uită precaut la anchetator. Mă încurcaţi, tovarăşe, şi nu înţeleg de ce. Cadavrele nu se transformă în schelete aşa, de fantezie. Eu mă pricep niţel la treburile astea. Şi apoi cum o să dovediţi că este cadavrul meu... adică al unui om care seamănă cu mine, dacă cadavrul lipseşte? Aici e ceva care nu ţine!

— Se poate. Tocmai de aceea şi vreau ca dumneavoastră să faceţi lumină în această afacere. Pentru că totul s-a petrecut în laboratorul ce v-a fost încredinţat...

— Încredinţat mie?... Hm... Krivoşein surâse şi clătină din cap. Mă tem că n-o să iasă nimic din

făcutul luminii. Eu însumi ar trebui să mă lămuresc înainte de toate.

„Şi ăsta o să se închidă în el!” oftă în gând cu tristeţe Matvei Appolonovici, apoi trase spre el o foaie de hârtie şi-şi desfăcu stiloul.

— Atunci, haideţi s-o luăm în ordine. Vă numiţi Krivoşein Valentin Vasilievici?

— Da.

— Vârsta 35 de ani. Naţionalitate rusă. Celibatar.

— Exact.

— Locuiţi la Dneprovsk, răspundeţi în cadrul Institutului de sistemologie de laboratorul noilor sisteme?

— Apoi ce nu-i, nu-i. Eu locuiesc la Moscova şi urmez aspirantura la facultatea de biologie a Universităţii de Stat. Poftim! Krivoşein îi întinse peste birou buletinul de identitate şi o legitimaţie.

Actele erau destul de uzate. Totul – chiar şi viza de flotant în Moscova, pe timp de trei ani – corespundea celor spuse.

— E clar. Onisimov le vârî în sertarul biroului. Ia te uită, dar repede se mai face totul la Moscova! într-o singură zi.

— Adică... cum, ce vreţi să spuneţi?! Krivoşein îşi înălţă privirile, ridicând totodată sprânceana dreaptă în semn de protest.

— Actele astea ale dumneavoastră sunt false, asta e. Tot aşa de false ca şi cele ale complicelui

dumneavoastră, căruia aţi încercat să-i daţi bani la aeroport... Vreţi să vă asiguraţi un alibi? V-aţi ostenit degeaba. O să verificăm şi ce va fi mai departe o să vedem.

— Păi verificaţi!

— O să verificăm. Unde lucraţi la Universitate? Cine este conducătorul dumneavoastră de lucrări?

— Profesorul Androsiaşvili Vano Alexandrovici, şeful catedrei de fiziologie generală, membru corespondent al Academiei de ştiinţe.

— E clar. Anchetatorul formă un număr. Ofiţerul de serviciu? Aici Onisimov. Luaţi urgent legătura cu Moscova. Să-l aducă repede la videofonul operativ pe... Notaţi: Vano Alexandrovici Androsiaşvili, profesor, şeful catedrei de fiziologie la facultate. Repede! Apoi se uită triumfător la Krivoşein.

— Videofonul operativ este un lucru admirabil! exclamă acesta. Văd că şi tehnica anchetării ajunge până la graniţa fantasticului. Şi o să avem repede legătura?

— Când o s-o avem, o s-o avem! Nu vă grăbiţi. Mai avem multe de discutat... Totuşi, siguranţa cu care se comporta Krivoşein, atitudinea lui l-au cam impresionat pe Matvei Appolonovici. Fu cuprins de îndoieli: „Şi dacă, într-adevăr, e o coincidenţă absurdă? Trebuie să mai verific câte ceva?” Spuneţi-mi, o cunoaşteţi pe Elena Ivanovna Kolomieţ?

Faţa lui Krivoşein îşi pierdu expresia lipsită de grijă. Deveni atent şi-i aruncă lui Onisimov o privire posomorâtă şi scrutătoare.

— Da. De ce?

— Îndeaproape?

— Hm, da!

— Din ce motive v-aţi despărţit?

— Scuzaţi-mă, dragă tovarăşe anchetator, dar asta nu vă priveşte absolut de loc! În glasul lui Krivoşein se simţea furia. Eu n-am să permit nici lui dumnezeu, nici diavolului, nici miliţiei să se bage în treburile mele personale!

— E clar, dădu din cap Onisimov, păstrându-şi sângele rece. „El e! N-are cum s-o întoarcă. E el. Atunci de ce ascunde faptele, pe ce mizează?” Bine, am să vă pun o întrebare mai uşoară: cine este Adam?

— Adam? Primul om de pe pământ. Dar de ce?

— A sunat ieri la institut... acest prim om. S-a interesat unde sunteţi; voia să vă vadă.

Krivoşein dădu din umeri cu indiferenţă.

— Dar cine e omul care v-a întâmpinat la aeroport?

— Şi pe care, fără prea mult umor, l-aţi numit complicele meu? Acest om... Krivoşein căzu pe gânduri, îşi ridică şi coborî sprâncenele. Mă tem că nu este cel care am crezut eu că este.

— Şi mie mi se pare că nu e acela! se învioră

Onisimov. Cu siguranţă că nu el şi atunci cine e?

— Nu ştiu...

— Iar o luăm de la început! ţipă Matvei Appolonovici cu o voce plângăreaţă şi trânti stiloul. Nu mai încurcaţi lucrurile, tovarăşe Krivoşein, nu e cinstit! Doar îi dădeaţi bani; patruzeci de ruble, în hârtii de câte zece. Cum adică, nu ştiaţi cui îi daţi banii?

În clipa aceea intră în birou un bărbat tânăr, în halat alb, puse pe masă un formular şi, aruncându-i o privire plină de curiozitate lui Krivoşein, se îndepărtă. Onisimov cercetă formularul care comunica concluziile analizei amprentelor digitale ale celui reţinut. Când ridică ochii spre Krivoşein, în ei licărea un zâmbet de compătimire şi de triumf totodată.

— De fapt, cam asta e tot. Putem să nu mai aşteptăm confruntarea cu profesorul din Moscova. De altfel, probabil nici nu va mai avea loc... Amprentele dumneavoastră digitale, tovarăşe Krivoşein, coincid întru totul cu amprentele luate de mine la locul crimei. Vă rog să vă convingeţi personal! Îi întinse peste masă formularul şi lupa. Aşa că, haideţi să terminăm jocul. Şi să ştiţi – glasul lui Onisimov deveni sever – manevra dumneavoastră cu zborul la Moscova şi cu actele false vă îngreunează situaţia... Pentru încercarea premeditată de a induce în eroare organele de

anchetă, tribunalul adaugă între trei şi opt ani.

Krivoşein, îngândurat, cu buza inferioară răsfrântă, studia formularul.

— Spuneţi-mi, şi el ridică ochii către anchetator, de ce n-aţi admite că există doi oameni cu amprente identice?

— De ce?! Păi pentru că în o sută de ani de la utilizarea acestei metode în criminalistică, una ca asta nu s-a întâmplat niciodată.

— Ei, multe nu s-au mai întâmplat sau n-au mai existat... N-au existat nici sputnici, nici bombe cu hidrogen, nici maşini electronice de calcul, iar acum există.

— Ce legătură au sputnicii cu toate astea? Matvei Appolonovici ridică din umeri. Sputnicii sunt sputnici, iar amprentele digitale sunt amprente digitale, o dovadă de necontestat în justiţie. Acum o să vorbiţi, în sfârşit?

Krivoşein îl privi cam îngândurat pe anchetator, apoi îi zâmbi blând.

— Cum vă cheamă, tovarăşe anchetator?

— Mă numesc Matvei Appolonovici Onisimov. Dar de ce mă întrebaţi?

— Ştiţi ce-i, Matvei Appolonovici, lăsaţi baltă această afacere.

— Adică cum s-o las baltă?

— Foarte simplu, închideţi dosarul. Cum se formulează asta la dumneavoastră: „din lipsă de

probe” sau „din lipsa obiectului crimei”. Şi „predat la arhivă pe data de cutare”...

Matvei Appolonovici nu-şi mai găsi cuvintele. În practica sa de anchetator încă nu avusese ocazia să întâlnească un asemenea tupeu.

— Mă înţelegeţi, Matvei Appolonovici... Să zicem că o să vă continuaţi activitatea dumneavoastră atât de variată şi, în cazurile obişnuite, fără îndoială, utilă. O să interogaţi, să reţineţi, să identificaţi, să comparaţi amprentele digitale, să deranjaţi oameni ocupaţi, cu ajutorul videofonului operativ... Krivoşein îşi dezvolta ideea gesticulând cu mâna dreaptă. Şi tot timpul o să vi se pare că – uite acum! – o să apucaţi adevărul de coadă. Contradicţiile se vor îmbina în fapte, faptele în dovezi, virtutea va triumfa, iar răul va căpăta un termen de detenţiune plus adaosul pentru intenţie premeditată... Aici el oftă cu compătimire. Pe dracu! Într-un caz ca acesta însă contradicţiile nu se leagă! Iar adevărul n-o să-l descoperiţi pentru simplul motiv că, datorită nivelului dumneavoastră de gândire, nu sunteţi pregătit să-l înţelegeţi...

Onisimov se posomorî, strângându-şi jignit buzele.

— Nu, nu! Krivoşein îşi agită mâinile. Să nu vă gândiţi, doamne fereşte, că vreau să vă umilesc, să pun la îndoială calităţile dumneavoastră de detectiv. Doar văd că sunteţi un om sârguincios,

tenace... Dar cum să vă explic eu asta? El îşi micşoră ochii, privind la bulevardul inundat de soare, dincolo de fereastra zăbrelită. Aha, să vă dau un exemplu. Cu vreo şaizeci de ani în urmă, după cum ştiţi, fără îndoială, în fabrici şi uzine maşinile-unelte erau puse în mişcare cu ajutorul aburului sau al motorului diesel. În ateliere, de la un capăt la altul, trecea un arbore de transmisie. Prin intermediul curelelor de transmisie, el punea în mişcare maşinile-unelte. Şi toate se învârteau, zumzăiau, pocneau şi încântau prin splendoarea lor barbară sufletul directorului sau al patronului de atunci. Apoi a apărut electricitatea. Şi toate aceste sisteme devenite arhaice au fost înlocuite prin electromotoare, montate direct pe maşinile-unelte...

Şi iarăşi, ca şi cu o zi în urmă, în timpul cât îl interogase pe „laborant”, pe Matvei Appolonovici îl cuprinse pentru o clipă îndoiala. „Ceva nu-i în regulă aici! Mulţi oameni trecuseră prin biroul lui, îi lustruiseră scaunul, frecându-se de el din cauza întrebărilor neplăcute care li se puneau: tineri posaci, vârâţi din prostie în câte o poveste neplăcută, speculanţi plângăreţi, gestionari slugarnici, de o familiaritate artificială, intraţi la apă cu ocazia reviziei, recidivişti cu înfăţişare gravă, care cunoşteau toate legile... Şi toţi aceştia, mai devreme sau mai târziu, înţelegeau că jocul e

pierdut, că a venit momentul când trebuia să mărturisească şi să aibă grijă ca în procesul-verbal să se reflecte căinţa lor sinceră. Pe când omul acesta... Şade ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat, dă din mâini şi explică cu sârguinţă, la un bun nivel de popularizare, de ce dosarul trebuie închis. „Din nou mă derutează această lipsă totală a jocului! Dar nu, n-o să alunec eu de două ori în acelaşi loc!”

Matvei Appolonovici era un anchetator cu experienţă şi ştia bine că într-o afacere ca asta importante nu sunt îndoielile şi nici impresiile, ci faptele. Dar faptele – goale şi de netăgăduit – erau împotriva lui Krivoşein şi Kraveţ.

— ... Şi acum închipuiţi-vă că la o oarecare uzină străveche înlocuirea transmisiei mecanice la maşinile-unelte cu cea electrică s-a petrecut nu de-a lungul anilor, ci dintr-odată, într-o singură noapte, continuă Krivoşein. Ce va gândi patronul fabricii când va intra dimineaţa în atelier? Că cineva i-a şterpelit maşina cu aburi, arborele de transmisie, curelele şi roţile. Pentru a înţelege că n-a avut loc un furt, ci o revoluţie tehnică, el ar trebui să cunoască fizica, electrotehnica, electrodinamica... Aşa şi dumneavoastră, Matvei Appolonovici, vorbind la figurat, vă aflaţi acum în situaţia unui asemenea patron.

— Fizica, electrotehnica, electrodinamica...

Repetă distrat Onisimov, uitându-se la ceas. Of, de s-ar obţine mai repede legătura cu Moscova! Probabil că ar trebui să cunosc şi teoria informaţiei, teoria modelării proceselor întâmplătoare, nu?

— Oho! Krivoşein se lăsă brusc pe speteaza scaunului, privindu-l pe anchetator cu o admiraţie greu ascunsă. Aţi auzit şi de aceste ştiinţe?

— Noi, Valentin Vasilievici, ştim totul.

— Da, văd eu că pe dumneavoastră nu vă pot răpune...

— Nici nu vă sfătuiesc să încercaţi. Aşadar, contaţi mai departe pe închiderea ilegală a dosarului sau îmi spuneţi tot adevărul?

— Uff... Krivoşein îşi şterse cu batista fruntea şi obrajii. E cald la dumneavoastră... Bine. Hai să cădem la învoială, Matvei Appolonovici. Întâi am să mă lămuresc eu asupra celor întâmplate, apoi am să vă spun dumneavoastră totul.

— Nu. Onisimov dădu energic din cap. Nu putem cădea la o asemenea învoială. Ştiţi, nu se permite ca cel suspectat să facă cercetări în propriul său caz. Aşa nu s-ar mai descoperi niciodată nimic.

— Da, fir-ar să fie!... începu Krivoşein. Tocmai atunci uşa se deschise şi un locotenent tinerel anunţă plin de importanţă:

— Matvei Appolonovici, Moscova!

Onisimov şi Krivoşein urcară la etajul întâi, în camera de legături videofonice operative.

...Vano Alexandrovici Androsiaşvili îşi apropie faţa de ecranul videofonului atât de brusc, încât ai fi zis că vrea să spargă, cu nasul său coroiat ca un cioc de vultur, tubul cu fascicul electronic. Da, îl recunoaşte pe aspirantul său Valentin Vasilievici Krivoşein. Da, în ultimele săptămâni l-a văzut pe aspirant în fiecare zi, iar în ceea ce priveşte întâlnirile şi discuţiile anterioare, mai îndepărtate, nu se poate baza pe memorie, ele nefiind însemnate cu roşu în calendar. Da, aspirantul Krivoşein a părăsit universitatea pentru cinci zile cu învoirea personală a lui Androsiaşvili. Vano Alexandrovici rostea „r”-ul răspicat, exploziv, făcând să se cutremure difuzorul videofonului... Este extrem de îngrijorat şi mâhnit că a fost sustras de la examene pentru a lua parte la o anchetă atât de stranie. Dacă miliţia – aici Vano Alexandrovici îşi îndreptă privirea arzătoare a ochilor săi negri ca pana corbului spre Onisimov – a încetat să mai aibă încredere în actele de identitate pe care chiar ea le eliberează, atunci el va trebui probabil să-şi schimbe calificarea de biolog în atestator al identităţii tuturor aspiranţilor, studenţilor, rudelor lui, precum şi al membrilor plini şi membrilor corespondenţi ai Academiei de ştiinţe pe care el, Vano Androsiaşvili are onoarea să-i cunoască! În acest caz însă s-ar putea, firesc, să se

pună întrebarea: Dar cine este el, profesorul Androsiaşvili? Şi, oare, n-ar trebui atunci, pentru atestarea identităţii sale dubioase, să fie adus cu o maşină a miliţiei însuşi rectorul universităţii sau, pentru mai multă siguranţă, chiar preşedintele Academiei de ştiinţe?

După ce spuse acestea dintr-o singură răsuflare, Vano Alexandrovici dădu din cap în semn de rămas bun:

— Nu e bine ce faceţi! Trebuie să aveţi încredere în oameni! şi dispăru de pe ecran. Microfoanele transmiseră până la Dneprovsk zgomotul uşii trântite.

Ecranul îl arătă apoi pe un grăsun chel cu epoleţi de maior pe cămaşa bleu. Faţa i se schimonosise, încât avea, cu adevărat, un aer de martir.

— Păi bine, tovarăşi, n-aţi putut să vă lămuriţi şi singuri?

Ecranul se stinse.

„Vano Alexandrovici tot mai e supărat pe mine se gândea Krivoşein, în timp ce cobora scările înaintea lui Onisimov, care pufăia furios. Şi are dreptate. S-a îndurat şi m-a primit la aspirantură fără concurs, iar eu mă feresc de el tot timpul, fac pe secretosul. De nu m-ar fi primit el, nu izbuteam. La examene m-am comportat lamentabil. La filosofie şi la limbile străine încă a mers cum a mers, dar la materiile de specialitate... E şi normal.

Ce, parcă manualele citite la repezeală pot ascunde lipsa unor cunoştinţe sistematice?”

...Asta s-a petrecut cu un an în urmă. După examenul de admitere la biologie Androsiaşvili l-a invitat în biroul său, l-a poftit să se aşeze într-un fotoliu de piele, în timp ce el s-a dus lângă fereastră, cu capul său mare, atins de un început de chelie, lăsat pe umărul drept, şi a început să-l cerceteze:

— Câţi ani aveţi?

— Treizeci şi patru.

— La limită... Anul viitor o să sărbătoriţi într-un cerc de prieteni împlinirea vârstei de treizeci şi cinci de ani şi o să puneţi cruce aspiranturii la zi. Iar cea fără frecvenţă... Aspirantura fără frecvenţă e făcută nu pentru studiu, ci pentru un concediu suplimentar plătit, aşa că să nu vorbim de ea. Am citit referatul dumneavoastră, un referat bun, un referat temeinic, în care faceţi paralele interesante între activitatea centrilor nervoşi şi a circuitelor electronice. V-am dat „foarte bine”. Dar – profesorul luă de pe birou foaia matricolă şi îşi aruncă ochii pe ea – examenul nu l-aţi luat! Adică, l-aţi luat cu suficient. Or, cu suficient la materia de specialitate noi nu primim la aspirantură.

Probabil că faţa lui Krivoşein se schimbase, pentru că glasul lui Vano Alexandrovici deveni mai

binevoitor:

— Dar spuneţi-mi, la ce vă trebuie bursa de aspirant? Am cercetat actele dumneavoastră – lucraţi într-un institut interesant, aveţi un post bun. Sunteţi cibernetician?

— Nu, sistematician.

— Pentru mine e acelaşi lucru. Deci, la ce vă trebuie?

Krivoşein era pregătit pentru această întrebare.

— Tocmai pentru că sunt sistematician şi sistemolog. Omul reprezintă sistemul cel mai complex şi cel mai bine organizat din toate câte le cunoaştem. Vreau să mă lămuresc pe deplin asupra lui: cum e construit totul în organismul omenesc, cum se leagă, cum se influenţează. Exprimându-mă vulgar, să înţeleg interacţiunea părţilor...

— Pentru a utiliza aceste principii la crearea de noi scheme electronice? Androsiaşvili îşi strâmbă ironic buzele.

— Nu numai pentru asta... Mai bine zis, nu atât pentru asta. Vedeţi... odinioară totul era altfel. Arşiţa şi gerul, rezistenţa în goana după vânat sau în fuga din faţa primejdiei, foamea sau hrana brută, nesterilă, de tipul cărnii crude, mari suprasolicitări mecanice în procesul de muncă, bătaia, în care soliditatea craniului se verifica prin lovitura cu bâta, într-un cuvânt, odinioară mediul

exterior impunea omului cerinţe foarte mari. (Vano Alexandrovici scoase un sunet nearticulat, dar nu spuse nimic.) Un astfel de mediu a şi format, în decursul a sute de milenii, pe „homo sapiens” – mamifer vertebrat raţional. Dar în ultimii două sute de ani, începând de la inventarea – maşinii cu abur, totul s-a schimbat. Noi am creat un mediu artificial din electromotoare, explozibile, substanţe farmaceutice, benzi rulante, sisteme de servicii comunale, transport, radiaţie atmosferică crescută, maşini electronice, vaccinuri profilactice, drumuri asfaltate, vapori de benzină, specializare îngustă a muncii... Într-un cuvânt, viaţa modernă. Ca inginer, şi eu contribui alături de ceilalţi la dezvoltarea acestui mediu artificial, care astăzi determină viaţa lui „homo sapiens” în proporţie de 90% – iar în curând o va determina 100% – în timp ce natura va rămâne doar pentru plimbările de duminică. Dar ca om, eu însumi încerc o oarecare nelinişte... El răsuflă adânc apoi continuă: Acest mediu artificial îl văduveşte pe om de numeroase calităţi şi funcţii căpătate în decursul evoluţiei sale străvechi. Forţa, abilitatea, rezistenţa se cultivă în prezent numai prin sport, gândirea logică, care era încântarea vechilor greci, e preluată de maşini. Iar omul nu capătă calităţi noi, pentru că mediul se transformă foarte repede, iar organismul biologic nu poate să ţină pasul cu el. Progresul tehnic este însoţit de o

vorbărie liniştitoare, dar slab argumentată, cum că omul va rămâne totdeauna la înălţimea situaţiei. În timp ce – dacă ar fi să vorbim nu despre om în general, ci despre oameni numeroşi şi diferiţi – nici astăzi nu mai este chiar aşa, iar mai târziu nu va mai fi de loc aşa. Pentru că nu oricine are suficiente posibilităţi materiale ca să fie stăpânul vieţii moderne: să cunoască multe, să ştie să facă multe, să înveţe cu rapiditate tot ce e nou, să muncească creator, să se comporte cât mai bine.

— Şi prin ce îi veţi putea ajuta pe oameni?

— Să-i ajut – nu ştiu dacă am să pot, dar cel puţin să studiez cum trebuie problema posibilităţilor neutilizate de către om ale organismului său. De exemplu, funcţiile pe cale de dispariţie: să zicem, priceperea strămoşilor noştri îndepărtaţi de a sări dintr-un copac într-altul sau de a dormi pe o cracă. Acum acest lucru nu mai este necesar, dar celulele nervoase respective au rămas. Sau să luăm reflexul numit „piele de găină”, la o piele care nu mai are aproape de loc păr. Acest reflex este deservit de o reţea de nervi extrem de bogată. Poate că se va reuşi să se refacă, să se reprogrameze vechile reflexe la nevoile noi?

— Aşa! Prin urmare, visaţi să-l modernizaţi şi să-l faceţi mai raţional pe om? Androsiaşvili îşi plecă capul. N-o să mai fie „homo sapiens”, ci „homo

modernus raţionalis”, da? Dar nu vi se pare dumneavoastră, dragă sistematicianule, că pe cale raţională omul poate fi transformat într-un geamantan cu o apofiză care să apese pe butoane? De altfel, s-ar putea şi fără apofiză, cu dirijare prin biocurenţii creierului...

— Dacă o facem cu totul raţional, s-ar putea şi fără geamantan, observă Krivoşein.

— Şi asta-i drept! Vano Alexandrovici îşi aplecă capul pe umărul drept, şi-l privi cu multă curiozitate pe Krivoşein.

Era evident că se simpatizau unul pe altul.

— În sfârşit! Profesorul începu să se preumble cu paşi repezi prin încăpere. În sfârşit, masele largi ale celor ce lucrează în domeniul tehnicii, ale cuceritorilor naturii moarte, creatorilor „mediului artificial” au început să înţeleagă că sunt şi ei oameni! Nu supraoameni, care cu ajutorul intelectului şi al îndrumarelor pot învinge tot şi toate, ci pur şi simplu oameni. Câte nu studiem şi încercăm să înţelegem: particulele elementare, vidul, razele cosmice, antilumile, taina Atlantidei... Numai pe noi înşine nu vrem să ne studiem şi să ne înţelegem... Acest lucru, vedeţi dumneavoastră, este dificil, neinteresant, cam inaccesibil... Păi, lumea s-ar putea să piară, dacă fiecare se va ocupa numai de ceea ce-i este accesibil! Vocea lui răsună mai guturală ca de obicei. Omul simte un

interes biologic faţă de sine însuşi numai când trebuie să se ducă la spital sau să-şi facă o fişă medicală... Şi, într-adevăr, dacă lucrurile vor continua să meargă aşa, ne putem lipsi şi de geamantan. Cum spun studenţii: o să ne invadeze maşinile, cu siguranţă! El se opri în faţa lui Krivoşein, îşi plecă din nou capul într-o parte şi pufni: Şi totuşi sunteţi un diletant, dragul meu sistematician! Ce simplu e totul la dumneavoastră. Să reprogramezi vechile reflexe... Ah, dacă asta ar fi tot atât de simplu cum e reprogramarea unei maşini electronice de calcul! Mda... Dar, pe de altă parte, eşti inginer-cercetător, cu idei, cu o privire nouă asupra obiectului, diferită de a noastră, pur biologică... Eh, ce tot spun! De ce-ţi dau speranţe irealizabile, de parcă ai avea şanse să iasă ceva din dumneata?! adăugă el şi se îndepărtă spre fereastră. În definitiv, dumneata n-ai să-ţi faci şi n-ai să-ţi susţii disertaţia, şi apoi ai cu totul alte gânduri. Nu-i aşa?

— Aşa e, recunoscu Krivoşein.

— Vezi. Dumneata ai să te întorci la sistemologia dumitale, iar eu o să am belele cu rectoratul că n-am crescut un cadru ştiinţific. Pff, te iau! conchise Androsiaşvili pe neaşteptate. Se apropie de Krivoşein. Numai că va trebui să înveţi, să urmezi cursul complet de ştiinţe biologice. Altfel nu o să descoperi nici un fel de posibilităţi la om, mă

înţelegi?

— Desigur! Krivoşein dădu bucuros din cap. De aceea am şi venit aici.

Profesorul îl privi, cântărindu-l parcă, apoi îl apucă de braţ şi-l trase mai aproape.

— Am să-ţi dezvălui un secret. Şi eu învăţ. La cursul seral al facultăţii de tehnică electronică. Sunt în anul III. Asist la cursuri, fac lucrările de laborator. Am chiar şi două restanţe: la electronica industrială şi la fizica cuantică. Vreau şi eu să mă lămuresc: ce şi cum. Ai să mă ajuţi... Numai, pst! Rămâne între noi!

Se înapoiară în biroul lui Onisimov. Matvei Appolonovici începu să se preumble încoace şi încolo prin încăpere. Krivoşein se uită la ceas: Era cinci şi ceva. Se încruntă, regretând timpul irosit fără nici un rost.

— Deci, asta-i tot, Matvei Appolonovici, alibiul meu e dovedit. Vă rog să-mi restituiţi actele. Cred că e timpul să ne despărţim.

— Nu, aveţi răbdare! Onisimov măsura camera în lung şi în lat, furios şi dezorientat.

Matvei Appolonovici, după cum s-a mai amintit, era un anchetator cu experienţă. Îşi dădea seama că toate întâmplările acestei blestemate afaceri s-au întors împotriva lui. Krivoşein trăieşte; prin urmare, moartea lui Krivoşein, constatată şi consemnată în procesul-verbal, e o greşeală. El n-a

stabilit identitatea celui ce a murit sau a fost ucis în laborator, după cum n-a stabilit nici cauza morţii sau modul în care a fost ucis, şi n-are nici măcar o vagă idee despre felul în care ar trebui să abordeze această problemă în continuare... Nu cunoaşte motivele crimei, ipotezele pe care le-a făurit se duc dracului una după alta, cadavrul nu există! Toate par să demonstreze că, de fapt, ancheta căpitanului Onisimov a fost condusă foarte prost. Matvei Appolonovici încercă să-şi adune gândurile. „Academicianul Azarov a identificat cadavrul lui Krivoşein. Profesorul Androsiaşvili l-a identificat pe Krivoşein cel viu şi a confirmat valabilitatea alibiului acestuia. Înseamnă că, ori unul, ori celălalt, a făcut o depoziţie mincinoasă. Cine anume nu e clar. Prin urmare, trebuie interogaţi amândoi. „Dar... să chem la interogatoriul asemenea oameni, îşi spuse el, să-i suspectez, ca pe urmă să se constate din nou că am nimerit-o prost! După una ca asta nu mai scap cu faţa curată...”

Într-un cuvânt, în clipa aceea Matvei Appolonovici înţelegea clar un singur lucru, că nu trebuie, în nici un caz, să-l scape din mâini pe Krivoşein.

— Nu, aveţi răbdare! N-o să aveţi prilejul, cetăţene Krivoşein, să vă înapoiaţi la afacerile dumneavoastră tenebroase! Vă închipuiţi că,

dacă... l-aţi machiat pe răposat, apoi aţi suprimat cadavrul, n-a mai rămas nici o dovadă? Noi o să mai verificăm cine este acest Androsiaşvili şi din ce motive vrea să vă scoată basma curată! Probele împotriva dumneavoastră continuă să stea în picioare: amprentele digitale, contactul cu cel fugit, încercarea de a-i remite bani...

Krivoşein, stăpânindu-şi enervarea, îşi scărpină bărbia.

— De fapt, nu prea înţeleg pentru ce mă acuzaţi: pentru faptul că am fost ucis sau pentru că eu sunt ucigaşul?

— O să vă lămurim, cetăţene! spuse Onisimov, pierzându-şi ultimele rămăşiţe de stăpânire de sine. O să ne lămurim! În orice caz, nu se poate ca dumneavoastră să nu fi jucat nici un rol în această afacere... Nu se poate!

— Ah, nu se poate? Krivoşein păşi către anchetator în timp ce sângele i se urcă în obraji. Vă închipuiţi că dacă lucraţi la miliţie ştiţi ce se poate şi ce nu se poate?!

Şi deodată chipul lui începu să se transforme cu repeziciune: nasul ieşi în afară, deveni mai gros, căpătă o nuanţă violacee şi se coroie, ochii se măriră şi din verzi se făcură negri, părul de deasupra frunţii se retrase formând o chelie, şi încărunţi – deasupra buzei superioare apăru o mustăcioară căruntă, maxilarul se scurtă... Într-un

singur minut, în faţa anchetatorului zguduit apăru fizionomia de gruzin a profesorului Androsiaşvili – cu albul ochilor străbătut de vinişoare sângerii, cu nasul puternic, cu nări fremătând de mânie şi obrajii cenuşii din cauza bărbii nerase.

— Ce crezi, bre, că dacă lucrezi la miliţie ştii ce se poate şi ce nu se poate întâmpla?!

— Încetaţi!

Onisimov se retrase spre perete.

— Nu se poate? continuă indignat Krivoşein. Am să vă arăt eu ce „nu se poate!”

Îşi încheie fraza cu o voce melodioasă de femeie, în timp ce faţa sa începu să capete cu iuţeală trăsăturile Elenei Ivanovna Kolomieţ: năsucul se făcu drăguţ şi deveni cârn, obrajii se rotunjiră şi se îmbujorară, sprâncenele întunecate se arcuiră fin, ochii căpătară o strălucire cenuşie...

„Of, dacă intră cineva acum”... îi fulgeră lui Onisimov prin creierul său înfierbântat, şi se repezi să încuie uşa.

— Ei, ei! Lăsaţi chestiile astea! Krivoşein îşi reluase vechea sa înfăţişare, se postă în mijlocul camerei în poziţia unui boxer în gardă.

— Păi nu... să vedeţi... eu... m-aţi înţeles greşit... bâiguia Matvei Appolonovici zăpăcit, retrăgându-se spre masa de lucru. De ce faceţi asta?

— Uff... Nu cumva să sunaţi! Krivoşein, suflând greu, se aşeză pe scaun; faţa îi lucea de

transpiraţie. Pentru că aş putea să mă transform şi în Matvei Appolonovici Onisimov. Vreţi?

Nervii lui Onisimov cedară definitiv. Deschise repede sertarul.

— Nu trebuie... Liniştiţi-vă... Încetaţi... Nu trebuie! Poftiţi, luaţi-vă actele!

— Aşa e mult mai bine! Krivoşein îşi luă actele şi îşi ridică sacoşa de jos. Doar v-am explicat cu toată bunăvoinţa că nu trebuie să vă băgaţi în această afacere. Dar nu m-aţi crezut. Sper că de data asta v-am convins. Vă salut... Maior Pronin[1].

Krivoşein plecă. Matvei Appolonovici rămase într-o stare de prostraţie, apoi deveni atent la o bătaie sacadată care se auzea în încăpere. După un timp înţelese că-i clănţăneau dinţii. Şi mâinile îi tremurau. „Ce-o fi cu mine?” Apucă receptorul telefonului, apoi îl trânti la loc, se lăsă pe scaun şi, sleit de puteri, îşi lipi capul de suprafaţa răcoroasă a biroului. „La naiba cu aşa o muncă”...

Uşa se deschise larg, iar în prag apăru expertul în medicină legală, Zubato, care ţinea în mâini o cutie de placaj.

— Ascultă, Matvei, dar ăsta este, într-adevăr, cel mai senzaţional caz de criminalistică al secolului. Te felicit! strigă el. Uf, drace, asta zic şi eu treabă! Puse cu zgomot lădiţa pe masă, o deschise şi

---

[1] Aluzie la un personaj cunoscut din literatura poliţistă sovietică, (n.r.).

începu să arunce vată pe jos. Mi-a fost adus chiar acum de la atelierul de sculptură... Ia te uită!

Matvei Appolonovici ridică privirea. În faţa lui se afla capul lui Krivoşein, executat din plastilină, cu fruntea teşită, un nas gros şi cârn, pometţii ieşiţi...

Capitolul 5

„Oare, într-adevăr, în cei o sută de ani care s-au scurs nu s-a putut face mai mult în domeniul biologiei şi al medicinii? Ce poate fi mai important decât viaţa şi sănătatea? Ce sens are dezvoltarea tuturor celorlalte ştiinţe, dacă nu sunt rezolvate problemele fundamentale ale menţinerii vieţii şi sănătăţii? Nenorocirea e că eforturile savanţilor şi inginerilor din ultimii o sută de ani au fost îndreptate mai ales spre soluţionarea unor sarcini mai „rentabile „pentru ei şi pentru stat, cum ar fi dezvoltarea maşinilor, mijloacelor de transport şi comunicaţii, a energeticii şi industriei de război...”

ACAD. A. I. BERG: Cibernetica, ştiinţa despre o conducere optimă.

„Fanfaron nenorocit! se blagoslovea Krivoşein. N-am găsit o altă aplicare descoperirii decât să sperii miliţia... Doar şi aşa mi-ar fi dat drumul. Oricum, n-aş fi dispărut nicăieri”.

Muşchii feţei şi tot corpul îl dureau datorită efortului depus. Undeva înăuntru se potolea treptat

mâncărimea dureroasă a glandelor. „Totuşi, trei transformări, în câteva minute, constituie o suprasolicitare. M-am înfierbântat. Ei, dar n-o să mi se întâmple nimic. Tocmai ăsta e şpilul, că nu mi se poate întâmpla nimic”...

Deasupra clădirilor cerul se albăstrea repede. Cu un şuierat uşor se aprindeau firmele luminoase ale magazinelor, cafe-urilor şi cinematografelor. Gândurile sale se întoarseră la treburile sale de la Moscova.

„Vano Alexandrovici s-a ţinut tare. Nici măcar n-a întrebat pentru ce am fost reţinut, ce fapte anume am săvârşit. M-a identificat, şi cu asta basta! Dacă Krivoşein îmi ascunde afacerile sale, şi-o fi spus, nici nu vreau să aud de ele! Bătrânul mândru s-a simţit jignit... Are şi de ce... Pentru că, de fapt, din discuţia cu el m-am luminat asupra scopului experienţelor. La drept vorbind, n-a fost o discuţie, ci o dispută. Dar nu cu oricine se întâmplă să te contrazici şi, în acelaşi timp, să te îmbogăţeşti cu idei noi”.

...Vano Alexandrovici se preumbla în jurul lui, aruncându-i priviri ironice şi aşteptând. Oare cu ce revelaţie va uimi lumea biologul-diletant? Într-o seară de decembrie, Krivoşein l-a prins în cabinet şi i-a spus tot ce gândea despre viaţă, în general, şi despre om în special. A fost o seară plăcută. Au

stat mult timp împreună, au fumat, au discutat, în timp ce afară viforniţa dinaintea anului nou zvârlea pulberea de zăpadă în geamuri.

Orice maşină este construită într-un anume fel şi face ceva, îşi expunea Krivoşein ideile. În maşina biologică denumită „om” se pot de asemenea evidenţia aceste două laturi: una constructivă şi cealaltă operativă. Cea operativă: organele de simţ, creierul, nervii motori, unii muşchi sunt în mare măsură supuşi omului. Ochii, urechile, aparatul vestibular, porţiunile tactile ale pielii, terminaţiile nervoase ale limbii şi nasului, nervii durerii şi temperaturii recepţionează excitaţiile mediului extern, le transformă în impulsiuni electrice (exact ca dispozitivele de introducere a informaţiei în maşina electronică de calcul), creierul şi măduva spinării analizează şi combină impulsurile după principiul „excitaţie-inhibiţie” la fel ca celulele de impulsuri ale maşinilor), închid şi deschid lanţurile nervoase, trimit comenzi muşchilor care îndeplinesc diferite acţiuni, (la fel ca mecanismele de execuţie ale maşinilor).

Omul e stăpân pe partea operativă a organismului său. Chiar reflexele necondiţionate – de exemplu cele ale durerii – el le poate suprima cu un efort de voinţă. În schimb, în partea constructivă, care se ocupă de procesul fundamental al vieţii – metabolismul – totul e altfel.

Plămânii inspiră aerul, inima pompează sângele prin ungherele întunecate ale corpului, esofagul, contractându-se, împinge bolurile de hrană în stomac, pancreasul secretă hormoni şi fermenţi ca să descompună hrana în substanţe pe care intestinul le poate asimila, ficatul furnizează sângelui glucoză... Glanda tiroidă şi cea paratiroidă produc substanţe de care depinde dacă omul va creşte şi va deveni mai inteligent sau va rămâne pitic şi cretin, dacă scheletul său se va dezvolta sau nu. O părticică neînsemnată de la baza creierului, hipofiza, comandă cu ajutorul substanţelor sale întreaga bucătărie misterioasă a secreţiei interne, şi totodată activitatea rinichilor, presiunea sângelui şi încheierea cu bine a sarcinii... Şi asupra acestei părţi a organismului care îl construieşte pe om – conformaţia lui, forma craniului, psihicul, sănătatea şi forţa – conştiinţa nu are nici o putere!

— Totul e chiar aşa, zâmbi Androsiaşvili. În partea pe care o numeşti operativă recunosc cu uşurinţă domeniul de acţiune al sistemului nervos „animal” sau „somatic”; iar în cea constructivă – domeniul nervilor vegetativi. Aceste denumiri au apărut în secolul al XVIII-lea; în latină, „animal” înseamnă „vieţuitoare”, iar „vegetus” – „plantă”. Eu personal nu le consider potrivite. Poate că, la nivelul secolului XX, denumirile voastre inginereşti

se potrivesc mai bine. Dar, te rog, continuă.

— Maşina, chiar cea electronică, o construieşte şi o face omul. În curând de treaba aceasta se vor ocupa chiar maşinile. Principiul este clar, continuă Krivoşein. Dar omul de ce nu se poate construi pe el însuşi? În definitiv, metabolismul este subordonat sistemului nervos central: din creier pornesc către glande, vase sanguine, intestine, aceiaşi nervi ca şi spre muşchi şi organele de simţ. Şi atunci omul de ce nu poate dirija aceste procese, aşa cum face cu mişcarea degetelor? De ce participarea conştientă a omului la metabolism se manifestă doar prin satisfacerea poftei de mâncare, a setei şi a unor funcţii opuse? E caraghios: „homo sapiens”, regele naturii, culmea Evoluţiei, creatorul celei mai complicate tehnici, a unor opere de artă şi gândire, în procesul vital fundamental se deosebeşte de vacă sau de vierme, hai să zicem, doar prin utilizarea furculiţei şi a lingurii pentru a se hrăni cu mâncare gătită.

— Dar de ce vreţi să furnizaţi sângelui zahăr, fermenţi şi hormoni neapărat printr-o sforţare a propriei raţiuni şi voinţe? Androsiaşvili îşi înălţă sprâncenele stufoase. Spuneţi-mi, vă rog, de ce e nevoie ca, în afara tuturor problemelor şi grijilor catedrei, să-mi bat capul la fiecare oră cu probleme de genul: câtă adrenalină şi insulină secretă glandele suprarenale şi unde le trimit?

Nervii vegetativi dirijează singuri metabolismul în acea „parte constructivă”, nu-l îngreunează pe om cu probleme, şi asta-i foarte bine!

— E, oare, foarte bine, Vano Alexandrovici? Dar bolile?

— Bolile... Deci iată unde baţi: bolile ca greşeli în munca sistemului dumitale constructiv. Sprâncenele profesorului se arcuiră. Greşelile, pe care noi încercăm să le îndreptăm cu ajutorul pilulelor, compreselor, vaccinurilor, intervenţiilor operative. Şi nu întotdeauna cu succes. Dar... Bolile sunt rezultatul unor influenţe ale mediului la care organismul nu este adaptat.

— Şi de ce nu este adaptat? Doar noi ştim, în majoritatea cazurilor, ce este dăunător. Pe asta se bazează profilaxia bolilor, tehnica securităţii, protecţia muncii. Observaţi însă ce pasive sunt toate aceste cuvinte: profilaxia, securitatea, protecţia... Cum s-ar spune, să ne ferim de belea! Iar mediul ne furnizează mereu enigme noi: ba iradiaţiile, ba arcul de sudură, ba izotopii...

— Bun! Profesorul ridică ambele braţe. Bănuiesc că ai în cap o idee tainică cu privire la acest subiect şi abia aştepţi ca interlocutorul dumitale să facă ochii mari şi să întrebe timid: „Şi-atunci?” E în regulă! Uită-te: eu fac ochii mari – profesorul îşi deschise larg ochii, făcând să sclipească albul lor plin de vinişoare sângerii – şi pun această întrebare

mult aşteptată: şi atunci de ce nu ştiu oamenii să-şi dirijeze în mod conştient metabolismul?

— Pentru că au uitat cum se face acest lucru! i-o trânti Krivoşein dintr-o suflare.

— Vax! Profesorul se plesni cu satisfacţie peste genunchi. Au ştiut, dar au uitat? Ca pe un număr de telefon? Interesant!

— Să ne amintim că în creierul omenesc există o cantitate uriaşă de celule nervoase inactive. Nouăzeci şi nouă de procente, iar la unii indivizi chiar nouăzeci şi nouă şi ceva. E de necrezut că ele există doar aşa, ca o rezervă. Natura nu admite excese. Normal ar fi să presupunem că în aceste celule se păstra o cantitate uriaşă de informaţii care în prezent s-a pierdut. Nu neapărat o informaţie verbală – în organismul nostru chiar şi acum o astfel de informaţie este redusă, fiind prea grosolană şi aproximativă – ci biologică, putând fi exprimată în imagini, sentimente, senzaţii...

— Stop, ştiu ce urmează! ţipă Androsiaşvili cucerit. Marţienii! Nu, mai bine să nu fie marţieni – pentru că, uite, acuși o să se ajungă şi pe Marte, şi s-ar putea verifica! – ci, să spunem locuitorii unei planete ce a existat odată între Marte şi Jupiter şi care s-a dezagregat în asteroizi. Acolo trăiau fiinţe cu organizare superioară. Ele aveau un mediu artificial variat şi ştiau să-şi dirijeze organismul pentru a se adapta la acest mediu. Şi aceşti

locuitori, presimţind că planeta lor natală se va dezagrega dintr-o clipă într-alta, s-au mutat pe Pământ...

— E posibil ca lucrurile să se fi petrecut şi aşa, aprobă Krivoşein imperturbabil. În orice caz, trebuie să presupunem că omul a avut strămoşi cu organizare superioară, indiferent de unde au provenit aceştia. Şi ei s-au sălbăticit, nimerind într-un mediu primitiv şi sălbatic, cu condiţii de viaţă grele, în era cainozoică. Arşiţa, jungla, mlaştinile, fiarele sălbatice – şi nici un fel de confort. Viaţa s-a simplificat, reducându-se la lupta pentru existenţă, şi toată subtilitatea nervoasă s-a dovedit a fi inutilă. Şi-aşa am pierdut, de-a lungul multor generaţii, totul: de la scriere până la priceperea de a ne dirija metabolismul... Credeţi-mă, Vano Alexandrovici, dacă izolăm azi un orăşean în junglă, cu el se va întâmpla acelaşi lucru!

— Impresionant! Androsiaşvili plescăi satisfăcut din buze. Şi celulele în plus din creier au rămas în organism la fel ca apendicele sau părul de la subsuori? Acum înţeleg de ce bunul meu prieten, profesorul Valerno, denumeşte fantasticul „desfrâu intelectual”.

— Dar de ce? Nu văd legătura...

— Păi pentru că el înlocuieşte raţionamentele lucide printr-un joc spectaculos al imaginaţiei!

— Ei, asta-i prea de tot, se înfurie Krivoşein. La noi în sistemologie ipotezele de lucru nu se combat cu ajutorul referiririlor la părerile cunoscuţilor. Oricare e acceptabilă, dacă se dovedeşte rodnică.

— Iar la noi în biologie, tovarăşe aspirant, începu deodată să urle Androsiaşvili, cu ochii ieşiţi din orbite, la noi în biologie, dragul meu, sunt admisibile doar ideile care se bazează pe o abordare materialistă lucidă! Şi nu pe ţăndările unei planete fantastice! Noi avem de-a face cu un fenomen mai important decât tehnica – cu viaţa! Şi întrucât dumneata te afli acum nu „la voi”, ci „la noi”, te sfătuiesc să nu uiţi acest lucru! Orice diletant... pff! Profesorul se calmă şi adoptă un ton mai paşnic. În regulă, să considerăm că fiecare dintre noi a spart câte o farfurie. Şi acum să vorbim serios. De ce, exprimându-mă delicat, e îndoielnică ipoteza dumitale? În primul rând, despre celulele „inactive” ale creierului. Această definiţie din arsenalul tehnic nu este aplicabilă în biologie. Celulele trăiesc. Prin urmare ele sunt funcţionale. În al doilea rând, de ce să nu presupunem că aceste miliarde de celule din creier s-au format tocmai ca o rezervă? În definitiv, organismul acumulează şi grăsime de rezervă, nu?

Vano Alexandrovici se ridică şi-l privi pe Krivoşein de sus în jos.

— Scumpe tovarăşe aspirant, mă pricep şi eu

puţin la tehnică. Orice ai zice sunt, totuşi, student la cursul seral al Institutului de electronică din Moscova! Şi ştiu, că la voi... hm! la voi în sistemotehnică există noţiunea sau problema siguranţei în funcţionare. Siguranţa funcţionării sistemelor electronice se realizează cu ajutorul rezervei de piese, celule şi chiar blocuri. Şi atunci de ce să nu admitem că natura a creat şi la om aceeaşi rezervă pentru o activitate sigură a creierului? Pentru că celulele nervoase nu se refac, o ştim doar.

— Prea e mare rezerva! spuse aspirantul, clătinând din cap. Un om obişnuit se mulţumeşte cu un milion de celule din miliardele existente.

— La oamenii talentaţi lucrează zeci de milioane de celule! Iar la cei geniali... de fapt, la ei n-a măsurat încă nimeni... poate chiar şi sute de milioane. Poate că creierul fiecăruia dintre noi are, ca să zic aşa, o rezervă pentru activitate genială? Sunt înclinat să cred că tocmai genialitatea, şi nu mediocritatea, reprezintă starea naturală a omului.

— Frumos spus, Vano Alexandrovici.

— O, dar văd că eşti rău... Oricum, aceste obiecţii au aceeaşi valoare ca şi ipotezele dumitale despre marţienii sălbăticiţi. Pff! Şi dacă ţinem seama că eu sunt conducătorul dumitale, iar dumneata doar aspirant, atunci ele au chiar o valoare mai mare! Profesorul se aşeză în fotoliu.

Dar să ne întoarcem la problema fundamentală: de ce nu stăpâneşte omul zilelor noastre sistemul vegetativ şi metabolismul din propriul său organism? Ştii de ce? Pentru că situaţia încă nu o cere.

— Ia te uită!

— Da. Mediul instruieşte organismul omenesc printr-o singură metodă: „repetarea”. Ştii doar că pentru formarea unui reflex condiţionat trebuie să se repete de nenumărate ori situaţia în care acţionează aceiaşi excitanţi. Aşa se naşte experienţa de viaţă. Dar pentru a se forma experienţa ereditară, din reflexe necondiţionate, generaţiile trebuie să „repete” timp de milenii... Ai vorbit foarte bine despre informaţia biologică din organism, neexprimată prin cuvinte. Reflexele condiţionate şi necondiţionate reprezintă tocmai această informaţie. Iar reflexele se află – e adevărat într-o măsură limitată – sub puterea conştiinţei omului. Atunci când aprinzi o ţigară, nu stabileşti mintal, de la început până la sfârşit, care anume muşchi şi cât trebuie să se contracte, după cum nu evoci în creier întregul proces chimic al contracţiei musculare... Conştiinţa dă comandă: aprinde o ţigară! Mai departe lucrează reflexele – atât cele specifice, căpătate de dumneata ca urmare a faptului că abuzezi de acest detestabil obicei – înmoi ţigara între degete, tragi fumul în

piept... cât şi cele comune, transmise de strămoşii îndepărtaţi: apuci, respiri şi aşa mai departe...

Vano Alexandrovici – pentru a ilustra cele spuse sau din necesitate, nu se ştie – aprinse o ţigară şi trimise fumul în sus.

— Vreau să spun că, la om, conştientul dirijează atunci când are ce dirija. În partea operativă a organismului, acţiunea finală, după cum a remarcat încă Secenov, este mişcarea musculară... Îţi aminteşti, nu? Androsiaşvili se lăsă adânc în fotoliu şi cită cu satisfacţie: „Dacă un copil râde la vederea unei jucării, dacă Garibaldi zâmbeşte când e izgonit pentru dragostea sa excesivă de patrie, dacă tânăra fată tresare la primul ei gând de iubire, dacă Newton creează legi universale şi le aşterne pe hârtie – în toate actul final îl constituie mişcarea musculară...” Ah, ce minunat scria Ivan Mihailovici! Deci în această parte operativă conştientul are ce dirija, are ce alege, din nenumăratele milioane de reflexe condiţionate şi necondiţionate, pentru fiecare situaţie deosebită, în afara şablonului. Iar în partea constructivă, unde activează marea chimie a organismului, conştientul n-are ce comanda. Hai, gândeşte-te singur, ce reflexe condiţionate sunt legate la om cu metabolismul?

— Să beau sau să nu beau, puneţi-mi mai mult hrean, nu pot să sufăr carnea de porc, fumatul şi...

Krivoşein se poticni. Ei, hai să mai zicem îmbăiatul, spălatul pe dinţi...

— Se pot numi încă vreo zece, aprobă din cap profesorul, dar toate sunt nişte reflexe superficiale, pe jumătate chimice, pe jumătate musculare. Iar mai adânc, în organism, reflexele necondiţionate sunt legate atât de univoc, încât n-ai ce dirija: dispare oxigenul din sânge – respiri, n-ai carburant suficient pentru muşchi – mănânci, ai eliminat apa – bei, te-ai intoxicat cu substanţe dăunătoare organismului – te îmbolnăveşti sau mori. Alternative nu există... Şi doar nu se poate spune că viaţa nu i-a învăţat pe oameni ce înseamnă reacţiile metabolice, dimpotrivă, i-a învăţat cu brutalitate. Prin epidemii – ce bine ar fi să te lămureşti cu ajutorul conştientului şi al reflexelor ce bacili îţi sunt fatali, şi să-i distrugi în organism ca pe nişte ploşniţe! Prin foamete – să poţi hiberna, ca ursul, nu să te usuci de foame şi să mori! Prin răni şi schilodiri în tot felul de lupte – să-ţi poţi regenera braţul smuls sau ochiul scos! Dar e puţin... Tot secretul constă în rapiditatea acţiunii. Reacţiile musculare se petrec în zecimi sau sutimi de secundă, iar cea mai rapidă dintre reacţiile metabolice – secretarea adrenalinei în sânge de către glanda suprarenală – durează secunde. Iar secretarea anumitor hormoni se face simţită doar după ani de zile sau chiar o singură dată în

întreaga viaţă. Aşa că, şi aici el zâmbi subtil, aceste cunoştinţe nu au fost pierdute de organism, ci n-au fost încă însuşite. E foarte greu pentru om să „repete” o asemenea lecţie...

— ... Şi de aceea luarea în stăpânire a metabolismului din propriul organism se poate prelungi timp de milioane de ani?

— Mă tem că va fi nevoie chiar de zeci de milioane, oftă Vano Alexandrovici. Noi, mamiferele, suntem locuitori foarte tineri ai Pământului. Treizeci de milioane de ani, este asta o vârstă? Avem totul înaintea noastră.

— N-o să avem nimic, Vano Alexandrovici! explodă Krivoşein. Mediul actual se schimbă de la an la an. Cum de mai poate fi vorba atunci de „repetare” timp de milioane de ani, de repetare a celor trăite? Omul a părăsit calea evoluţiei naturale. În continuare trebuie să raţionăm singuri.

— Asta şi facem.

— Cum? Descoperind tot felul de pilule, prafuri, supozitoare antihemoroidale, clisme şi regimuri la pat! Sunteţi încredinţat că prin asta îmbunătăţim neamul omenesc? Poate că, dimpotrivă, îl alterăm?

— Nu încerc de loc să te conving să te ocupi de „pilule” şi „prafuri”, dacă aşa îţi convine să numeşti dumneata noile antibiotice ce se elaborează la catedră. Trăsăturile profesorului Androsiaşvili deveniră reci şi arogante. Vrei să te

ocupi de o altă problemă, mă rog, n-ai decât. Dar e dreptul şi datoria mea să-ţi explic caracterul ireal şi iraţional al alegerii unei astfel de teme pentru lucrarea de aspirantură şi pentru viitoarea disertaţie.

El se ridică şi scutură mucurile din scrumieră în coşul de hârtie.

— Iertaţi-mă, Vano Alexandrovici, eu n-am vrut de loc să vă mâhnesc. Krivoşein se ridică şi el, dându-şi seama că discuţia s-a terminat, şi că s-a terminat prost. Dar... Vano Alexandrovici, doar există fapte...

— Ce fapte?

— Ei, să zicem rănile lui Cristos”, care apăreau la fanaticii din evul mediu în acele locuri ale palmelor şi picioarelor în care, după părerea lor, i s-au bătut cuiele lui Cristos. Sau „arsurile prin sugestie”, când un om impresionabil este atins cu un creion şi i se spune că a fost atins cu o ţigară aprinsă... În aceste cazuri dirijarea metabolismului se face fără „repetare”, ce ziceţi?

— Ascultă, dumneata, aspirant impertinent, vorbi Androsiaşvili uitându-se ţintă la Krivoşein, câte ivăre de fereastră poţi să înghiţi dintr-odată?

— Mm-m... Krivoşein îşi ţugui buzele stupefiat. Mă tem că nici unul. Dar dumneavoastră?

— Nici eu. În schimb pacientul meu, de pe vremea când lucram în Clinica de psihiatrie

„Pavlov”, a înghiţit fără să-i dăuneze prea mult – amintindu-şi totul, profesorul îşi lăsă capul pe spate – „ivăre de fereastră – cinci, linguriţe de ceai din aluminiu – douăsprezece, linguri de masă – trei, sticlă pisată – două sute patruzeci de grame, foarfeci chirurgicale mici – două pereche, furculiţe – una, cuie diferite – patru sute de grame...” Ia seama, eu nu-ţi citez aici procesul-verbal de autopsie, ci istoricul bolii, pentru că eu însumi am făcut rezecţia stomacului. Pacientul era vindecat de mania sinuciderii şi probabil că trăieşte până în ziua de azi. Aşa că – profesorul îl privi pe Krivoşein de la înălţimea erudiţiei sale – în problemele ştiinţifice e mai bine să nu ne orientăm nici după fanaticii religioşi, nici după psihopaţii laici... Nu, nu! şi el îşi ridică braţele citind în ochii lui Krivoşein că e gata de a riposta. Destul, să nu ne mai contrazicem. Încearcă, îndrăzneşte, n-am să-ţi pun piedici. Nu mă îndoiesc că ai să încerci neapărat să reglezi metabolismul cu cine ştie ce maşini, prin metode electronice...

Vano Alexandrovici se uită la aspirant obosit şi îngândurat, apoi zâmbi.

— Să prinzi pasărea-de-foc cu mâinile goale – ce poate fi mai frumos! Apoi, şi ţelul e sfânt: un om fără boli, fără bătrâneţe – pentru că, în fond, şi bătrâneţea survine tot din cauza tulburărilor metabolismului... Cu vreo douăzeci de ani în urmă,

probabil că şi eu m-aş fi lăsat cucerit de această idee. Dar acum... acum trebuie să fac ceea ce se poate face în mod sigur. Chiar dacă nu e vorba decât de pilule...

Krivoşein coti în strada care ducea către Institutul de sistemologie şi fu cât pe-aci să se ciocnească cu un bărbat înalt, îmbrăcat cu un fulgarin cam călduros pentru anotimpul acela. Din cauza surprizei, amândoi s-au fâstâcit. Krivoşein făcu un pas spre stânga, pentru ca celălalt să poată trece, în timp ce acesta se dădu spre dreapta. Pe urmă amândoi, cedând locul unul altuia, o luară în direcţii opuse. Bărbatul în fulgarin îl privise cu uimire pe Krivoşein.

— Vă rog să mă scuzaţi, murmurase el, apoi trecu mai departe.

Strada era pustie şi Krivoşein auzi în curând paşi în urma sa. Întoarse capul. Omul cu fulgarin se ţinea pe urmele lui la o oarecare distanţă. „Al naibii Onisimov! se înveseli aspirantul. A pus un detectiv pe urmele mele! Perseverent om!” Ca să se convingă, grăbi, paşii. De îndată îl auzi şi pe celălalt grăbindu-se. „Ah, lua l-ar gaia! Asta ar mai lipsi acum, să încerc să-mi şterg urmele”. Krivoşein păşi din nou liniştit, legănându-se uşor. Şi deşi avea o senzaţie neplăcut în spate, gândurile îl copleşiră din nou.

„Înseamnă că Valea a mai făcut o experienţă, sau poate chiar mai multe? Se pare că a avut un eşec. Cadavrul transformat în schelet… Dar de ce a început miliţia să se amestece în treburile lui? Unde o fi acum? Probabil că Valea al nostru a întins-o cu motocicleta, cât mai departe, până când se liniştesc spiritele. Dar poate că totuşi e la laborator?”

Krivoşein se apropie de poarta monumentală a institutului cu ornamentaţiile ei de fier forjat. Stâlpii dreptunghiulari din piatră ai porţii erau atât de voluminoşi, încât în cel din stânga încăpea uşor biroul de informaţii, iar în cel din dreapta se afla culoarul de trecere. Deschise uşa. Bătrânul Vahterâci, străvechiul păzitor al ştiinţei, moţăia în spatele biroului.

— Bună seara! îl salută Krivoşein.

— Bună seara, Valentin Vasilievici! răspunse Vahterâci, fără vreo intenţie de a-i controla permisul. Cei de la control se obişnuiseră cu vizitele la orice oră din zi sau noapte ale şefului laboratorului noilor sisteme.

După ce intră în parc, Krivoşein, privi în urma sa. Lunganul cu fulgarin se învârtea în preajma porţii. „Asta e, mititelule, gândi Krivoşein satisfăcut. Sistemul permiselor se justifică întrutotul”.

Ferestrele clădirii nu erau luminate. Lângă uşă, în întuneric, se zărea vârful roşu al unei ţigări.

Krivoşein se aşeză sub copaci, se uită atent într-acolo şi desluşi pe fondul cerului înstelat un chipiu de uniformă. „Nu, pentru astăzi mi-am luat porţia de miliţie. Îmi ajunge. Trebuie să mă duc acasă” îşi spuse el, apoi râse şi o porni „acasă la el”.

O luă în direcţia porţii, dar îşi aduse aminte de omul cu fulgarin şi se opri locului. „Eh, asta n-ar fi conform regulilor, ca cel urmărit să vină în întâmpinarea urmăritorului. Lasă-l să mai muncească”. Krivoşein o apucă spre capătul opus al parcului, acolo unde ramurile bătrânului stejar se aplecau peste lănciile de fontă ale gardului. De pe o cracă sări pe trotuar şi o porni spre cartierul academicienilor.

„Totuşi, ce i s-o fi întâmplat? Şi cine o fi acest tânăr care m-a întâmpinat la aeroport? M-a derutat telegrama. L-am luat drept Valentin! De fapt seamănă, şi încă foarte mult. Nu cumva?... E clar că Valea n-a stat anul ăsta cu braţele încrucişate. Păcat că n-am corespondat. Oameni meschini, ah, ce meschini am fost. Fiecare s-a străduit să demonstreze că se va descurca fără celălalt, urmărind să-l uimească după un an, la reîntâlnire, cu rezultatele obţinute! Obţinute de el! Păi sigur, forma superioară de proprietate... Uite că am uimit pe dracu! Datorită meschinăriei compromitem o cauză măreaţă. Prin meschinărie, nesăbuinţă,

frică... Nu trebuia s-o luăm razna în direcţii diferite, ci chiar de la început să atragem alături de noi oameni valoroşi, adevăraţi, ca Vano Alexandrovici, de pildă. Da, dar pe atunci nu-l cunoşteam, iar acum, cum să încerc să-l atrag, când trece ca o vijelie pe lângă mine şi mă priveşte ca pe un diavol...”

...Totul s-a întâmplat într-o primăvară, la sfârşitul lunii martie. Krivoşein abia începuse să-şi dirijeze propriul său metabolism. Preocupat de propria sa persoană, el nici nu băgase de seamă primele semne ale primăverii, până când aceasta i-a atras singură atenţia asupra ei. De pe acoperişul clădirii cu cinci etaje a sectorului de chimie un ţurţure de gheaţă, de vreo cincisprezece kilograme, era cât pe-aci să-i cadă în cap. Dacă ţurţurele ar fi căzut cu un centimetru mai spre stânga, s-ar fi terminat cu experienţele asupra metabolismului său, ca şi cu organismul propriu-zis, de altfel. Dar ţurţurele i-a sfârtecat doar urechea dreaptă, i-a fracturat clavicula şi l-a doborât la pământ.

— Nenorocire! Of, ce nenorocire!... auzi vocea lui Androsiaşvili, când îşi veni în fire. Acesta stătea în genunchi, aplecat deasupra lui, pipăindu-i capul şi deschizându-i paltonul la piept. Am să-l omor pe administratorul ăsta care nu curăţă zăpada de pe acoperişuri! şi el agită pumnul furios. Ai să poţi

merge? întrebă apoi şi-l ajută pe Krivoşein să se ridice în picioare. Nu-i nimic, capul e relativ întreg, clavicula se va suda în vreo două săptămâni. Putea să fie mai rău... Ţin-te bine, am să te duc la policlinică.

— Vă mulţumesc, Vano Alexandrovici, am să pot merge şi singur, răspunse el cât mai vesel cu putinţă, deşi capul îi vâjâia, ba chiar schiţă şi un zâmbet. Am să ajung, e aproape...

Şi o porni repede, aproape alergând.

Reuşi de îndată să oprească sângele care-i curgea din ureche. Dar braţul drept îi atârna ca o cârpă.

— Am să le telefonez să pregătească maşina electrică de sudură! strigă profesorul în urma lui. Poate că o să-ţi coase urechea!

Odată ajuns în odaia sa, Krivoşein prinse, în faţa oglinzii, cele două jumătăţi de ureche sfârtecate cu bandă de lipit şi şterse cu un tampon de vată sângele închegat. Cu asta o scoase repede la capăt. După numai zece minute pe locul rupturii rămăsese doar o cicatrice de culoare roz şi câteva picături de ser sanguin. După o jumătate de oră dispăru şi cicatricea. Dar pentru a-şi suda clavicula fracturată a trebuit să stea toată seara culcat în pat şi, concentrându-şi voinţa, să comande vaselor, glandelor, muşchilor.

Dimineaţa se hotărî să se ducă la cursul lui

Androsiaşvili. Venise în amfiteatru mai devreme, ca să ocupe un loc mai depărtat, mai ferit privirilor. Şi totuşi nu reuşi să-l evite pe profesor. Acesta tocmai le dădea indicaţii studenţilor unde să atârne planşele. Krivoşein încercă să se fofileze, dar era prea târziu.

— Ce cauţi aici? De ce nu eşti la clini... Vano Alexandrovici se întrerupse brusc, fără să-şi ia ochii de la urechea aspirantului şi de la braţul drept cu care acesta strângea caietul la piept. Ce înseamnă asta?

— Dumneavoastră spuneaţi ceva despre zeci de milioane de ani, Vano Alexandrovici, nu se putu reţine Krivoşein să nu facă pe grozavul. Totuşi, se poate şi fără „repetare”.

— Prin urmare... Reuşeşte?! articulă Androsiaşvili. Cum?

Krivoşein îşi muşcă buza.

— M-m-m... mai târziu, Vano Alexandrovici, mormăi el stângaci. Eu însumi trebuie să mă lămuresc mai întâi de toate astea...

— Dumneata însuţi? Profesorul ridică din sprâncene. Nu vrei să-mi povesteşti? Chipul lui se întunecă. Bine, cum doreşti... Te rog să mă scuzi! şi se înapoie la masa de lucru.

Începând din ziua aceea el îi răspundea aspirantului la salut cu o politeţe glacială, dar nu intra în vorbă cu el. Iar Krivoşein, ca să nu-l mustre

prea tare conştiinţa, se cufundă în experienţele asupra propriei sale persoane. Într-adevăr, avea încă multe de lămurit...

„Parcă eu n-am dorit să le vorbesc tuturor despre descoperirea mea, să văd interesul arzător care se stârneşte, să trăiesc momentele de încântare, de glorie... se justifica Krivoşein faţă de el însuşi şi faţă de nevăzutul Androsiaşvili, în timp ce păşea pe aleea cu castani. Pentru că, spre deosebire de psihopaţi, eu aş fi putut explica totul... E adevărat, la alţi oameni chestiile astea nu sunt deocamdată aplicabile. Ei nu au constituţia necesară. Mai important decât toate însă e faptul că posibilitatea a fost demonstrată, că există o *cunoaştere* a ei... Da, chiar dacă descoperirea s-ar limita numai la faptul că poţi să-ţi vindeci singur rănile, fracturile, să nimiceşti bolile dinăuntrul tău! Tocmai asta e nenorocirea că natura nu furnizează niciodată exact atât cât e nevoie pentru binele oamenilor, ci totdeauna sau mai mult, sau mai puţin. Eu am căpătat mai mult... Probabil că eu aş fi putut să mă transform şi într-un animal. Un animal care să nu semene de loc cu cele ce trăiesc pe Pământ... Asta se poate. Totul se poate. Tocmai asta mă înspăimântă”. Krivoşein oftă din adâncul sufletului.

...Fereastra şi uşa cu geam de la balconul etajului cinci păreau uşor luminate, ca şi cum acolo ar arde o lampă de birou. „Înseamnă că e acasă?!”

Krivoşein urcă scările. În faţa uşii apartamentului se scotoci din obişnuinţă prin buzunare, dar îşi aduse aminte că a aruncat cheia încă acum un an. Se blagoslovi cu o înjurătură. Îşi închipui ce efect ar fi avut o intrare neaşteptată: „Actele dumneavoastră, cetăţene!” Ca şi în trecut, nu exista o sonerie, aşa că a trebuit să bată la uşă.

Drept răspuns se auziră nişte paşi uşori şi repezi, Inima începu să-i bată mai repede. Broasca ţăcăni şi... în faţa lui, în antreu, stătea Lena.

— Oh, Valea, eşti întreg, sănătos! Ea îi cuprinse gâtul cu palmele calde, îl examină dintr-o privire, îi mângâie părul, se lipi de el şi începu să plângă. Valea, dragul meu... Şi eu care credeam... Aici se vorbesc atâtea... Se spun atâtea! Sun la tine la laborator – nu răspunde nimeni... Sun la institut şi întreb despre tine, unde eşti, ce-i cu tine? Mi se închide telefonul... Vin aici, nu te găsesc... Mai târziu am aflat cum că tu... O înecă plânsul. Apoi furioasă: prostii!

— Ei hai, Len, lasă nu trebuie... Ce-i cu tine? Krivoşein simţi o dorinţă puternică s-o strângă la piept. Abia se putu stăpâni.

Ca şi cum n-ar mai fi existat nimic. Nici descoperirea nr. 1, nici un an de muncă încordată şi nebunească la Moscova, unde alungase din el tot trecutul... Nu o dată Krivoşein – pentru liniştea sa sufletească – hotărâse să alunge din amintire şi

chipul Lenei. Ştia cum se face asta: trimiţi în scoarţa cerebrală o cantitate de sânge cu un conţinut ridicat de glucoză, provoci oxidarea unei anumite zone şi informaţia s-a şters pentru totdeauna din celulele nervoase. Dar n-a vrut s-o facă... Sau n-a putut? „A dori” şi „a putea” – cum să delimitezi asta în tine însuţi? Şi iată că acum pe umărul lui plânge Lena, iubita, plânge pentru că e îngrijorată de soarta sa. Trebuie s-o liniştească:

— Încetează, Lena. După cum vezi, totul e în regulă. Ea se uită atent la el. În ochii umezi se putea citi o bucurie uşor umbrită de un sentiment de vinovăţie.

— Val... nu eşti supărat pe mine, nu? Ţi-am spus atunci atâtea lucruri… Nici nu ştiu bine ce anume. Ca o proastă! Te-ai simţit jignit, da? Şi eu mi-am zis că… Totul s-a terminat. Dar când am aflat că ţi s-a întâmplat ceva rău... Ea ridică din sprâncene, n-am mai putut. Am venit fuga aici, vezi... Uită, te rog, da? Să uităm totul, da?

— Da, spuse din toată inima Krivoşein. Hai în casă.

— Oh, Valea, tu nu-ţi dai seama cum m-am speriat. Tot îl mai ţinea de umeri, ca şi cum i-ar fi fost teamă că-l pierde din nou. Şi anchetatorul ăsta, şi tot felul de întrebări!

— Te-a chemat şi pe tine?

— Da.

— Aha, păi sigur: „cherchez la femme”!

Intrară amândoi în cameră. Totul rămăsese ca în trecut: o canapea cenuşie, biroul ieftin, două scaune, un dulap-bibliotecă, cu reviste îngrămădite deasupra, până în tavan, un şifonier cu oglinda prinsă într-o parte... În colţ, lângă uşă, două haltere mici, puse în cruce, una peste alta.

— Aşteptându-te, am dereticat puţin pe aici. Se adunase la praf. Uşa de la balcon trebuie bine închisă, la plecare... Lena se apropie din nou de el. Val, ce s-a întâmplat de fapt?

„Dacă ar şti!” oftă Krivoşein în gând.

— Nimic îngrijorător. Dar s-a făcut mult zgomot...

— Dar ce vrea miliţia?

— Miliţia? Păi... au chemat-o, şi atunci a venit. Dacă ar fi chemat pompierii, ar fi venit şi pompierii.

— Oh, Valea... Ea îşi puse mâinile pe umerii lui Krivoşein şi-şi încreţi nasul ca o fetişcană. De ce eşti tu aşa?

— Cum sunt? întrebă el, simţind că îşi pierde minţile.

— Păi, aşa... Deşi om în toată firea, parcă, şi totuşi neserios. Şi eu, când sunt cu tine, devin o fetişcană în toată puterea cuvântului... Val, dar unde e Viktor, ce-i cu el? Spune-mi. Ochii i se măriră speriaţi. E adevărat că ar fi spion?

— Viktor? Ce fel de Viktor?

— Dar ce-i cu tine? Vitea Kraveţ, laborantul tău,

nepot de gradul trei.

— Nepot... Laborant... Krivoşein se pierdu pentru o clipă. Aha, înţeleg! Deci despre asta e vorba...

Lena îşi împreună palmele cu zgomot.

— Valea, ce-i cu tine? Nu vrei să-mi povesteşti ce s-a întâmplat la voi, acolo?

— Iartă-mă, Lena... Am avut un moment de zăpăceală. Dar desigur, Petea, adică Viktor Kraveţ, primul meu laborant, nepot de gradul trei... E un tânăr foarte simpatic, cum să nu... Ea îl privea într-una cu ochii mari deschişi. Nu te mira, Lena, e doar o pierdere temporară a memoriei... Aşa se întâmplă întotdeauna după... După un şoc electric. O să treacă, nu-i nimic grav... Deci, spui că s-a şi răspândit zvonul că e spion? Ah, această Academie de ştiinţe!

— Prin urmare e adevărat că la tine în laborator s-a produs o... catastrofă?! Dar de ce, de ce îmi ascunzi mie totul? S-ar fi putut să te... Ea îşi acoperi faţa cu mâinile. Nu!

— Încetează, pentru Dumnezeu! spuse enervat Krivoşein. Se îndepărtă de ea şi se aşeză pe un scaun. S-ar fi putut – nu s-ar fi putut, s-a întâmplat – nu s-a întâmplat! După cum vezi totul e în regulă, („aş vrea eu ca totul să fie chiar aşa!”) Nu pot să povestesc nimic până nu mă dumiresc cum trebuie... Şi, în general – el se hotărî să treacă la atac – de ce suferi atât? Ei, un Krivoşein mai mult

sau unul mai puţin pe lume – mare nenorocire! Eşti tânără, frumoasă, copii n-ai... Ai să-ţi găseşti un altul, mai bun decât o gloabă bătrână ca mine. Dacă ar fi să-l luăm chiar pe acest Petea... Viktor Kraveţ... N-aţi fi o pereche potrivită?

— Iar începi cu asta? Ea zâmbi, veni în spatele lui şi îi luă capul, strângându-l la pieptul ei. Ce tot îi dai zor mereu cu Vitea şi iar Vitea? N-am eu nevoie de el. Chiar dacă ar fi poleit cu aur. El nu e ca tine, înţelegi? Şi gata. Şi nici ceilalţi nu sunt ca tine. Eu o ştiu asta foarte bine.

— Hm?! Krivoşein se îndreptă.

— Ce „hm”, ce „hm”! Prostule, gelosule! Doar nu-ţi închipui că am stat toate serile acasă, ca o călugăriţă. Am fost invitată, mi s-a făcut curte, mi s-a vorbit de intenţii serioase... Ştii, totuşi, parcă nici unul nu-i aşa cum ar trebui! jubila ea. Nu sunt ca tine – şi gata! Până la urmă tot la tine aş fi venit...

Krivoşein simţea în ceafă căldura trupului ei, simţea palmele ei moi pe ochii săi şi fu cuprins de o fericire, ce nu se putea compara cu nimic. „Să tot stai aşa, să stai mereu. E ca şi cum ai fi venit obosit de la lucru. Şi ea e aici... Şi nu s-a întâmplat nimic deosebit... Cum nu s-a întâmplat nimic? El se încordă. S-a întâmplat! Aici, la ei, s-a petrecut ceva serios. Iar eu stau să-i fur mângâierile!”

El se desprinse şi se ridică în picioare.

— Bine, Len. Te rog să mă scuzi, dar n-am să te conduc. Mai stau puţin şi mă culc. Nu prea mă simt bine după... După această încurcătură.

— Atunci să rămân?

Suna pe jumătate a întrebare, pe jumătate a răspuns. Pentru o clipă Krivoşein fu cuprins de o gelozie turbată. „Să rămân?” întreba ea – şi celălalt, se înţelege, era de acord. Sau îi spunea chiar el: „Rămâi astăzi aci”. Şi ea rămânea...

— Nu, Len, du-te acasă, şi el zâmbi strâmb.

— Deci tot mai eşti supărat pentru chestia aia, da? Îl privi cu reproş şi se întristă. Eşti un prost, Valea! Un mare prost! Se întoarse spre uşă.

Krivoşein rămase în mijlocul camerei şi asculta. Broasca ţăcăni în închizătoare, apoi se auziră tocurile Lenei pe scară... Pocni şi uşa de la intrare... Paşi repezi şi uşori răsunară pe asfalt. El se repezi în balcon, ca s-o cheme îndărăt, dar briza serii îl dezmetici. „Ia te uită, doar am văzut-o şi m-am topit! Interesant. Ce i-o fi spus ea atunci? În sfârşit, la dracu cu frământările astea de anul trecut! Se înapoie în cameră. Trebuie să mă lămuresc despre ce-i vorba... Stop! Trebuie că are un jurnal. Sigur că da!”

Krivoşein începu să tragă sertarele biroului. Arunca pe jos reviste, dosare, mape, biblioraфturi, cerceta în fugă caietele... „Nu e ăsta, nici ăsta”... Pe fundul sertarului de jos zări o rolă de

magnetofon, plină cam pe un sfert cu bandă; pentru o clipă uită ce căutase. Luă de pe dulap magnetofonul portativ, şterse praful de pe el, puse rola, apăsă pe butonul de redare.

După un scurt şuierat se auzi în difuzorul magnetofonului o voce puţin răguşită, pronunţând neglijent terminaţiile cuvintelor:

— Pe baza dreptului primilor descoperitori – ne luăm răspunderea pentru cercetarea şi utilizarea descoperirii sub denumirea...

— ... „Sinteza biologică artificială a informaţiei”, interveni cu importanţă o altă voce (semănând exact cu prima). Nu e prea frumos spus, dar, în schimb, e corect.

— Merge... „Sinteza biologică artificială a informaţiei”. Noi ne dăm seama că această descoperire este legată direct de viaţa omului, aşa cum n-a fost niciuna din descoperirile de până acum. Ea poate deveni o primejdie uriaşă, sau o fericire pentru omenirea întreagă. Ne luăm obligaţia să facem tot ce stă în puterile noastre pentru a aplica această descoperire la îmbunătăţirea vieţii oamenilor...

— Ne angajăm că până când nu vom cerceta toate posibilităţile descoperirii...

— ... şi până când n-o să ne fie clar cum s-o utilizăm spre binele oamenilor, cu o absolută siguranţă...

— ... să n-o transferăm în alte mâini...

— ... şi să nu publicăm nici o informaţie despre ea.

Krivoşein asculta cu ochii aproape închişi. Se transportase parcă în noaptea aceea de mai, când făcuseră acest jurământ.

— Jurăm să nu dezvăluim nimic despre descoperirea noastră, nici pentru bunăstare, nici pentru glorie, nici pentru nemurire, până când nu vom fi siguri că nu poate fi folosită împotriva oamenilor. Mai curând vom distruge toată munca noastră, decât să admitem acest lucru.

— Jurăm! rostiră amândouă vocile în cor, dar puţin decalate. Banda se termină.

Tare flecăreţi mai eram pe atunci... Aşadar, jurnalul trebuie să fie pe-aproape. Krivoşein se apucă din nou să scotocească prin birou şi, după câteva clipe, ţinea în mână un caiet cu coperte galbene, cartonat, mare şi gros cât o carte. Pe copertă nu era scris nimic. Totuşi Krivoşein se convinse îndată că a găsit ceea ce căuta. Cu un an în urmă, când sosise la Moscova, îşi cumpărase un caiet exact la fel, cu coperte galbene, ca să-şi ţină jurnalul.

Se aşeză la birou, îşi aranjă lampa cât mai comod, aprinse o ţigară şi deschise caietul.

PARTEA A DOUA

DESCOPERIREA EULUI

*(Despre un om de rând
care a înfăptuit multe)*

Capitolul 1

Întâmplarea vine în întâmpinarea celui ce n-o caută orbeşte.

D. GRANIN: Căutătorii

„22 mai. Astăzi l-am condus la tren. La restaurantul gării lumea ne privea curioasă. Eram doi bărbaţi gemeni. Eu m-am simţit stânjenit. Lui nu-i păsa de nimeni şi de nimic.

— Îţi aduci aminte, cu cincisprezece ani în urmă eu... de fapt, tu, ai plecat să-ţi dai examenele la Institutul de fizică şi tehnică? Totul era la fel ca şi acum: o evadare, o eliberare, un zbor spre necunoscut...

Îmi aminteam. Da, totul fusese la fel. Acelaşi ospătar, având întipărită pe faţa grasă o expresie de mulţumire cronică, îi servea pe absolvenţii clasei a zecea, scăpaţi din frâu. Pe atunci ni se părea că totul ne stă în faţă. Aşa a şi fost. Acum şi în urma noastră există destule. Şi clipe de bucurie, şi perioade cenuşii, şi unele întâmplări care te fac să-ţi fie teamă să te uiţi înapoi. Dar mereu ţi se pare că partea cea mai frumoasă, că cele mai interesante clipe ale vieţii se află încă în faţa ta.

Pe atunci am băut din vinul cel mai ieftin. Acum ospătarul ne-a adus o sticlă de coniac de cea mai bună calitate. Am băut câte un păhărel.

În restaurant atmosfera era agitată, zgomotoasă.

Lumea mânca şi bea în grabă.

— Ia te uită, se învioră dublura mea, o mamă dă de mâncare la doi gemeni! Salut, colegi! O, ce ochişori au... Ce o să iasă din ei, oare? Deocamdată are mama grijă de ei. Au reuşit să se mânjească cu griş exact la fel. Dar peste vreo doi ani o să-i ia în primire o altă mamă grijulie – Viaţa. Unul, să zicem, o să apuce o găină de coadă, o să-i smulgă toate penele. Va fi o primă culegere de impresii irepetabile, întrucât celuilalt n-o să-i mai rămână pene. În schimb celălalt o să se rătăcească în vreun magazin şi va plânge îngrozitor. Din nou ceva propriu, individual. După încă un an mama o să-i tragă o săpuneală unuia pentru dulceaţa pe care n-a mâncat-o el. Din nou diferenţieri. Unul va cunoaşte prima nedreptate din viaţa lui, celălalt prima faptă nepedepsită... Oh, mamă, ai grijă de ei! Dacă lucrurile vor merge tot aşa, dintr-unul va ieşi un ghinionist sperios, iar din celălalt un descurcăreţ, căruia i se trece totul cu vederea. O să te saturi de plâns, mamă... Şi noi, noi parcă suntem la fel cu aceşti gemeni.

— Ei, pe noi o chelfăneală primită pe nedrept n-o să ne abată din drum. Suntem la o altă vârstă.

— Să bem pentru asta!

Se anunţă plecarea trenului. Am ieşit pe peron. El îşi dădu drumul la gură:

— Interesant. Cum o să rămână de acum cu

zicala aceea implacabilă: „Ce ţi-e scris, în frunte ţi-e pus”? Să admitem că ţie „ţi-a fost scris” ceva anume, de pildă, o deplasare într-un singur sens în timp şi în spaţiu, o avansare în serviciu şi aşa mai departe. Şi, deodată, trible-trable-bums! Există doi Krivoşeini. Şi ei duc o viaţă diferită, în oraşe diferite. Cum vine treaba asta şi ce se alege din programul divin al vieţii? Sau dumnezeu l-a scris în două variante? Dar dacă noi o să fim zece? Dacă n-o să vrem – n-o să fim... Poate că domnul dumnezeu, la bătrâneţe, a devenit schizofrenic?

Într-un cuvânt, ne prefăceam că trăim nişte momente obişnuite. „Cetăţeni, verificaţi dacă biletele celor ce pleacă n-au rămas cumva la dumneavoastră!” Biletele nu rămăseseră la mine. Şi trenul l-a dus la Moscova.

Ne-am înţeles să ne scriem unul altuia, în caz de nevoie (pot să fac prinsoare că el nu va simţi prea curând o asemenea nevoie) şi să ne întâlnim în luna iulie a anului viitor. În acest an vom da asaltul în muncă din două părţi: el dinspre biologie, eu dinspre sistemologie. Ehe...

După ce a plecat trenul, mi-am dat seama că o să-mi lipsească. Probabil, din cauză că pentru prima oară mă simţeam alături de un alt om... Ca şi cum aş fi fost cu mine însumi, altfel n-am cum să mă exprim. Chiar şi între mine şi Lena există întotdeauna ceva nerostit până la capăt, neînţeles,

pur personal. În timp ce între mine şi el... Ei şi între voi, într-o lună de viaţă în comun, s-a mai adunat câte ceva. Amuzantă mai e această mamă grijulie. Viaţa!

Mă moleşisem din cauza coniacului şi, înapoindu-mă de la gară, tot drumul m-am holbat la oameni, la viaţă. Femeile, cu chipul preocupat, intrau în magazine. Tinerii plimbau, pe motociclete, fete care se lipeau de ei. Lângă chioşcurile de ziare se făceau cozi – dintr-o clipă într-alta trebuia să apară ediţia de seară a ziarului local. Chipurile omeneşti – cât de deosebite sunt unele de altele, cât de uşor de înţeles unele şi cât de greu altele! Nu pot să explic cum vine asta, dar despre mulţi dintre aceşti oameni parcă aş şti câte ceva: colţurile gurii, ridurile adânci sau superficiale, cutele de pe gât, gropiţele din obraji, maxilarul, ţinuta capului şi ochii – mai ales ochii! – toate poartă semne ale informaţiei de pe vremea când omul încă nu ştia să vorbească. Probabil din timpurile când eram cu toţii maimuţe.

Nu e mult de când, pur şi simplu, nu observam toate astea. Nu observam, de pildă, că oamenii care stăteau la rând, erau urâţi. Banalitatea şi lipsa de însemnătate a ceea ce făceau în momentele acelea, teama că marfa nu va ajunge pentru toată lumea, că vreunul mai înfigăreţ se va strecura în faţă, punea pe chipurile lor o amprentă detestabilă.

Tot atât de urâţi sunt şi cei beţi, ca şi cei ce fac scandal. În schimb, uitaţi-vă la fata îndrăgostită care râde de gluma tânărului de lângă ea, la mama ce alăptează, la meşterul ce execută o muncă care cere multă migală, la un om bun care se gândeşte la ceva... Ei sunt frumoşi, cu toate coşurile, cutele şi ridurile lor.

Niciodată n-am înţeles în ce constă frumuseţea animalelor. După părerea mea, frumos poate fi numai omul – şi numai atunci când este om.

Un copilaş, dus de mână de mama sa, a rămas cu ochii la mine, ca la o minune, a căzut şi a început să urle, supărat pe gravitaţia pământului. Natural că mama sa i-a dat şi ea câteva... Puştiul a suferit degeaba. Ce minune oi mai fi şi eu? Sunt doar un bărbat predispus spre îngrăşare, adus de spate şi cu o fizionomie banală.

Dar, poate, că puştiul are dreptate, poate că sunt, într-adevăr, o minune. Fiecare om e o minune!

Ce ştim noi despre oameni? Ce ştiu eu despre mine însumi? În ecuaţia numită „viaţă” oamenii reprezintă ceva ce nu mai trebuie demonstrat. Dar fiecare, operând cu datele iniţiale, caută să demonstreze ceva propriu. De pildă, dublura mea. A plecat – faptul e şi neaşteptat şi logic...

Dar, stop! Dacă e vorba să încep, apoi s-o iau de la început.

Îmi vine să râd când mă gândesc... În realitate intenţiile mele erau dintre cele mai simple: să fac o disertaţie. O disertaţie de candidat în ştiinţe este o chestiune hulită şi dispreţuită de toată lumea. Dar fără ea nu poţi să faci în ştiinţă nici un pas. Pentru ca să obţii independenţă în munca ştiinţifică, e nevoie să treci prin această încercare academică constând din trei examene, trei lucrări publicare şi un manuscris voluminos despre „unele probleme ale cercetării unor aspecte”... Altfel nu vei fi recunoscut de către cercetători ca fiind unul de-al lor.

Dar să elaborez ceva mediocru şi care miroase de la o poştă a compilaţie (de pildă, ceva în genul temei pe care mi-a propus-o fostul meu şef, profesorul Voltamperov: „Unele particularităţi ale proiectării sistemelor de diode ale memoriei”) mi se părea plicticos şi-mi făcea silă. Sunt totuşi un om viu. Aş vrea să abordez o problemă nerezolvabilă, să mă vâr în sufletul ei, şi, cu ajutorul raţionamentelor, maşinilor şi aparatelor să iscodesc natura. Şi să aflu ceea ce încă nimeni n-a ştiut. Sau să inventez ceva la care nu s-a gândit încă nimeni. Iar atunci când voi susţine disertaţia să mi se pună întrebări la care să fie o plăcere să răspund. După aceea cunoscuţii să-mi spună: „Ce mai, ai pocnit-o! Din plin!”

Cu atât mai mult cu cât mă simt în stare să fac

una ca asta. Faţă de oameni nu e frumos s-o declar, dar în jurnal pot să-mi permit să scriu ce sunt în stare. Drept mărturie iau cele cinci invenţii şi două lucrări de cercetare pe care le-am definitivat. Şi-apoi, mai e şi descoperirea... Eh, nu, Krivoşein, nu te grăbi s-o incluzi printre reuşitele tale intelectuale! Aici te-ai încurcat şi nici până acum n-ai ajuns la vreun capăt.

Într-un cuvânt, o asemenea frământare sufletească m-a împins, de fapt, în hăţişul acelei orientări din sistemologia mondială, care nu operează cu formule, nici cu algoritmi, nici măcar cu reţete, ci cu întâmplarea.

Oh, întâmplarea!... De fapt, e un lanţ de legături cauzale necunoscute, o combinaţie de mai multe fenomene ce nu se supun unui calcul, iar ca rezultat avem un fapt ce nu poate fi prevăzut dinainte, ca în cazul în care moneda a căzut cu pajura în sus, maşina electronică de calcul a avut un rateu, datornicul s-a întâlnit cu creditorul înfuriat şi aşa mai departe. Întâmplarea este duşmanul ştiinţei exacte. Ea poate fi generată de o greşeală de calcul, de o perturbaţie care denaturează semnalul, de influenţa vremii, acţionând – în momentul cel mai nepotrivit – asupra cristalelor semiconductoarelor, la fel ca şi acea „Libertatea de voinţă” a electronului care a făcut fizicienilor atâţia nervi. Dar întâmplarea ne

poate fi şi prietenă, ca, de pildă, particula cosmică care a nimerit exact în contor şi nu alături, mineralul de uraniu, pus de Beckerel în sertarul biroului împreună cu plăcile fotografice...

Fie ea prietenă, fie duşmancă, întâmplarea trebuie cunoscută şi folosită, chiar dacă noi nu o înţelegem întru totul.

Nouă – datorită mărginirii minţii noastre – ne place grozav să-i delimităm pe fizicieni de lirici, undele de particule, plantele de animale, maşinile de oameni... Dar în viaţă şi în natură toate aceste lucruri nu sunt opuse, ci se completează unele pe altele. Exact la fel se completează reciproc logica cu întâmplarea în cunoaştere, în căutarea soluţiilor. Se pot găsi (şi se găsesc) multe elemente nedovedite, arbitrare în construcţiile matematice şi în cele logice; se pot găsi deci şi reguli logice în evenimentele întâmplătoare.

Duşmanul de moarte al cercetării informaţiei întâmplătoare, doctorul în ştiinţe tehnice, Voltamperov, *nu pierdea niciodată ocazia* să respingă propunerea mea (de a ne ocupa, în cadrul secţiei, de modelarea proceselor întâmplătoare) printr-o glumă: „Dar asta ar fi, ca să spunem aşa, ca o modelare a zaţului de cafea!” Nu este, oare, gluma sa cea mai bună ilustrare a acestei completări reciproce?

Era foarte greu să ripostezi. Realizări în această

direcţie erau puţine. Multe cercetări se încheiau prin eşecuri, iar ideile... ideile nu erau înţelese. În secţia noastră, ca şi în vestul sălbatic al cowboy-lor, lumea avea încredere doar în faptele concrete.

Tocmai începuse să mă bată gândul, după exemplul lui Valerke Ivanov, prietenul meu şi fostul şef al laboratorului, să las dracului institutul şi să mă mut în alt oraş. Dar iată că intervine întâmplarea hotărâtoare! Din motive pe deplin justificate, constructorii n-au predat la timp corpul cel nou de clădire. Deci, datorită unor cauze tot atât de justificate, nu se cheltuiseră banii la capitolele bine justificate ale bugetului institutului. În această situaţie, Arkadi Arkadievici a organizat un „concurs” pentru cheltuirea, pe baza unei idei, a celor optzeci de mii de ruble care nu puteau fi cheltuiţi. Sunt convins că, în această situaţie, chiar şi cel mai înverşunat apărător al determinismului s-ar fi străduit să nu facă vreo prostie.

Pe vremea aceea ideea mi se conturase în minte, îmi propuneam să cercetez cum se va comporta maşina electronică de calcul dacă va fi pusă în situaţia de a funcţiona nu pe baza unui program bine conceput, ci a unei informaţii obişnuite, întâmplătoare. Chiar aşa. După programe ea lucrează atât de strălucit, încât îi extaziază pe toţi corespondenţii de presă. („Un nou succes al ştiinţei: maşina proiectează o hală în trei minute”.

Programatorii, din modestie, trec de obicei sub tăcere numărul lunilor în care au pregătit această rezolvare „în trei minute”.)

Ce să mai vorbim, ideea mea cu privire la execuţia elementară, era o adevărată aiureală, evidentă pentru orice sistemolog, cât de cât pregătit. Într-o asemenea situaţie, maşina nu va reacţiona în nici un fel. Se va opri, şi gata! Dar eu nici nu contam pe o asemenea execuţie *elementară*.

...Să cheltuieşti în cinci săptămâni, până la sfârşitul anului bugetar, optzeci de mii de ruble pentru utilarea unui laborator, chiar cu un profil atât de vag, cum e cercetarea întâmplării, este o treabă serioasă. Nu degeaba Alter Abramovici, geniul institutului în materie de aprovizionare, îmi strânge încă şi astăzi mâna cu respect, ori de câte ori ne întâlnim. Între noi fie vorba, e peste puterile lui să înţeleagă că o dorinţă insuportabilă de a acţiona poate săvârşi minuni.

Deci, situaţia era următoarea: banii existau, dar altceva nimic. Constructorilor, pentru ca să predea în condiţii optime clădirea, li s-au dat cinci mii. Maşina electronică de calcul universală TVM-12 – încă treisprezece mii. Tot felul de traductori de informaţii: microfoane cu cristal, investigatori flexibili cu extensie, celule fotoelectrice cu germaniu, gazometre, termistori, dispozitivul

pentru măsurarea electromagnetică a biocurenţilor creierului, sistem STE-1, cu patru mii de microelectrozi, pulsometre, umidometre cu semiconductor! Într-un cuvânt, tot ce transformă sunetele, imaginile, mirosurile, presiunile mici, temperatura, oscilaţiile vremii şi chiar mişcările sufleteşti în impulsuri electrice – încă nouă mii. De patru mii am cumpărat diferiţi reactivi, sticlărie de laborator şi tot felul de alte instalaţii folosite în laboratoarele de chimie. Din considerente nelămurite, m-am gândit să recurg şi la hemotronică, despre care auzisem câte ceva. (Dar, dacă e vorba să fiu absolut sincer, le-am cumpărat pentru că toate astea puteau fi uşor cumpărate de la magazine prin virament. Cred că nu e cazul să amintesc că din aceşti optzeci de mii de ruble n-am cheltuit, în numerar, nici măcar o rublă.)

Toate erau bune, dar lipsea principiul de bază al experimentului. Eu îmi dădeam foarte bine seama de ce anume e nevoie: de un dispozitiv care să poată prelucra şi combina semnalele întâmplătoare ale traductorilor, ca apoi să le transmită maşinii „raţionale" – un fel de bucăţică de „creier electronic" cu o schemă arbitrară de legături ale celor câtorva zeci de mii de celule... La magazin nu poţi cumpăra un asemenea dispozitiv, nici măcar prin virament. Să cumperi tot felul de piese din care se construiesc maşinile electronice obişnuite

(diode, triode, rezistenţe, condensatoare etc. etc.) şi apoi să comanzi să ţi se facă ceea ce doreşti durează mult. Şi-apoi treaba nici nu e realizabilă. Ca să poţi face o comandă trebuie să dai o schemă amănunţită, iar un asemenea dispozitiv nu trebuie să aibă, în principiu, o schemă anumită. Cum s-ar spune: hai să mă duc – dar pe unde s-o apuc? Să caut în lume – nu ştiu ce anume!

Şi din nou întâmplarea, prietena, mi-a dăruit acel „nu ştiu ce anume” şi... Pe Lena... Dar, în privinţa ei nu mai sunt dispus să pun totul pe seama norocului. Întâlnirea cu Lena, este, de bună seamă, un dar al sorţii. Dar în ceea ce priveşte cristaloblocul... Dacă te gândeşti zile şi nopţi în şir, întotdeauna o să descoperi ceva, o să observi ce ţi-a scăpat până atunci.

Într-un anumit moment, situaţia era următoarea: până la sfârşitul anului mai rămăseseră trei săptămâni, dar cincizeci de mii de ruble nu aveau încă o destinaţie precisă, şi nu se întrevedea nici o posibilitate de a găsi un dispozitiv de prelucrare...

Şedeam comod în troleibuz şi mă frământam.

— Am cumpărat de cincizeci de mii circuite fixe, iar după aceea am constatat că ele nu corespund – am auzit cum povesteşte indignată o femeie cu scurtă de urson, care şedea în faţa mea, adresându-se vecinei. Cum se poate una ca asta?

— Să înnebuneşti, nu alta, răspunse cealaltă.

— Acum Pşembakov aruncă totul în capul serviciului de aprovizionare. Dar de fapt el a comandat totul!

— Ia te uită!

Cuvintele „cincizeci de mii” şi „circuite fixe” mă făcuseră să devin atent.

— Iertaţi-mă, dar despre ce fel de circuite anume e vorba?

Femeia întoarse spre mine o faţă atât de frumoasă şi de mânioasă, încât m-am fâstâcit.

— De circuite NICI; de trighere! răspunse ea.

— Şi cu ce parametrii?

— De joasă tensiune... Iertaţi-mă, dar de ce vă amestecaţi în discuţia noastră?!

Aşa am făcut cunoştinţă cu inginera Biroului de construcţii din vecinătate, Elena Ivanovna Kolomieţ. A doua zi inginera Kolomieţ i-a lăsat la poartă inginerului principal Krivoşein un bon de intrare la secţia sa. „Binefăcătorul meu! Salvatorul meu! a strigat şeful secţiei Jalbek Balbekovici Pşembakov, şi-a desfăcut braţele ca pentru îmbrăţişare, când inginera Kolomieţ m-a prezentat şi i-a explicat că eu aş putea să răscumpăr de la Biroul de construcţie blestematele circuite fixe. Dar eu am consimţit să-l copleşesc cu bunătatea mea şi să-l salvez pe Jalbek Balbekovici în următoarele condiţii: a) toate cele 30.000 de celule vor fi montate pe panouri, conform schiţei pe care o

anexam; b) legate prin cabluri de alimentare; c) de la fiecare celulă vor trebui să fie trase fire şi d) toate acestea urmează să fie predate până la sfârşitul anului.

— Voi aveţi o capacitate de producţie mai mare, nu vă e greu s-o faceţi, am spus eu.

— Pentru aceiaşi bani?! Dar numai celulele costă cincizeci de mii!

— Da, dar s-a dovedit că ele nu corespund. Ţineţi seama de asta.

— Eşti un speculant şi nu un binefăcător, spuse cu tristeţe Jalbek şi dădu din mână a pagubă. Faceţi formele, Elena Ivanovna. O s-o lucrăm ca pe o comandă a noastră. Şi, în general, las treaba asta în seama dumneavoastră.

Fie ca Allah să blagoslovească numele tău, Jalbek Pşembakov!

...Până în ziua de azi mă tot gândesc că am cucerit-o pe Lena nu prin calităţile mele, ci datorită faptului că, atunci când toate celulele au fost montate pe panouri şi marginile cubului microelectronic deveniseră o împletitură de sârmuliţe de diferite culori, la întrebarea ei dezorientată:

— Şi cum să le unim acum?

Am răspuns prompt:

— Păi cum doriţi! Cele albastre cu cele roşii... şi totul să placă ochiului.

Femeile admiră nesăbuinţa...

Aşa s-au petrecut lucrurile. Totuşi, după cum se vede, întâmplarea îşi exercită acţiunea ei...

(Oh, se pare că datorită acestor fapte, am început să mă ploconesc în faţa întâmplării! Fanatismul celui de curând convertit... înainte vreme, dacă e să vorbim cinstit, eram un adevărat tolomac. Propovăduiam smerenia faţă de întâmplarea „nefericită” (chipurile n-ai ce să-i faci) şi dispreţul faţă de întâmplarea „fericită” scăpătă din mână. (Ei şi, ducă-se...) În spatele unor astfel de atitudini, dacă te gândeşti mai bine, se ascund întotdeauna lenea noastră sufletească şi neîndemânarea. Acum însă am început să înţeleg importanta însuşire a întâmplării, indiferent că e vorba de viaţă sau de ştiinţă. N-o poţi cuceri doar cu raţiunea. Preocuparea faţă de întâmplare cere din partea omului rapiditate şi tenacitate în gândire, spirit de iniţiativă, hotărâre în a reface, în orice clipă, propriile planuri. Dar a te ploconi în faţa ei este tot atât de stupid ca şi a o dispreţui. Întâmplarea nu este nici duşman, nici prieten, nici dumnezeu şi nici diavol. Ea este întâmplare, un fapt neaşteptat şi cu asta am spus totul. A pune stăpânire pe ea sau a o scăpa din mână depinde de om. Iar cei ce cred în noroc şi în soartă n-au decât să cumpere bilete de loterie!)

— Totuşi „Laboratorul cercetării informaţiei

întâmplătoare” este o denumire odioasă, a spus Arkadi Arkadievici, semnând decizia de înfiinţare a laboratorului şi numirea inginerului principal Krivoşein ca şef al acestuia, cu toate răspunderile materiale contra incendiilor şi de altă natură care decurg de aici. Să nu furnizăm material pentru anecdote şi ironii. Să-i dăm un nume mai cuminte, să-i zicem „Laboratorul noilor sisteme”. Apoi vom mai vedea.

Asta însemna că elaborarea disertaţiei rămânea, în continuare, pentru mine „problema nr. 1”. Şi această problemă n-a fost rezolvată de mine nici până în ziua de azi”.

Capitolul 2

...au fost cazuri când, dintr-o frământare turbată a minţilor, cu timpul a ieşit la iveală adevărul.

I. M. SECENOV: Reflexele creierului

„Bineînţeles că eu îmi făuream visuri, ca munca să mi se pară mai amuzantă. Şi cum să nu visezi, când creierul numărul unu în cibernetică, doctorul în neurofiziologie Walter Ross Ashby emite idei – una mai captivantă decât alta! Procesele întâmplătoare ca izvor al dezvoltării şi pieirii oricăror sisteme... Accentuarea aptitudinilor intelectuale ale oamenilor şi maşinilor pe calea

separării, în cadrul unor exprimări întâmplătoare, a gândurilor preţioase de absurdităţi şi reziduuri... Şi, în sfârşit, zgomotul ca materie primă pentru prelucrarea informaţiei – da, da, acel „zgomot alb”, acele perturbaţii supărătoare, pentru a căror înlăturare din circuitele cu semiconductori am irosit mulţi ani de muncă şi multe idei!

Dacă am sta să ne gândim bine, întemeietorul acestui curent ar trebui considerat nu doctorul W. R. Ashby, ci acel regizor, astăzi uitat, al Teatrului Mare din Moscova, primul care (pentru crearea vuietului ameninţător al poporului în „Boris Godunov”) a poruncit fiecărui figurant să repete pe scenă adresa de acasă şi numărul de telefon. Numai că Ashby a propus rezolvarea unei probleme inverse. Luăm zgomotul – zgomotul valurilor, şuieratul prafului de cărbune dintr-un microfon sub tensiune, orice zgomot – şi-l captăm într-un anume dispozitiv. Din haosul de zgomote separăm cele mai puternice „pocnituri” – obţinând astfel o succesiune de impulsuri. Succesiunea impulsurilor se transpune în numere: de pildă, în numerele cuvintelor din dicţionarul pentru traducerea la maşină. Din mai multe cuvinte se formează fraze. E adevărat, deocamdată tot felul de fraze: false, adevărate, abracadabrante – „materie primă” informaţională. Dar în etajul următor al dispozitivului se întâlnesc două torente

de informaţii: cele cunoscute oamenilor şi această „materie primă”. Urmează apoi operaţiuni de comparare, de coincidenţă şi necoincidenţă – şi tot ce este absurd, lipsit de sens se filtrează, ceea ce este banal se înlătură. Şi se scot la iveală idei noi, descoperiri şi invenţii care n-au fost încă făcute, opere ale unor poeţi şi prozatori ce nu s-au creat încă, păreri ale filosofilor viitorului... Uff! Maşina-care-gândeşte!

E adevărat, respectabilul doctor n-a explicat cum se face această minune. Ideea lui este concretizată deocamdată numai în pătrăţele unite prin nişte săgeţi pe o foaie de hârtie. În general, întrebarea „cum se face?” nu e la loc de cinste la gânditorii academicieni. „Dacă facem abstracţie de dificultăţile realizării tehnice, în principiu, ne putem reprezenta”... Dar cum să faci abstracţie de aceste dificultăţi?

Ei, dar ce rost are să mă văicăresc! De aceea sunt experimentator, ca să verific ideile. De aceea am Laboratorul meu. Pereţii emană un miros plăcut de vopsea de ulei proaspătă, linoleumul cafeniu nu poartă încă urmele paşilor, ventilatorul face zgomotul său caracteristic, în dulapul cu geamuri sclipesc sticlăria şi borcanele cu reactivi, pe standul de montaj sunt înşirate instrumentele noi-nouţe, grămezi de cabluri de toate culorile şi ciocane de lipit cu vârfurile roşii, neacoperite încă

de zgură. Pe mese lucesc aparatele în carcasele lor din masă plastică, iar acele lor indicatoare mai sunt încă nou-nouţe, ecranele nu sunt prăfuite. În bibliotecă se înşira lexicoane, manuale, monografii, iar în mijlocul încăperii se înalţă, în lumina soarelui de ianuarie, dispozitivele calculatorului TVM-12, automatele de înregistrat şi cubul cristaloblocului executat cu migală, împestriţat de cabluri şi fire colorate. Totul e nou, fără urme de mâini, fără zgârieturi, totul emană în jur o frumuseţe raţională, rod al grijii unor întregi generaţii de meşteri şi ingineri.

Cum să nu începi să visezi în asemenea condiţii? Dar dacă reuşeşti? De fapt, visurile mele erau mai modeste. Nu visam despre o supermaşină care să fie mai inteligentă decât omul (această idee n-o prea am la suflet, deşi sunt un specialist în sistemologie), ci despre o maşină care să-l înţeleagă pe om şi astfel să-şi îndeplinească mai bine sarcina pentru care a fost creată. Pe atunci această idee mi se părea realizabilă. Într-adevăr, dacă maşina, după tot ce am să-i spun, să-i arăt şi aşa mai departe, va dovedi un anumit comportament, atunci problema e rezolvată. Asta înseamnă că prin traductorii ei ea a început *să vadă, să simtă, să miroase*, în sensul omenesc cel mai limpede al acestor cuvinte, fără ghilimele şi fără rezerve. Şi în acest caz comportarea ei poate

fi adaptată oricăror servicii şi probleme. Doar de aceea este o maşină electronică de calcul *universală*.

Da, atunci, în ianuarie, toate acestea mi se păreau simple şi accesibile. Puţin îmi păsa de rest... Oh, această putere de inspiraţie a aparatelor! Fantasticele oscilaţii verzi de pe ecrane, bâzâitul moderat şi plin de siguranţă al transformatoarelor, ţăcănitul invariabil al releelor, licărul lămpilor de semnalizare de pe panou, mişcările precise ale acelor... Ai impresia că poţi să măsori totul, să cunoşti, să realizezi... Chiar cel mai obişnuit microscop îţi dă impresia că, uite acum, în această clipă (la o mărire de 400 de ori, într-o lumină polarizată de două ori), ai să vezi ceea ce n-a văzut încă nimeni niciodată!

Ce să mai vorbim... Care cercetător n-a visat înainte de a începe o muncă nouă, nu s-a avântat cu gândul spre cele mai înalte probleme? Care cercetător n-a încercat acea nerăbdare devorantă, când năzuieşti – mai repede! mai repede! – să termini plicticoasa muncă pregătitoare – mai iute! mai iute! să asamblezi circuitele, să faci legăturile electrice şi să începi!

Apoi... apoi zilnicele griji de laborator, zilnicele greşeli, zilnicele eşecuri izgonesc din visurile tale orice urmă de suflet. Şi te împaci cu ideea să realizezi măcar ceva, numai să nu lucrezi degeaba.

Aşa mi s-a întâmplat şi mie.

Să descrii eşecurile e ca şi cum le-ai retrăi din nou. De aceea am să fiu scurt. Deci schema după care trebuia să aibă loc experienţa era următoarea: la intrările calculatorului TVM-12 se conectează cristaloblocul cu 38.000 de celule şi la intrările cristaloblocului tot restul inventarului: microfoanele, traductorii de mirosuri, de umiditate, temperatură, investigatorii extensibili, celulele fotoelectrice cu reglare automată a focarului, „coiful lui Monomah” pentru înregistrarea biocurenţilor creierului. Izvorul informaţiei din exterior eram eu însumi, adică ceva ce se mişcă, produce sunete, îşi schimbă formele şi coordonatele în spaţiu, are o anumită temperatură şi o anumită activitate nervoasă. Poţi să vezi, să auzi, să pipăi cu ajutorul investigatorilor, să măsori temperatura şi presiunea sângelui, să analizezi mirosul gurii, şi chiar să te vâri în suflet şi în gânduri – poftim! Semnalele de la traductori trebuie să ajungă în cristalobloc, să excite acolo diferite celule – cristaloblocul modelează şi „împachetează” semnalele în combinaţii logice pentru calculatorul TVM-12. Aceasta le rezolvă ca pe nişte probleme obişnuite şi emite ceva raţional. Pentru ca s-o poată face mai uşor, am introdus în memoria maşinii cifrurile cuvintelor din dicţionarul pentru traducerea la maşină, de la „A” la „Z”.

Şi... n-am realizat nimic. Motoraşele, uruind discret, mişcau investigatorii şi obiectivele atunci când eu mă deplasam prin încăpere. Oscilografele de control înregistrau lanţuri de impulsuri, care se transmiteau de la cristalobloc la maşină. Curentul circula. Becurile clipeau. Dar în decursul primei luni pârghiile dispozitivului de ieşire nici nu se clintiră, pentru a înregistra pe banda de perforat măcar un singur semn.

Am legat cristaloblocul cu toţi traductorii. Cântam şi recitam versuri, gesticulam, alergam şi săream prin faţa obiectivelor, mă dezbrăcam şi mă îmbrăcam, mă lăsam pipăit (brrr! acele atingeri reci ale investigatorilor...). Îmi puneam pe cap „coiful lui Monomah” şi – o doamne! – mă străduiam să „sugestionez” întreg ansamblul... Eram în stare de orice aiureală.

Dar calculatorul TVM-12 nu era capabil să furnizeze vreo aiureală, fiindcă nu era construit pentru asta. Dacă problema are o rezolvare – maşina o rezolvă, dacă nu – se opreşte. Şi ea se oprea mereu. Judecând după cum clipeau beculeţele de pe panou, în ea se petrecea, totuşi, ceva, dar la fiecare cinci şase minute se aprindea semnalul „stop” şi atunci apăsam pe butonul de ştergere a informaţiei. Apoi luam totul de la început.

Până la urmă am început să judec. Maşina nu

putea să nu efectueze operaţii aritmetice şi logice cu impulsurile primite de la cristalobloc – altfel ce i-ar mai fi rămas de făcut? Înseamnă că şi după aceste operaţii informaţia obţinută este atât de brută şi de contradictorie, încât maşina, plastic vorbind, nu poate s-o scoată la capăt cu logica – şi atunci „stop”! Înseamnă că un singur ciclu de calcule în maşină este pur şi simplu insuficient. Înseamnă că... Şi ca totdeauna în astfel de împrejurări, m-a cuprins un sentiment de ruşine fiindcă nu m-am gândit de la început la o asemenea posibilitate – înseamnă că trebuie introdusă *legătura inversă* între maşină şi cristalobloc! Atunci informaţia brută din TVM-12 se va înapoia în acest ingenios şi complicat cub, va fi prelucrată acolo încă o dată, se va întoarce în maşină şi aşa mai departe, până la deplina clarificare.

Mi-am revenit. Deci acum ori niciodată! Să facem abstracţie de faptul că am ars o sută cincizeci de celule logice şi vreo zece matriţe, din cauză că regimul de alimentare al TVM-ului nu era acordat cu cel al cristaloblocului (ce de fum şi miros urât, transistorii pocneau, explodând ca nişte cartuşe aruncate în foc, iar eu, în loc să întrerup curentul, puneam mâna pe stingătorul de incendii), de felul cum am procurat celulele noi, cum am refăcut circuitele şi am reglat din nou regimurile tuturor

blocurilor. Ce să mai vorbim... Important e că treaba s-a urnit din loc!

La 15 februarie a răsunat declicul mult aşteptat. Automatul a imprimat pe banda de înregistrare un şir de cifre! Iat-o, aşadar, prima frază a maşinii (înainte de a mă apuca s-o descifrez m-am plimbat în jurul mesei pe care zăcea bucata de bandă. Fumam şi zâmbeam sleit de puteri: maşina începuse *să prindă viaţă*...)

Dar nu era ceea ce aşteptam. De aceea n-am înţeles de îndată că maşina „doreşte” (nu pot să scriu un astfel de cuvânt fără ghilimele!) să-i măresc volumul memoriei.

La drept vorbind, totul era logic: se primeşte o informaţie complexă, ea trebuie înmagazinată undeva, iar celulele memoriei sunt deja supraîncărcate. Singura soluţie era să măresc volumul memoriei! Era o simplă problemă de construcţie.

Dacă n-ar fi fost bunăvoinţa lui Alter Abramovici, cererea maşinii ar fi rămas nesatisfăcută. Dar el mi-a eliberat trei dispozitive de memorie magnetică şi două de memorie electrostatică. Şi toate şi-au găsit utilizarea. După numai câteva zile TVM-12 şi-a repetat cererea, apoi iarăşi şi iarăşi... Maşina începuse să manifeste serioase exigenţe...

Ce am simţit eu atunci? Satisfacţia că, în sfârşit, se obţine ceva! Priveam rezultatul prin prisma

viitoarei disertaţii. Dar mă deranja, într-o oarecare măsură, faptul că maşina lucrează doar „pentru sine”.

Pe urmă maşina a început să se construiască pe sine! În fond, şi asta era logic: o informaţie complexă trebuie şi prelucrată de nişte circuite mai complexe decât blocurile standard TVM-12.

Volumul meu de muncă a crescut. Automatul de imprimare bătea codurile şi numerele celulelor logice şi indica unde şi cum trebuie ele introduse. La început maşina era satisfăcută de celulele tip. Eu le montam pe un panou suplimentar.

(Abia acum am început să înţeleg că atunci am comis în munca mea – dacă ar fi să judecăm de pe poziţii academice – o mare greşeală metodologică. Ar fi trebuit să mă opun şi să analizez ce circuite şi ce logică îşi construieşte pentru el complexul meu format din traductori-cristalobloc-TVM-12 cu memoria întărită. Şi numai după ce aş fi lămurit toate astea trebuia să merg mai departe... Dar maşina, care se construieşte pe sine, fără un program dat, reprezintă o temă pentru o disertaţie senzaţională! Dacă aş prezenta-o cum trebuie, s-ar putea să mi-o considere şi ca teză de doctorat.

Dar mă rodea curiozitatea. În mod evident complexul avea tendinţă să se dezvolte. Dar de ce? De ce? Ca să-l înţeleagă pe om? Nu s-ar părea. Deocamdată maşina era, evident, mulţumită că eu

îi înţeleg şi-i îndeplinesc sârguincios cerinţele... Oamenii construiesc maşini pentru a-şi atinge scopurile lor. Dar ce scopuri poate avea o maşină? Poate că nu era vorba de un ţel, ci de un amărât „instinct de acumulare” primar, care, începând de la o anumită complexitate, este propriu tuturor sistemelor, fie că e vorba de un vierme sau de o maşină electronică? Şi până la ce limite ale dezvoltării va ajunge complexul?

Ei bine, tocmai atunci am scăpat hăţurile din mână... Şi nu ştiu nici până astăzi dacă am făcut bine sau rău...)

Pe la mijlocul lunii martie maşina – însuşindu-şi probabil cu ajutorul „coifului lui Monomah” informaţiile despre ultimele realizări ale electronicii – a început să pretindă criotroni, tranzistori speciali, circuite imprimate, micromatrice... Nu mai îmi ardea de analize. Alergam prin institut şi prin tot oraşul, trăgeam sfori, mă ţineam de intrigi, linguşeam şi procuram cum puteam aceste noutăţi „la modă”.

Şi totul a fost de pomană! După o lună maşina şi-a pierdut gustul pentru electronică şi... „s-a pasionat” de chimie.

La drept vorbind, nici asta nu era ceva neaşteptat. Maşina a ales cea mai bună metodă pentru a se construi pe sine. Chimia este calea naturii. Natura n-a avut la dispoziţie nici ciocane de

lipit, nici macarale, nici aparate de sudură, nici motoare, nici măcar o lopată. Ea amesteca pur şi simplu soluţiile, le încălzea şi le răcea, le lumina, le evapora... şi aşa a apărut tot ce e viu pe pământ.

În comportamentul maşinii totul era consecvent şi logic! Până şi dorinţele ei ca eu să-mi pun „coiful lui Monomah" – şi cu cât trecea timpul, ea îmi cerea acest lucru tot mai des – erau şi ele străvezii. Decât să prelucreze informaţia brută, provenită de la traductorii video, audio şi de altă natură, prefera să utilizeze pe cea prelucrată de mine. În ştiinţă mulţi procedează aşa.

Dar – dumnezeule! – câte nu-mi cerea! De la apă distilată la trimetildiftorparaamintetraclorfenil–sulfat de natriu şi până la benzină marca „Galoşul"! Şi de ce instalaţii tehnologice complicate n-a trebuit să asamblez!

Laboratorul se transforma, văzând cu ochii, într-o peşteră de alchimist din evul mediu. Se umpluse de butelii, baloane cu două gâturi, autoclave, cazane de distilare, pe care eu le uneam prin furtunuri, tuburi de sticlă, cabluri. Stocul de reactivi şi sticlărie s-a epuizat repede. Încă din prima săptămână am fost nevoit să procur mereu noi stocuri.

Mirosul de colofoniu şi izolaţie încinsă – mirosuri nobile, care dezmiardă nările unui electrician – au fost izgonite de miasmele acizilor, amoniacului,

oţetului şi a dracu mai ştie ce substanţe. Umblam ca un nebun prin această junglă chimică. În cazane şi furtunuri se auzeau bolboroseli, plescăituri, un fâşâit continuu. În butelii şi baloane amestecurile se umflau, formând băşici, fermentau, îşi schimbau culoarea; pe fundul lor se formau nişte reziduuri, se dizolvau şi formau din nou bulgări gelatinoşi care pulsau, gheme de fire cenuşii care se mişcau. Eu adăugam reactivi, turnând mereu, pe baza cererilor maşinii şi nu mai înţelegeam nimic...

Apoi, dintr-odată, maşina a ţăcănit o comandă pentru încă patru automate de înregistrare. M-am înviorat. Deci, maşina nu se interesează numai de chimie! Imediat m-am pus pe treabă, am procurat cele cerute, le-am montat... şi ea a pornit!

(Probabil că atunci am realizat acel „selector al informaţiei” al lui Ashby, sau ceva apropiat de el... De fapt, naiba ştie ce! Adevărul e că m-am încurcat definitiv.)

Acum în laborator era un zgomot ca într-un birou de dactilografiere. Automatele imprimau şiruri lungi de cifre. Benzile de hârtie cu coloane de cifre ieşeau mereu din Orificiile dreptunghiulare, ca dintr-un corn al abundenţei. Eu înfăşuram benzile pe role, alegeam cifrele, separate prin rânduri albe, le traduceam în cuvinte, alcătuiam fraze.

Am obţinut astfel nişte „adevăruri” stranii, misterioase. De exemplu: „... douăzeci şi şase de

copeici, ca de la Berdicev” suna una dintre primele propoziţiuni. Ce era asta: fapt, gând, aluzie? Sau alta: „Arăta ca o rană vindecată”. Ce sens avea? Era doar o jalnică imitaţie? Sau, poate, o imagine, la care poeţii zilelor noastre n-au ajuns încă?

M-am apucat să descifrez o altă bandă: „Gingăşia sufletelor, aranjată în seria lui Taylor, în limitele dintre zero şi infinit, se leagă într-o funcţie biarmonică”. Excelent spus, nu?

Şi aşa mereu, fie fragmente de neînţeles, fie nişte producţii parcă de „schizofrenic”. Mă pregătisem să duc câteva benzi celor care se ocupau cu lingvistica matematică. Îmi ziceam că poate o să se descurce ei. Dar m-am răzgândit. Mi-a fost frică de scandal. O informaţie inteligibilă emitea doar primul automat: „De adăugat cutare reactivi în baloanele nr. 1, nr. 3 şi nr. 7”. „De scăzut cu 5 volţi tensiunea electrozilor, începând cu nr. 34 şi până la nr. 123” etc. etc. Maşina nu uita „să se alimenteze”, înseamnă că „nu-şi pierduse minţile”. Dar atunci cine şi le pierduse?...

Mai chinuitor decât orice e conştiinţa faptului că nu poţi face absolut nimic. Şi înainte vreme, în cadrul experienţelor mele, apăreau lucruri de neînţeles. Dar, la urma urmei, se putea repeta cu minuţiozitate experienţa. Dacă efectul nefast a dispărut, cu atât mai bine, dacă nu puteam cerceta cauza. Dar aici, nu aveam posibilitatea nici să refac

experienţa, nici să dau înapoi. Până şi în visele mele nu mai vedeam nimic altceva în afara unor şerpi albi care se târau cu solzii lor de cifre. Făceam eforturi disperate de a înţelege ce vrea să comunice maşina.

Nu mai ştiam ce să fac cu rolele de benzi imprimate. La noi în institut benzile sunt utilizate în două feluri: cele pe care sunt întipărite soluţiile unor probleme noi se predau la arhivă, iar pe celelalte salariaţii le duc acasă şi le întrebuinţează ca hârtie igienică, ceea ce, de altfel, este un obicei foarte practic. Rolele mele ar fi ajuns pentru toate toaletele din cartierul academicienilor.

...Şi când, într-o frumoasă dimineaţă de aprilie (după o noapte de nesomn petrecută în laborator pentru a îndeplini toate capriciile maşinii care îmi cerea să torn, să adaug, să reglez...), automatul nr. 3 a emis în cifre fraza: „Striptease streptocidic cu freamăt de streptococi”, am înţeles că nu trebuie să merg mai departe pe calea aceasta.

Am dus toate rolele într-o poieniţă din parc, le-am făcut ferfeniţă (se pare că în acelaşi timp bombăneam întruna, plin de satisfacţie: „Streptocid, hai?! Berdicev?! Gingăşia sufletelor?! Rană vindecată...” nu-mi mai amintesc cu precizie) şi le-am dat foc. Şedeam lângă foc, mă încălzeam, fumam şi-mi dădeam seama că experienţa a eşuat. Şi nu pentru că n-am obţinut

nimic, ci pentru că a ieşit un „ghiveci”...

Odinioară eu cu Valerka Ivanov, ca să ne amuzăm, am topit într-un cuptor cu vid „o amestecătură de metale şi semiconductori” din toate materialele ce le-am avut atunci la îndemână. Am obţinut un lingou de un colorit încântător. L-am spart în bucăţi, ca să-l putem examina. În fiecare fărâmă a blocului se puteau constata toate însuşirile unui corp solid, dar erau instabile, nesigure, imposibil de reprodus. Am aruncat „amestecătura” în lada cu gunoi.

Aici era cam aceeaşi situaţie. Ţelul unei soluţii ştiinţifice este ca, dintr-un conglomerat de însuşiri şi efecte dintr-o substanţă, din natură, dintr-un sistem, din orice, să scoată la iveală ceea ce este util, suprimând restul. În cazul de faţă lucrul acesta nu a reuşit. Maşina n-ajunsese să înţeleagă informaţia furnizată de mine... M-am îndreptat spre laborator ca să întrerup curentul electric...

Pe coridor mi-a sărit în ochi rezervorul – un vas admirabil, din teflon transparent, având 2 m lungime, 1,5 m lăţime şi 1,2 m adâncime. L-am achiziţionat, tot în decembrie, cu gândul de a folosi teflonul la confecţionarea diferitelor accesorii. Şi acest rezervor m-a împins spre un ultim gând, absolut barbar. Am scos pe coridor toate dispozitivele automate de înregistrat şi în locul lor am instalat rezervorul. Am tras până la el cablurile

şi firele de la maşină, capetele ţevilor, segmentele de furtun, am turnat resturile de reactivi, am acoperit cu apă acest amestec urât mirositor şi m-am adresat maşinii, ţinându-i următorul discurs:

— Destul cu cifrele! Lumea nu poate fi exprimată prin sistemul binar, e clar? Şi chiar dacă s-ar putea, ce rost ar avea? Ia încearcă şi altfel: în imagini, în ceva material – lua-te-ar dracu!

Am încuiat laboratorul şi am plecat, ferm hotărât să mă odihnesc ca să-mi vin în fire. În ultima săptămână, pur şi simplu, n-am mai putut dormi noaptea.

...Au urmat zece zile bune, frumoase, liniştite, şi bine orânduite. Dormeam mult, făceam gimnastică de dimineaţă, un duş, apoi plecam cu Lena, pe motocicletă, afară din oraş. Ne duceam la cinematograf, hoinăream pe străzi, ne sărutam. „Ei, ce mai fac circuitele noastre? mă întreba ea. Nu s-au ars încă?” îi răspundeam monosilabic şi schimbam vorba. „N-am treabă cu nici un fel de circuite, maşini, experienţe! îmi spuneam în sinea mea. Nu vreau ca într-o bună zi să fiu scos din laborator foarte vesel şi într-o cămaşă cu mâneci peste măsură de lungi!”

Dar pe dinăuntru mă rodea totuşi ceva. Am lăsat totul baltă şi am fugit. Dar ce se petrece acum acolo? Ce s-a întâmplat? (Judecam toate ca şi cum ar aparţine de-acum trecutului.) Se pare că, cu

ajutorul informaţiei întâmplătoare, am provocat în cadrul complexului un proces de sinteză. Dar ce fel de sinteză o fi asta, atât de aiurită? Şi sinteza cui?”

Capitolul 3

Ospătarul înfăşură sticla într-un şervet şi o destupă. Sala se umplu de urlete şi fum; dincolo de fum, sub tavan, se întrezărea un chip nebărbierit şi un turban verde.

— Ce-i asta?

— E... gin!

— Bine, dar eu am comandat şampanie! Te rog să-mi aduci condica de reclamaţii.

Dintr-o poveste contemporană

„... Omul venea spre mine pe cărarea asfaltată. În spatele lui se întrezăreau copacii verzi şi coloanele albe ale vechii clădiri a institutului. În parc totul era neschimbat. Eu mă duceam la casierie să-mi ridic chenzina. Omul mergea legănându-se uşor şi dând din mâini. Nu s-ar fi putut spune că şchiopăta, ci doar că păşea cu piciorul drept mai cu grijă decât cu cel stâng. Amănuntul mi-a sărit în ochi în mod deosebit. Vântul îi fâlfâia poalele impermeabilului, îi flutura părul roşcat.

Din prima clipă m-am întrebat, unde l-am mai văzut pe acest om?

Pe măsură ce ne apropiam unul de altul, îi

distingeam fruntea teşită cu început de chelie, arcadele sprâncenelor proeminente, obrajii supţi acoperiţi cu o barbă roşcată, nerasă de vreo săptămână, nasul gros, buzele strânse cu aroganţă, pleoapele lăsate, plictisit... Nu, noi ne-am mai văzut cu siguranţă. E imposibil să uiţi această fizionomie plină de sfidare şi maxilarul – dumnezeule! – o asemenea falcă s-o porţi doar în zilele de sărbătoare.

Apoi m-am întrebat dacă să-l salut sau să trec indiferent pe lângă el.

Deodată totul din jur a încetat să mai existe pentru mine. M-am poticnit pe asfaltul neted şi m-am oprit în loc. În întâmpinarea mea veneam *eu însumi.*

Omul se opri în faţa mea.

— Salutare! spuse.

— Sa-salut... Din haosul care mi s-a făcut fulgerător în cap a ţâşnit o idee salvatoare. Sunteţi de la studioul cinematografic?

— Studioul cinematografic?! Recunosc această încredere de sine (care mă caracterizează!) spuse el şi buzele se destinseră într-un surâs. Nu, Valea, iubitule, deocamdată studiourile nu şi-au planificat încă un film despre noi. Deşi de acum încolo... cine ştie?!

— Ia ascultă, pentru dumneata nu sunt Valea, ci Valentin Vasilievici Krivoşein! Orice impertinent...

Omul din faţa mea zâmbi. Era limpede că accesul meu de furie îl amuza. Se vedea că e mai bine pregătit decât mine pentru această întâlnire şi că se distrează dându-şi seama de situaţia sa privilegiată.

— Şi... vă rog, să binevoiţi a-mi explica cine sunteţi, de unde aţi apărut în incinta institutului, în ce scop v-aţi machiat şi v-aţi deghizat ca să semănaţi cu mine?!

— Binevoiesc, spuse el. Iată legitimaţia mea, dacă doriţi, şi el îmi arătă, într-adevăr, legitimaţia mea ponosită! Şi am apărut, se înţelege, de la laborator.

— Ah, chiar aşaaa? Într-o asemenea situaţie, important e să nu-ţi pierzi simţul umorului. Îmi pare bine de cunoştinţă. Deci sunteţi Valentin Vasilievici? De la laborator? Aşa, aşa... Da... M-da... Hm!

Şi în clipa aceea mi-am dat seama că îl cred. Nu din cauza legitimaţiei, bineînţeles. La noi cu legitimaţia nu poţi să-l duci nici măcar pe portar. Mi-am dat seama de cicatricea de deasupra sprâncenei şi aluniţa cafenie de pe obraz, pe care eu, când mă uit în oglindă, le văd în stânga, când în realitate trebuie să fie pe partea dreaptă a feţei, de faptul că în însăşi comportarea interlocutorului era ceva ce excludea ideea de farsă... M-a apucat groaza: Nu cumva m-am scrântit cu ocazia

experienţelor? Măcar să nu vadă nimeni... Oare, dacă cineva s-ar uita încoace, m-ar vedea singur sau ar vedea că suntem doi?”

— Prin urmare, de la laborator? Am încercat să-l prind în vreun fel. Şi atunci de ce vii dinspre vechea clădire?

— Am trecut pe la casierie. Ştii, doar, că azi suntem în 22. El scoase din buzunar un teanc de hârtii de cinci ruble şi începu să le împartă. Poftim, ia-ţi partea ta.

Am luat maşinal banii şi i-am numărat. Apoi brusc, m-am dumirit.

— Dar de ce numai jumătate? am spus.

— O, doamne! Dublura oftă semnificativ. Doar suntem doi acum!

(Un oftat semnificativ, accentuat special... Niciodată n-am să oftez în felul acesta. Mi-am dat seama că printr-un oftat poţi umili. Şi dicţia lui – dacă se poate vorbi aşa despre totala lipsă a dicţiunii! – oare eu tot aşa scuip cuvintele de pe buze?).

„Am luat bani de la el, deci înseamnă că există, am raţionat eu. Sau şi asta este o eroare a simţurilor? La dracu, sunt cercetător şi puţin îmi pasă de simţuri, până când n-am să înţeleg despre ce e vorba!”

— Prin urmare, dumneata susţii că... ai apărut din laboratorul încuiat şi sigilat?

— M-da, şi el dădu din cap. Chiar din laborator. Din rezervor.

— Chiar din rezervor, mă rog dumi... Cum adică din rezervor?

— Uite aşa, din rezervor. Măcar să-l fi prevăzut cu nişte mânere. De-abia am reuşit să ies din el.

— Ia ascultă, lasă astea! Doar n-ai de gând, în mod serios, să mă convingi că pe tine... adică pe mine... nu, totuşi, pe tine te-a fabricat maşina?

Dublura oftă din nou în felul acela umilitor pentru mine.

— Simt că îţi va trebui încă mult timp ca să te obişnuieşti cu gândul că *asta* s-a întâmplat cu adevărat. Şi doar ai avut ocazia să-ţi dai seama. Ai fost de faţă când în baloane a apărut materie vie.

— Şi ce-i cu asta?! Am văzut şi cum apare mucegaiul în locurile umede. Dar asta încă nu înseamnă că am asistat la naşterea vieţii... Bine, să admitem că în baloane s-a creat ceva viu... Deşi nu pot să jur, pentru că nu sunt biolog. Dar ce legătură are asta cu tine?

— Cum adică ce legătură? Acum era rândul lui să se înfurie. Mă rog, după părerea ta, ce trebuia ea să creeze? Un vierme? Un cal? O caracatiţă? Maşina a acumulat şi a prelucrat informaţii despre tine. Te-a văzut *pe tine*, te-a auzit, te-a pipăit şi te-a mirosit, a înregistrat biocurenţii creierului *tău*, până i s-a făcut lehamite de tine! Şi-acum, poftim!

Din piese de motocicletă poţi să asamblezi numai o motocicletă, în nici un caz un aspirator de praf.

— Hm... ei bine, să admitem. Da de unde ghete, costum, legitimaţie, impermeabil?

— Ei dracu! Dacă a reprodus un om, ce mare scofală e să facă şi un impermeabil?

(Strălucirea victorioasă a ochilor, gesturile invariabile, intonaţia plină de aroganţă... Oare şi eu sunt atât de nesuferit când îmi simt superioritatea în vreo problemă?).

— Cum adică?

Am pipăit ţesătura impermeabilului său. Mă trecură fiorii. Avea dreptate.

Unele lucruri nu ne intră în cap, aşa, deodată. În orice caz, nu într-un cap ca al meu. Îmi aduc aminte, pe când eram student, am fost trimis ca însoţitor al unui delegat la festivalul tineretului, un tânăr vânător din tundra Taimirului. L-am plimbat prin Moscova. Tânărul acesta se uita imperturbabil şi indiferent la sculpturile din bronz de la Expoziţia realizărilor economiei naţionale, la scările rulante ale metroului, la torentul de automobile. Despre clădirea cu mai multe etaje a Universităţii de Stat din Moscova a spus doar atât: „Din prăjini şi piei de animale poţi construi un adăpost mic, iar din piatră unul mare”... Dar iată că atunci când, în holul restaurantului „Nord”, unde am intrat să mâncăm ceva, s-a întâlnit nas în nas cu un urs alb împăiat,

ţinând în labele sale o tavă, a încremenit de uimire!

Ceva asemănător s-a petrecut cu mine. Impermeabilul dublurii semăna foarte mult cu al meu. Chiar şi pata de cerneală se răsfăţa exact în locul în care o făcusem, scuturându-mi într-una din zile stiloul. Dar ţesătura era mai suplă şi parcă grasă, nasturii nu erau prinşi cu aţă, ci se ţineau pe nişte excrescenţe elastice. Ţesătura nu avea cusături.

— Spune-mi, nu cumva e prins de tine? Îl poţi scoate? Dublura se înfurie de-a binelea:

— Gata, ajunge! Nu e neapărată nevoie să mă dezbraci, pe un vânt ca ăsta, doar ca să te convingi că eu sunt... tu! Poţi să-ţi explici totul şi fără asta. Cicatricea de deasupra sprâncenei o am de la căzătura de pe cal, de pe vremea când tata mă învăţa să călăresc! La piciorul drept am un ligament rupt la genunchi, de la un meci de fotbal din campionatul şcolii! Ce să-ţi mai amintesc? Că, pe vremea copilăriei, credeam pe ascuns în dumnezeu? Sau cum, în anul întâi la institut, mă grozăveam în faţa colegilor de cameră că am cunoscut mai multe femei, deşi, în realitate, mi-am pierdut fecioria abia în timp ce făceam practică, înainte de examenul de diplomă, la Taganrog?

(Afurisitul! Tocmai asta şi-a găsit să-mi povestească...).

— M-da... Ei bine, să ştii că dacă tu eşti eu, atunci nu sunt de loc încântat de mine.

— Nici eu, bombăni el. Mă socoteam un om isteţ... Deodată chipul lui se încordă. Pst, nu te întoarce!

În spatele meu se auziră paşi:

— Vă salut, Valentin Vasilievici! se auzi vocea lui Harri Hilobok, docent, candidat, secretar şi mare devorator de inimi.

N-am apucat să-i răspund. Dublura îi rânji cu toţi dinţii, înclinând capul:

— Bună ziua, Harri Haritonovici!

Şi mângâiată de zâmbetul său pe lângă noi trecu o pereche. O fată cam plinuţă, cu părul negru, ale cărei tocuri-cui răsunau energic pe asfalt, şi Hilobok care căuta să-şi potrivească paşii după cei ai fetei, ţopăind pe lângă ea de parcă ar fi purtat o fustă strâmtă.

— ... S-ar putea ca eu să nu te fi înţeles prea bine, Liudocika – zumzăia vocea lui baritonală – dar eu îmi expun considerentele din punctul de vedere al neînţelegerii...

— Harri are iarăşi una nouă, constată dublura. Uite, vezi, până şi Hilobok mă recunoaşte, iar tu te îndoieşti de mine. Hai acasă!

Numai prin totala mea zăpăceală se poate explica faptul că am pornit-o supus pe urmele lui către cartierul academicienilor.

Odată intrat în apartament, el se îndreptă imediat spre baie. Se auzi zgomotul apei curgând la duş, apoi el scoase capul pe uşă:

— Ei, exemplarul unu sau cum te-o mai fi chemând!... Dacă vrei să te convingi că, în ceea ce mă priveşte, totul e în regulă, te rog pofteşte. Cu ocazia asta îmi săpuneşti şi spatele.

L-am ascultat. Era, într-adevăr, un om viu. Şi avea trupul meu. La drept vorbind, nu mă aşteptam să văd la mine depuneri de grăsime atât de masive pe burtă şi pe şolduri. Va trebui să fac mai des exerciţii cu halterele!

În timp ce se spăla, eu umblam prin cameră, fumam şi încercam să mă obişnuiesc cu cele întâmplate. Va să zică, maşina a creat un om. Maşina m-a reprodus pe mine... O, natură, oare e posibil să se întâmple una ca asta? Ideile absurde din evul mediu, despre „homunculus”... Părerea lui Wiener că informaţia înmagazinată în om poate fi „desfăşurată” într-o succesiune de impulsuri, care să fie transmise la orice distanţă, şi apoi recompusă din nou într-un om, ca o imagine pe ecranul televizorului... Teoriile lui Ashby despre faptul că între activitatea creierului şi a maşinii nu există o deosebire de principiu. Dar toate astea sunt de fapt discuţii inteligente pentru exersarea şi înviorarea creierului. Dar ia încearcă să realizezi

ceva pe o asemenea bază?

Prin urmare, s-a făcut? Acolo, în dosul uşii, plescăie în apă şi pufăie de plăcere nu Ivanov, Petrov, Sidorov – pe aceştia i-aş fi trimis cu plăcere undeva – ci „eu”... Dar acele role cu cifre? Înseamnă că am ars „propria-mi persoană transpusă pe hârtie”?!

Din combinaţiile de cifre eu mă chinuiam să aleg adevăruri acceptabile, în timp ce maşina s-a vârât mai adânc. Ea acumula informaţia, o combina, şi într-un fel şi într-altul, o compara, selecta şi amplifica ceea ce era necesar şi, într-o anumită etapă de complexitate, a „scos la iveală” Viaţa!

Iar pe urmă maşina a dezvoltat-o până la nivelul omului. Dar de ce? Pentru ce? Doar eu n-am urmărit să obţin aşa ceva!

Acum, când judec lucrurile cu luciditate, pot să-mi explic totul. Da, a rezultat exact ceea ce m-am zbătut să obţin! Am vrut ca maşina să-l înţeleagă pe om, dar nu atribuiam acestui cuvânt decât accepţiunea obişnuită, de fiecare zi. În viaţă se întâmplă cam aşa: „Mă înţelegi, nu-i aşa?” „Da. Desigur!” răspunde interlocutorul, şi amândoi, mulţumiţi unul de altul, îşi văd de treburi. Într-o discuţie obişnuită toate acestea se petrec simplu. Dar în experienţele cu automate logice n-ar fi trebuit să confund atât de uşor înţelegerea cu acceptarea. De aceea (mai bine mai târziu, decât

niciodată) merită să ne lămurim. Ce este înţelegerea?

Există înţelegerea practică (sau cu un scop bine determinat). Se introduce în maşină un program, ea îl înţelege şi rezolvă corect problema. „Azorel, muşcă!” – şi Azorel îl apucă bucuros pe trecător de pantaloni. „Hăis!” şi boii o iau la dreapta. „Cea” - şi o pornesc spre stânga. O astfel de înţelegere primitivă de tipul „hăis-cea” este accesibilă multor sisteme vii sau lipsite de viaţă. Ea se verifică prin atingerea ţelului. Şi cu cât sistemul este mai primitiv, cu atât mai simplu trebuie să fie ţelul şi cu atât mai amănunţită programarea problemei.

Dar există şi o altă înţelegere: înţelegerea reciprocă, adică transmiterea totală a informaţiei proprii, unui alt sistem. Şi pentru a putea transmite totul, sistemul care-şi însuşeşte informaţia nu trebuie să fie, în nici un caz, mai simplu decât cel care o transmite... Eu nu i-am programat maşinii nici un ţel. Am tot aşteptat ca ea să termine să se autoconstruiască şi să devină mai complexă. Dar ea nu mai termina. Şi pe bună dreptate. „Scopul” ei devenise înţelegerea deplină a informaţiei mele, şi nu numai a celei verbale, („Scopul” maşinii este de asemenea o noţiune arbitrară, cu care iarăşi nu trebuie cochetat. E simplu, sistemele informaţionale se conduc după legi asemănătoare întrucâtva cu legile de bază ale termodinamicii. Şi

sistemul meu, „traductori-cristalobloc – TVM-12”, ar fi trebuit să ajungă într-un echilibru informaţional cu mediul, după cum lingoul dintr-un cuptor trebuie să ajungă la un echilibru de temperatură cu jarul. Un asemenea echilibru este înţelegerea reciprocă. La ea nu se poate ajunge nici la nivelul circuitelor, nici la nivelul organismelor simple.)

Deci aşa s-au petrecut lucrurile. De o înţelegere reciprocă a omului este capabil numai omul. De o bună înţelegere reciprocă – numai un om apropiat. De una ideală – numai tu însuţi. Şi dublura mea este produsul echilibrului informaţional dintre mine şi maşină. Dar, trebuie să arăt că acele „cântarului informaţional” nu s-au suprapus – eu n-am fost în laborator în momentul acela. Iar mai târziu totul a fost din nou altfel de cum trebuia...

Într-un cuvânt, îngrozitor cât de stupid am condus experienţa. Atât, doar, că m-am gândit să folosesc legătura reciprocă...

Ar fi interesant de refăcut totul. Dacă aş fi condus experienţa cu consecvenţă, logic, dacă aş fi eliminat variantele aş fi obţinut acest rezultat? Pentru nimic în lume! Ar fi fost o lucrare corectă, pentru susţinerea examenului în vederea obţinerii titlului de candidat sau doctor, şi atât. Pentru că în ştiinţă, în general, se fac lucruri mediocre, şi eu m-am obişnuit cu mediocritatea.

Prin urmare, totul e în ordine? Atunci de ce mă roade un sentiment de ciudă, de insatisfacţie? De ce mă tot întorc la aceste greşeli şi eşecuri? În fond, am reuşit... A, n-a ieşit conform regulilor? Dar există oare reguli pentru a face descoperiri? Rolul întâmplării e foarte mare, deci nu poţi atribui totul propriei „viziuni ştiinţifice”. Dar descoperirea lui Galvani, dar razele X, dar radioactivitatea, dar emisiunea de electroni, dar... La urma urmei, orice descoperire, cu care începe cutare sau cutare ştiinţă, este legată de întâmplare. Multe nu le înţeleg încă? Asta li se întâmplă tuturor, nu mai face pe grozavul! Şi atunci de unde această autoflagelare?

Eh, se pare că problema e alta. În prezent nu se poate lucra în acest fel. În zilele noastre ştiinţa a devenit o chestiune foarte serioasă, nu ca pe vremea lui Galvani şi Roentgen. Uite aşa, dacă nu te gândeşti, poţi într-o bună zi să descoperi şi mijlocul de a distruge Pământul într-o clipă şi să obţii o strălucită confirmare pe cale experimentală...

Dublura ieşi din baie îmbujorat, în pijamaua mea, şi se instală în faţa oglinzii ca să se pieptene.

M-am apropiat şi m-am postat alături. Din oglindă ne priveam două chipuri identice. Numai părul lui, care se udase, era mai închis la culoare.

El scoase din şifonier maşina de ras electrică şi o vârî în priză. Îl urmăream cum se bărbiereşte şi mă simţeam ca şi cum aş fi fost în vizită. Mişcările îi erau degajate ca ale unui om care se simte în largul lui, la el acasă. Nu m-am putut stăpâni:

— Ascultă, măcar îţi dai seama de caracterul neobişnuit al acestei situaţii?

— Ce spui? Mă privi o clipă pieziş. Te rog, nu mă deranja! Era evident că problema îl depăşea...

Aspirantul lăsă jurnalul din mână şi clătină din cap. „Nu, Valea cel original nu se pricepea să citească în suflete!”

...Era şi el zguduit... După senzaţiile pe care le avea reieşea că el s-a trezit în rezervor înţelegând totul: Şi unde se află şi cum a apărut. De fapt, descoperirea lui începuse încă atunci... Acum se purta ca un bădăran fiindcă era descumpănit. Poate şi pentru că mai căuta o linie de conduită – o asemenea linie care să nu-l coboare la nivelul modelelor experimentale.

Reluă din nou jurnalul.

— „... Dar tu ai apărut din maşină, şi nu din pântecele mamei! Din maşină, înţelegi!

— Ei şi ce-i cu asta? După părerea ta, crezi că e simplu să vii pe lume din pântecele mamei? Naşterea unui om este un fapt cu mult mai

misterios decât apariţia mea pe lume. În cazul meu poţi urmări o succesiune logică. Dar în celălalt... Te întrebi: ce va fi, băiat sau fată? O să semene cu tata sau cu mama? Va fi inteligent sau prost? Şi totul rămâne nebulos! Nouă această chestiune ni se pare comună doar pentru că are proporţii de masă... Dincoace, maşina a înregistrat informaţia şi a reprodus-o. Ca un magnetofon. Desigur, ar fi fost mai bine dacă m-ar fi reprodus, să zicem, după Einstein... Eh, dar ce să-i faci! În fond şi la magnetofon dacă ai imprimat „Ei, garofiţa mea”... Nu mai poţi să ai pretenţia să asculţi o simfonie de Ceaikovski.

Nu, eu nu sunt chiar atât de mitocan! Se vedea că el îşi dă seama de caracterul delicat şi echivoc al apariţiei sale pe lume, a poziţiei sale şi nu voia ca eu să înţeleg acest lucru. Dar cum să nu înţeleg. El a apărut din baloane şi sticle, ca un homunculus din evul mediu, şi mai face pe nebunul... Am observat adeseori că sunt oameni care, ştiind că au un defect (că ne sunt inferiori într-o privinţă sau alta) se comportă cu mai mult tupeu şi sunt mai bădărani decât alţii.

Şi el se străduia să se poarte cu naturaleţea unui nou-născut, care nu e copleşit de însemnătatea evenimentului că s-a născut un om, ci începe chiar de la început să facă scandal, să sugă şi să murdărească scutecele...”

Aspirantul Krivoşein oftă şi întoarse pagina.

— Bine, dar te simţi normal?

— Pe deplin! El îşi împrospătă faţa cu apă de colonie. De ce ar trebui să nu mă simt normal? Maşina este un dispozitiv lipsit de fantezie. Îmi închipui ce ar mai fi combinat, dacă ar fi avut imaginaţie! Dar aşa, totul e în regulă. Nu sunt un monstru cu două capete. Sunt tânăr, sănătos, am un puls excelent. Întâi am să cinez, apoi am să mă duc la Lena. Mi s-a făcut dor de ea.

— Ceee?! am sărit eu.

Mă privi cu interes şi în ochi i se ivi o licărire batjocoritoare.

— Da, acum suntem rivali! Ascultă, tu ai o atitudine cam primitivă faţă de această situaţie. Gelozia este un simţământ vulgar, o rămăşiţă a vechii mentalităţi. Şi-apoi, pe cine eşti gelos, gândeşte-te bine. Dacă Lena va sta cu mine, oare asta înseamnă că te-a înşelat? Poţi înşela pe cineva cu un alt bărbat, care nu-i seamănă iubitului, de exemplu, cu unul mai atrăgător. Dar pentru dânsa eu sunt tu... Chiar dacă o să am copii cu ea, nu se poate spune că ţi-a pus coarne. Noi doi suntem la fel – şi toate acele gene, toţi cromozomii noştri sunt şi ei... E-ee, uşurel!

Fu nevoit să se ascundă după uşa şifonierului. Eu pusesem mâna pe o halteră şi mă îndreptam spre

el:

— Te ucid! Mă iei cu logica... Am să-ţi arăt eu ţie logică, homunculus! Eu ţi-am dat viaţă şi tot eu am să te omor, înţelegi? Nici să nu te gândeşti la ea!

Dublura apăru neînfricat de după şifonier. Colţurile gurii îi erau lăsate în jos.

— Ia ascultă, tu, Taras Bulba! Lasă haltera jos! Dacă tot ai început să vorbeşti în felul *acesta*, apoi hai să clarificăm lucrurile până la capăt. Cuvintele „homunculus” şi „am să te omor” le trec cu vederea, ca produse ale stării tale de isterie. În schimb, în ceea ce priveşte citatele de tipul „eu ţi-am dat viaţă...” Păi, nu mi-ai dat tu viaţă. Eu exist nu datorită ţie. Iar în privinţa subordonării mele faţă de tine e mai bine să nu-ţi faci iluzii...

— Cum adică...?

— Uite aşa. Pune greutatea jos, vorbesc serios. Eu, ca să precizăm lucrurile, am apărut împotriva planurilor tale, pur şi simplu, pentru că tu n-ai întrerupt la timp experienţa, iar mai apoi, chiar dacă ai fi vrut s-o faci, era prea târziu. Cu alte cuvinte – el zâmbi răutăcios – totul este analog cu situaţia în care şi tu ai venit odinioară pe lume din neglijenţa părinţilor...

(Ia te uită, ştie totul! Chiar aşa a şi fost. Într-o zi, pe când eram copil, după o poznă de-a mea, la şcoală, mama, ca să mă pună la punct, mi-a spus:

— Am vrut eu să fac un chiuretaj, dar mi-a părut

rău. Iar tu...

Mai bine nu mi-ar fi spus una ca asta. N-am fost dorit. S-ar fi putut deci să nici nu exist!).

— ... Dar, spre deosebire de mama ta, tu nu m-ai purtat în pântece, nu m-ai născut în durerile facerii, nu m-ai hrănit şi nu m-ai îmbrăcat, continuă dublura. Nici măcar nu m-ai salvat de la moarte, pentru că eu am existat şi înaintea acestei experienţe. Eu eram tu. Nu-ţi datorez nici viaţa, nici sănătatea, nici pregătirea de inginer – nimic! Aşa că hai să discutăm ca de la egal la egal.

— Şi cu Lena... Tot aşa?!...

— Cu Lena... Nu ştiu cum o s-o rezolvăm cu Lena. Dar tu... Tu... Judecând după expresia feţei, el ar fi vrut să adauge ceva, dar s-a abţinut. Tu trebuie să respecţi sentimentele mele la fel ca pe ale tale. Înţelegi? Pentru că şi eu o iubesc pe Lena. Şi ştiu că este a mea. Înţelegi? Îi cunosc trupul, mirosul pielii şi al părului, răsuflarea ei... Parcă o aud cum spune: „Vai, Valea, eşti ca un urs, zău aşa!” şi o văd cum îşi încreţeşte nasul...

Deodată se opri. Ne-am uitat unul la altul, fulgeraţi de acelaşi gând.

— Repede la laborator! am spus şi m-am repezit primul la cuier.

Capitolul 4

Dacă vrei să iei un taxi, iar soarta îţi scoate în cale un autobuz – ia autobuzul, pentru că acesta circulă după grafic orar.

K. PRUTKOV – Inginer: cugetarea nr. 90

Fugeam prin parc, tăind-o de-a dreptul, fără să mai ocolim pe alei. Vântul şuiera printre ramuri şi pe la urechile noastre. Nori de culoarea asfaltului învăluiau cerul. În laborator mirosea a nămol cald. Becurile de pe tavan se legănau în ceaţă. Ajuns lângă masa mea de lucru am călcat pe un furtun care înainte nu fusese acolo şi mi-am tras repede piciorul. Furtunul începu să se încolăcească!

Baloanele şi buteliile se acoperiseră cu un strat cenuşiu şi afânat. Nu puteai să-ţi dai seama ce se petrecea în ele. Din alambicuri se scurgeau susurând firişoare de apă. În termostate ţăcăneau releele. În colţul cel mai îndepărtat al încăperii, unde nu se mai putea ajunge din cauza împletiturii de cabluri, fire, ţevi, furtunuri, pe panoul maşinii TVM-12 licăreau beculeţe.

Furtunuri erau mult mai multe decât înainte. Ne-am strecurat printre ele ca printr-un desiş de liane. Unele se contractau împingând prin ele nişte ghemotoace. Pereţii rezervorului se acoperiseră şi ei cu un mucegai cenuşiu. I-am şters cu mâneca hainei.

...În soluţia de un auriu tulbure se contura Lena. Gelatina albicioasă şi semitransparentă ca o meduză prinsese formele vagi ale trupului ei. În faţa ochilor mei se legăna un cap fără păr.

Era totuşi o oarecare logică nebunească în faptul că tocmai acum, când eu şi cu dublura mea ne înfruntaserăm din cauza Lenei, maşina încerca să rezolve această problemă. Mă cuprinsese un sentiment de teamă şi revoltă.

— Dar... maşina n-o cunoaşte!

— În schimb, o cunoşti tu. Maşina o reproduce după memoria ta...

Nu ştiu nici eu de ce, dar amândoi vorbeam în şoaptă.

— Priveşte!

Prin contururile fantomatice ale Lenei începuse să se întrezărească un schelet. Treptat se evidenţiau labele picioarelor, falangele albe ale degetelor, articulaţiile, prindeau contur oasele tibiei, peroneului şi gambei. Coloana vertebrală, asemănătoare unui uriaş şarpe inelat, se curbă, iar din ea se ramificară coastele, crescură ca nişte mici topoare omoplaţii. Pe craniu apărură suturele, se desenară orbitele ochilor... N-aş putea spune că scheletul femeii iubite constituie un spectacol plăcut, dar nu-mi puteam lua ochii de la ceea ce se petrecea sub ochii mei. Vedeam amândoi ceea ce nu văzuse încă nimeni pe lume: modul în care

maşina îl crea pe om!

„După memoria mea, după memoria mea... Raţionam eu cu febrilitate. Dar nu e suficient doar atât. Oare maşina şi-a însuşit legile generale ale structurării corpului omenesc? Dar de unde, că eu nu le cunosc!”

În rezervor, oasele începură să se acopere cu împletiturile de un roşu transparent al muşchilor, cu o grăsime de un galben auriu, ca de găină. Vasele sanguine străbăteau tot corpul ca nişte linii roşii punctate. Totul se legăna în soluţie, îşi schimba treptat contururile. Până şi chipul Lenei, cu pleoapele lăsate, în dosul cărora se întrezăreau ochii apoşi, îşi schimba treptat înfăţişarea. Maşina părea că tatonează cum s-o alcătuiască mai bine.

Eu sunt prea puţin familiarizat cu anatomia, în general, ca să apreciez dacă maşina o construia corect pe Lena sau nu. Dar curând mi-am dat seama că ceva nu e în regulă. Contururile iniţiale ale trupului ei începură să se modifice. Umerii, care cu câteva minute în urmă mai erau încă rotunzi, căpătară un caracter colţuros şi se lăţiră... Ce se întâmpla?...

— Picioarele! Dublura îmi strânse cu putere antebraţul. Uită-te la picioare!

Am văzut jos două labe vânoase, cam de măsura 42, şi, când mi-am dat seama despre ce era vorba, mă trecură sudorile: maşina epuizase informaţia

despre Lena şi o completa cu informaţia despre corpul meu! M-am întors spre dublura mea. Şi fruntea lui lucea de transpiraţie.

— Trebuie oprită!

— Cum? Să întrerupem curentul?

— Nu se poate, asta ar distruge memoria maşinii. S-o răcim?

— Ca să frânăm procesul? Nu iese nimic, maşina are o mare rezervă de căldură…

În acest timp chipul desfigurat din rezervor căpăta contururi tot mai clare. În jurul trupului începu să prindă formă, fluturând uşor, o mantie transparentă – am recunoscut modelul unei rochiţe simple în care Lena îmi plăcea mai mult ca oricând. Maşina, cu conştiinciozitatea unui idiot, trăgea rochia peste creaţia ei…

Trebuia să i se poruncească maşinii, să i se sugereze… Dar cum?

— Ai dreptate! Dublura se repezi la dulăpiorul cu geamuri, luă de acolo „coiful lui Monomah”, apăsă pe butonul său de „Emisie” şi mi-l întinse mie. Puneţi-l şi urăşte-o pe Lena! Gândeşte-te că vrei s-o distrugi… Haide!

În pripă am apucat coiful sclipitor, l-am sucit în mâini, apoi i l-am înapoiat.

— N-am să pot...

— Papă-lapte! Atunci ce e de făcut? În scurt timp ea o să deschidă ochii şi…

El îşi înfundă bine coiful pe cap şi începu să strige aiurea, agitându-şi pumnii:

— Opreşte-te maşină! Opreşte-te imediat, auzi? Tu nu creezi o machetă, şi nici un model experimental, ci un om! Opreşte-te, idioato! Un model nereuşit îl poţi arunca, dar cu un om nu poţi face acelaşi lucru, înţelegi? Opreşte-te de bunăvoie!

— Opreşte-te, maşină, auzi? Mă întorsesem spre microfoane. Când e vorba de oameni, nu se poate glumi! Opreşte-te, că de nu, te vom distruge!

Mi-e silă să-mi reamintesc această scenă. Noi, care eram obişnuiţi ca printr-o apăsare a butonului sau întoarcerea unei manivele să întrerupem sau să orientăm orice fel de procese, acum ţipam, explicam... Şi cui? Unei adunături de baloane, circuite electronice şi furtunuri. Ptiu! Ne cuprinsese panica.

Încă mai urlam înfiorător când, deodată, furtunurile din preajma rezervorului începură să tremure datorită unor contracţii energice, iar chipul hibrid care se materializase în rezervor se acoperi cu o albeaţă tulbure. Amuţirăm amândoi. După vreo trei minute lichidul tulbure se limpezi. În soluţia aurie nu mai era nimic.

— Pfuu... Suflă dublura. Înainte parcă nu-mi dădeam seama că omul constă, în proporţie de 70 la sută, din apă. Acum am înţeles-o mai bine...

Ne-am strecurat până la fereastră. Din cauza aerului înăbuşitor şi umed, tot corpul mi se acoperise cu o năduşeală lipicioasă. Mi-am descheiat cămaşa şi dublura făcu acelaşi lucru. Se lăsa seara. Cerul se limpezise. Geamurile clădirii institutului de peste drum reflectau apusul roşu, ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic, la fel de firesc ca în fiecare seară senină, ca şi ieri, ca şi cu o lună în urmă, cu un an... Când toate astea încă nu se întâmplaseră. Natura se prefăcea, ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic.

Aveam încă înaintea ochilor scheletul învăluit de ţesuturi transparente.

— Toate aceste detalii anatomice, aceste grimase... Brrr! spuse dublura, aşezându-se pe un scaun. Parcă mi-a pierit pofta s-o mai văd pe Lena.

Nu i-am răspuns nimic, pentru că îmi tălmăcise gândurile. Acum totul a trecut, dar atunci... Una e să ştii că femeia iubită este un om din carne, oase şi măruntaie, iar alta e să vezi cu ochii tăi toate aceste amănunte anatomice.

Am scos din birou jurnalul de laborator şi am răsfoit ultimele însemnări. Erau meschine şi lipsite de conţinut. Când o experienţă îţi reuşeşte, aşa cum ai conceput-o, sau când îţi vine în cap o idee strălucită, atunci însemni totul, amănunţit. Pe când aşa, scrisesem doar atât:

„8 aprilie. Am decodificat cifrele, 860 de rânduri.

Fără succes.

9 aprilie. Am decodificat selectiv cifrele de pe cinci role. N-am înţeles nimic. O adevărată schizofrenie!

10 aprilie. Am decodificat cu acelaşi rezultat. Am mai completat baloanele şi buteliile nr. 1,3 şi 5 cu câte 2 litri de glicerină; nr. 2 şi 7 cu câte 200 ml soluţie de tiouree; şi în toate am adăugat câte 2-3 litri de apă distilată.

11 aprilie. „Striptease streptocidic cu freamăt de streptococi”. Cu asta-basta...”

Iar acum am să iau stiloul şi am să notez:

„22 aprilie. Complexul m-a reprodus pe mine, V. V. Krivoşein. Krivoşein nr. 2 stă alături de mine şi-şi scarpină bărbia”. Anecdotă, nu altceva!

Şi deodată m-a cuprins un val de mândrie diabolică. Doar făcusem o descoperire. Şi încă ce descoperire! Ea include şi sistemologie, şi electronică, şi bionică, şi chimie, şi biologie, tot ce doreşti şi încă ceva pe deasupra. Şi această descoperire am făcut-o eu! Cum am făcut-o, cum am ajuns la ea, asta e o problemă secundară. Principalul e că am făcut-o eu, eu!!! Acum n-am decât să invit Comisia guvernamentală şi să-i demonstrez apariţia în rezervor a unei noi dubluri... îmi închipui ce mutre or să facă! Şi de data asta cunoscuţii o să spună precis: „Ai dat lovitura!!”, o să comenteze: „Ca să vezi, Krivoşein!” Şi

Voltamperov o să vină fuga să vadă... Simţeam o dorinţă irezistibilă să râd cu hohote şi doar prezenţa interlocutorului m-a oprit.

— Ce cunoscuţi, ce Voltamperov – mi-am auzit deodată glasul şi nu mi-am dat seama de la început că vorbea dublura. Asta, dragul meu, înseamnă Premiul Nobel!

„Chiar aşa! Premiul Nobel! Portrete în toate ziarele... Şi Lena, care acum mă tratează puţin cam de sus – mă rog, ea e frumoasă, iar eu nu sunt! – o să înţeleagă atunci... Şi acest nume comun, banal „Krivoşein” (am căutat într-o zi în enciclopedie oameni celebri care poartă acest nume, dar n-am găsit. Krâvoşlikov există, Krivogonov la fel, dar nici un Krivoşein nu era încă inclus în ea. O să răsune ca un tunet: Krivoşein! Da, chiar el!”...

Apoi începui să nu mă prea simt în apele mele. Visurile ambiţioase pieriseră. Într-adevăr, mă întrebam, dar ce se va întâmpla de acum încolo? Ce am să fac mai departe cu această descoperire?

Am închis jurnalul.

— Deci, ce zici? Vom fabrica indivizi ca noi? Vom organiza un dumping de Krivoşeini? De fapt, putem produce şi alţi indivizi, dacă programăm maşina... Dracu ştie ce mai e şi asta! Nu ştiu cum... dar toată treaba nu se prea brodeşte cu nimic.

— M-da. Şi când te gândeşti că înainte totul fusese paşnic şi liniştit... Dublura clătină din cap

îngândurat.

Chiar aşa e. Totul fusese paşnic şi liniştit... „Ce vreme frumoasă, duduiţă. În ce parte mergeţi?” „În partea opusă!” Şi eu merg într-acolo, dar cum vă cheamă?” „De ce vreţi să ştiţi?” şi aşa mai departe, până la Palatul căsătoriilor, Casa de naşteri, porţia de bătaie pentru pisica ucisă cu praştia şi nesuferita „Zoologie” arsă, după absolvirea a şapte clase. Cât de bine se spune în articolul preşedintelui Palatului căsătoriilor din Dneprovsk: „Familia este mijlocul de continuare a neamului şi de creştere a populaţiei statului”. Şi deodată – trăiască ştiinţa! – apare o metodă concurentă: turnăm şi amestecăm reactivi din catalogul de preţuri al Direcţiei comerciale chimice, introducem informaţia prin sistemul de traductori şi obţinem oameni. Şi oameni gata formaţi, cu muşchi şi calificare de ingineri, cu obiceiuri şi experienţă de viaţă... „Dar asta înseamnă că «atentăm» la ceea ce au oamenii mai omenesc: dragoste, paternitate, maternitate, copilărie! Începură să mă treacă fiori. Şi e avantajos. Avantajos – iată noţiunea cea mai înspăimântătoare din veacul nostru raţional!”

Dublura ridică capul spre mine. În ochi i se citea neliniştea şi dezorientarea.

Ascultă-mă, de ce să ne fie frică? Bine, am lucrat – mai bine zis, tu ai lucrat. Ei, ai făcut un complex

pentru experimente şi, cu sprijinul său, o descoperire. Metoda sintezei omului cu ajutorul informaţiei furnizată de el – visul sacru al alchimiştilor. Asta lărgeşte reprezentările noastre despre om ca sistem de informaţii... Mă rog, foarte bine! Odinioară monarhii finanţau cu multă dărnicie astfel de lucrări... E adevărat, pe urmă îi decapitau pe cercetătorii nenorocoşi, dar dacă te gândeşti bine, ei procedau corect. Nu eşti în stare, nu te apuca. Dar nouă nu ni se va întâmpla nimic. Dimpotrivă. Şi atunci de ce ne e teamă?

„Pentru că astăzi nu mai suntem în evul mediu, mi-am răspuns mie însumi. Şi nici în veacul trecut. Şi nici măcar la începutul secolului al XX-lea. Pe atunci descoperitorii aveau dreptul moral ca, după aceea, să-şi desfacă braţele neputincios şi să spună:

— N-am avut de unde să ştim că o să iasă atât de prost... Pe când noi, fericiţii lor urmaşi, nu avem un asemenea drept. Pentru că noi ştim ce se poate întâmpla. Pentru că multe s-au petrecut de acum...

...Au existat atacurile cu gaze – pe baza ştiinţei, Maidanek şi Ausschwitz – pe baza ştiinţei, Hiroshima şi Nagasaki – tot pe baza ştiinţei. Planurile de război total – pe baza ştiinţei, cu utilizarea matematicii. Războaiele limitate – tot pe baza ştiinţei... De la ultimul război mondial s-au scurs zeci de ani. Dărâmăturile au fost demolate şi

în locul lor s-au înălţat clădiri noi, au putrezit şi s-au amestecat cu pământul cincizeci de milioane de cadavre, s-au născut şi au crescut noi sute de milioane de oameni – dar amintirea a ceea ce a fost nu s-a stins. Oamenilor le e teamă să ţină minte, dar se tem şi mai mult să uite. Pentru că toate astea n-au devenit trecut. A rămas conştiinţa faptului că oamenii pot face asemenea lucruri.

Descoperitorii şi cercetătorii sunt doar nişte specialişti în domeniul lor. Pentru a smulge de la natură noi cunoştinţe, ei sunt nevoiţi să cheltuiască atâta muncă şi inventivitate, încât nu le mai rămân nici forţe, nici gânduri pentru raţionamente în afara muncii lor. Nu se întreabă, dar ce va ieşi din asta, pentru viaţă? Şi atunci năvălesc cei „de specialitate” – oameni mici, meschini, pentru care orice descoperire sau invenţie nu reprezintă decât un mijloc nou pentru a atinge scopuri vechi: putere, bogăţie, influenţă, onoruri şi plăceri ce se pot cumpăra. Dacă le oferi metoda noastră, ei vor vedea în ea doar un element „nou” avantajos! Să reproduci cântăreţi, actori şi muzicieni renumiţi? Nu, nu avantajos! E mai profitabil să fabrici discuri şi ilustrate. Să reproduci soldaţi? O, asta e mult mai avantajos decât să-i muştruluieşti. Îi alegi pe cei mai instruiţi şi n-ai decât să-i copiezi în tiraje de milioane... Se pot reproduce alegătorii pentru a obţine victoria asupra adversarului politic (dacă

calculele vor demonstra că e mai avantajos decât să cheltuieşti sute de milioane pentru o campanie electorală obişnuită), se pot reproduce femeile pentru casele de toleranţă, înalţii specialişti, însă cei supuşi, ca să facă „noi descoperiri...”

— Dar asta e acolo... arătă dublura cu mâna într-o direcţie nedefinită. La noi opinia publică n-are să permită una ca asta!

„Dar, oare, nu există şi la noi oameni care ar fi gata să folosească orice – de la ideile comunismului până la emisiuni clandestine de radio, de la poziţia lor socială până la citate din clasici – ca să obţină bunăstare, o anumită situaţie, apoi şi mai multă bunăstare, tot mai multă, şi mai multă, cu orice preţ? Nu există, oare, oameni care caută să răstălmăcească cele mai mici atentate la privilegiile lor drept o catastrofă generală?”

— Există, dădu aprobator din cap dublura. Şi totuşi oamenii sunt buni, în fond, altfel lumea s-ar fi prefăcut de mult într-un muşuroi de căzături care se mănâncă unii pe alţii şi ar fi pierit chiar fără un război termonuclear... Dar... Dacă n-am ţine seama de micile neplăceri provocate de natură: inundaţii, cutremure de pământ, gripă virotică, – oamenii sunt ei înşişi vinovaţi de toate nenorocirile lor, chiar şi cele mai îngrozitoare. Vinovaţi că s-au supus la ceea ce nu trebuie să se supună, că au fost de acord cu ceea ce ar fi trebuit să lupte, că

au considerat că menirea lor e să stea deoparte. Vinovaţi că au ales munca pentru care se plăteşte mai mult şi nu pe cea necesară tuturor oamenilor şi lor înşile... Dacă majoritatea oamenilor de pe Pământ ar pune de acord faptele şi preocupările cu interesele omenirii, noi n-am avea de ce să ne temem. Dar nu-i aşa. Şi de aceea, dacă în momentul de faţă s-ar găsi, fie şi un singur ticălos influent şi descurcăreţ, descoperirea noastră s-ar transforma în ceva înspăimântător.

Aplicarea descoperirilor ştiinţifice nu înseamnă altceva decât tehnică. Odinioară tehnica servea în lupta omului cu natura. Acum ea poate fi uşor utilizată în lupta oamenilor împotriva altor oameni. Iar pe această cale tehnica nu soluţionează nici un fel de probleme, ci doar le generează.

Să zicem că o să dăm publicităţii descoperirea noastră. O să fie şi mai îngrozitor de trăit. Şi o să ne bucurăm de o „glorie”... Fiecare om o să ştie exact pe cine şi pentru ce să-l blesteme.

— Ascultă-mă, dar poate că... într-adevăr, spuse dublura, ar fi mai bine să ne facem că n-am văzut nimic, că nu ştim nimic. Oamenilor le ajung descoperirile groaznice realizate până acum. N-au decât să se descurce cu cele existente... Întrerupem curentul, închidem robinetele?...

„Şi cu asta... totul e rezolvat. Reactivii utilizaţi îi trec la pierderi, iar în ceea ce priveşte munca

depusă, serviciul, o să mă justific eu într-un fel. Şi o să mă apuc de ceva mai simplu, mai nevinovat”...

— Iar eu am să plec la Vladivostok să montez utilaje în porturi, spuse dublura.

Am tăcut amândoi. Afară, dincolo de geam, deasupra copacilor negri, strălucea planeta Venus. Undeva, o pisică parcă plângea, cu o voce de copil. În linişte a parcului persista o notă înaltă ca un urlet: la biroul de construcţii unde lucra Lena se desfăşurau probele la banc ale unui nou motor cu reacţie. „Viaţa merge înainte. Desigur, totul e în ordine. Anul 1941 nu trebuie să se mai repete... Mă gândeam la toate astea ca să amân luarea unei hotărâri. În subterane adânci explodează bombe cu hidrogen şi cu plutoniu – savanţi şi ingineri bine plătiţi trebuie să perfecţioneze arma nucleară... Iar de pe rampe de lansare, bine camuflate, în toate colţurile planetei privesc spre cer rachete cu vârfuri ascuţite. Fiecare este aţintită asupra obiectivului ei. Electronica e prezentă şi ea. Maşinile de calcul le supun fără încetare la diferite „teste „să afle dacă nu sunt pe undeva defecţiuni? De îndată ce expiră termenul de funcţionare a blocului electronic – termen stabilit prin cercetări cu privire la siguranţa sa – tehnicieni în uniforme îl demontează, îl scot din lăcaşul lui şi – rapid, coordonat, ca şi cum dintr-o clipă într-alta ar urma

să înceapă războiul în care trebuie să profiţi de timp să învingi – introduc în orificiul gol un nou bloc. Treaba merge înainte”.

— Prostii! am spus eu. Omenirea nu este încă coaptă pentru multe: pentru energie nucleară, pentru zboruri cosmice. Şi atunci? Descoperirea este o realitate obiectivă, n-o poţi ţine sub lacăt. Dacă nu noi, alţii o să ajungă aici. Ideea iniţială, de pornire a experienţei, e simplă. Eşti sigur că ei o să folosească mai bine descoperirea lor? Eu nu sunt... De aceea trebuie să ne gândim cum să facem ca această descoperire să nu devină o ameninţare pentru om.

— E complicat... oftă dublura şi se ridică în picioare. Vreau să mă uit ce se mai petrece în rezervor.

El se înapoie după o secundă. Era desfigurat.

Valea, acolo... Acolo e tata!

Radiştii au un semn sigur: dacă o construcţie electronică complexă a început să funcţioneze de îndată după asamblarea ei, să nu te aştepţi la nimic bun. Dacă nu face vreo figură la probe, atunci îi va face de râs pe realizatori în faţa comisiei de recepţie; dacă va trece de comisie, în producţia de serie, vor începe să iasă la iveală un defect după altul. Părţile slabe ies totdeauna la iveală.

Maşina îşi pusese în gând să se pună în echilibru

informaţional, de astă dată nu cu mine, care eram o sursă nemijlocită de informaţii, ci cu tot mediul informaţional, despre care aflase de la mine, cu întreaga lume. De aceea începuse să apară Lena, de aceea apăruse tata.

Din acelaşi motiv s-au întâmplat şi toate celelalte, care ne-au făcut să ne agităm, fără răgaz, eu şi dublura mea, o săptămână întreagă. Această activitate a maşinii a fost o continuare a liniei logice iniţiale de dezvoltare, dar din punct de vedere tehnic a fost o încercare cu mijloace nepotrivite. În locul unui „model mondial” în rezervor s-a produs o aiureală...

Nu pot să scriu despre felul în care începuse să ia naştere tata în rezervor. Mă apucă frica. Aşa fusese el în ziua morţii: un bătrân greoi, puhav, cu o faţă lată, bine rasă, cu păr rar şi cărunt în jurul craniului. Maşina alesese cea din urmă amintire şi, totodată, cea mai tristă despre el. Murise în prezenţa mea. Nu mai respira, iar eu tot mai încercam să-i încălzesc corpul ce se răcea treptat, frecându-l... După aceea am visat de câteva ori unul şi acelaşi vis. Eu fricţionez cât mă ţin puterile trupul rece la pipăit al tatălui. Şi trupul se încălzeşte, tata începe să respire, la început sacadat, ca înainte de moarte, pe urmă normal, obişnuit, deschide ochii, se scoală din pat. „Am bolit puţin, fiule, îmi spune cu o voce de parcă s-ar

scuza. Dar acum totul e în regulă”. Visul acesta a fost ca o moarte inversă. Iar acum maşina îl crea ca să moară încă o dată în prezenţa noastră. Cu mintea noi înţelegeam că nu e tata, nici vorbă, ci un hibrid informaţional care nu trebuie lăsat să prindă viaţă; pentru că nu se ştie ce va ieşi – un cadavru, o fiinţă nebună sau cine ştie ce altceva. Dar nici el, nici eu nu ne puteam hotărî să ne punem „coiful lui Monomah”, să-i poruncim maşinii „Stop!” Evitam să ne uităm la rezervor, să ne uităm unul la altul.

Apoi m-am apropiat de panou şi am tras întrerupătorul cu pârghie. Pentru o clipă în laborator se făcu întuneric şi linişte.

— Ce faci? Dublura se repezi la panou şi restabili curentul electric.

Condensatorii filtrelor nu avuseseră timp să se descarce în această secundă. Maşina funcţiona. Dar în rezervor totul dispăruse.

Pe urmă am văzut în rezervor întregul haos din memoria mea: profesoara de botanică din clasa a V-a Elisaveta Moiseevna, Klara, fetiţa din aceeaşi perioadă spre care se îndreptaseră sentimentele mele de puşti, un vechi cunoscut cu profil poetic, un cărăuş moldovean, pe care-l văzusem în treacăt în piaţă, la Kişinău... E plicticos să enumăr totul. Nu era un „model mondial”. Totul se forma nebulos, fragmentat, aşa cum se păstrează, de fapt, în

memoria omului, capabilă să uite. La Elisaveta Moiseevna, de pildă, erau reuşiţi doar ochii mici şi severi, sub sprâncenele veşnic încruntate, ca şi şoldurile pline ce începeau aproape de la subsuori; iar din cărăuşul moldovean rămăsese doar căciula de oaie, lăsată până aproape de mustaţă...

Ne duceam să dormim cu rândul. Unul trebuia să stea de gardă lângă rezervor, pentru ca să poată să-şi pună la timp „coiful lui Monomah" şi să-i ordone maşinii „Stop!"

Dublura fu primul căruia îi trecu prin minte să vâre în lichid un termometru (era plăcut să vezi câtă bună dispoziţie i-a provocat primul său act creator independent). Temperatura era de 40 grade.

— Delir. Ca şi cum ar avea febră…

— Trebuie să-i dăm ceva ca să-i scadă temperatura, am spus eu glumind.

Dar gândindu-ne mai bine, ne-am apucat să turnăm chinină în toate baloanele şi buteliile ce alimentau maşina. Temperatura scăzu până la 39 de grade, dar delirul continua. Maşina combina acum chipurile ca într-un vis urât. Faţa şefului de la secţia întâi a institutului, Johan Johanovici Kliapp, căpătă treptat trăsăturile lui Azarov, iar acestuia îi crescură dintr-odată mustăţile lui Hilobok…

Când temperatura scăzu până la 38 de grade, în rezervor începură să apară chipurile plate, ca pe

ecran, ale oamenilor politici, actorilor de cinema, fruntaşilor în producţie, împreună cu Panoul de onoare, bineînţeles de mărime redusă, apoi chipurile lui Lomonosov, Faraday, al cântăreţei de estradă Maria Trapezund, bine cunoscută în oraşul nostru. Aceste umbre cu două dimensiuni – când în culori, când în alb-negru – apăreau într-o clipă, se menţineau câteva secunde şi se dizolvau. Se vede că memoria mea se epuiza treptat.

În a şasea sau a şaptea zi (noi pierduserăm noţiunea timpului), temperatura lichidului auriu scăzu până la 36,5 grade.

— Normal! am zis şi am plecat să mă culc.

Dublura rămase de gardă.

Noaptea mă trezi brutal:

— Scoală! Să mergem, maşina face ochi.

Sculat din somn, l-am trimis la dracu. El turnă peste mine o cană cu apă. A trebuit să mă duc.

...La început mi s-a părut că în lichidul din rezervor plutesc un fel de băşici. Dar erau ochi – bile albe cu pupilă, cu iris. Se iveau în adâncul rezervorului, se ridicau la suprafaţă, se îngrămădeau lângă pereţii transparenţi, ne urmăreau mişcările şi licăritul becurilor de pe panoul calculatorului TVM-12, ochi albaştri, cenuşii, căprui, negri, verzi, ochi imenşi de cal, cu pupilă violetă, ochi de pisică, cu o linie verticală întunecoasă, care reflectau lumina, ochişori de

pasăre, negri ca mărgelele... Se adunaseră, probabil, ochii tuturor oamenilor şi animalelor pe care avusesem prilejul să-i văd vreodată. Din cauză că n-aveau pleoape şi gene, ochii păreau miraţi.

Spre dimineaţă începură să apară ochi şi lângă rezervor: din furtunurile vii se formau mici ramificaţii musculoase care se terminau cu pleoape şi gene. Pleoapele se deschideau. Noii ochi se uitau ţintă la noi ca şi cum parcă aşteptau ceva. Sub nenumăratele priviri mute nu te simţeai la largul tău.

Apoi... din rezervor, baloane şi furtunuri vii au început să crească mici trompe şi tentacule. În mişcările lor era ceva naiv, copilăresc, mişcător. Ele se împleteau, atingeau pereţii baloanelor şi aparatelor, zidurile laboratorului. O tentaculă se întinse până la clemele neizolate ale panoului electric, le atinse şi, după o zvâcnire, căzu carbonizată.

— Ehe, asta e treabă serioasă! spuse dublura.

Da, era o chestiune foarte serioasă. Maşina trecea de la metoda contemplativă de strângere a informaţiilor la cea activă şi îşi construia, în acest scop, propriii săi traductori, mecanismele sale de execuţie... în general, oricum ai denumi dezvoltarea ei: năzuinţă către echilibru informaţional, autoconstruire sau sinteză biologică

a informaţiei, nu poţi să nu te extaziezi în faţa forţei şi tenacităţii neobişnuite a acestui proces. Dacă nu merge aşa, atunci trebuie să meargă altfel, principalul era să nu se oprească.

Dar, după tot ce văzusem, nu ne mai ardea să ne extaziem şi nu ne stăpânea nici curiozitatea academică. Ne cam dădeam seama cum se puteau sfârşi toate acestea.

Ei, ajunge! Am luat de pe masă „coiful lui Monomah”. Nu ştiu dacă vom reuşi s-o determinăm să facă ceea ce vrem noi...

— Pentru asta n-ar fi rău să ştim ce anume vrem, spuse dublura.

— ... dar, pentru început, noi trebuie s-o silim să nu facă ceea ce nu vrem.

„Să dispară ochii! Să dispară tentaculele! Să înceteze materializarea informaţiei! Să dispară ochii! Să dispară tentaculele! Să înceteze”... Repetam noi cu toată încordarea minţii prin „coiful lui Monomah”, strigam în microfoane. Dar maşina, ca şi până atunci, îşi mişca tentaculele vii şi se holba la noi cu sute de ochi diferiţi. Totul semăna cu un duel, cu o luptă.

— Uite unde am ajuns, spuse dublura.

— Ah, deci aşa stau lucrurile! Am izbit cu pumnul în peretele rezervorului. Toate tentaculele începură să se agite, se întinseră spre mine. M-am dat înapoi. Valea, închide apa! Desfă furtunurile de

alimentare.

„Maşină, vei pieri. Maşină, vei muri de sete şi de foame, dacă nu te vei supune”...

Desigur, procedeul era brutal, lipsit de eleganţă. Dar altceva ce mai rămânea de făcut? Dublura închise încet robinetul de la conducta de apă. Şuieratul apei care curgea în distilatoare deveni o darabană de picături. În timpul acesta, eu prindeam furtunurile cu cleme... Şi deodată, după o tresărire, tentaculele se muiară! Începură să se răsucească, să se tragă înapoi în rezervor. Globurile ochilor îşi pierdură strălucirea, se umeziră şi se încreţiră.

O oră mai târziu totul dispăruse. Lichidul din rezervor redevenise auriu şi transparent ca înainte.

— Aşa e mai bine! Mi-am scos „coiful” şi am înfăşurat firele.

Am dat din nou drumul la apă, am scos clemele şi am stat în laborator până noaptea târziu, fumând, discutând verzi şi uscate, aşteptând. Oare ce se va întâmpla? Acum nu mai ştiam de ce să ne temem mai mult: de un nou delir al maşinii sau de faptul că sistemul, dezorientat de un astfel de tratament, se va descompune şi-şi va înceta activitatea. În prima zi încă mai eram în stare să discutăm pe tema „ce-ar fi să distrugem descoperirea?” Acum însă ne înnebunea gândul că ea ar putea să se distrugă singură, după ce ne-a

ispitit cu lucruri nemaipomenite.

Când eu, când dublura, ne apropiam de rezervor, inspirând cu grijă aerul, ca nu cumva să sesizăm un miros de descompunere, de putrefacţie, de produs alterat. Neavând încredere în termometru, pipăiam cu palmele pereţii rezervorului şi furtunurile calde şi vii. Nu cumva se răcesc? Nu ard din nou ca în fierbinţeala delirului?

Dar nu, aerul din cameră rămânea cald, umed şi curat, ca şi cum în ea s-ar fi aflat o vietate mare. Maşina trăia. Dar acum nu mai întreprindea nimic fără noi. Am supus-o!

La ora unu noaptea m-am uitat la dublura mea, ca într-o oglindă. El clipea obosit din pleoapele roşii şi zâmbea.

— Se pare că totul e în regulă. Mergem să ne culcăm, ce zici?

Acum nu mai e pentru mine o dublură artificială. Alături de mine şedea un tovarăş de muncă, la fel de obosit şi de fericit ca şi mine. Şi când te gândeşti – curios lucru! – n-am încercat nici o bucurie când l-am întâlnit în parc... Acum însă mă simt liniştit şi bucuros. Totuşi, pentru om lucrul cel mai important este să se simtă stăpân pe situaţie!”

Capitolul 5

...Zgomotul înfricoşător al apei şi vântului

umplea cerul şi pământul...

— Opreşte-te! strigă mister Foteringay apei care se apropia. Pentru dumnezeu, opreşte-te!

— Aşteptaţi o clipă, se adresă mister Foteringay tunetului şi fulgerului. Încetaţi pentru un minut glumele până îmi adun gândurile...

H. G. WELLS: Omul care putea să facă minuni

„Am ieşit în parc. Era o noapte caldă. Din cauza oboselii uitaserăm amândoi că nu trebuia să apărem împreună. Ne-am adus aminte de asta abia la ieşire. Bătrânul Vahterâci ne privea fix, cu ochii săi mici, albaştri şi cam buimaci de somn. Am încremenit unul lângă altul.

— A, Valentin Vasilievici! se învioră deodată moşul, bucuros. Aţi şi terminat cu garda?

— Da... Am răspuns amândoi deodată.

— Foarte bine. Vahterâci se ridică cu greu şi descuie uşa de la intrare. N-o să i se întâmple nimic acestui institut, nici n-o să-l fure nimeni, să fiţi sănătoşi, că eu mai am încă de stat. Oamenii se plimbă, iar eu trebuie să mai stau, aia-i!...

Am ieşit glonţ în stradă şi am plecat repede de acolo.

— Măi să fie! Şi în clipa aceea mi-am dat seama că faţada noii clădiri a institutului este împodobită cu beculeţe de diferite culori. Ce dată e astăzi?

Dublura numără pe degete:

— Întâi... nu, aha, doi mai. Valea, te felicit cu ocazia sărbătorilor!

— Care au trecut... Asta-i bună!

Mi-am adus aminte că mă înţelesesem cu Lena să mergem de 1 Mai la nişte colegi de-ai ei, iar în 2 mai să plecăm cu motocicleta la Nipru. M-am dezumflat. Cred că s-a supărat de moarte.

— Iar Lena dansează acum... undeva, cu cineva, spuse dublura.

— Şi ce-ţi pasă ţie?

Tăcurăm. Pe stradă goneau troleibuze împodobite cu verdeaţă. Pe acoperişurile caselor se înălţau siluetele rachetelor confecţionate din becuri. Dincolo de ferestrele deschise larg se dansa, se cânta, se ciocneau pahare...

Mi-am aprins o ţigară şi am început să analizez observaţiile făcute asupra „maşinii-mamă” (aşa denumisem până la urmă întregul complex). În primul rând nu este o maşină-oracol şi nici maşină-gânditoare. În ea n-avea loc nici o selectare a informaţiei. Numai combinaţii – uneori raţionale, având un anumit sens, alteori nu. În al doilea rând, ea poate fi dirijată nu numai pe cale energetică (prin strângerea furtunilor, oprirea apei şi a energiei electrice – într-un cuvânt, forţând-o), ci şi pe cale informaţională. E adevărat, deocamdată ea reacţiona numai la comanda „Stop!”, dar orice început e greu, restul vine de la sine. Se pare că

cel mai comod mijloc e să-i comanzi prin biocurenţii creierului, cu ajutorul „coifului lui Monomah”. În al treilea rând, „maşina-mamă”, deşi foarte complexă, este totuşi o maşină, o creaţie artificială lipsită de ţel. Tendinţa ei spre stabilitate, spre un echilibru informaţional, nu este un scop, ci o însuşire. Numai că se manifestă mai complicat, prin sinteză a informaţiei sub formă de substanţă vie. Scopul constă întotdeauna în rezolvarea unei sarcini. Nu i se dăduse nici o sarcină şi de aceea se aiurise, datorită excesului de posibilităţi. Dar...

— ... omul e cel care trebuie să-i dea ei sarcini, continuă dublura (Pe mine încetase să mă mai mire aptitudinea lui de a gândi paralel cu mine), ca şi tuturor celorlalte maşini. Prin urmare, după cum spun birocraţii, întreaga răspundere ne revine nouă.

N-aveam chef să mă gândesc la problema responsabilităţii. Munceşti, munceşti, zi şi noapte, nu te menajezi de loc şi, ia te uită, trebuie să mai şi răspunzi. În timp ce alţii se plimbă. Poftim!... Am scăpat sărbătoarea, idioţi ce suntem! Uite aşa o să ne treacă şi viaţa în laboratorul ăsta împuţit...

Am cotit pe aleea cu castani ce ducea la cartierul academicienilor. În faţa noastră păşea încet o pereche. Treji, flămânzi şi singuratici, am simţit amândoi o strângere de inimă. Perechea se încadra atât de bine în peisajul aleii luminate cu tuburi

fluorescente. El, înalt şi elegant, o ţinea uşor de mijloc. Ea îşi lăsase puţin capul, frumos pieptănat, spre umărul lui. Am iuţit intenţionat paşii ca să-i depăşim şi să nu ne amărâm sufletul cu acest spectacol plin de lirism.

— Mergem să ascultăm muzică la magnetofon, Tanecika! Am nişte înregistrări – să-ţi lingi buzele, nu alta! ajunse până la noi glasul ca un murmur al lui Hilobok şi amândoi ne-am poticnit când l-am auzit. Farmecul se risipi.

Apropiindu-ne de ei, am recunoscut-o pe fată. Venise la practică, de curând, în institutul nostru, cu şorţuleţ de şcolăriţă. Acum, se pare că lucrează ca laborantă la calculatoare. Îmi plăcea cum arăta. Avea buzele pline, un năsuc drept, doi ochi mari, căprui, visători, plini de încredere...

— Când Arkadi Arkadievici e în concediu sau în străinătate, sunt nevoit să rezolv multe probleme în locul lui... se împăună Harri. Şi chiar când e aici... Cum? Sigur că e interesant, păi cum!

Şi uite aşa, alţii au parte de cele mai bune fete. Apoi, mai târziu, chiar dacă se apropie de noi, au psihicul alterat, au experienţa vieţii – acea experienţă după care „toţi bărbaţii sunt nişte ticăloşi”... Aşa şi această Tanecika, cu capul plecat pe umărul lui Hilobok. I se pare că docentul Harri este un cavaler al ştiinţei sovietice. Poate că suferă de boala iradierii, ca eroul principal din filmul

„Nouă zile dintr-un an”? Sau poate că sănătatea lui e subminată de preocupările ştiinţifice? Iar ea, prostuţa, se înfioară şi se vede o eroină la fel... Tanecika, să n-ai nici o îndoială, savantul tău cavaler e perfect sănătos. Nu s-a obosit el cu ştiinţa. Şi te duce acum pe drumul cel mai scurt spre prima mare dezamăgire din viaţa ta. În privinţa asta e un artist...

Dublura îşi încetini paşii şi spuse cu voce joasă:

— Ce-ar fi să-i trag câteva palme peste mutră? E foarte simplu. Tu te duci acum la nişte cunoscuţi şi asiguri un alibi, iar eu...

Cu vorbele sale, mi-o luase înainte cu o fracţiune de secundă. În general, el se grăbea să spună ce gândeşte, pentru a-şi afirma originalitatea. Îşi dădea prea bine seama că amândoi gândim la fel... Dar de îndată ce mi-a luat-o înainte, în mine se declanşa, aproape instantaneu, cel de al doilea mecanism, autoafirmarea, tendinţa de a mă opune ideii altuia.

— Din cauza fetişcanei, adică? Las-o în plata domnului; n-o fi asta, cade alta în plasă.

— Şi din cauza ei şi, în general, pentru toate. Pentru suflet. Ce, nu-ţi mai aminteşti ce vorbe murdare a spus despre munca noastră? Ochii i se îngustară. Îţi aduci aminte?

Îmi aminteam. Pe atunci lucram în laboratorul lui Valeri Ivanov. Elaboram blocuri de memorie pentru

maşini destinate apărării. În lume aveau loc evenimente serioase, iar noi munceam pe brânci, fără să ţinem seama de duminici sau sărbători. Şi am predat lucrarea cu şase luni înainte de termenul stabilit de guvern... Curând după aceea „binevoitorii” din institut m-au informat despre „cugetarea” lui Hilobok cu privire la această chestiune: „În ştiinţă, cel ce execută cercetările înainte de termen, este fie carierist, fie mistificator, ori şi una şi alta!” Cuvintele lui căpătară popularitate. În institut erau mulţi dintre cei pe care nu-i ameninţă primejdia de a trece drept carierişti sau mistificatori. Valerka, ambiţios şi iute din fire, a tot încercat să stea de vorbă cu Hilobok între patru ochi, apoi s-a certat cu Azarov şi a plecat din institut.

Aducându-mi aminte de toate acestea, am simţit că mi se strâng pumnii: „Poate ar fi mai bine ca dublura să-mi asigure alibiul, iar eu?”... Şi deodată mi-am imaginat scena: un intelectual treaz îl ciomăgeşte pe un alt intelectual în prezenţa unei tinere fete... Ei, cum se poate una ca asta! Am scuturat din cap ca să alung acest tablou din minte.

— Nu, nu merge. Nu putem să ne lăsăm în voia pornirilor josnice.

— Dar ce „merge” atunci?

Într-adevăr ce „mergea”? Nu ştiam nici eu.

— Atunci, măcar să ferim aceşti ochi visători de îmbrăţişările năduşite ale lui Harri... Dublura îşi muşcă îngândurat buza şi mă împinse sub un castan. (Din nou dădea dovadă de iniţiativă.) Harri Haritonovici aş putea să vă spun două cuvinte, ceva confidenţial?

Hilobok şi fata se întoarseră.

— A, Valentin Vasilievici! Vă rog... Tanecika, am să te ajung din urmă, spuse el, şi se îndreptă spre dublură.

Aha! I-am înţeles intenţia şi am început să mă strecor tiptil în umbra copacilor. Totul se petrecu cum nu se poate mai bine. Tanecika ajunse până la bifurcaţia aleii, se opri, se uită înapoi şi-l zări pe bărbatul care, cu un minut în urmă, îl chemase de o parte pe cavalerul ei.

— Tanea, i-am spus eu, Harri Haritonovici m-a rugat să-ţi transmit scuzele sale, părerile de rău şi toate celelalte. El n-o să mai poată reveni acum. De fapt, a sosit soţia lui şi... Dar unde fugi? Stai să te conduc!

Dar Tanecika, acoperindu-şi faţa cu mâinile, o şi pornise în goană direct spre staţia de troleibuz. M-am îndreptat spre casă.

După câteva minute se înapoie şi dublura.

— Ia stai, i-am spus, înainte ca el să deschidă gura. I-ai explicat lui Harri că Tanea este logodnica unui cunoscut de-al tău, maestru al sportului la

box?

— Şi la lupta Sambo. Iar tu, i-ai spus ei de nevastă?

— Exact. Bine că am găsit măcar o dată o utilizare folositoare a descoperirii noastre...

Ne-am dezbrăcat, ne-am spălat şi am început să ne pregătim de culcare. Eu mi-am aşternut pe canapea, iar el pe patul pliant.

— Apropo de Hilobok. Dublura se aşeză pe patul său pliant. De ce nu mi-ai spus că la primul consiliu ştiinţific se va discuta tema noastră de cercetare? Dacă Harri nu mi-ar fi amintit-o cu atâta amabilitate, aş fi continuat să rămân ignorant. „E timpul, Valentin Vasilievici. Lucraţi deja de o jumătate de an, şi până acum nu s-a luat în discuţie ce-aţi realizat. Desigur, cercetarea informaţiei întâmplătoare e un lucru bun, dar dumneavoastră înaintaţi mereu cereri de utilaje şi materiale, iar mie cei de la contabilitate îmi tot telefonează şi mă întreabă la ce temă să le înregistreze. Şi apoi în institut umblă vorba cum că Krivoşein se ocupă de ce-i trăsneşte lui prin cap, în timp ce alţii trebuie să execute comenzile şi contractele economice... Desigur, eu înţeleg că pregătiţi disertaţia, dar tema dumneavoastră trebuie precizată, inclusă în planul general...” Mare şnapan. Cum i-am spus de maestrul sportului la box, de îndată şi-a adus aminte de treburi...

— Dacă stai să-l asculţi pe Hilobok, apoi toată ştiinţa se face numai ca să nu se supere contabilitatea...

I-am explicat dublurii despre ce era vorba. Când maşina a început să debiteze cifre fără sens, cuprins de disperare, i-am telefonat lui Azarov, spunându-i că aş vrea să mă sfătuiesc cu dânsul. Arkadi Arkadievici, ca de obicei, n-avea timp. Mi-a spus că ar fi mai bine să se discute tema în cadrul convorbirilor ştiinţifice. Tot el l-a rugat pe Hilobok să organizeze dezbaterea.

— Între timp, din „oul” care ar fi trebuit păstrat pentru ziua festivă, a ieşit un rezultat interesant, conchise dublura. Deci raportăm ce am făcut? În vederea elaborării disertaţiei de candidat în ştiinţe? Până şi Hilobok îşi dă seama că trebuie să...

— Şi la susţinerea disertaţiei am să te prezint pe tine, nu?

— Cine pe cine o să prezinte asta e o chestiune secundară, răspunse el evaziv. Dar, la drept vorbind... Nu se poate! El clătină din cap. Nu, nu se poate şi gata!

— Adevărat, nu se poate, am confirmat şi eu, mâhnit. Nu se poate cere nici brevet de invenţie. Nici Premiul Nobel nu se poate Obţine... S-ar părea că, deocamdată, din afacerea asta nu ne-am ales decât cu pierderi?

— Of, lasă că am să-ţi dau banii înapoi. Am să ţi-i dau... scârţarule! Ascultă... dar la ce-ţi trebuie ţie Premiul Nobel? Dublura mă privi atent... Dacă „maşina-mamă” reproduce atât de uşor oameni, înseamnă că pentru ea banii...

— ... sunt foarte uşor de făcut! Pe hârtie specială, filigranată. Cum, nu-i aşa?

— O să ne cumpărăm prin cooperativele de construcţii câte un apartament cu trei camere... Dublura se rezemă visător de perete.

— Câte o „Volgă”...

— Câte două vile. Una în Crimeea pentru odihnă şi alta pe litoralul de la Riga, doar aşa ca să devenim mai respectabili.

— Mai confecţionăm câteva exemplare din noi. Şi tot timpul unul munceşte, ca să zgândărim opinia publică...

— ... iar ceilalţi nu fac nimic. Trăiesc de plăcere...

— ... cu un alibi garantat. Ce zici?

Am tăcut din gură şi ne-am uitat unul la altul cu dezgust.

— Doamne, ce indivizi jalnici şi meschini suntem! M-am apucat cu mâinile de cap. O descoperire uriaşă, epocală, noi încercăm s-o folosim dracu ştie cum: pentru disertaţie, pentru Premiul Nobel, pentru vile, pentru bătăi cu alibi garantat... Nu uita, e vorba de Metoda Sintezei Omului! Iar noi...

— La drept vorbind, deocamdată eu nu văd

decât o singură latură utilă a descoperirii. Privind din afară, observi la tine însuţi ceea ce e mai uşor să vezi la alţii, şi anume, propriile lipsuri, propriile defecte.

— Da, dar merită, oare, pentru atâta lucru să dublezi populaţia globului?

Şedeam dezbrăcaţi, unul în faţa altuia. Mă reflectam în dublura mea ca într-o oglindă.

— Bine, hai să vorbim la concret. În fond, ce vrem noi?

— Şi ce putem?

— Şi ce înţelegem noi din toată această treabă?

— Să începem cu ceea ce a precedat descoperirea noastră. Ideile lui Secenov, Pavlov, Wiener, Ashby, venind din direcţii diferite, se întâlnesc într-un punct, considerând creierul o maşină. Experienţele lui Petruccio cu privire la dirijarea dezvoltării fetusului uman au constituit încă un impuls. Tendinţa spre o tot mai mare complexitate şi universalitate a sistemelor este generală în tehnică. Apoi, e suficient, să ne gândim la intenţiile moletronicii de a crea maşini de dimensiuni reduse, egale, în ce priveşte complexitatea, cu creierul!

— Cu alte cuvinte, descoperirea noastră nu este un fapt întâmplător! Ea a fost pregătită de întreaga dezvoltare a ideilor şi a mijloacelor tehnice ale ştiinţei. Dacă nu aşa, altfel, dacă nu noi, alţii, dacă

nu acum, peste ani sau decenii tot s-ar fi ajuns la ea. Prin urmare, problema se rezumă la următoarele...

— ... ce putem şi ce trebuie să facem noi în răstimpul cu care i-am devansat pe alţii? Poate că acest răstimp reprezintă un an, poate zeci de ani, nimeni nu ştie, dar e mai bine să avem în vedere un termen mai scurt...

— Da.

— Aşa se întâmplă, de obicei, în viaţă. Dublura îşi sprijini obrazul în palmă. Inginerul are nişte prefabricate sau pur şi simplu o dorinţă de a crea ceva măreţ, durabil. El caută un beneficiar sau beneficiarul îl caută pe el. Depinde cine de cine are mai mare nevoie. Beneficiarul îi prezintă o sarcină tehnică: „Folosiţi ideile şi cunoştinţele dumneavoastră pentru crearea cutărei instalaţii sau cutărei tehnologii. Instalaţia trebuie să aibă următorii parametri, să reziste la următoarele încercări... Tehnologia trebuie să asigure produse corespunzătoare în proporţie de cel puţin atâtea procente. Suma este aceasta, termenul lucrării acesta. Avizările şi aprobările – conform normelor stabilite”. Se semnează un contract economic – şi dă-i bătaie!... Şi noi avem o primă formă, avem şi dorinţa de a o dezvolta în continuare. Dar dacă acum ar veni un client cu o pungă plină şi ne-ar spune: „Iată banii, perfecţionaţi metoda voastră

pentru o dublare în masă a oamenilor – nu vă priveşte la ce-mi trebuie mie – contractul nu s-ar mai încheia, nu-i aşa?”

— Ei, e prematur să vorbim despre asta. Metoda nu este studiată, nici perfecţionată. Ce producţie ar putea furniza? Poate că şi tu, după două luni, ai să te descompui. Cine ştie?...

— N-o să mă descompun. Mai bine să nu contezi pe asta.

— Mie nu-mi pasă! N-ai decât să trăieşti... Crezi că am ceva împotrivă?

— Mulţumesc! Mitocan mai eşti, n-am ce zice! Un bădăran de cea mai joasă speţă! Îmi vine să te cârpesc.

— Bine, bine. Nu te abate de la subiect. Nu m-ai înţeles cum trebuie. Am vrut să spun că nu cunoaştem încă toate laturile şi posibilităţile descoperirii. Noi ne aflăm la începutul începutului. Dacă ar fi să comparăm totul, să zicem, cu descoperirea radiofoniei, noi ne aflăm abia în faza descoperirii undelor hertziene şi a primelor aparate ale lui Popov. Dar ce se va întâmpla de acum încolo? Trebuie cercetate, studiate toate posibilităţile.

— Ai dreptate. Dar asta nu schimbă lucrurile. Cercetările care se referă la om şi societatea omenească trebuie făcute cu un anumit scop, bine determinat. Iar noi, în momentul de faţă, nu avem

de la cine primi nici măcar două foi dactilografiate conţinând Sarcina Tehnică. Şi nici n-avem nevoie. Trebuie să stabilim noi înşine ce ţeluri stau, în prezent, în faţa omului.

— M-da... Înainte vreme ţelurile erau simple: să supravieţuieşti şi să-ţi perpetuezi neamul. Ca să le atingi trebuia să te zbaţi pentru vânat, pentru pieile de animale, pentru foc... să te aperi cu bâta de fiare sălbatice şi de cunoscuţi, să sapi în lut o peşteră cu o singură încăpere, fără confort, şi toate celelalte. Dar în societatea contemporană aceste probleme sunt în cea mai mare parte rezolvate. Munceşti undeva şi ai un minimum de existenţă asigurat, ce mai încolo şi încoace! N-ai să mori. Poţi să faci şi copii – în cel mai rău caz statul o să-şi ia sarcina de a-i creşte şi educa... S-ar părea că oamenii de azi trebuie să aibă noi năzuinţe, cerinţe şi necesităţi.

— O, există din toate până peste cap! Tendinţa spre confort, spre distracţii, spre o muncă interesantă şi curată. Necesitatea de a avea o societate aleasă, de a obţine unele lucruri care să-ţi satisfacă vanitatea, cum ar fi titlurile, funcţiile, distincţiile. Cerinţa de a te îmbrăca elegant, de a avea o hrană gustoasă, de a bea, de a te bronza la soare, de a afla lucruri noi, de a citi cărţi, de a râde, de a te împodobi, de a avea noutăţile la modă...

— Dar toate acestea nu reprezintă esenţialul, lua-le-ar dracul! Esenţialul nu poate consta în asemenea fleacuri. Oamenii nu vor şi nici nu pot să se întoarcă la traiul primitiv de demult. Ei caută să stoarcă totul din mediul contemporan, modern şi lucrul acesta mi se pare natural. Dar în spatele năzuinţelor şi necesităţilor lor trebuie să existe un anumit scop? Un scop nou, un ţel, o nouă raţiune a existenţei...

— Într-un cuvânt, care e sensul vieţii? E o problemă uimitor de actuală, de nouă, nu? Ne-am înţeles deci. Am ştiut dinainte că o să ajungem aici! Dublura se ridică în picioare, făcu câteva mişcări ca să se dezmorţească şi se aşeză din nou.

În felul acesta – la început cu hi-hi-hi şi ha-haha, apoi din ce în ce mai serios – am purtat noi această discuţie, de fapt, cea mai importantă pentru munca noastră. Nu o dată am avut prilejul – la un păhărel de coniac sau doar aşa, în pauza pentru fumat – să discut şi despre sensul vieţii, şi despre orânduirea socială, şi despre destinele omenirii. Inginerilor şi savanţilor le place tot atât de mult să vorbească despre această lume în care trăim, ca şi gospodinelor despre scumpirea vieţii şi decăderea moravurilor. Gospodinele se ocupă de treaba asta ca să-şi afirme spiritul gospodăresc şi virtutea, iar cercetătorii ca să demonstreze, unul în faţa altuia, vederile lor largi... Dar discuţia noastră era

incomparabil mai grea decât palavrele inginereşti. Noi suceam şi răsuceam ideile ca pe nişte bolovani. Totul era legat de responsabilitate. După discuţie trebuiau să urmeze fapte şi acţiuni – fapte şi acţiuni în care nu era admisibil să greşeşti.

Nu ne mai era somn.

— Bine. Să admitem că sensul vieţii constă în satisfacerea necesităţilor. De orice fel, după dorinţa sufletului. Dar ce necesităţi şi cerinţe omeneşti poţi satisface creând oameni noi? În fond, oamenii creaţi artificial vor avea, la rândul lor, necesităţi şi cerinţe! E un cerc vicios.

— Nu e aşa. Sensul vieţii este să trăieşti. Să trăieşti din plin, în libertate, interesant, creator. Sau cel puţin să năzuieşti spre asemenea obiective.

— „Din plin!” „Sensul vieţii!” „Năzuinţe!” Dublura se ridică de pe patul pliant şi începu să se plimbe prin cameră. „Interese”, „necesităţi”… mamă-mamă, ce nebuloase sunt toate astea! Asemenea noţiuni aproximative ar fi fost foarte potrivite acum două secole, dar astăzi… Naiba ştie ce fel de Sarcină Tehnică poate fi elaborată, dacă nu există cunoştinţe exacte despre om! Prin ce vector se exprimă năzuinţa? În ce unităţi se măsoară interesele?

(Toate astea ne-au descurajat atunci şi ne descurajează şi acum. Ne-am obişnuit cu noţiuni

precise – „parametri”, „gabarit”, „volum de informaţie”, „acţiune rapidă în microsecunde” – şi ne-am lovit de înspăimântătoarea aproximaţie a cunoştinţelor despre om. Ele sunt bune într-o discuţie, dar, pentru dumnezeu, cum să te ghidezi după ele în cercetările cu caracter practic... Unde stăpâneşte o lege simplă şi crudă: dacă nu ştii ceva cu precizie, înseamnă că nu ştii nimic.)

— Uff... Îi invidiez pe cei ce au inventat bomba atomică. Dublura se ridică în picioare şi se rezemă de tocul uşii ce da spre balcon. „Acest dispozitiv, gentlemani, poate să distrugă o sută de mii de oameni!” Şi imediat a devenit clar că trebuie construite Oack-Ridge şi New-Hanford[2]... Dar instalaţia noastră poate să producă oameni, gentlemani!

— Unii oameni fac cercetări asupra uraniului... Alţii construiesc uzine pentru îmbogăţirea uraniului, spre a obţine izotopul necesar... A treia grupă construieşte bomba... A patra, din considerente politice superioare, dă un ordin... Grupa a cincea lansează bomba asupra grupei a şasea, adică asupra locuitorilor din Hiroshima şi Nagasaki... A şaptea... Da, stai... aici e ceva!

Dublura mă privea cu multă curiozitate.

— Înţelegi, noi raţionăm strict logic şi nu ne

---

[2] Centre de cercetare şi industriale din SUA, unde în timpul celui de al doilea război mondial au fost create bombele cu uraniu şi plutoniu. N.R.

putem descurca din hăţişul de paradoxuri, de întrebări moarte de tipul: „În ce constă sensul vieţii?” Şi ştii de ce? În natură nu există „Om, în general”. Pe Pământ trăiesc oameni diferiţi, care au tendinţe diferite, adesea contradictorii. Să zicem că un om vrea să trăiască bine. Dar pentru asta inventează arme ucigătoare. Sau o contradicţie simplă: un tânăr vrea să devină mare savant, dar n-are chef să-şi roadă coatele pe altarul ştiinţei – nu e pe placul lui. Şi aceşti oameni diferiţi trăiesc în condiţii diferite, se găsesc în împrejurări diferite, visează la unele, năzuiesc spre altele, şi obţin altele... Iar noi i-am băgat pe toţi într-o oală.

— Păi dacă o să trecem la indivizi în parte şi vom ţine seama de toate amănuntele... Dublura se încruntă, o să ne încurcăm rău de tot!

— Iar tu ai vrea ca totul să fie cât mai simplu, ca la crearea blocurilor de memorie pentru maşina de calcul, da? Dar aici e cu totul altceva.

— Înţeleg că e cu totul altceva. Descoperirea noastră e complexă, ca omul însuşi. Nu poţi să înlături, să simplifici nimic pentru a lucra mai uşor. Dar ce idei constructive decurg din formidabila ta cugetare că toţi oamenii sunt diferiţi? Da, chiar aşa, constructive, pentru munca practică.

— Pentru muncă... M-da. E greu...

Discuţia ajunsese iar într-un punct mort. Jos,

lângă casă, mestecenii foşneau în bătaia vântului. Cineva se apropie de bloc fluierând, apoi trânti uşa de la intrare. Dinspre balcon venea răcoarea nopţii.

Dublura se uita la bec cu o privire stupidă, lipsită de sens. Mi-am dat dintr-odată seama de ce nu l-am recunoscut imediat atunci când ne-am întâlnit în parcul institutului. În fond, nici un om nu se cunoaşte pe sine. Noi nu ne vedem. În faţa oglinzii noi ne corectăm mimica, în mod inconştient, după imaginea din oglindă, facem pe interesanţii, ne înfrumuseţăm. Noi nu ne auzim vocea, pentru că oscilaţiile propriului laringe ating timpanele urechii nu numai prin aer, ci şi prin intermediul oaselor şi muşchilor capului. Noi nu ne vedem dinafară.

De aceea fiecare om, în adâncul sufletului său, se consolează cu gândul că el nu e la fel cu ceilalţi, că e deosebit. Cei din jur sunt altceva. În privinţa lor totul e clar. Dar el însuşi e altfel. Are ceva în el... în privinţa asta nu-l poţi duce. El o ştie precis. Dar, de fapt, suntem cu toţii şi deosebiţi, şi la fel cu toţi ceilalţi.

Dublura îşi curăţă o unghie, îmi aruncă o privire şi, înţelegându-mi gândul, izbucni în râs.

— Şi, totuşi, până la urmă cum sunt oamenii – diferiţi sau identici?

— Şi diferiţi şi identici. Se poate deduce un adevăr obiectiv de aici – desigur, nu din proastele tale maniere. E vorba de producţia tehnică a unui

nou sistem informaţional – Omul. Tehnica produce şi alte sisteme: maşini, cărţi, dispozitive, aparate... Toate aceste produse au ceva comun, sunt identice, standardizate. În orice carte, dintr-un anumit tiraj, totul este identic, până şi greşelile de tipar. Şi cu un dispozitiv din aceeaşi serie lucrurile stau la fel. Şi indicatoarele, şi scala, şi limitele de toleranţă, şi termenul de garanţie sunt aceleaşi. Deosebirile sunt neînsemnate. Într-o carte textul este ceva mai citeţ, decât în alta, un dispozitiv are o zgârietură sau, la temperaturi înalte dă o diferenţă ceva mai mare decât altul similar.

— ... dar în limitele toleranţei.

— Bineînţeles. În limba ştiinţei noastre se poate spune că volumul informaţiei individuale din fiecare asemenea sistem artificial este neglijabil de mic, în comparaţie cu volumul de informaţii comun pentru toate sistemele din clasa respectivă. Dar la om lucrurile nu se prezintă la fel. În oameni este cuprinsă o informaţie generală (biologică, cunoştinţe generale despre lume), dar în fiecare individ, în parte, există o cantitate uriaşă de informaţie personală. Ea nu poate fi trecută cu vederea, neglijată, deoarece fără ea omul nu este om. Înseamnă că individual omul nu corespunde unui standard. Înseamnă că...

— ... toate încercările de a găsi pentru om nişte „parametri” optimi, cu o toleranţă admisă de

maximum cinci procente, este o pierdere de timp zadarnică. Perfect! Asta te consolează?

— Nu. Dar e cruda realitate.

— Prin urmare, noi, în munca noastră, nu putem scăpa cu nici un chip de aceste noţiuni groaznice şi misterioase cum ar fi sensul vieţii, interesele omului, caracterele, dorinţele, binele, răul... şi poate că... Nici chiar de suflet? Îmi dau demisia.

— N-ai să ţi-o dai. La drept vorbind sunt ele chiar atât de misterioase, aceste noţiuni? În definitiv, în viaţă toţi oamenii îşi dau prea bine seama de felul cum stau lucrurile. Aşa, de exemplu, comentează o faptă urâtă şi spun: „Ştiţi, asta e o ticăloşie”. Şi toată lumea e de acord.

— Toată lumea, afară de ticălos, ceea ce, de fapt, este esenţial… El se lovi cu mâinile peste şolduri. Nu, eu nu te înţeleg! Nu-ţi ajunge că te-ai ars cu un cuvinţel atât de simplu ca „înţelegerea”? Vrei să trasezi sarcina şi în ceea ce priveşte „binele” şi „răul”? Maşina nu sesizează subtextul, nu înţelege glumele, rămâne indiferentă faţă de bine sau rău… De ce râzi?

Pe mine, într-adevăr, mă apucase râsul.

— Nu înţeleg cum poţi *tu* să nu mă înţelegi pe mine? Doar tu – sunt eu!

— Asta nu e la obiect. Înainte de toate eu sunt cercetător, iar abia după aceea Krivoşein, Sidorov, Petrov! Era evident că-l apucase logoreea. Cum o

să lucrăm, neavând reprezentări precise despre miezul chestiunii?

— Păi... cum se lucra, să zicem, la începuturile electrotehnicii. Pe atunci toată lumea ştia ce înseamnă „flogiston”, dar nimeni n-avea habar de tensiunea, de intensitatea curentului, de inducţie. Ampere, Volta, Henri, Ohm erau pe vremea aceea doar nişte nume. Tensiunea se determina cu ajutorul limbii, cum fac astăzi băieţii cu bateriile. Curentul îl depistau după depunerile de cupru pe catod. Şi totuşi oamenii lucrau. Iar noi… Dar ce te-a apucat?

Acum dublura se tăvălea de râs.

— Îmi închipui că peste vreo douăzeci de ani o să existe o unitate de măsură pentru cine ştie ce, numită „Krivoşein”… Oh, nu mai pot!…

Mă apucase şi pe mine râsul şi m-am trântit pe canapea.

— Ei, va exista şi un „Krivoşeinnometru”… La fel ca ohmmetrul!

— Şi „microkrivoşeini... Sau, dimpotrivă, „megakrivoşeini” – prescurtat „megakri”… Oh!

Îmi place să-mi amintesc cum nechezam amândoi. Eram, evident, nedemni de descoperirea noastră. Am râs pe săturate. Apoi am redevenit serioşi.

— Desigur că te inspiră exemplele din istorie, spuse dublura. Dar nu de asta avem noi nevoie.

Galvani putea să se înşele cât poftea cu privire la „electricitatea animală”, Seebeck putea să afirme cu încăpăţânare că în termoelemente nu apare termoelectricitate, ci termomagnetism”. Din această cauză natura lucrurilor nu se schimbă. Mai devreme sau mai târziu adevărul ieşea la iveală, pentru că elementul principal era analiza informaţiei. Analiza! Dar la noi e vorba de sinteză... În cazul nostru, omul nu se poate lua după natură: ea îşi construieşte sistemele ei, el pe ale sale. Pentru om, singurele adevăruri în această chestiune sunt posibilităţile şi scopul. Posibilităţi avem. Dar scop? Noi nu-l putem formula...

— Ţelul e simplu: totul să fie bine.

Iarăşi? Dublura se uită la mine batjocoritor.

În continuare va începe o mică discuţie pentru copii pe tema: „Ce e bine, ce e rău?”

— Te rog, fără discuţii pentru copii! l-am rugat eu. Să operăm cu aceste noţiuni arbitrare, chiar dacă ele nu sunt prea bine precizate: bine, rău, dorinţe, necesităţi, sănătate, talent, prostie, libertate, dragoste, dor, nostalgie, tristeţe, principialitate... Nu pentru că ele ne sunt pe plac, ci, pur şi simplu, pentru că altele nu există. Nu există!

— La asta n-am cum să ripostez. Într-adevăr, altele nu există. Dublura oftă: Oh, simt eu că o să fie o muncă a naibii de afurisită!

— Hai să ducem ideea până la capăt. Da, trebuie ca totul să fie bine. Trebuie să fim siguri că toate aplicaţiile descoperirii, cărora le dăm drumul în viaţă, în lume... n-o să dăuneze oamenilor, ci o să le fie numai de folos. Şi hai să amânăm până în vremuri mai bune discuţiile pe tema cu ce unităţi se măsoară folosul. Eu nu ştiu cu ce unităţi.

— În krivoşeini, nu se putu reţine dublura.

— Dar mai termină odată! Eu ştiu prea bine că rolul de criminal intelectual de clasă mondială nu mi se potriveşte.

— Nici mie. Dar vreau să-ţi pun o mică întrebare: Tu ai vreo idee?

— Ce fel de idee?

— Cu privire la metoda pe care trebuie s-o folosim ca „maşina-mamă” să aducă societăţii omeneşti numai binele. Îţi dai seama, ar fi o metodă fără precedent în istoria ştiinţei. Nimic din ce s-a inventat şi se inventează acum nu are o asemenea însuşire admirabilă. Cu un medicament poţi otrăvi. Cu ajutorul curentului electric poţi nu numai lumina casele, ci şi tortura. Sau poţi lansa o rachetă cu focos exploziv. Şi aşa se întâmplă cu toate...

— N-am deocamdată nici o idee concretă. Ştim încă prea puţin. Vom studia „maşina-mamă” şi vom căuta această metodă. Ea trebuie să existe. N-are nici o importanţă faptul că ea nu are

precedent în ştiinţă. În fond, nici descoperirea noastră nu are precedent. Pentru că noi vom sintetiza acel sistem care face şi bine, şi rău, şi minuni, şi prostii – pe om!

— Se pare că ai dreptate. Aşa e, aprobă dublura, după ce se gândi puţin. Noi vom găsi această măreaţă metodă sau n-o vom găsi, dar fără un asemenea scop nici nu merită să te apuci de treabă. Pentru că, cum-necum, oameni se fac şi fără noi...

— Prin urmare, să încheiem şedinţa aşa cum se cuvine, am propus eu. Stabilim sarcinile de muncă? Cum se trece de obicei în contractul economic: noi, subsemnaţii, Oamenii Pământului, denumiţi în cele ce urmează „Beneficiarul", pe de o parte, şi şefii laboratorului noilor sisteme din Institutul de sistemologie, Krivoşein V. V. Şi Krivoşein V. V., denumiţi mai jos „Executanţii", pe de altă parte, am întocmit prezentul act privind următoarele...

— Ce să ne mai încurcăm cu contractul economic şi sarcini tehnice. În definitiv, în cazul de faţă noi înşine reprezentăm şi interesele Beneficiarului. S-o spunem deschis!

El se ridică în picioare, luă de pe şifonier magnetofonul „Astra-2", îl puse pe masă, şi conectă microfonul. Noi, Krivoşein Valentin Vasilievici, în vârstă de treizeci şi patru de ani, şi dublura mea, venită pe lume cu o săptămână în

urmă – doi oameni nesentimentali, destul de ironici în gândire – depunem jurământ...

Privit dinafară, probabil că totul părea exagerat şi caraghios. Şi nu sunau fanfarele, nu fluturau drapelele, nu încremeneau, aliniaţi la comanda „drepţi”, şiruri de elevi ai şcolii militare, nu. Pălea cerul dinaintea zorilor, iar noi stăteam în faţa microfonului, numai în chiloţi, şi curentul care trăgea dinspre balcon ne răcorea picioarele... Dar jurământul nostru a fost serios.

Aşa va fi. Altfel – niciodată”.

Capitolul 6

Dacă întorcându-te noaptea acasă, ai băut din greşeală revelatorul, în loc de apă, bea şi fixatorul, altfel ar însemna că treaba n-a fost dusă până la capăt.

K. PRUTKOV – inginer: cugetarea nr. 21

„În ziua următoare ne-am apucat să construim în laborator camera informaţională. Am delimitat şi îngrădit în încăpere o platformă de doi metri pe doi, am înconjurat-o cu panouri din material izolant stratificat şi am început să tragem acolo toate microfoanele, analizatoarele, obiectivele, toţi traductorii care până atunci fuseseră risipiţi fotogenic ici-colo pe blocurile „maşinii-mamă”.

Ideea era următoarea: în cameră se introduce

obiectul viu, el se zbate înăuntrul ei, paşte, se încaieră cu cei de o seamă cu el sau, pur şi simplu, se plimbă, înfăşurat în traductori, iar informaţia pentru sinteză se transmite maşinii.

„Obiectele vii” îşi mănâncă liniştit până în ziua de azi varza timpurie de seră în cuştile de pe coridor. Între mine şi dublură interveneau tot timpul neînţelegeri. Cine să-i îngrijească şi să facă curăţenie după ei? Erau iepuri de casă. I-am obţinut de la biologi în schimbul oscilografului cu buclă şi a lămpii GI-250. Unul din iepuri (albul Vaska) are pe cap ceva în genul unei coroane de bronz, făcută din electrozi implantaţi în craniu pentru encefalograme.

În ziua de 7 mai s-a întâmplat un incident, de mică însemnătate, dar neplăcut. De obicei noi doi ne coordonam destul de precis toate treburile, având grijă să nu ne trezim amândoi deodată în faţa oamenilor şi să nu ne repetăm unul pe altul. Dar blestematul acela de laborator care executa dispozitive experimentale e în stare să scoată pe oricine din fire!

Eu comandasem acolo încă din iarnă un sistem universal de traductori. Am întocmit desenele, schema de montaj, am scos de la magazie toate materialele şi piesele necesare. Rămăsese doar să fie asamblate. Şi până în prezent nu s-a făcut nimic! Sistemul trebuie montat în cameră, iar el nu

exista... Nenorocirea e că în acest laborator are loc o fluctuaţie cronică a şefilor. Unul predă lucrările, altul preia. Evident, în felul acesta nu se poate lucra. Pe urmă şeful cel nou ia cunoştinţă de situaţie, introduce reforme şi ia iniţiative noi (mătura nouă mătură mai bine). Şi iar nu se lucrează, între timp beneficiarii înfuriaţi fac scandal, se duc cu jalbe la Arkadi Arkadievici. Şi noul şef predă atunci lucrările altuia superior, acesta... Într-un cuvânt, să înnebuneşti, nu alta. Eu am intervenit şi pe lângă maiştri, i-am îmbunat cu spirt, le-am făcut rost de tranzistori P-657 – atât de greu de găsit – pentru receptoare de buzunar, dar totul a fost zadarnic.

De curând numărul celor care doreau să devină şefi ai acestui laborator „fermecat” s-a epuizat şi atunci l-a luat în primire H. H. Hilobok. Prin cumul, bineînţeles, cu o jumătate de normă (şi salariu!). Aşa e Harri al nostru. E gata să conducă orice, să organizeze tot ce vrei, să aranjeze, să cuprindă, numai şi numai să nu rămână faţă în faţă cu natura, cu aceste dispozitive îngrozitoare, cărora nu le poţi porunci, care arată exact ceea ce este şi ceea ce nu, şi la care trebuie să te pricepi.

I-am telefonat din nou maistrului Gavriuşcenko. A trebuit să ascult iarăşi nişte explicaţii vagi despre lipsa cablului de montaj. M-am înfuriat de-a binelea şi m-am repezit să-i cer socoteală lui Harri.

Înfierbântat cum eram, n-am observat că Hilobok mă priveşte uluit. I-am trântit în obraz tot ce mă durea. L-am ameninţat că am să trimit comanda elevilor de la şcoala profesională şi cu asta am să compromit definitiv laboratorul... Întorcându-mă la locul meu de muncă, l-am găsit acolo pe scumpul meu „frăţior”. Dublura se preumbla prin cameră ca să-şi potolească indignarea. Fusese şi el la Hilobok cu cinci minute înaintea mea şi avusese exact aceeaşi discuţie.

Uff... bine că nu ne-am întâlnit acolo.

Am hotărât ca în cadrul primelor experienţe să ne lipsim de sistemul universal. Pentru iepurii de casă erau de ajuns emiţătorii pe care-i aveam. Iar când ne vom apuca din nou de obiectivul numit „homo sapiens”... Poate că laboratorul dispozitivelor experimentale va avea un şef nou?

Consiliul ştiinţific s-a întrunit în ziua de 16 mai. Seara, în ajun, ne-am frământat şi am discutat încă o dată ce trebuie şi ce nu trebuie să spunem. Am hotărât să prezentăm şi să fundamentăm (pe plan abstract, raţional) ideea iniţială, de bază, că maşina electronică de calcul, cu elementele unor comutări întâmplătoare poate şi trebuie să se construiască pe sine sub acţiunea informaţiei întâmplătoare. Lucrarea o să constituie verificarea experimentală a acestei idei. Pentru a stabili limitele până la care poate să ajungă maşina,

pentru a se autoconstrui, sunt necesare cutare şi cutare instalaţii, materiale, dispozitive... Se anexează o listă completă.

— Pentru pregătirea prealabilă a conştiinţelor ca şi a sectorului de aprovizionare, asta va fi exact ceea ce trebuie, am adăugat eu. Deci, chiar aşa am să prezint lucrurile.

— Dar, de ce să le prezinţi tu? Dublura îşi înălţă sprânceana dreaptă. Când e vorba de făcut curăţenie la iepuri, atunci mă pui pe mine, iar la consiliul ştiinţific raportezi tu? Ce e cu discriminarea asta faţă de oamenii artificiali?! Insist să se tragă la sorţi!

...Aşa s-a făcut că, fără să am nici o vină, m-am ales cu o mustrare pentru comportarea lipsită de tact la consiliul ştiinţific al institutului şi pentru atitudine grosolană faţă de doctorul în ştiinţe tehnice profesorul I. I. Voltamperov.

Nu mi-ar fi fost necaz dacă fostul „corifeu” al electronicii pe bază de lămpi, omul de ştiinţă emerit al republicii, doctor în ştiinţe tehnice, profesorul Ippolit Illarionovici Voltamperov (ah, de ce nu sunt prezentator de spectacole!) s-ar fi năpustit, pe bună dreptate, asupra mea, şi nu asupra lui, cu fraze ca: „Ştie oare inginerul Krivoşein, cel ce ne propune să dăm maşinii sarcina să se autoconstruiască, ca să zic aşa, la întâmplare, în mod arbitrar, fără cârmă şi pânze,

după cum i se va năzări ei, ce muncă uriaşă şi, îndrăznesc s-o spun, conştientă – da, da, chiar aşa, conştientă! – depun specialiştii cei mai calificaţi ai institutului nostru pentru calcularea şi proiectarea sistemelor de calcul? La elaborarea blocurilor acestor sisteme? Şi a elementelor acestor sisteme? Oare acest inginer vulgarizator îşi imaginează cel puţin metodologia, ca să zic aşa, proiectării optime a unui robot cu tub 645? Şi nu i se pare inginerului Krivoşein că dânsul, prin presupunerile sale privitoare la faptul că maşina, ca să zic aşa, o va scoate la capăt cu construcţia optimă mai bine decât specialiştii, jigneşte un mare număr de lucrători ai institutului ce îndeplinesc, îndrăznesc s-o spun, lucrări importante pentru economia naţională?! Dacă-mi este permis aş pune inginerului întrebarea: Ce o să dea asta economiei?”... Şi de fiecare dată cuvântul „inginer” suna în gura doctorului ca ceva intermediar între „student” şi „derbedeu”.

Chipurile, eu însumi am fost acela care în cuvântul de răspuns i-am amintit mult stimatului profesor că, probabil, acest gen de a jigni oamenii i-a condus pana pe hârtie, în trecut, pe când scria articole demascatoare despre „pseudoştiinţa reacţionară – cibernetica”, că doar schimbarea direcţiei din care bătea vântul l-a obligat şi pe el să se apuce de treabă. Dacă profesorul se teme că

după succesul lucrării va rămâne fără ocupaţie, această teamă nu e cu nimic justificată. În cel mai rău caz se va putea oricând întoarce la publicistica de la periferia ştiinţei. Şi, în general, e timpul să se înţeleagă că ştiinţa se face cu aplicarea unor idei privind esenţa lucrurilor, şi nu cu ajutorul unor atacuri demagogice şi al unei voci sonore... îndată după aceste fraze, care au fost stenografiate, Voltamperov a început să caşte spasmodic, apucându-se cu mâinile de buzunarul de la piept al hainei.

Dar, cetăţeni, n-am fost eu acela care a vorbit! Raportul l-a ţinut dublura mea artificială, creată punct cu punct după metoda propusă... După aceea a umblat trei zile încoace şi încolo, mânios şi ruşinat. La drept vorbind, e de înţeles!

(Dar atunci, când decizia de mustrare, semnată de Azarov, a ajuns la cancelarie, eu eram acela care se afla prin apropiere şi nu el. Iar femeia aceea aspră, Aglaia Mitrofanovna Garaja, şefa cancelariei, scoţându-şi capul pe uşă, mi-a strigat mie, şi nu lui, de faţă cu toată lumea:

— Tovarăşe Krivoşein, aveţi aici o mustrare! Veniţi să semnaţi de primire.

Iar eu, ca un căţeluş, m-am dus şi am semnat... Ce soartă ingrată, nu?)

Mă rog, s-o ia naiba de mustrare. Important e că tema a fost aprobată! A susţinut-o Azarov însuşi.

— E o idee interesantă – a spus el – şi destul de simplă. Se poate verifica.

— Dar asta nu e o problemă de algoritmi, Arkadi Arkadievici, i-a ripostat docentul Prişcepo, matematicianul cel mai ortodox din institutul nostru.

— Şi, dacă nu e o problemă de algoritmi, nici nu trebuie să existe? a parat academicianul. (Ascultaţi, ascultaţi!) În timpurile noastre, algoritmul cercetării ştiinţifice nu se reduce la acumularea unor reguli ale logicii formale.

Aşa mai zic şi eu! Până atunci Azarov privise întotdeauna cu dezaprobare „căutările la întâmplare”. Ştim asta. Şi atunci? Nu cumva dublura l-a cucerit cu logica raportului său? Sau şeful a ajuns în sfârşit la toleranţă? În cazul acesta, o să ne înţelegem.

Într-un cuvânt, optsprezece voturi „pentru” şi unul (Voltamperov) „contra”. Prişcepo, prevăzător, s-a abţinut. Dublura, neavând grade sau titluri ştiinţifice nu a luat parte la vot. Chiar şi Hilobok a votat „pentru”. Şi el crede în succesul muncii noastre. N-o să te dezamăgim, dragă Harri, nu-ţi fie teamă!

Curând după aceea dublura aduse o noutate uluitoare: Hilobok îşi scrie teza de doctorat!

— Despre ce?

— O temă secretă. Consiliul ştiinţific a adoptat

ordinea de zi pentru şedinţa următoare, în care figura şi următorul punct: „Discutarea lucrării pentru obţinerea titlului ştiinţific de doctor în ştiinţe tehnice de către H. H. Hilobok. Temă secretă, cu parafa „strict secret”. Uite aşa, stăm în laborator şi rămânem în urma mişcării ştiinţifice.

— Temă secretă – asta-i splendid. Ştirea m-a uluit în aşa măsură, încât am pus deoparte ciocanul de lipit. Ne aflam în laborator şi montam traductorii în cameră. Asta e abilitate, nu glumă. Nici un fel de publicaţii, nici un auditoriu la susţinerea disertaţiei... Pst, tovarăşi! Strict secret! Toată lumea umblă în jurul tău şi te stimează dinainte.

Noutatea ne-a atins în punctul cel mai sensibil. Tu nu reuşeşti să-ţi faci nici măcar lucrarea de candidat în ştiinţe, iar Harri îşi ia doctoratul. Şi o să-l şi ia. „Tehnica” e binecunoscută: se ia de pe undeva o schemă ori un montaj secret, în curs de elaborare (sau chiar gata elaborată). Se scrie despre ea o maculatură compilată, utilizându-se unele izvoare secrete. În cazul acesta, nu mai are cine să-l tragă de mânecă...

— Eh, la urma urmelor nu e nici primul, nici ultimul! am zis eu şi am pus din nou mâna pe ciocanul de lipit. Ce să ne mai gândim la el... Avem destule cu ale noastre.

— Şi apoi, el a votat pentru tema noastră,

adăugă dublura. Harri e un băiat de-al nostru! Desigur, s-ar putea încerca să-l... aia... Dar merită oare? Mai mare daraua decât ocaua...

În general, vestea ne-a făcut să nu ne prea simţim în largul nostru. Eu mă simt totdeauna întors pe dos când sunt nevoit să asist la succesele câte unui pehlivan, succese prin care-şi consolidează poziţia. Te apucă indignarea şi începi să te dispreţuieşti pentru că stai cuminte, cu braţele încrucişate şi nu iei atitudine. Dar, în definitiv, e adevărat că nu merită. E mai mare daraua... Noi avem de lucru serios pentru amândoi, iar poziţia mea nu este încă trainică. Şi atunci merită să ne băgăm într-o chestie ca asta? Şi încă într-o chestie cu Harri Hilobok... Am încercat noi o dată, cu Ivanov, să-l prindem cu un plagiat. Valerka a luat cuvântul la seminar, a dovedit totul. Până la urmă n-a ieşit nimic. Atâta doar, că în consiliul ştiinţific i s-a recomandat lui Hilobok să refacă articolul. Dar, în schimb, cum ne-a mai blagoslovit el după aceea...

În general, aceste chelfăneli în public, cu discuţii după care oamenii încetează să se mai salute unii cu alţii, e o treabă care pe mine mă scârbeşte. Când se întâmplă totuşi, simt o dorinţă nestăpânită să pun în funcţiune aparatele, să trec în jurnal rezultatele măsurătorilor şi astfel să simt că sunt folositor... Eh, dacă s-ar putea anihila asemenea

tipi ca Harri prin metode de laborator, ca să zic aşa, printr-un efort al gândirii inginereşti...

Merită să ne gândim la o problemă ca asta. Faptul că tot felul de voltamperovi şi hiloboci reuşesc să-şi facă loc pe magistrala ştiinţei este o dovadă a lipsei acute de oameni inteligenţi. Şi asta în ştiinţă unde intelectul este criteriul de bază al însuşirilor omului. Dar în alte domenii? Se afişează peste tot anunţuri: „Se caută strungari”... „Se caută ingineri şi tehnicieni, contabili şi economişti...” Dar nimeni n-ar scrie: „Se caută oameni inteligenţi. Se asigură locuinţă”. Se jenează, sau de ce? Sau nu există locuinţe suficiente? S-ar putea la început şi fără locuinţe... în fond, de ce să nu recunoaştem? E nevoie de oameni deştepţi, şi încă câtă nevoie! Şi pentru grupa A, şi pentru grupa B, şi în suprastructură. E nevoie pentru viaţă, pentru dezvoltarea societăţii.

— Oamenii inteligenţi trebuie... dublaţi! am trântit-o eu. Inteligenţi, activi, corecţi! Eh, Valea, asta ar fi o utilizare formidabilă a descoperirii noastre! El mă privi cu o ciudă nedisimulată.

— Mi-ai luat-o înainte, afurisitule...

— Va fi pentru ei ca o recompensă pentru viaţa pe care au dus-o asemenea oameni, îmi dezvoltam eu ideea în continuare. Eşti un om util societăţii, ştii să munceşti creator, cu folos, să trăieşti cinstit, înseamnă că trebuie produs încă unul la fel cu tine!

Sau chiar mai mulţi. De lucru se va găsi pentru toţi. Şi atunci alde Hilobok vor trebui să se cam dea la o parte...

Această idee ne-a redat respectul faţă de noi înşine. Ne-am simţit din nou la înălţime şi toată ziua aceea am visat cum o să multiplicăm savanţi cu talent, scriitori, muzicieni, inventatori, eroi... Ehe, nu era o idee rea!”

Capitolul 7

Iată un adevăr ştiinţific: sunetul „a” se pronunţă fără încordarea limbii, prin simpla expiraţie a aerului. Dacă cu această ocazie deschidem şi închidem gura, se obţine sunetul „ma... ma...”. Aceasta este originea primului cuvânt rostit de un copil.

Reiese că copilul merge pe linia minimei rezistenţe. Atunci de ce se bucură părinţii?

K. PRUTKOV – Inginer: cugetarea nr. 53

„În primele săptămâni mă uitam cam cu fereală la dublură. Dar dacă se moaie, se descompune? Sau înnebuneşte? Cine ştie – doar e o creaţie artificială... Dar nici vorbă! Seara, după o zi de muncă în laborator, înfuleca cu poftă salam şi iaurt, se zbenguia cu plăcere în apă, atunci când făcea baie, îi plăcea să-şi fumeze ţigăruşa înainte de culcare, într-un cuvânt, era exact ca mine.

După incidentul cu Hilobok, în fiecare dimineaţă

discutam şi stabileam cu minuţiozitate cine şi unde să stea, cu ce să se ocupe, cine şi când să se ducă la masă. Mergeam până acolo, încât fixam şi ora când vom trece pe la poartă, ca Vahtiorâci, văzând atâtea chipuri defilând prin faţa sa, să uite că un Krivoşein a trecut deja o dată pe acolo. Seara ne povesteam unul altuia cu cine ne-am întâlnit şi ce-am discutat.

Numai despre Lena nu vorbeam. Ca şi cum ea nici n-ar fi existat. Am mers până acolo încât am ascuns în sertarul biroului fotografia ei. Iar ea nu telefona, nu venea pe la mine. Se supărase. Şi nici eu nu-i telefonam. Nici el... Dar ea exista totuşi.

Era luna mai, poeticul mai al sudului, cu seri albastre, privighetori în parcuri şi stele mari deasupra copacilor. Florile de castan se scuturaseră şi în parc au înflorit salcâmii. Parfumul lor dulceag, ameţitor pătrundea în laborator, ne distrăgea de la preocupările noastre. Ne simţeam amândoi năpăstuiţi. Ah, Lena, frumoasă, înflăcărată, delicată, Lena, tu care ştii să iubeşti cu atâta dăruire, de ce eşti doar una singură pe lume?

Asemenea sentimente de adolescent le-a trezit în mine apariţia ca „rival” a dublurii! Până atunci între mine şi ea a existat o legătură obişnuită, ca între doi oameni cu experienţă de viaţă (Lena divorţase de soţul ei cu un an în urmă; eu avusesem câteva deziluzii sentimentale, după care

mă declarasem un celibatar convins.) O legătură care se naşte, în primul rând, nu din atracţie reciprocă, ci din cauza singurătăţii. Într-o asemenea legătură nici unul nu se dăruieşte în întregime. Ne întâlneam bucuroşi, căutam să ne petrecem timpul cât mai plăcut, ea rămânea la mine peste noapte sau eu la ea. Dimineaţa ne simţeam puţin cam stingheriţi şi ne despărţeam cu un sentiment de uşurare. Apoi mă simţeam din nou atras spre ea şi ea spre mine... ş.a.m.d. Eram îndrăgostit de frumuseţea ei (era plăcut să observi cum o priveau bărbaţii pe stradă sau la restaurant). Dar adeseori discuţiile cu ea mă plictiseau. Iar ea... dar cine poate să înţeleagă sufletul unei femei? Aveam adesea senzaţia că Lena aşteaptă de la mine mai mult, însă nu încercam să lămuresc ce anume... Acum, când se ivise pericolul de a o pierde pe Lena, când mi-am dat seama că mi-ar putea fi răpită, am simţit dintr-odată că mi-e tare necesară, că fără ea viaţa mea va fi goală, pustie. Toţi suntem aşa!

Între timp, asamblarea camerei înainta cu spor. Într-o muncă complexă e foarte important să te înţelegi unul cu altul. La noi, în privinţa asta, lucrurile se desfăşurau la modul ideal. Nu ne explicam nimic, ci pur şi simplu unul lua locul altuia şi continua montajul. Nu ne-am certat niciodată când a fost vorba să plasăm traductorii într-un fel

sau altul, să montăm ecranele într-un anumit loc sau în altul.

— Ascultă, pe tine nu te îngrijorează, nu-ţi dă de gândit această viaţă idilică? m-a întrebat într-o zi dublura, preluând schimbul. Nici un fel de întrebări, nici un fel de îndoieli... Aşa avem şansa să greşim într-o deplină unitate de vederi.

— Ce poţi să faci?! Noi doi avem patru mâini, patru picioare, două stomacuri şi un singur cap pentru amândoi... Aceleaşi cunoştinţe, aceeaşi experienţă de viaţă.

— Totuşi, ne certam şi ne contraziceam unul pe altul!

— O, pur şi simplu, raţionăm împreună. Te poţi certa şi cu tine însuţi. Gândurile omului nu sunt decât nişte variante posibile ale faptelor lui viitoare. Ele sunt întotdeauna contradictorii. Iar acum noi ne străduim să acţionăm la fel.

— De-a... spuse dublura, lungind cuvântul. Dar nu mai merge aşa! Noi de fapt nu lucrăm, ci tragem chiulul. O pereche de braţe în plus înseamnă dublarea capacităţii de muncă. Dar preocuparea noastră principală e să gândim. Iar în această privinţă... Ascultă-mă, originalule, noi trebuie să devenim diferiţi!

Nici nu mi-am putut închipui atunci ce urmări serioase ar putea avea această discuţie nevinovată. Dar ele, după cum se spune în

romane, nu s-au lăsat aşteptate.

Totul a pornit de la faptul că într-o zi dublura a cumpărat de la un stand de lângă institut manualul de „Fiziologia omului, destinat institutelor de educaţie fizică” Stau acum şi mă gândesc dacă, într-adevăr, hotărâse să se diferenţieze de mine sau îl atrăsese doar coperta de un verde aprins cu litere aurii. Dar de-abia a deschis cartea, că a şi început să mormăie: „Ia te uită!”, „Asta zic şi eu”... Ca şi cum ar fi citit un roman poliţist palpitant. După aceea a început să mă asalteze cu întrebări:

„Tu ştii că există celule nervoase lungi până la un metru?”

„Tu ştii ce anume dirijează sistemul nervos simpatic?”

„Tu ştii ce-i aia inhibiţia dincolo de limită?”

Bineînţeles că toate astea nu le ştiam. Şi atunci el îmi explica cu pasiunea unui neofit că sistemul nervos vegetativ reglează funcţiile organelor interne, că inhibiţia extremă are loc în ţesuturile nervoase atunci când forţa excitaţiei depăşeşte limita admisă.

— Înţelegi, celula nervoasă poate refuza să reacţioneze la un excitant puternic, ca să nu se distrugă! Transistorii nu sunt în stare de aşa ceva!

După acest manual el a cumpărat un teanc întreg de cărţi şi reviste de biologie. Le citea cu pasiune, îmi cita pasajele care-i plăceau şi se arăta

jignit că nu-i împărtăşesc entuziasmul... Şi, în fond, de ce l-aş fi împărtăşit?!”

Aspirantul Krivoşein puse jurnalul deoparte. Da, chiar aşa a început totul. În rândurile academice seci ale cărţilor şi articolelor de biologie el a simţit deodată acel *contact cu adevărul*, pe care până atunci îl trăise doar citind operele unor mari scriitori care, pătrunzând în miezul frământărilor şi faptelor unor oameni imaginari, te ajută să începi să înţelegi câte ceva despre tine însuţi. Pe atunci el nu-şi dădea seama de ce i-au mers, cum se spune, drept la inimă, cunoştinţele de fiziologie. Dar l-a pus serios pe gânduri faptul că Krivoşein cel original a rămas cu totul indiferent de ele. Cum se poate? Ei doi sunt identici, prin urmare şi aceste lucruri trebuie să le perceapă identic... însemna că el, Krivoşein cel artificial, e altfel?

Asta a fost prima sa aluzie.

„... După ce a întârziat de două ori de la lucru – a stat cu cartea în mână până-n zori şi apoi nu s-a putut trezi la timp – nu m-am putut stăpâni şi i-am spus:

— Mai bine te-ai interesa de mineralogie, să zicem, dacă vrei atât de mult să devii „diferit”, sau de economia producţiei! Cel puţin ai dormi normal.

Discuţia avea loc în laborator, unde dublura

apăruse pe la orele unu, la amiază, umflat de somn şi nebărbierit. Eu mă bărbierisem dimineaţa. O astfel de nepotrivire era suficientă ca să-i pună în gardă pe cunoscuţii noştri din institut.

El m-a privit mirat şi cam de sus.

— Spune-mi ce fel de lichid e acesta? şi mi-a arătat rezervorul. Care e compoziţia lui?

— Organică, dar de ce?

— Cam vag. Dar pentru ce a utilizat „maşina-mamă” amoniac şi acid fosforic? Îţi aduci aminte? Ea bătea formulele şi cantitatea, iar tu alergai ca blestemat prin magazine şi le procurai toate astea. Pentru ce le procurai? Nu ştii? Să-ţi explic eu. Maşina sintetiza din ele compuşii care constituie sursele de energie musculară. Ai înţeles?

— Am înţeles. Dar benzina marca „Galoşul”? Dar sulfocianura de calciu? Dar încă trei sute de diferiţi reactivi, de ce avea maşina nevoie de ei?

— Deocamdată nu ştiu, trebuie să studiez biochimia...

— Hm... Am să-ţi explic de ce am procurat aceste substanţe scârboase. Eu îndeplineam cerinţele logice ale experimentului, regulile jocului – şi atât. Nu ştiam nimic despre acest superfosfat al tău. Iar maşina nu ştia, cu siguranţă, că formulele pe care ea ni le furniza codificat poartă denumiri atât de complicate, pentru că natura nu constă din denumiri, ci din substanţe cu o anumită structură.

Şi cu toate acestea ea cerea amoniac, acid fosforic, zahăr, şi nu vodcă sau stricnină. Şi-a dat ea însăşi seama, fără manuale, că vodca e otravă. De fapt, şi pe tine te-a creat nu după manuale şi nici după o enciclopedie medicală, ci după natură...

— Nu ştiu de ce te înverşunezi atât împotriva biologiei. Ea se ocupă de ceea ce ne trebuie nouă, adică de cunoştinţe despre viaţă, despre om. Uite, de pildă... El dorea foarte mult să mă convingă, asta se vedea după stăruinţa lui, tu ştii că reflexele condiţionate se formează doar atunci când excitantul condiţionat îl precede pe cel necondiţionat? Cauza precede efectul, înţelegi? În sistemul nervos cauzalitatea lumii este înscrisă mai complet decât în manualele de filosofie! Şi în biologie se utilizează termeni mai exacţi decât în viaţa de toate zilele. De pildă, cum se scrie în romane? „Datorită groazei inconştiente, pupilele i se dilatară şi inima începu să-i bată mai repede”. De fapt nu e nimic inconştient: a reacţionat marele simpatic! Iată, poftim... El răsfoia grăbit biblia sa verde. „... Sub influenţa impulsurilor care vin prin nervii simpatici, se petrec următoarele: a) lărgirea pupilei datorită contracţiei muşchiului radial al irisului, b) creşterea frecvenţei şi intensităţii contracţiilor inimii”... Eh, asta e mai aproape de subiect, ce zici?

— E mai aproape, fără îndoială. Dar cu cât? Nu-ţi

trece prin cap că dacă biologii ar fi obţinut succese serioase în domeniul lor, atunci ei, şi nu noi, ar fi sintetizat pe om?

— Dar pe baza cunoştinţelor biologilor noi vom putea să-l analizăm pe om.

— Să-l analizăm! Mi-am adus aminte de „Striptease streptocidic cu freamăt de”... Mi-am amintit de frământările mele aproape de pragul nebuniei, de focul care l-am aprins cu benzile perforate, şi m-am pornit: Haide! Să lăsăm baltă lucrul, să tocim toate manualele şi nomenclaturile, să ne însuşim o mulţime de termeni, să obţinem titluri ştiinţifice şi să chelim, iar după treizeci de ani să ne întoarcem la munca noastră ca să lipim etichete! Asta este creotinfosfat, iar ăsta gluten... Sute de milioane de denumiri. Am încercat o dată să analizez apariţia ta pe lume, mie mi-ajunge. Calea analitică o să ne ducă naiba ştie unde.

Într-un cuvânt, n-am ajuns la nici o înţelegere. Era pentru prima dată când fiecare din noi a rămas la părerea lui. Eu nici până azi n-am înţeles de ce el, inginer sistematician, sistemolog, electronist... în sfârşit, la fel cu mine, a cotit-o spre biologie? Noi dispuneam de o instalaţie experimentală, cum nu se găseşte în nici un laborator de biologie şi trebuia să facem experienţe, să sistematizăm rezultatele şi observaţiile, să stabilim legi generale, chiar aşa, generale, informaţionale! (în comparaţie

cu ele, cele biologice reprezintă un pas înapoi.) Numai aşa poţi învăţa să dirijezi cum trebuie „maşina-mamă”, pentru că ea este, înainte de toate, o maşină informaţională.

Discuţiile au continuat şi în zilele următoare. Ne înfierbântam, ne înverşunam unul împotriva celuilalt. Fiecare aducea argumente şi dovezi în favoarea sa.

— Tehnica nu trebuie să copieze natura, ci s-o completeze. Noi intenţionăm să-i dublăm pe oamenii buni. Dar dacă unul din aceşti oameni e infirm? Dacă şi-a pierdut braţul pe front? Sau are o sănătate şubredă? Nu uita că, de obicei, valoarea unui om începe să fie cunoscută abia la vârsta maturităţii sau, de cele mai multe ori, la o vârstă înaintată, când sănătatea e şubrezită, iar psihicul e şi el obosit... Şi atunci cum să le reproducem toate astea?

— Nu. Trebuie găsită metoda corectării defectelor la dubluri, încât ele să iasă sănătoase, bine făcute, frumoase...

— Păi vezi?

— Ce să văd?

— Să vezi că, pentru a corecta dublurile, e necesară o informaţie biologică despre alcătuirea armonioasă a corpului, despre o înfăţişare reuşită. Biologică!

— Asta nu mai înţeleg. Dacă maşina, fără nici o

pregătire biologică, îl reproduce pe om *în întregime*, atunci ce nevoie are de această informaţie când va trebui să reproducă *părţi* ale omului? În definitiv cu ajutorul cunoştinţelor biologice nu poţi construi un om, şi nici măcar un braţ al acestuia... Caraghiosule, cum de nu înţelegi că noi nu putem să pătrundem toate detaliile organismului omenesc? Nu putem. O să ne încurcăm, pentru că există miliarde de astfel de detalii, şi nu există nici măcar două identice! Natura n-a lucrat după STAS-uri. De aceea problema corectării dublurilor trebuie redusă la acordarea „maşinii-mamă” după semnele exterioare integrale... Cu alte cuvinte, totul se reduce la manipularea unor mânere.

— Ei, ştii, nici chiar aşa! El îşi desfăcu braţele şi o porni spre un colţ al camerei.

Eu îmi desfăcui braţele şi o pornii către celălalt.

O asemenea atmosferă începea să ne calce pe nervi. Ajunsesem într-un impas de logică. Deosebirile de păreri cu privire la munca viitoare nu era un lucru grav. La urma urmelor, se putea încerca şi într-un fel şi într-altul, iar sentinţa o vor da rezultatele. Dar era de neconceput că *noi nu ne înţelegem unul pe altul!* Noi – doi oameni identici din punct de vedere informaţional. Şi-atunci, mai există, oare, în general, adevăr pe lumea asta?

M-am apucat (în timpul schimbului în care

dublura lucra în laborator) să citesc din tomurile de biologie adunate de el. Poate că, într-adevăr, n-am prins gustul acestei ştiinţe, sunt încă sub influenţa unei vechi antipatii faţă de ea, din timpul şcolii, dar acum am să citesc şi, copleşit, am să repet extaziat: „Aşa mai zic şi eu!” Dar n-am fost copleşit. Fără îndoială, e o ştiinţă interesantă, are multe amănunte instructive (dar numai amănunte) cu privire la activitatea organismului, este bună pentru cultură generală, dar nu e ceea ce ne trebuie nouă. O ştiinţă descriptivă şi aproximativă, ca şi geografia. Ce o fi găsit în ea?

Eu sunt inginer – şi cu asta am spus totul. În zece ani de muncă în psihicul meu au pătruns temeinic maşinile. Cu ele mă simt sigur pe mine. La maşini totul este subordonat raţiunii şi mâinilor, totul este bine determinat. Dacă e da – e „da”; dacă nu – „nu”. Nu ca la oameni: „Da, dar”... apoi urmează o frază care anulează de fapt pe „da”. Dublura e la fel cu mine.

Am ajuns să ne ferim de aceste discuţii chinuitoare şi să lucrăm în tăcere. Poate că totul va trece şi ne vom înţelege iar unul pe altul... Camera informaţională era aproape gata. Încă o zi două şi am fi putut introduce în ea iepuri de casă. Şi atunci s-a întâmplat ceea ce, mai devreme sau mai târziu, trebuia să se întâmple. În laborator a sunat telefonul. Telefonul a mai sunat şi altă dată.

„Valentin Vasilievici, vă rog să-mi prezentaţi până la întâi iunie actul justificativ pentru consumul de reactivi, altfel magazia n-o să vă mai elibereze materiale”! cereau cei de la contabilitate. „Tovarăşe Krivoşein. Vă rugăm să treceţi pe la sectorul unu”, asta venea din partea lui Johann Johannovici Kliapp. „Bătrâne, împrumută-mi pentru câteva zile acumulatorul cu feronichel!” se ruga tânărul Fenia Zagrebniak. Şi aşa mai departe. Dar de data aceasta a fost un telefon cu totul deosebit. De îndată ce a rostit în receptor cuvintele: „La aparat Krivoşein”, faţa dublurii a căpătat o expresie de beatitudine prostească.

— Da, Lenok, spuse, mai bine-zis gânguri, da... Ei nu, vai de mine, micuţa mea, nu, desigur... în orice zi şi la orice oră!

Eu, cu patentul în mână, încremenisem. Sub ochii mei iubita mi-era luată, răpită. Femeia iubită! Abia acum mi-am dat mai bine seama cât o iubeam. Mi s-a făcut cald. Am tuşit răguşit. Dublura ridică spre mine o privire înceţoşată de visare şi amuţi. Chipul îi deveni posac şi trist.

— O clipă, Lena... şi el îmi întinse receptorul. Ţine. De fapt, e pentru tine.

Am apucat receptorul şi am ţipat:

— Te ascult, Lenocika! Te ascult...

Nu e neapărată nevoie să descriu ce am discutat cu ea. Am aflat că fusese plecată în deplasare şi se

înapoiase abia cu o seară în urmă. Desigur, era supărată pentru figura pe care i-am făcut-o de sărbători. Aşteptase telefonul meu...

Când am pus receptorul la loc, dublura nu mai era în laborator. Îmi pierise şi mie cheful să mai lucrez. Am încuiat totul şi, fluierând încet, m-am îndreptat spre casă, cu gândul să mă bărbieresc şi să mă schimb pentru seară.

Dublura îşi făcea geamantanul.

— Pleci departe?

— La ţară, la o mătuşă, într-un fund de provincie. La Saratov! Sau la Vladivostok, să ling stropii săraţi ai oceanului! Nu e treaba ta!

— Nu, fără glumă, încotro? Despre ce e vorba?

Îşi ridică capul şi mă privi cu neîncredere.

— Într-adevăr, nu înţelegi despre ce? În fond, e normal să fie aşa. Tu nu eşti eu.

— Stai, adică de ce? Tu eşti eu, iar eu sunt tu. În orice caz, asta era situaţia iniţială.

— Păi tocmai asta e, că nu-i aşa. El îşi aprinse o ţigară, luă din raft o carte: „Introducerea în sistemologie”. Am s-o iau eu, tu ai s-o poţi folosi pe cea din bibliotecă... Tu eşti primul, eu al doilea. Tu te-ai născut, ai crescut, te-ai dezvoltat, ţi-ai ocupat un loc în viaţă. Orice om ocupă un loc în viaţă: bun, rău, dar al său. Iar eu nu am loc, al meu e ocupat! Totul e ocupat: de la femeia iubită până la funcţia de pe ştate, de la canapea până la apartament.

— Pentru dumnezeu, n-ai decât să dormi pe canapea, parcă am ceva împotrivă?

— Nu vorbi prostii. De canapea e vorba?

— Ascultă, dacă asta e din cauza Lenei, atunci... Poate că mai experimentăm încă şi... Doar putem să ne permitem asta, nu?

— Să producem o a doua Lena, artificială? El râse amar şi se posomorî. Ca şi ea să se trambaleze prin viaţă ca un călător fără bilet... Răsplată pentru viaţă... Ce idee ne-a putut trece prin cap, idioţi ce suntem! Premianţii societăţii, în loc de medalii, se premiază ei înşişi cu câte un om – la fel ca şi dânşii, dar fără loc în viaţă. O idee genială, ce să mai vorbim! În ce mă priveşte nu-mi fac griji. Mă aciuesc eu pe undeva. Premianţii sunt oameni răsfăţaţi, capricioşi! Imaginează-ţi, de pildă, dublura lui Arkadi Arkadievici, academicianul A. A. Azarov, dară fără un institut pe care să-l conducă, fără salariu, fără titlul de membru al Academiei, fără automobil şi apartament, fără absolut nimic, doar cu calităţi personale şi amintiri plăcute. Cum s-ar simţi? El îşi vârî în geamantan un prosop, periuţa de dinţi şi pasta, într-un cuvânt, m-am săturat, mi-ajunge. Eu nu mai pot să duc o asemenea viaţă ambiguă, să mă feresc ca nu cumva să fim surprinşi împreună, să stau cu ochii-n patru la cantină, să iau bani de la tine – da, chiar aşa, banii *tăi* de la *tine*! – să fiu gelos din cauza

Lenei... Ce păcate trebuie să ispăşesc, spune-mi şi mie? Sunt om, şi nu un model experimental şi nici dublura cuiva!

— Şi cu munca noastră ce se va întâmpla?

— Dar cine a spus că am de gând să las baltă munca? Camera e aproape gata, iar experienţele ai să le poţi face şi singur. Tot nu prea pot să-ţi fiu de folos. Ştii doar că avem un „singur cap pentru amândoi”. O să plec şi o să mă ocup de problema „om-maşină”, dar dinspre capătul celălalt.

Îmi expuse planul său. Va pleca la Moscova şi se va înscrie la aspirantură în cadrul facultăţii de biologie a Universităţii. Munca se va desfăşura pe două planuri: eu voi face cercetări asupra „maşinii-mamă”, îi voi stabili posibilităţile; el îl va studia pe om şi posibilităţile acestuia. Pe urmă – de acum diferiţi, cu experienţă şi idei diferite – ne vom continua munca împreună.

— Dar de ce biologie? nu m-am putut reţine să nu-l întreb. De ce nu filosofie, sociologie, psihologie, ştiinţa vieţii, cu alte cuvinte literatura beletristică? În definitiv, şi ele tratează despre om şi despre societatea omenească. De ce?

El mă privi gânditor.

— Tu crezi în intuiţie?

— Să zicem că da.

— Ei bine, intuiţia mea îmi spune mereu că dacă neglijăm cercetările de biologie, ne va scăpa ceva

foarte important. Nu ştiu încă ce anume. Peste un an am să încerc să-ţi explic.

— Dar de ce intuiţia mea nu-mi spune nimic asemănător?

— Naiba ştie de ce! Oftă semnificativ. Îi reveni expresia dintotdeauna şi buna dispoziţie. Poate pentru că eşti pur şi simplu, prost ca un galoş...

— Ei, da, desigur. Iar tu eşti isteţ ca un câine care simte totul, dar nu se poate exprima!

Cum s-ar zice am stat de vorbă.

Totul era clar. El trebuia să acumuleze informaţia individuală, să devină el însuşi. Admit, de asemenea, că pentru asta e bine să nu fie lângă mine, ci undeva departe. Ca să fiu sincer, şi pe mine a început să mă stingherească situaţia noastră „ambiguă”. Dar cu această biologie... Aici nu l-am înţeles de loc... ”.

Aspirantul se lăsă pe speteaza scaunului, se întinse.

— Şi nici eu nu puteam să-l înţeleg, spuse el cu voce tare.

Pe vremea aceea nu se înţelegea încă nici pe el însuşi.

Capitolul 8

În loc de epigraf:

— Tema lecţiei de astăzi va fi următoarea: de ce transpiră studentul la examene? Linişte tovarăşi! Vă recomand să conspectaţi. E materialul cuprins în programa analitică... Prin urmare, să examinăm aspectele fiziologice ale situaţiei în care toţi cei de faţă au avut prilejul să se găsească. Se desfăşoară examenul. Studentul, datorită variatelor contracţii ale plămânilor, laringelui, limbii şi buzelor provoacă oscilaţii ale aerului, atunci când răspunde la întrebările de pe bilet. Analizatorii săi vizuali controlează corectitudinea răspunsului după însemnările de pe foaia de hârtie şi după mişcările aprobative din cap ale examinatorului. Să stabilim lanţul reflex: aparatul executor al celui de al doilea sistem de semnalizare pronunţă o frază – organele vizuale recepţionează încă un excitant, mişcarea aprobativă a capului – semnalul se transmite în creier şi menţine excitaţia celulelor nervoase în sectorul respectiv al scoarţei cerebrale. O frază nouă, iar mişcarea capului... şi aşa mai departe. Acest fenomen este însoţit de reacţia reflexă secundară: studentul gesticulează, ceea ce face ca răspunsul său să fie mai convingător.

Concomitent acţionează de la sine, fără greş şi fără nici un efort, lanţurile reflexelor necondiţionate. Muşchii spatelui susţin capul studentului şezând în poziţie degajată. Muşchii pieptului şi cei intercostali asigură o respiraţie ritmică. Ceilalţi muşchi sunt încordaţi exact atât cât trebuie ca să contracareze gravitaţia universală. Inima se contractă ritmic, cadenţat, nervii vegetativi au înfrânat procesele digestive, ca să nu-l distragă pe student... Totul e în ordine. Dar iată că, prin intermediul timpanului şi al

membranei principale din ureche, studentul recepţionează un nou excitant auditiv: examinatorul a pus o întrebare. Eu nu mă plictisesc niciodată să urmăresc ceea ce se întâmplă în continuare şi, vă asigur, că în acest sentiment nu e nici o urmă de sadism. Pur şi simplu, e o plăcere să vezi cât de rapid, de precis, ţinând seama de întreaga experienţă de milioane de ani a strămoşilor, reacţionează sistemul nervos la cel mai mic semnal de pericol! Priviţi: noile oscilaţii ale aerului provoacă întâi şi întâi inhibiţia reflexelor condiţionate de până atunci. Adesea studentul se opreşte la jumătatea cuvântului. Între timp, semnalele de la celulele auditive pătrund în creier, excită celulele nervoase care comandă reflexul necondiţionat al încordării atenţiei. Studentul întoarce capul către examinatorul care a vorbit. Concomitent cu aceasta semnalele excitantului auditiv se ramifică, răspândindu-se în creier, unde începe o grabnică analiză a sensului oscilaţiei respective a aerului.

Vreau să vă atrag atenţia asupra locului în care sunt situate sectoarele de analiză a sunetelor în scoarţa cerebrală: sunt aproape de urechi. Evoluţia a ţinut seama, pe cale naturală, că în aer sunetul se propagă foarte lent, cam trei sute de metri pe secundă, aproape la fel ca şi viteza semnalelor în fibrele nervoase. Dar sunetul acesta poate fi provocat de un tigru care se furişează, de sâsâitul unui şarpe sau – în vremurile noastre – poate fi zgomotul unui automobil apărut brusc de după colţul străzii. Pentru transmiterea semnalelor în creier nu se poate pierde nici măcar o fracţiune de secundă!

Dar în cazul de faţă, studentul a perceput nu furişatul tigrului, ci o întrebare pusă cu voce calmă şi

politicoasă. Oh, unii ar fi preferat, poate, un tigru! Presupun că nu trebuie să vă explic că, la examen, întrebarea este percepută ca un semnal de pericol. Pentru că pericolul, în sensul larg al cuvântului, reprezintă un obstacol în calea spre ţelul propus. În timpurile noastre, bine orânduite, sunt relativ rar pericolele care stau în calea ţelurilor principale ale omului: păstrarea vieţii şi a sănătăţii, perpetuarea speciei, potolirea foamei şi a setei. De aceea, pe primul loc se situează pericolele de categoria a doua: păstrarea demnităţii, a respectului faţă de sine însuşi, a bursei, a posibilităţii de a studia în continuare, de a face o muncă interesantă şi altele...

Prin urmare, reacţia – reflex condiţionat – la pericol i-a reuşit studentului de minune. Să vedem cum o să înlăture el pericolul.

La lecţiile de biochimie vi s-a vorbit despre însuşirea admirabilă a acidului ribonucleic din toate celulele creierului de a restructura, sub acţiunea semnalelor bioelectrice, dispoziţia radicalelor sale. Aceste radicale sunt literele memoriei noastre; combinându-le, noi înregistrăm în scoarţa cerebrală orice informaţie... Prin urmare, avem următorul tablou: întrebarea provoacă excitaţia celulelor nervoase din creierul studentului, rezervate cunoştinţelor abstracte. În scoarţa cerebrală, în sectoarele învecinate, iau naştere slabe impulsuri de răspuns: „Aha, parcă am citit ceva despre asta!” Apoi excitaţia se concentrează în sectorul cel mai promiţător al scoarţei cerebrale, pune stăpânire pe el şi – nenorocire! – acolo, în lungile molecule ale acidului ribonucleic, este înregistrat dracu ştie ce: „Lioşa, lasă conspectele, ne lipseşte al patrulea!”

Linişte tovarăşi şi fiţi atenţi!

Şi atunci în creier începe o panică sau, exprimându-ne mai puţin plastic, o iradiere totală a excitaţiei. Impulsurile nervoase excită sectoarele de analiză logică (poate că voi reuşi să raţionez?) celulele memoriei vizuale (poate că am văzut aşa ceva?). Devin mai acute văzul, auzul, mirosul. Studentul vede cu o claritate neobişnuită petele de cerneală de pe marginea mesei, teancul de caiete, aude foşnetul frunzelor dincolo de geam, nişte paşi pe coridor şi chiar o şoaptă înăbuşită: „Fraţilor, Alioşa se perpeleşte"... Dar toate astea nu-l ajută. Şi excitaţia cuprinde treptat noi şi noi sectoare ale scoarţei – pericol, pericol! – se extinde asupra centrilor motrici, în sfârşit ajunge în măduva spinării... Şi aici aş vrea să fac o digresiune, să părăsesc puţin analiza situaţiei dramatice a studentului, ca să preamăresc această măduvă a spinării, lungă de aproape o jumătate de metru, care străbate vertebrele noastre până în regiunea lombară...

Măduva spinării... O, noi ne înşelăm profund când socotim că ea constituie doar o verigă intermediară între creier şi nervii corpului, că se află în subordonarea creierului şi că este capabilă să dirijeze doar reflexele necomplicate de excreţie naturală! Apoi, depinde şi cum o iei. Cine şi cui i se subordonează, cine pe cine dirijează! Măduva spinării reprezintă o formaţiune mai venerabilă, mai veche decât creierul. Ea îl scotea pe om din încurcături încă de pe vremea când nu avea capul destul de dezvoltat, când el, de fapt, nu era încă om. Măduva spinării păstrează încă amintirea paleozoicului, când strămoşii noştri îndepărtaţi – pangolinii – umblau, se

târau şi zburau în mijlocul unor ferigi uriaşe; a neozoicului, perioada apariţiei primelor maimuţe. În ea sunt selectate şi păstrate reflexe şi legături nervoase verificate în milioane de ani de luptă pentru existenţă.

Ce să mai vorbim, în vremea noastră această bătrână măduvă, care ştie să reacţioneze la excitaţiile complexe ale realităţii contemporane doar pe două linii – menţinerea vieţii şi perpetuarea speciei – nu poate să ne scoată din încurcătură la tot pasul, ca în era neozoică. Dar ea mai are încă influenţă asupra multor aspecte ale vieţii! Aş putea să mă angajez, de pildă, să demonstrez că adeseori, ea este aceea care determină gusturile noastre în ceea ce priveşte literatura şi cinematograful. Nu, măduva spinării nu cunoaşte scrisul şi nu dispune de reflexe speciale pentru vizionarea filmelor. Dar spuneţi-mi voi de ce preferăm noi adeseori filmele şi romanele poliţiste, oricât de prost ar fi ele realizate sau scrise? De ce foarte mulţi au predilecţie pentru istoriile de dragoste, de la anecdote şi cancanuri la „Decameronul” citit selectiv? Sunt interesante? Dar de ce sunt interesante? Pentru că instinctele autoconservării şi perpetuării speciei, înscrise temeinic în măduva spinării, ne obligă să acumulăm cunoştinţe, să ştim din ce cauze se poate muri. Ca în caz de nevoie să ne salveze. Cum şi de ce survine dragostea fericită, care se termină cu moştenitori? Cum şi de ce dispare, se distruge ea? Vrea să ştie că să nu facem cumva vreo greşeală. Şi nu are importanţă faptul că în viaţa noastră, atât de bine orânduită, nu se va ivi niciodată o asemenea situaţie. Şi nu are importanţă că dragostea s-a consumat şi că

există o groază de moştenitori! Măduva spinării îşi urmează neabătut linia... Eu nu încerc, asemenea criticilor literari, să calific aceste tendinţe ale cititorilor şi spectatorilor ca fiind josnice. Nu. Sunt tendinţe sănătoase, tendinţe naturale, tendinţe de viaţă Dacă vreodată vacile, în procesul evoluţiei lor naturale, vor învăţa să citească, şi ele vor începe tot cu romanele poliţiste şi poveştile de dragoste.

Dar să ne întoarcem la studentul al cărui creier a înregistrat un eşec în faţa întrebării puse de examinator. „Eh, eşti tânăr şi ignorant", îi spune măduva spinării colegului ei creierul, recepţionând semnalul de panică al excitaţiei, şi începe să acţioneze. Înainte de toate dirijează semnalele cu ajutorul neuronilor motori prin întregul corp: muşchii se încordează, fiind gata să acţioneze. Izvoarele primare ale energiei musculare se descompun în cadrul fibrelor musculare şi eliberează primele cantităţi de căldură... şi din nou vreau să vă atrag atenţia asupra finalităţii biologice a creşterii tonusului muscular. Pentru că pericolul, privit prin prisma timpurilor îndepărtate, impunea mişcări rapide şi energice: să sari, să loveşti, să te apleci, să te caţări în copac. Întrucât deocamdată nu e limpede în ce parte va trebui să sari sau să aplici lovitura, toţi muşchii sunt aduşi în stare de alarmă, mobilizaţi.

Concomitent cu muşchii se excită sistemul nervos vegetativ, care începe să comande întreaga bucătărie a metabolismului în organism. Semnalele lui ajung la glanda suprarenală, aceasta aruncă în sânge adrenalină care excită tot şi toate. Ficatul şi splina, asemenea unor bureţi, storc în vasele sanguine câţiva litri de sânge de rezervă. Se lărgesc vasele muşchilor,

plămânilor, creierului. Inima bate mai repede, pompând în toate organele corpului sânge şi, odată cu el, oxigen şi glucoză... Măduva spinării şi nervii vegetativi pregătesc organismul studentului în vederea unei lupte grele, înverşunate, de lungă durată, pe viaţă şi pe moarte!

Dar pe examinator nu-l poţi ameţi cu o bâtă sau cu o călimară de marmoră. Nici nu poţi fugi de el. Studentul nu-l va putea mulţumi pe examinator nici chiar dacă, plin de energie musculară, în loc de răspuns va sta în cap pe marginea mesei... De aceea întreaga activitate ascunsă, dar furtunoasă, a organismului studentului se încheie cu o ardere zadarnică, inutilă a glucozei în muşchi, cu eliberarea căldurii. Termoreceptorii diferitelor sectoare ale corpului trimit spre creier şi măduva spinării semnale de alarmă cu privire la supraîncălzire, iar creierul răspunde prin singura comandă posibilă: va lărgi vasele din piele! Sângele purtător de căldură se va îndrepta spre învelişul de piele (aceasta mai provoacă la student şi un fenomen secundar, reflexul înroşirii obrajilor), va începe să încălzească aerul dintre corp şi îmbrăcăminte. Se vor deschide glandele sudoripare, să-l ajute pe student măcar prin evaporarea năduşelii. Lanţul reflex, excitat de întrebarea examinatorului, s-a închis, în sfârşit!

Presupun că toate concluziile care se desprind din cele arătate, atât cu privire la rolul cunoştinţelor în reglarea corectă a organismului omenesc, în complicatul mediu contemporan, cât şi cu privire la rolul lor în reglarea organismului studentului la sesiunea ce bate la uşă, le veţi trage singuri...

Din lecţia prof. V. A. Androşiaşvili

la cursul de „Fiziologie a omului”.

Da, plecase ca să devină el însuşi. Să nu mai fie acel Krivoşein care locuieşte şi munceşte la Dneprovsk. Încă pe când se afla în tren, aruncase pe fereastră cheia apartamentului, Valea i-o vârâse cu grijă în buzunar, ştersese din carneţel adresele şi telefoanele cunoştinţelor din Moscova, până şi a rudelor, mergând până la mătuşa Lapanalda. El nu are nici cunoştinţe, nici rude, nici trecut, ci numai prezent, iar din clipa admiterii în facultatea de biologie şi viitor. Cunoştea o metodă simplă, dar sigură, pentru a se afirma în viitor. Şi această metodă nu l-a trădat niciodată: Munca.

Dar nu era numai atât.

...Odinioară fizicienii au perfecţionat metodele de măsurare a vitezei luminii, fără un scop anume, ci doar ca să atingă o înaltă precizie. Şi au atins-o. Ei au stabilit un lucru de-a dreptul scandalos. Viteza luminii nu depinde de viteza de mişcare a sursei de lumină. „Nu se poate! Aparatele mint! Asta vine în contradicţie cu mecanica clasică”... Au verificat. Au măsurat viteza luminii printr-un alt procedeu. Rezultatul a fost acelaşi. Şi o lume aproape desăvârşită, din punct de vedere logic, care se înălţa printre păduri de coordonate în unghi drept, s-a prăbuşit, stârnind un nor de praf îngrozitor. A început „criza fizicii”.

Adeseori mintea omenească năzuieşte nu spre o

cunoaştere aprofundată a lumii, ci spre o conciliere a tuturor faptelor şi fenomenelor din cadrul ei. Principalul e ca totul să fie cât mai simplu şi mai logic. Apoi, nu se ştie de unde, îşi face apariţia un fapt viclean, de care nu s-a ţinut seama, care nu se încadrează în reprezentările şi noţiunile bine orânduite, şi totul trebuie luat de la început.

Şi ei îşi construiseră în minţile lor un tablou simplu şi clar despre modul în care maşina, pe baza informaţiei despre om, îl creează pe om. „Maşina-mamă” se jucase ca un copil de-a cuburile. Combinase într-un mediu lichid, cu ajutorul impulsurilor electrice, moleculele în lanţuri de molecule, lanţurile de molecule în celule, iar celulele în ţesuturi, cu singura deosebire că aici erau nenumărate miliarde de „cuburi informaţionale”. Faptul că, drept rezultat al unui astfel de joc n-a ieşit un monstru şi nici măcar un alt om, ci el, dublura informaţională a lui Krivoşein, demonstra că problema nu avea decât o singură rezolvare. Se înţelege că nici nu se putea să fie altfel, pentru că cuburile se pot combina numai într-o imagine legată de laturile lor. Iar celelalte variante (fragmente din Lena, fragmente ale tatălui, „delirul”, ochii şi tentaculele) au fost, pur şi simplu, un balast informaţional care nu putea să existe în afara maşinii.

Această reprezentare pe care şi-o făcuseră ei doi

nu fusese greşită, ci doar superficială. Şi ea le-a convenit, atât timp cât faptele confirmau că ei doi sunt identici şi ca înfăţişare, şi în gândire, şi în fapte. Dar atunci când între ei au intervenit divergenţe de neîmpăcat cu privire la folosirea biologiei în munca lor, această reprezentare s-a dovedit inconsistentă.

Da, faptul că nu s-au înţeles unul pe altul, şi nu pasiunea în sine pentru biologie (care ar fi putut, de fapt, trece fără să lase urmări la Krivoşein nr. 2) a devenit pentru descoperirea lui ceea ce a fost constanţa vitezei luminii pentru teoria relativităţii. Omul nu ştie niciodată ce anume este banal într-însul şi ce este original. Asta se află numai prin compararea propriei persoane cu alţi oameni. Iar spre deosebire de oamenii obişnuiţi, Krivoşein nr. 2 avea posibilitatea să se compare nu numai cu cunoscuţii săi, ci şi cu „propriul său etalon".

Acum aspirantul Krivoşein înţelegea limpede în ce consta deosebirea dintre ei. Căile pe care au apărut fuseseră diferite. Valentin Krivoşein apăruse pe lume cu trei decenii şi jumătate în urmă, aşa cum apare tot ce este viu, adică dintr-un embrion ale cărui celule aveau înscrise în ele un anumit program – bine structurat în mii de secole şi mii de generaţii – de construire a organismului omenesc. Iar „maşina-mamă", care deşi lucra pe baza informaţiei individuale, dar totuşi arbitrare,

furnizată de Krivoşein, trebuia să caute din nou şi principiile formării şi toate detaliile sistemului informaţional biologic. Şi maşina a găsit o altă cale, în comparaţie cu natura. În locul dezvoltării embrionare, ea a folosit asamblarea biochimică.

Da, el înţelege acum multe. Într-un an a parcurs drumul de la senzaţii la cunoştinţe, şi de la cunoştinţe la stăpânirea propriei persoane. Iar pe atunci... pe atunci avea doar o înclinaţie puternică spre biologie şi încrederea, ce nu poate fi exprimată prin cuvinte, că aici trebuie căutată cheia problemei. Nici lui Krivoşein n-a putut să-i explice nimic precis.

Sosise la Moscova cu sentimentul vag că în el ceva nu-i cum trebuie. Nu era nici bolnav, nici nu făcea pe nebunul, doar că trebuia să se lămurească asupra sa, să se convingă că senzaţiile lui nu sunt o idee fixă, nici halucinaţii ipohondrice, ci o realitate.

Muncise atât de mult, încât despre zilele petrecute la institutul din Dneprovsk îşi aducea aminte ca despre o vacanţă. Cursuri, ore de laborator, sala de disecţii, biblioteca, lecţii, colocvii, ore de laborator... În primul semestru nu părăsise universitatea. Ieşea doar înainte de culcare să fumeze o ţigară pe malul râului Moscova, să admire luminile oraşului care, la orizont, păreau că se contopesc cu stelele.

O studentă din anul doi, cu ochi cenuşii, care aducea puţin cu Lena, se aşeza întotdeauna lângă el la lecţiile lui Androsiaşvili, pe care Krivoşein nu le pierdea niciodată. Într-una din zile l-a întrebat: „Sunteţi atât de respectabil, de serios... Probabil că aţi venit aici după ce aţi făcut armata?” „După puşcărie”, a răspuns el furios. Fata îşi pierdu interesul faţă de el. N-ai ce-i face! Pentru fete ai nevoie de timp liber.

...Şi el se convingea cu fiecare experienţă, cu fiecare verificare că în secţiunea nervului care merge de la creier la hipofiză se pot număra, într-adevăr, la microscop, aproape o sută de mii de fibre nervoase. Asta înseamnă că hipofiza este dirijată în amănunţime de creier. Da, dacă unei maimuţe i se dă să mănânce, odată cu pasta de banane, o probă de calciu radioactiv, apoi cu ajutorul contorului Geiger se urmăresc atomii marcaţi din excreţiile ei, atunci reiese, într-adevăr, că ţesuturile osoase se înnoiesc aproximativ de două ori pe an. Da, dacă înfigem nişte electrozi în fibra nervoasă a unui muşchi şi îi legăm printr-un amplificator de biocurenţi la cască, putem auzi păcănitul ritmic sau loviturile fracţionate ale semnalelor nervoase. Prin caracterul lor aceste sunete coincid cu ceea ce *s-a simţit!* Da, celulele pielii se mişcă într-adevăr dinspre interior spre exterior, îşi modifică structura, mor, ca să lase

locul celor noi.

El şi-a studiat şi propriul său corp. A luat probe de sânge şi de limfă, a scos din coapsa dreaptă o secţiune de ţesut muscular şi l-a examinat atent, întâi la microscopul optic, apoi şi la cel electronic. I-a determinat pe cei de la clinică – răspândind anumite zvonuri – să-i facă o „analiză Wassermann”. Şi a stabilit că totul la el era normal. Chiar şi numărul şi distribuţia nervilor în ţesuturi. Totul era la fel ca la cadavrele de studii din sala de disecţie. Nervii duceau la creier, dar acolo el nu putea pătrunde cu ajutorul tehnicii de laborator. Ar fi trebuit să-şi înfigă în craniu prea mulţi electrozi şi să-i unească cu prea multe oscilografe, pentru a înţelege tainele propriului eu. Şi, oare, le-ar fi înţeles până la urmă? Sau ar fi ieşit din nou un „striptease streptocidic”, dar exprimat, de data asta, nu în simboluri, ci prin liniile frânte ale encefalogramelor?

Iată deci că în această situaţie – în care un om viu se studiază, dar nu poate nici măcar cu ajutorul aparatelor să afle tainele organismului său – era paradoxală prin ea însăşi. Pentru că nu era vorba de descoperirea unor „radiostele” invizibile sau de sinteza unor antiparticule. Întreaga informaţie exista deja în om. Rămânea doar să fie tradus codul moleculelor din celule şi al impulsurilor nervoase în codul celui de al doilea sistem de

semnalizare, în cuvinte şi propoziţiuni.

Cuvintele şi frazele sunt necesare (şi nici ele întotdeauna) ca un om să-l poată înţelege pe altul. Dar sunt ele oare necesare când e nevoie să te înţelegi pe tine însuţi? Krivoşein nu ştia acest lucru. De aceea a pus totul în mişcare, a făcut cercetări cu ajutorul aparatelor, şi-a pus în mişcare imaginaţia, a apelat la lectura cărţilor, a făcut analiza senzaţiilor din propriul său corp, a purtat discuţii cu Androsiaşvili şi cu alţi profesori, a făcut observaţii asupra bolnavilor din clinică, disecţii şi autopsii...

Tot ce-i spusese Vano Alexandrovici, în memorabila lor discuţie din luna decembrie, era adevărat. Toate ideile profesorului erau determinate de cunoştinţele sale despre viaţă, de credinţa sa în oportunitatea absolută, de netăgăduit, a tot ceea ce crease natura. Profesorul nu ştia însă un singur lucru: că discuta cu un om creat pe cale artificială.

Până şi faptul că Vano Alexandrovici se îndoia de succesul planului conceput de el era pe deplin justificat, pentru că Krivoşein începuse cu o soluţie inginerească, „cu ajutorul maşinii”. Tot atunci, în decembrie, el se apucase să proiecteze un „inductor de biocurenţi” – o continuare a ideii care a stat la baza „coifului lui Monomah”. Sute de mii de electrozi microscopici, sub formă de ace, au fost

legate de matriţele unui automat care se autoeduca (şi în care, în cadrul laboratorului de bionică, se modelaseră reflexele condiţionate). Ei trebuiau să comunice celulelor creierului sarcinile suplimentare, să le transmită prin craniu biocurenţii artificiali şi prin asta să lege centrii gândirii din scoarţa cerebrală cu sistemul nervos vegetativ.

Krivoşein râse în sinea sa. Ce caraghios! Cu ajutorul acestui dispozitiv primitiv a vrut să-şi corecteze defectele organismului! Bine cel puţin că, din cauza acestui proiect, nu lăsase baltă cercetările de fiziologie.

...Disecând un nou cadavru, îl învia mintal şi îşi închipuia că el e cel ce zace în sala de disecţie, că ale lui sunt fibrele nervoase albe, care se strecoară printre muşchi şi cartilaje către inima violetă, cu dâre galbene de grăsime, către glandele salivare de sub maxilar, către plămâni. Alte fibrişoare se împletesc în funiile albe ale nervilor, se îndreaptă spre coloana vertebrală, spre măduva spinării şi mai departe, prin gât, până sub craniu. Prin intermediul lor, de acolo pleacă semnalele-comenzi, ca muşchii să se contracte, să se accelereze bătăile inimii şi glandele să secrete saliva! La cantina studenţească urmărea mişcarea fiecărei îmbucături de mâncare, în drumul ei spre stomac, se silea să-şi închipuie şi să sesizeze cum

este frământată hrana în acea cavitate întunecoasă de către muşchii stomacului, descompusă de acidul clorhidric şi de fermenţi, cum este absorbită de pereţii intestinelor. Şi din această cauză uneori şedea câte două ore în faţa şniţelului care se răcise de mult.

Îşi aducea aminte... Nouă zecimi din descoperirea lui se datorau faptului că îşi aducea aminte şi că a înţeles cum s-au petrecut lucrurile.

„Maşina-mamă” nu avea nici un motiv să înceapă cu embrionul. Ea dispunea de suficient material ca să „asambleze” un om matur. De asta se îngrijise Krivoşein cel original. Iniţial, în amestecul biologic nedefinit din rezervor se aflau doar curenţi „rătăcitori” şi potenţialuri „plutitoare” ale unor circuite dinafară. Apoi au apărut fibrele şi celulele nervoase străvezii, ca o continuare a circuitelor electronice ale maşinii. Căutarea echilibrului informaţional continua. Reţeaua de nervi devenea tot mai complexă şi mai voluminoasă. În cadrul ei, straturile de celule nervoase s-au transformat în scoarţă. În felul acesta a luat naştere creierul său şi, începând din acel moment, el a existat.

Iniţial creierul lui a fost şi el o continuare a schemei maşinii. Dar el recepţiona deja impulsurile informaţiei din exterior, selecta şi combina variantele, căuta cum să materializeze informaţia

în mediul biologic – cu alte cuvinte, se asambla pe sine! În rezervor se întinsese – deocamdată încă la întâmplare – o reţea de nervi; în jurul lor au început să apară ţesuturile muşchilor, vasele, oasele, organele interne – în acea stare aproape lichidă, când toate sub acţiunea impulsurilor nervoase se pot dizolva, amesteca, îşi pot modifica structura... Nu, n-a fost o asamblare raţională a corpului, după un plan anume, după cum nici n-a existat un asemenea plan. Jocul de-a cuburile continua, continua şi sortarea numeroaselor variante şi alegerea dintre ele a acelei variante unice, care să reflecte exact informaţia despre Krivoşein. Dar acum – aşa cum maşina electronică cântăreşte fiecare variantă a soluţionării problemei cu ajutorul unor semnale electrice duble, tot aşa maşina-creier a apreciat sinteza corpului pe baza aritmeticii duble a senzaţiilor: „da” – plăcut, „nu” – dureros. Combinaţiile nereuşite de celule, amplasarea proastă a organelor se reflectă în creier printr-o durere ascuţită sau surdă, cele reuşite şi corecte, printr-o senzaţie plăcută, de satisfacţie.

Iar amintirea căutării, amintirea senzaţiilor corpului care se năştea a rămas în el.

Viaţa creează oameni care se deosebesc prea puţin prin însuşirile organismului, dar sunt neobişnuit de diferiţi în ceea ce priveşte psihicul

lor, caracterul, cunoştinţele, delicateţea sau duritatea sufletească. „Maşina-mamă” a procedat invers. Aspirantul era identic cu Krivoşein ca psihic şi ca intelect, lucru de altfel pe deplin explicabil. În definitiv, aceste însuşiri ale omului se formează în viaţă prin aceeaşi metodă a cercetării informaţiei întâmplătoare şi selectării informaţiei raţionale arbitrare. Maşina a repetat, pur şi simplu, această căutare. Din punct de vedere biologic ei doi se deosebeau unul de altul ca o carte de manuscrisele ei. Conţinutul final este acelaşi, dar în ciorne rămâne înregistrat, datorită corectărilor, adăugirilor, ştersăturilor şi modificărilor tot drumul de căutare şi selectare a cuvintelor.

De fapt, nici această comparaţie nu este perfectă. Aspirantul se încruntă. Ciornele cărţilor apar înaintea cărţilor, şi nu invers! Şi chiar dacă ai pune la dispoziţia unui grafolog toate variantele, în ciornă, ale romanului „Război şi pace”, parcă asta va face din el un geniu? Fără îndoială că, din asta, o să înveţe câte ceva, dar... Eh, nu! E mai bine fără comparaţii!

Omul îşi aminteşte ceea ce ştie clar în două împrejurări: atunci când trebuie să-şi amintească – e vorba de aducerea aminte cu un anumit scop, finalizată – şi atunci când întâlneşte ceva ce se aseamănă oricât de vag cu înregistrările din memoria sa. Cărţuliile de biologie au şi fost acea

aluzie care a alarmat memoria sa. Dar dificultatea a constat în faptul că el ţinea minte nu cuvintele şi nici măcar imaginile, ci senzaţiile. El nici acum nu poate să transpună totul în cuvinte şi, probabil, nici nu va putea vreodată...

De fapt, nu acesta e lucrul cel mai important. Important e faptul că o asemenea informaţie există. Pentru că, e clar, aceste „cunoştinţe prin senzaţii" au generat în el o idee raţională precisă, aceea de a-şi dirija propriul metabolism.

...Prima oară asta i s-a întâmplat în seara zilei de 28 ianuarie, la cămin. A fost exact ca la câinii lui Pavlov. O secreţie artificială de salivă. Numai că, spre deosebire de câini, el nu se gândise la mâncare (tocmai luase masa, compusă din parizer şi iaurt), ci la reglarea nervoasă a glandelor salivare. Din obişnuinţă se străduia să-şi imagineze şi să perceapă tot drumul semnalelor nervoase de la receptorii gustativi ai limbii, prin creier, la glandele salivare. Şi deodată a simţit că gura i se umple de salivă!

Fără să-şi dea încă bine seama cum s-au petrecut lucrurile, el şi-a încordat gândirea şi a protestat plin de teamă: „NU!" Şi gura i s-a uscat instantaneu!

În seara aceea a repetat mintal comenzile „Salivă"! şi „Nu!" până când a simţit că-l apucă un cârcel...

Toată săptămâna următoare a stat în camera sa. Noroc că era vacanţă şi nu trebuia să se ducă la cursuri sau la laborator. Şi alte organe se supuneau comenzilor exprimate prin imagini mintale! La început reuşea să dirijeze aceste procese doar într-un mod grosolan. Din ochi îi curgeau şiroaie de lacrimi, transpiraţia ba acoperea toată pielea, ba se usca dintr-odată, inima când se potolea într-o lâncezeală de semileşin, când o pornea ca turbată, cu o sută patruzeci de bătăi pe minut. O stare intermediară nu exista. Iar atunci când a poruncit, pentru prima oară stomacului să oprească secretarea acidului clorhidric, abia a mai avut timp să ajungă la toaletă, atât de năprasnic l-a apucat diareea... Dar treptat, cu timpul, a învăţat să dirijeze subtil şi local excreţiile externe. Într-o zi a reuşit chiar să scrie cu ajutorul picăturilor de sudoare pe pielea antebraţului „am izbutit” ca un tatuaj.

Pe urmă a mutat experienţele în laborator. În primul rând, a încercat asupra sa efectul cunoscut al „injecţiei cu zahăr” a lui Claude Bernard. Numai că acum nu se cerea să deschidă craniul şi să înţepe creierul cu acul. Cantitatea de zahăr în sânge creştea în urma comenzii sale mintale.

Dar, în ceea ce priveşte secreţia internă, totul era mult mai complicat. Ea nu dezvăluia rezultatele comenzilor. El îşi înţepase degetele şi muşchii

verificând dacă glandele execută comenzile creierului de secretare în sânge a adrenalinei, insulinei, glucozei, hormonilor, şi-a rănit esofagul cu sonda pentru a colecta sucul gastric, când îşi modifica aciditatea în mod conştient... Totul îi reuşea, şi totul era foarte complicat.

Şi atunci a înţeles. Trebuia să-i dea organismului un ţel general de a face cutare lucru, de a efectua cutare modificare. Într-adevăr, atunci când umblă nu porunceşte muşchilor: „Contractă-te, relaxează-te!” Creierul dă o indicaţie generală, să meargă mai repede sau mai încet, să ocolească stâlpul, să cotească în gang. Iar centrii nervoşi ai creierului repartizează singuri sarcinile muşchilor. Aşa trebuie să fie şi în acest caz. Pe el nu-l interesează ce glande şi ce vase vor produce diferite reacţii. Numai să facă ceea ce vrea el!

...Îl stânjeneau cuvintele, îl stânjeneau imaginile! Încerca să dea totul mură-n gură: ficatului, cum să sintetizeze glicogenul din aminoacizi şi grăsimi, să descompună glicogenul în glucoză şi s-o secrete în sânge, glandei tiroide să se contracte, să stoarcă în sânge picăturile de tiroxină, aparatului circulator să lărgească vasele capilare din ţesuturile muşchilor pectorali mari, să reducă la maximum celelalte vase... Şi din toate acestea nu ieşea nimic, muşchii pectorali nu creşteau, ficatul nu ştia că e ficat, glanda tiroidă habar n-avea de termenul

„tiroxină” şi nu-şi putea reprezenta picăturile acestuia. Aspirantul Krivoşein ajunse să se blesteme pentru sârguinţa excesivă la cursuri şi la bibliotecă. Rezultatul acestor eforturi era doar o durere de cap.

Pentru dirijarea metabolismului propriu trebuiau evitate cifrele, termenii şi chiar imaginile, şi trebuia gândit doar prin senzaţii. Problema se reducea la transformarea „cunoştinţelor exprimate prin senzaţii” într-un al treilea sistem de semnalizare pentru dirijarea secreţiei interne cu ajutorul senzaţiilor.

...Mai caraghios decât toate era faptul că pentru asta nu a fost nevoie nici de aparate de laborator, nici de scheme de dirijare. Trebuia să stai doar culcat într-o cameră întunecoasă, cu ochii închişi şi cu urechile lipite cu plastilină şi, într-o stare de semisomnolenţă, să te asculţi pe tine însuţi. Senzaţiile stranii veneau dinăuntru: splina, primind sângele, îi provoca mâncărime, intestinele îl gâdilau prin contracţiile lor, glandele salivare răspândeau o răcoare în maxilar, suprarenala răspundea printr-o contracţie plăcută la semnalul nervilor, porţia de sânge, îmbogăţită cu adrenalină şi glucoză, se răspândea prin corp, ca o înghiţitură de vin tare, celulele bolnave ale muşchilor îşi anunţau prezenţa prin uşoare înţepături.

Dacă ar fi să folosim terminologia inginerească,

am putea spune că el îşi verifica corpul cu ajutorul nervilor, aşa cum un inginer îşi verifică circuitele electronice.

Pe atunci el reuşise să-şi reprezinte cu precizie aritmetica dublă a senzaţiilor: „dureros” – „plăcut”. Şi i-a trecut prin minte că metoda cea mai simplă de a subordona conştiinţei procesele ce au loc în celule este îmbolnăvirea lor. E foarte posibil ca la această descoperire să fi contribuit şi întâmplarea cu ţurţurele. Ideea i-a venit după această întâmplare.

Într-adevăr, celulele care erau distruse şi piereau din diferite motive îşi manifestau prezenţa destul de pregnant. Ele înţepau, râcâiau, provocau o durere surdă – ca şi cum ar fi strigat ajutor. Organismul le arunca el însuşi în ajutor, fără poruncă „de sus”, leucocitele din sânge, căldura în ţesutul inflamat, fermenţi şi hormoni. Mai rămânea doar de accelerat sau de frânat, prin eforturile conştiinţei, aceste bătălii microscopice pentru viaţă.

...El înţepa şi tăia muşchii peste tot, unde putea să ajungă cu acul sau lanţeta. Injecta sub piele doze mortale din culturile de bacterii de holeră sau de tifos. Respira vapori de mercur, bea soluţii de sublimat corosiv şi alcool metilic (e adevărat că îi lipsea curajul să bea otrăvuri cu acţiuni mai rapide). Şi pe măsură ce timpul trecea, organismul

său o scotea tot mai uşor la capăt cu toate primejdiile de care devenea conştient.

Apoi şi-a provocat cancer. Să-ţi provoci cancer! Orice medic l-ar fi scuipat în ochi, dacă ar fi declarat acest lucru. Să-ţi provoci cancer – vă daţi seama?! – pentru asta trebuia să ştii cum şi de ce apar tumorile canceroase. La drept vorbind, el n-ar fi afirmat, cu mâna pe inimă, că cunoaşte cauzele cancerului, pentru simplul motiv că nu putea să transpună în limbajul cuvintelor toate acele senzaţii ce însoţeau proliferarea celulelor pielii din partea dreaptă a corpului... A început prin a-i întreba pe pacienţii care urmau la laboratorul de radiologie terapie cu raze gamma ce anume simt ei. Era o cruzime nemaipomenită să-i întrebi pe oamenii speriaţi, întristaţi, schimonosiţi de dureri despre suferinţele lor şi să nu le promiţi nimic în schimb. Dar în felul acesta el se familiariza cu profilul omului bolnav de cancer.

...Tumoarea se extindea, se întărea. Începuse să aibă ramificaţii stranii, de un verde liliachiu, ca la varza roşie. Durerea îi rodea umărul şi partea dreaptă a trunchiului. La policlinica studenţească, unde s-a dus după certificatul medical, i s-a propus să se opereze imediat. Aproape că n-au mai vrut să-i dea drumul să plece din cabinet. S-a eschivat, minţindu-i că vrea, mai întâi, să urmeze un tratament de radioterapie...

Aspirantul Krivoşein, învârtind o ţigară între degete, ieşi în balcon. Era o noapte caldă. Pe şosea, afară din oraş, trecea în goană un automobil, măturând totul cu luminile farurilor. Dinspre constelaţia Lebedei spre Liră se mişcau grăbite două luminiţe, una roşie, alta verde. În urma lor se auzi vuietul motoarelor de reacţie. Un meteor brăzdă fugar cerul ca flacăra unui chibrit.

...Iar atunci când, stând înaintea oglinzii, în camera sa, şi-a încordat voinţa şi simţurile, tumoarea s-a resorbit în decursul unui sfert de oră. După douăzeci de minute în locul ei mai rămăsese doar o pată purpurie de mărimea unei farfurioare. Peste încă zece minute nu se mai vedea decât o piele curată, obişnuită, uşor înfiorată de răcoarea din cameră.

Dar nici priceperea de a vindeca cancerul ei n-o putea, deocamdată, exprima în reţete şi recomandări. Ceea ce ar fi putut descrie în cuvinte, n-ar fi vindecat pe nimeni. Poate doar pe cei care erau ca el, dubluri, apărute pentru prima oară. Toate cunoştinţele sale puteau fi aplicate doar asupra lor.

Cu timpul, va reuşi probabil să depăşească bariera dintre dublurile „maşinii-mamă” şi oamenii obişnuiţi, în fond, din punct de vedere biologic, ei diferă prea puţin. Cunoştinţe avea suficiente. Hai să zicem că nu va reuşi să le exprime în cuvinte,

dar va înregistra pe bandă magnetică oscilaţiile biocurenţilor, va întocmi graficul temperaturilor, va prelucra datele analizelor în maşinile electronice de calcul. În zilele noastre medicina este o ştiinţă exactă. Şi oamenii vor învăţa să-şi înregistreze şi să-şi redea senzaţiile cu exactitate. Cuvintele nu sunt obligatorii. Pentru bolnav principalul e să se însănătoşească şi nu să scrie o disertaţie despre tămăduirea sa.

Atenţia aspirantului fu atrasă de o luminiţă care se aprinse jos. Privi într-acolo, încordat. Lipit de stâlpul felinarului, vlăjganul cu umerii largi, care-i devenise atât de familiar, îşi aprindea o ţigară. Era agentul care-l urmărea. După ce aruncă chibritul, începu să se preumble încoace şi încolo pe trotuar, cu paşi măsuraţi.

„M-a găsit până la urmă, lua l-ar dracul! Nu mai scap de el şi pace!” Krivoşein îşi pierdu dintr-odată buna dispoziţie. Se înapoie în cameră, se aşeză la masă şi se apucă să citească jurnalul în continuare.

Capitolul 9

Să creezi un om e o idee măreaţă şi originală. Dar să creezi după aceea o oaie înseamnă să te repeţi.

MARK TWAIN: însemnări

Aspirantul citea însemnările, legându-se de fiecare cuvinţel, cu o curiozitate plină de invidie. Ei, ia să vedem la ce rezultate a ajuns el, cel care intenţiona „să manipuleze mânerele?”

„1 iunie. Uff… Gata! Camera informaţională e gata. Mâine încep experienţele cu iepurii de casă. Dacă ar fi să urmez tradiţia, ar trebui să încep cu broaşte... Dar cum să pun eu mâna pe scârbele alea! Nu, de broaşte să se ocupe dublura mea, aspirantul!

Ce o mai fi făcând el acolo?”

„2 iunie. Timp de patru zile iepurii de casă au trăit în cameră. S-au delectat cu morcovi şi foi de varză, au fremătat din nări, s-au bătut, s-au împerecheat, au dormit. Azi-dimineaţă am făcut prima experienţă. Mi-am pus „coiful lui Monomah” şi am poruncit în gând „Porneşte!” Şi „maşina-mamă” a început să meargă. Rezultatul: patru dubluri într-o oră şi jumătate.

Mi s-a luat o piatră de pe inimă. Maşina funcţionează.

Un amănunt interesant şi curios: apariţia vizibilă a iepurilor de casă (ce se petrecuse până atunci, nu ştiu) începe cu aparatul circulator, vasele roş-albastre se conturează în lichidul auriu exact ca în gălbenuşul oului clocit de găină.

Prinzând viaţă, iepurii ieşeau la suprafaţă. Eu îi apucam de urechi: îi îmbăiam, aşa calzi şi

tremurând, într-un lighean, apoi îi aşezam lângă cei obişnuiţi, întâlnirea iepurilor naturali cu dublurile lor artificiale avea un caracter şi mai banal decât, odinioară, întâlnirile mele cu dublura mea. Ei se holbau nedumeriţi unii la alţii, se miroseau şi (întrucât nu posedă un al doilea sistem de semnalizare, ca să-şi dea explicaţii) începeau să se bată. Pe urmă oboseau, se miroseau din nou şi, în continuare, duceau o viaţă normală de iepuri.

Important e că maşina lucrează după comanda mea, fără să pună nimic de la ea. Îţi pui „coiful”, te concentrezi (de preferinţă vizual) asupra iepurelui pe care vrei să-l dublezi, dai comanda mintal şi după 25-30 minute iepurele se bălăceşte în rezervor. Operaţia inversă – dizolvarea iepuraşului în curs de apariţie la comanda „Stop!” – „maşina-mamă” o execută, de asemenea, ireproşabil.

Pentru succesele şi sârguinţa ei o hrăneam cu sare, acizi, glicerină, vitamine şi alţi compuşi, conform listei. Exact cum se dau scrumbii unei foci dresate”.

„20 iunie. Când îţi reuşeşte ceva, apoi îţi reuşeşte. Dar când nu-ţi reuşeşte, poţi să te dai cu capul de pereţi... De câteva zile încerc să opresc sinteza iepurelui într-un anumit stadiu. Câte comenzi n-am încercat: „Stop!”, „Opreşte-te!”, „Ajunge!”, „Zero!” Le-am exprimat atât mintal cât şi verbal, dar tot degeaba. Sinteza ori merge până

la capăt, ori începe dizolvarea.

Se pare că „maşina-mamă” lucrează ca şi comutatorul unei maşini electronice, care sau e închis, sau deschis, şi care nu se poate opri într-o poziţie intermediară”. Da, dar o maşină complicată trebuie să dea dovadă de mult mai multă maleabilitate decât un asemenea flecuşteţ.

Mai încercăm...”

„6 iulie. Viaţa nu poate fi oprită. Probabil că despre asta-i vorba. Orice oprire a vieţii înseamnă moarte. Dar moartea este doar o clipă, după care începe procesul de descompunere sau, în cazul de faţă, de dizolvare. Iar eu sintetizez sisteme vii. De fapt, chiar şi „maşina-mamă” e un organism viu. De aceea nu poate fi oprit nimic în ea.

Şi e păcat, ar fi fost foarte comod...

Astăzi a venit pe lume prima prăsilă din încrucişarea unui mascul artificial cu o iepuroaică obişnuită. Opt iepuraşi albi. Probabil că e un fapt deosebit de important. Doar că am şi aşa prea mulţi iepuri de casă.

Fir-ar să fie! În definitiv, „maşina-mamă”, trebuie să se supună şi unor comenzi mai subtile decât „Porneşte” şi „Stop!” Eu trebuie să fiu acela care să dirijez procesul de sinteză, altfel toate planurile mele se duc dracului...”

„7 iulie. Deci iată cum lucrezi tu, „maşină-mamă”! Şi cât de simplu e totul!...

Astăzi am poruncit maşinii să reproducă încă o dată pe iepuraşul alb Vaska. În timp ce el se contura ca o apariție străvezie în mijlocul rezervorului, mi-am concentrat atenţia asupra codiţei lui şi mi-am închipuit-o mai lungă. N-au survenit nici un fel de modificări. Ceva nu era în regulă, m-am gândit cu ciudă. În clipa aceea la iepure totul a început să se modifice! Contururile iepurelui se unduiau într-un ritm lent. Corpul, urechile, lăbuţele, coada ba se lungeau şi se îngroşau, ba se scurtau şi slăbeau. Organele interne pulsau în acelaşi ritm. Până şi culoarea sângelui a început să se schimbe de la vişiniu închis la roşu deschis şi invers.

Am sărit în picioare. Iepurele unduia în continuare. Formele lui se denaturau tot mai mult, se caricaturizau. Tremurul devenea tot mai amplu. La sfârşit conturul iepurelui se estompă într-o nebuloasă cenuşiu-liliachie şi apoi se dizolvă.

La început m-am speriat. Cele petrecute mi-au adus aminte de „delirul” din trecut al maşinii. Numai că ritmul... Toate variaţiile dimensiunilor şi nuanţelor erau uimitor de coordonate...

Şi atunci am înţeles totul. Am înţeles singur – fir-ar să fie! – şi vreau să subliniez lucrul acesta.

Maşina a primit despre iepure o informaţie concretă şi univocă. Ea a combinat toate detaliile informaţionale, căutând varianta exactă. Dar oricât

vei căuta nu vei putea reproduce decât ceea ce e înregistrat. Din piesele unei motociclete nu se poate asambla un aspirator de praf, ci doar o motocicletă.

Şi iată că maşina înregistrează semnalul „Nu aşa” – nici negaţie, nici afirmaţie, ci un semnal de îndoială. El tulbură stabilitatea informaţională a procesului de sinteză a iepurelui – sau mai vulgar spus, zăpăceşte maşina. Şi ea începe să caute ce înseamnă „nu aşa” prin simpla metodă a încercărilor (mai adaugă puţin, mai scade puţin), ca să nu deterioreze întregul sistem... Dar maşina nu ştie ce anume înseamnă „aşa”, şi nici nu capătă vreun ajutor din partea mea. Şi atunci se produce o totală dereglare a sistemului şi dizolvarea.

Şi atunci (iată de ce e în stare munca cercetătorului: ai dat peste o vână, cu ajutorul a una sau două idei, şi iată, poţi, în decursul unei singure zile, să efectuezi o muncă pe care altfel n-ai reuşi s-o faci în câţiva ani.) mi-am pus din nou „coiful lui Monomah” şi i-am poruncit maşinii „Start”. Acum ştiam ce am să fac cu dublura iepurelui. Acesta începu să se formeze. Mi-am concentrat atenţia asupra codiţei lui. Iată lanţul legăturii: bioimpulsurile de la retina ochilor mei, împreună cu imaginea cozii iepurelui, au ajuns în creier; De acolo, prin „coiful lui Monomah” în maşină. Aici după compararea şi selectarea

informaţiei, maşina a înregistrat ceea ce voiam. Chiar m-am şi încruntat, atunci când am spus „nu e bine!” ca totul să fie mai convingător. Spre maşină a pornit un puternic impuls informaţional contrar.

Şi codiţa a început să se scurteze. Puţin de tot...

„Nu e bine!”

Codiţa tresări şi se lungi puţin...

„Uite aşa e bine! Aşa!”

Coada încremeni. „Nu e bine!” Se mai lungi încă...

„Aşa!” încremeni. „Nu e bine! Aşa! Nu e bine! E bine!”. Treaba începu să meargă. Mai dificil era să sesizezi tendinţa în sensul dorit şi s-o impulsionezi, în continuare nu i-am mai transmis „maşinii-mamă” comenzi elementare – „Aşa!” „Nu e bine” – ci doar o încurajare tacită. Coada se lungea. În ea crescu un şir de mici vertebre. Ele se acoperiră cu fibre de muşchi, cu o piele roză, apoi cu păr alb... După zece minute dublura lui Vaska îşi agita coada albă şi udă, într-o parte şi alta, ca un tigru înfuriat.

În timpul ăsta, eu şedeam pe scaun, purtând „coiful lui Monomah” şi în capul meu avu loc o adevărată sarabandă de „Nu!”, „Aşa da!”, „Firar-să fie!”, „Uff...” ca întotdeauna când încă nu poţi exprima în cuvinte tot ceea ce simţi. Am înţeles, acum n-o să mai bâjbâi! Şi probabil că faţa mea exprima acel grad de beatitudine, cum doar la un idiot îl poţi întâlni.

Gata. Nu-i nimic mistic în toate astea. „Maşina-mamă” lucrează după sistemul „da-nu”, ca şi maşinile obişnuite de calcul...”

— Bun. Aspirantul dădu din cap. Dar... asta e o dirijare destul de grosolană. De fapt, pentru o maşină... Dar, în sfârşit, bravo lui!

„... Ei, drace, cât e de bine totuşi! La comenzile mele „da”, „nu e bine”, „nu” maşina formează celule, ţesuturi, oase... Asta o pot face doar organismele vii, şi oricum cu mult mai lent.

Ei, porumbiţo, acum o să storc totul din tine!”

„15 iulie. Aş putea spune că m-am acomodat pe deplin cu maşina. Mai exact, ea a învăţat să recepţioneze, să descifreze şi să execute nu numai comenzile creierului meu după sistemul „e bine”, „nu e bine”. Esenţa legăturii inverse şi conţinutul comenzilor au rămas cele dinainte, numai că acum totul se petrece foarte repede. Eu îmi imaginez ce şi cum trebuie modificat la dublura iepurelui care ia naştere. E ca şi cum aş desena sau modela acest soi de iepure.

Maşina reprezintă acum mâinile mele electronicobiochimice. Ah, ce admirabilă, ce măreaţă e treaba aceasta. Printr-un simplu efort mintal... să modelezi diferiţi iepuri-monştri! Cu şase picioare, cu trei cozi, cu două capete, fără

urechi sau, dimpotrivă, cu urechile clăpăuge şi păroase ale câinilor ciobăneşti. Doctorul Moreau, cu scalpelul şi acidul lui fenic, e un fleac! Singura unealtă de lucru e „coiful lui Monomah”. Nu trebuie nici măcar să mişti mâinile.

Mai amuzant decât orice e faptul că aceşti monştri trăiesc, se scarpină cu cele patru labe de dinapoi şi înfulecă morcovi cu două guri...”

— Frumoasă treabă, mormăi cu invidie aspirantul. Exact ca la cinema. Stai şi te uiţi... Nu te doare nimic, nu te temi de nimic... Nici un fel de patimi nu te răscolesc, adevărată treabă inginerească...

Oftă, aducându-şi aminte de frământările şi suferinţele sale. Cu durerile pricinuite de diferitele vivisecţii pe propriul său corp se obişnuise relativ uşor. Când ştii că boala va trece, că rana se va vindeca, durerea devine un excitant obişnuit, asemenea luminii puternice sau sunetului intens. Nu e plăcut, dar nu te sperie. Când ştii... Ori, în cadrul experienţelor sale bine gândite, el ştia asta. Orice experienţă nouă o începea şi el prin încercări simple. Cu ajutorul lor verifica modul cum suportă organismul încercarea. Pentru orice eventualitate avea totdeauna la îndemână medicamente, fiole cu neutralizatori şi antibiotice, telefonul cu ajutorul căruia putea să cheme „Salvarea”. Dar a făcut şi o

experienţă necugetată. A fost cât pe aci să moară... De fapt, nici nu a fost o experienţă.

...Făceau practică la radiologie. Studenţii din anul trei înconjuraseră bazinul reactorului cu uraniu destinat studiului şi priveau cu respect la cilindrul întunecat din adâncul lui. El răspândea în apă, în jurul său, asupra cablurilor, firelor, barelor nichelate, pârghiilor şi manivelelor de comandă o lumină verde calmă.

— Această frumoasă aureolă din jurul corpului reactorului, de culoarea ierbii proaspete, spunea profesorul Valerno cu o voce baritonală, se numeşte „luminiscenţa lui Cerenkov”. Ea apare datorită mişcării în apă a electronilor extrem de rapizi care apar cu ocazia divizării nucleelor uraniului 285...

Krivoşein asista, adică şedea pur şi simplu deoparte, se plictisea şi aştepta clipa când profesorul avea să-l invite să facă o experienţă demonstrativă. De fapt, Valerno ar fi putut face singur această „experienţă” sau ar fi putut apela la un student. Dar ţinând cont de gradul său ştiinţific i se cuvenea un asistent calificat. „Aşa că trebuie să stau”... Se gândea posac Krivoşein. Apoi i-a trecut prin cap că el nu experimentase încă asupra sa boala de iradiere. Se învioră şi începu să se gândească cum ar putea s-o facă? „Să iau un balon de apă din reactor şi, pentru început, să-mi provoc

cu ajutorul radiaţiilor o uşoară arsură... E o chestiune serioasă!”

— ... Prezenţa în apă a unei luminiscenţe puternice demonstrează existenţa unei radiaţii intense în preajma corpului reactorului, explica anost Valerno. Şi nici nu e de mirare, fiindcă aici are loc o reacţie în lanţ. Creşterea luminiscenţei dovedeşte creşterea intensităţii radiaţiei, iar reducerea ei corespunde fenomenului contrar. Vă rog să priviţi. El întoarse manivela de pe tabloul de comandă spre dreapta şi – spre stânga. Lumina verde din bazin clipi.

— Dar dacă am răsuci manivela complet spre dreapta, ar urma o explozie? se interesă cu teamă un tânăr pistruiat cu ochelari pe nas.

— Nu, răspunse profesorul, abia stăpânindu-şi căscatul (această întrebare i se punea la fiecare lecţie). Acolo există un limitator. Şi, în afară de asta, reactorul e prevăzut cu un sistem de autoblocare. De îndată ce intensitatea reacţiei în lanţ depăşeşte limitele admise, automatul aruncă în corpul reactorului bare de grafit suplimentare... Acelea de acolo, le vedeţi? Ele absorb neutronii şi anihilează reacţia... Iar acum să facem cunoştinţă cu acţiunea radiaţiei asupra organismului viu. Valentin Vasilievici, poftiţi vă rog!

Krivoşein împinse spre bazin un cărucior, pe care se găsea un acvariu în care un ţipar, lung de vreo

jumătate de metru, îşi unduia corpul negru, arătându-şi dinţii albi.

— Iată un ţipar de râu, *Anguilliformes*, anunţă Valerno, fără să-şi întoarcă capul, cel mai rezistent dintre peştii râurilor. Când Valentin Vasilievici îl va arunca în bazin, ţiparul, supunându-se instinctului, se va năpusti imediat în adânc... Hm... Ceea ce eu personal n-aş face în locul lui. Exemplarele cele mai norocoase se ridică după două-trei minute la suprafaţă cu burţile în sus. De altfel, o să vedeţi de îndată. Rog să marcaţi timpul. Valentin Vasilievici, daţi-i drumul!

Krivoşein răsturnă acvariul deasupra bazinului, declanşând totodată cronometrul. Studenţii se aplecară peste balustradă. Fulgerul negru se năpusti către fundul bazinului pavat cu faianţă cenuşie, descrise un cerc, apoi altul, străbătu aureola verde de deasupra cilindrului. Orbind, probabil, ţiparul se lovi de peretele opus, repezindu-se înapoi...

Deodată lumina din bazin deveni mai puternică. Şi în această lumină verde Krivoşein văzu ceea ce-i îngheţă sângele în vine. Ţiparul se încurcase în firele de care atârnau barele de grafit, regulatoarele reacţiei, şi-se zbătea printre ele! Una din tije sări din lăcaşul ei, fiind proiectată într-o parte ca un bastonaş verde. Luminiscenţa deveni mai puternică.

— Toată lumea înapoi! porunci Valerno, palid, dându-şi de îndată seama de situaţie. Vocea lui de bariton se muiase dintr-odată. Vă rog să părăsiţi sala!

Soneria de alarmă îi biciui nervii încordaţi. Se auziră declicurile automatului de blocare. Lumina din apă licări, ca şi cum în bazin s-ar fi efectuat o sudură electrică, şi deveni şi mai puternică. Studenţii, acoperindu-şi faţa, se dădură înapoi, repezindu-se spre ieşirea din sală. La uşă se produse îmbulzeală.

— Vă rog să nu vă agitaţi, tovarăşi! strigă de data asta în falset Valerno, care-şi pierduse capul. Concentraţia uraniului 235, în elementele reactorului care emană căldură, nu este suficientă pentru o explozie atomică! O să fie doar o explozie calorică, ca într-un cazan cu abur!

— O, doamne! exclamă cineva.

Uşa începu să pârâie. O fată ţipă cu voce plină de groază. Cineva înjură. Studentul pistruiat, cu ochelari, fără să se piardă cu firea, apucă sincronoscopul S1—8, în greutate de treizeci de kilograme, de pe masă, făcu ţăndări fereastra cu ramă cu tot, şi sări jos pe urmele sincronoscopului... în câteva secunde sala se goli.

În prima clipă de panică, Krivoşein se năpusti după ceilalţi, dar se opri la un moment dat şi se apropie de reactor. Din cilindru se ridicau băşici

mari şi dese. Apa se învolbura. În locul luminiscenţei calme, în bazin pâlpâia o văpaie verde. Ţiparul nu se mai zbătea, dar tijele de grafit lovite de el ieşiseră din lăcaşurile lor.

„Apa o să dea în clocot şi atunci norul de vapori radioactivi se va răspândi în toată zona. Raţiona cu febrilitate Krivoşein. E tot atât de periculos ca şi o explozie atomică... Ei, aş putea? Mă tem... Ei, hai odată! La ce dracu-mi folosesc toate experienţele mele dacă mi-e frică? Dar dacă o păţesc ca ţiparul?... Ei, drace!”...

(Chiar şi acum, după atâta timp, aspirantul Krivoşein simţi că-i vine rău. Cum de a putut să se hotărască? Era atât de plin de încredere în el, încât şi-a închipuit că nimic nu-l poate atinge? Sau a intrat în funcţiune reflexul motociclistului? Şi-a imaginat că se strecoară în goană între două camioane care vin din direcţii opuse. Principalul e să nu stai prea mult pe gânduri. Înainte!... Clipa îmbătătoare a primejdiei, urletul motoarelor şi, cu inima bătând năprasnic, te năpusteşti pe asfaltul care se deschide înaintea ta! Dar nici nu era vorba de o „clipă”. Ar fi putut foarte bine să rămână în bazin în compania ţiparului mort.)

L-a cuprins un curaj de motociclist. Rupându-şi nasturii, îşi smulse îmbrăcămintea, îşi trecu un picior peste balustradă. „Stop! Fii calm, Vaska!” Se întoarse la masa de lucru, îşi puse mănuşi de

cauciuc şi ochelari special. („Oh, să fi avut acum acvalangul!” îl fulgeră un gând.) Îşi umplu plămânii cu aer şi se aruncă în bazin.

Chiar la o distanţă mai mare de reactor apa era caldă. Numără în gând: „O mie unu, o mie doi”... Întorcându-şi instinctiv faţa, o porni pe plăcile alunecoase către centrul bazinului. „O mie şase”... începu să caute prin apa care bolborosea. Mănuşile de cauciuc atingeau ceva, dar nu ştia ce, aşa că a trebuit totuşi să întoarcă privirea. Ţiparul, răsucit, într-un ghem de cabluri, atârna ceva mai jos. „O mie zece, o mie unsprezece”... Atent, cu multă grijă, ca să nu smulgă fără voie tijele, trase trupul moale al peştelui. „O mie şaisprezece”... Simţi că îl arde. Ar fi vrut să-şi retragă mâinile, dar se reţinu şi scoase încet ţiparul din împletitura de cabluri. Ochelarii se dovediră a nu fi chiar atât de ermetici. Firişoare de apă radioactivă se infiltrară până la pleoape, îşi strânse pleoapele. „O mie douăzeci, o mie douăzeci şi unu... L-am scos!” Aurora verde licări, iar tijele alunecară fără zgomot în cilindru. În bazin se făcu deodată întuneric.

„O mie douăzeci şi cinci!” Printr-o mişcare bruscă şi energică, se apropie de perete, se ridică până la brâu din apă, se apucă de balustradă şi sări afară.

O mie treizeci”...

A avut destulă minte să se scuture de apa vătămătoare. Şi-a şters bine faţa şi ochii cu

pantalonii. „Numai să nu orbesc înainte de a ajunge”. S-a îmbrăcat cum a putut şi s-a năpustit afară din sală.

La ieşire, semnalizatorul de radiaţie a pornit să urle răguşit. Barierele automate îi tăiară calea. Sări peste bariere şi alergă de-a dreptul, pe gazonul proaspăt tuns, spre cămin.

„O mie şaptezeci, o mie şaptezeci şi unu”... Măsura maşinal timpul în gând. Înserarea îl ajută să nu întâlnească cunoscuţi. Doar lângă împrejmuirea zonei „B” cineva îi strigă din urmă: „Ei, Valea, unde te grăbeşti?” Se pare că era aspirantul Neciporov. „O mie optzeci, o mie optzeci şi unu”... Pielea îl mânca, apoi începură să-l înţepe milioane de ace: sistemul său nervos, devenit extrem de sensibil după experienţele din trecut, îl anunţa că protonii şi cuantele gamma din nucleele dezagregate bombardează moleculele de albumină în celulele epiteliului, în terminaţiile nervilor pielii, străbat pereţii vaselor sanguine, rănesc globulele albe şi roşii din sânge. „O mie o sută... O mie o sută cinci”... Acum înţepăturile s-au deplasat în muşchi, în stomac, în craniu. În plămâni se ivi o senzaţie de parcă ar fi tras în piept fumul celui mai tare şi ordinar tutun. Asta însemna că sângele împrăştiase prin tot corpul atomii explodaţi şi proteinele sfârtecate!

„O mie două sute cinci... două sute opt... Idiotul

de mine, ce naiba am făcut! Două sute doisprezece”... Nu mai avea idei, nu mai avea elan. Îi era teamă. Voia să trăiască. Stomacul fu apucat de spasme, de greaţă, gura se umplu cu o salivă cu gust de aramă coclită. Lovindu-se, în fugă, de uşa masivă de la intrare, atât de tare încât aceasta trosni, Krivoşein înţelese că i se învârtea capul. Văzu negru înaintea ochilor. „Două sute patruzeci şi unu... Oare n-ajung?” Trebuia să urce până la etajul patru. Se plesni cu toată puterea peste obraji şi capul i se limpezi.

Odată cu el, în întunericul camerei pătrunse lumina crepusculului. În primele secunde Krivoşein s-a învârtit prin încăpere relaxat şi fără nici un sens. Frica, acea frică biologică, nesupusă conştiinţei, care-l alungă în vizuină pe animalul rănit, era să-l piardă. Uitase ce trebuie să facă. I se făcu milă de el însuşi. O slăbiciune aproape dureroasă îi cuprinse corpul, conştiinţa îl părăsea. „N-ai decât să mori, tâmpitule”, gândi, indiferent, şi simţi cum îl cuprinde un acces de furie nemaipomenită împotriva sa. Şi furia îl salvă din încurcătură.

Îmbrăcămintea îi era acoperită de pete verzi ca muşchiul de pe coaja copacilor. O aruncă de pe el. În cameră se făcu şi mai multă lumină. Picioarele luminau, pe braţe se vedeau firele de păr şi conturul venelor. Se repezi în baie şi deschise

robinetul de la duş. Apa rece ţâşni cu zgomot, dezmeticindu-l. Pe covoraşul de cauciuc de lângă cadă stropii formară o băltoacă cu reflexe de Smaragd. Apa îl învioră pentru câteva clipe, atât cât îi era necesar să-şi adune gândurile şi să-şi mobilizeze voinţa.

Ca un adevărat strateg, el comanda acum bătălia pentru viaţă, care se declanşase în organismul său. Sângele clocotea în toate vasele! Bătăile febrile ale inimii îi băteau în tâmple. Miriade de vase capilare eliminau din fiecare celulă a muşchilor şi glandelor moleculele şi particulele vătămate; globulele albe le învăluiau fulgerător, le descompuneau în substanţele cele mai simple, le duceau în splină, în plămâni, în ficat, rinichi, intestine, le aruncau spre glandele sudoripare... „Blocaţi vasele din oase!” ordonă el nervilor, amintindu-şi la timp că radioactivitatea se poate localiza în măduva oaselor care produce globulele din sânge.

Au trecut câteva minute. El expira acum aerul radioactiv ca pe un abur uşor luminiscent, scuipa saliva luminiscentă în care se acumulaseră celulele distruse prin iradiere, spăla de pe piele picăturile verzi de sudoare. După o oră excreţiile începură să nu mai fie luminiscente, dar capul tot îl mai înţepa.

A petrecut sub duş vreo trei ore. Înghiţea apă, se spăla şi elimina din organism tot ce fusese vătămat de radiaţii. Reveni în cameră, după miezul nopţii,

clătinându-se din cauza epuizării fizice. Împinse cât mai departe, într-un colţ, cârpele luminiscente ale îmbrăcămintei şi se trânti pe canapea. Avea o singură dorinţă: să doarmă!

A doua zi i-a fost tot timpul sete. A intrat în laboratorul radiometric şi a plimbat în jurul corpului său un contor Geiger. Aparatul reacţiona ca de obicei, semnalând doar rare particule radioactive.

— Ei drăcie, când ai avut timp să slăbeşti în halul ăsta?! se miră aspirantul Neciporov, întâlnindu-l lângă amfiteatrul unde se ţineau cursurile.

„Da, judecând după rezultate, asta a fost, o experienţă pe cinste. Aspirantul râse în sinea sa. Am suportat o doză de iradiere mult mai puternică decât cea mortală! Dar, cât priveşte modul de execuţie... Nu, cu asemenea „experienţe” nu merită să te joci. Sunt prea „costisitoare”. Mai bine să procedezi ca el”.

„27 iulie. Dublurile şi monştrii s-au înmulţit într-un mod impresionant, continuă aspirantul lectura jurnalului. Pe iepurii normali îi las în parc, iar monştrii îi car, unul câte unul, într-o valijoară de sport, tocmai dincolo de Nipru, la Râpa Roşie.

Şi acum, gata. Satisfacţia şi plăcerea pe care ţi-o dă noutatea descoperirii a trecut. Acum mă scârbeşte această batjocorire a naturii. Deşi e vorba doar de un iepuraş, e totuşi o fiinţă vie.

Aceste două capete pe un singur gât, cu ochi care se holbează, nedumeriţi unii la alţii... Brr! Am găsit metoda dirijării sintezei biologice, am experimentat-o şi am perfecţionat-o. În ultimă instanţă, ştiinţa creează metode – nu construcţii, nici substanţe, nici obiecte uzuale - doar metode de a face toate acestea. Şi nici un cercetător nu va scăpa ocazia de a stoarce din metoda sa tot ce se poate stoarce.

Între timp, ieri la cantina institutului a apărut un nou fel de mâncare: „Friptură de iepure de casă cu cartofi noi, 45 kopeici” Hm?! Să fie doar o coincidenţă? Dar e posibilă şi o asemenea aplicare a descoperirii. Să produci iepuri de casă pentru carne, să îmbunătăţeşti rasa... în cazul unei organizări pe scară industrială această producţie va fi, desigur, mai avantajoasă decât creşterea obişnuită a vitelor...

Mâine mă întorc la experienţele de sinteză a omului. Metodologia e clară. N-are rost să amân lucrurile. Şi totuşi, când mă gândesc la asta, simt un gol în stomac. Să mă întorc la sinteza omului... Altceva a fost când dublura mea a apărut de la sine, aproape fără să vreau, cum se întâmplă şi în viaţă, şi cu totul altceva e să confecţionezi un om în mod conştient, premeditat, ca pe un iepure de casă. De fapt, eu nu va trebui să „reiau” aceste experienţe; ci s-o iau de la început...

Ce fel de fiinţă o fi omul, de nu pot să lucrez cu el la fel de liniştit cum am lucrat cu iepurii?

Să restabilim proporţiile. În spaţiul negru pluteşte un nor de stele – metagalaxia. În cadrul lui se află un roi de stele – Calea lactee. La periferia ei se găseşte Soarele, iar în jurul lui planetele. Pe una din ele, nici cea mai mare, nici cea mică, trăiesc oamenii. Trei miliarde şi jumătate. Dacă îi aşezi pe toţi oamenii în careu, omenirea întreagă poate fi cuprinsă cu privirea din Turnul Eiffel. Dacă îi stivuieşti, obţii un cub cu latura de un kilometru, atâta tot. Un kilometru cub de materie vie, ceea ce înseamnă o moleculă faţă de univers... Şi ce are a face?

Are, pentru că eu însumi sunt om. Unul din ei. Nici cel mai scund, nici cel mai înalt. Nici cel mai inteligent, nici cel mai prost. Nici primul, nici ultimul. Dar am impresia că sunt cel mai... Şi mă simt răspunzător pentru toate...”

Capitolul 10

În grija faţă de aproapele tău, principalul e să nu sari peste cal.

K. PRUTKOV – inginer: cugetarea nr. 33

„24 iulie. Stau în camera informaţională, înconjurat de traductori cu „coiful lui Monomah” pe cap. Îmi scriu jurnalul, pentru că, efectiv, n-am ce

face. Săptămâna asta va trebui să şi dorm tot aici, în cameră, pe patul pliant.

Stau pe scaun şi meditez.

Deci ce este omul?... Forma superioară a materiei vii...

O carcasă din oase tubulare, cocoloaşe maleabile de proteine, cuprinzând în ele ceea ce savanţii şi inginerii se străduiesc să analizeze şi să reproducă în scheme logice şi modele electronice. Viaţa, un sistem complex, care acţionează fără întrerupere şi se află într-o permanentă schimbare, transformare. În fiecare secundă pătrund în el milioane de informaţii, prin terminaţiile nervoase ale ochilor, urechilor, pielii, nasului, limbii, transformându-se în impulsuri electrice. Dacă le intensifici, poţi auzi în difuzor zgomotul caracteristic: drr-r... drrr... Rafalele ca de mitralieră ale impulsurilor se ramifică prin nervi, se intensifică sau se suprimă unele pe altele, se însumează, se opresc în celulele memoriei. Creierul, acest computer uriaş, le sortează, le compară cu înregistrările chimice ale programului intern în care este cuprins totul: visuri şi dorinţe, datorie şi ţel, instinctul de autoconservare şi foamea, dragostea şi ura, obiceiurile şi cunoştinţele, superstiţiile şi curiozitatea. Pe baza lor elaborează comenzile pentru organele de execuţie. Şi oamenii vorbesc, aleargă, se sărută, scriu versuri şi denunţuri,

zboară în Cosmos, se scarpină la ceafă, împuşcă, apasă pe butoane, cresc copii, cad pe gânduri...

Dar ce este mai important, care este factorul principal?

În mintea mea începe să se contureze metoda sintezei dirijate a omului. Se poate introduce o informaţie suplimentară, modificând prin aceasta forma şi conţinutul omului. Asta se va realiza. Spre asta se tinde. Dar ce informaţie să introduci? Ce modificări să faci? Să mă iau, de pildă, pe mine. Să presupunem că maşina o să mă sintetizeze. Ce aş vrea să îndrept la persoana mea?

Nu poţi s-o spui dintr-odată. M-am obişnuit cu mine. Mă preocupă mult mai mult cei din jurul meu, decât propria-mi persoană... În privinţa asta, toţi suntem la fel. Ştim foarte bine ce vrem de la cei din jur. Vrem ca ei să nu ne otrăvească viaţa. Dar ce vrem de la noi înşine?

Nu există „Caiet de Sarcini” pentru om. Pentru orice aparat există, dar pentru om nu.

Aseară am avut următoarea discuţie:

— Spune-mi, Lena, cam ce băiat ai vrea tu să ai?

— Dar... de ce?

— Uite aşa, cum ai vrea să fie când va fi mare, de pildă.

— Frumos, sănătos, inteligent, chiar talentat... cinstit şi generos. Să fie de statura ta, să zicem... Nu, ceva mai înalt! Aş vrea să devină violonist, iar

eu să mă duc la concertele lui, să-l ascult. Aş vrea să semene cu... Ei, doamne, dar ce-ţi veni să vorbeşti despre asemenea lucruri? Nu înţeleg. Te-ai decis să-mi ceri mâna! Da? Ce interesant! Ia-o de la început, după toate regulile. Nu e exclus să fim de acord. Ei?

— M... m... să vezi, am întrebat aşa... în general...

— Aha, în general! Fiul ca noţiune abstractă, da?

— Exact.

— Atunci trebuie să discuţi această problemă cu o femeie abstractă şi nu cu mine!

E uimitor cât de concret percep femeile totul.

De fapt, din tot ce a spus ea, se poate desprinde o însuşire: să fie inteligent. Or la asta mă pricep.

Gândirea logică a oamenilor funcţionează mult mai prost decât la sistemele electronice. Viteza de prelucrare a informaţiei este mizerabilă: 15-20 puncte pe secundă. De aceea eşti nevoit aproape tot timpul să conectezi „liniile de frânare”. Pune-i pe neaşteptate unui om o întrebare ceva mai complicată şi vei auzi drept răspuns: „Cum?” sau „Poftim?” Asta nu înseamnă că interlocutorul e tare de ureche, ci pur şi simplu că, în timp ce repeţi întrebarea, el raţionează cu febrilitate ce să răspundă. Uneori şi acest interval de timp este insuficient şi atunci îl auzi spunându-ţi: „Mm-m... să vedeţi... cum să vă spun... e-e... Cum să vă

explic mai bine acest lucru... cert este că”... În cadrul maşinilor, de această treabă se ocupă celulele formate din condensatori şi rezistenţe etc. Dar maşinile n-au nevoie să amâne răspunsul mai mult de câteva miimi de secundă...

Am să fac o pauză. Să fumez o ţigară! Am amorţit stând jos. Să iau puţin aer!

Dimineaţa seamăn cu un cântec de vioară. Vegetaţia e plină de prospeţime, cerul albastru, aerul pur... Ceva mai încolo, Paşa Pukin, lăcătuş, mare pilangiu şi şmecher, se îndreaptă prin parc spre garajul institutului. Îşi poartă cu bărbăţie, pe umerii căzuţi, blestemul renumelui său. Ia să fac o încercare cu el:

— Spune-mi, Paşa, ce ceri tu de la viaţă, într-o dimineaţă ca asta?

— Valentin Vasilievici! Lăcătuşul parcă se aşteptase la întrebarea asta. Mă privi plin de entuziasm şi cu sinceritate. Dumneavoastră vă pot spune deschis: zece ruble până la leafă! Zău vi le dau înapoi!

Descumpănit de răspunsul său, am scos zece ruble, i le-am dat şi, abia după aceea, mi-am adus aminte că Paşa nu şi-a plătit datoriile niciodată, nimănui.

— Mulţumesc, Valentin Vasilievici, n-o să uit asta niciodată! Pukin ascunse în grabă banii. Pe faţa lui cam buhăită se putea citi regretul că nu ceruse

mai mult. Dar dumneavoastră ce cereţi de la viaţă, într-o asemenea dimineaţă?

— M-m... de fapt... să vezi... hai să zicem... măcar să-mi capăt banii înapoi.

— N-am să vă rămân dator! şi Paşa o porni mai departe.

M-da... Cum de mi s-a întâmplat una ca asta? Înseamnă că şi eu stau prost cu gândirea logică? Curios! Reţeaua mea nervoasă prelucrează în fiecare secundă o întreagă Niagară de informaţii. Cu ajutorul ei eu execut cele mai complicate mişcări, pe care nu le poate executa nici o maşină. Dar să judec cu viteză... în concluzie, trebuie să pregătesc şi să introduc în „maşina-mamă” informaţia cu privire la modalitatea de a fi inteligent, de a raţiona bine şi rapid. Dacă mie nu mi-a dat dumnezeu această însuşire, măcar s-o obţin pentru noua dublură. Lasă-l să fie mai inteligent decât mine, poate că aşa n-o să mă vâre în nici o încurcătură”.

„3 august. Da, dar ca să introduci în maşină informaţia, trebuie s-o ai! Or ea nu există.

Acum îmi împart timpul între camera informaţională şi bibliotecă. Am răsfoit cel puţin o tonă de literatură de specialitate şi nimic.

Aş putea să măresc volumul creierului dublurii. Asta n-ar fi greu. Doar sunt de faţă şi văd cum ia naştere creierul. Dar nu există nici o legătură între

greutatea creierului şi inteligenţa omului. Creierul lui Anatole France cântărea un kilogram, al lui Turgheniev două kilograme, iar creierul unui cretin a tras la cântar aproape trei kilograme.

S-ar putea mări suprafaţa scoarţei creierului, numărul circumvoluţiunilor. Asta e la fel de uşor. Dar nu există o legătură nici între numărul circumvoluţiunilor şi intelect. Mierla are mult mai multe circumvoluţiuni decât ruda noastră apropiată urangutanul. Ce ţi-e şi cu creierul ăsta de pasăre!

Acum ştiu de ce e legată inteligenţa omului. De rapiditatea acţiunilor celulelor nervoase. Asta e foarte limpede. La calculatoarele electronice acţiunea rapidă e de cea mai mare însemnătate. Dacă maşina n-a apucat încă să rezolve problema, în scurtul răstimp în care combustibilul arde în motoarele rachetei ce urmează să-şi ia zborul, racheta, în loc să se avânte spre orbită, se prăbuşeşte la pământ.

Majoritatea prostiilor noastre le comitem într-un mod asemănător. Nu reuşim să rezolvăm o problemă în răstimpul necesar. Problemele de viaţă nu sunt mai simple decât cele legate de plecarea rachetei pe orbită. Iar timpul este totdeauna strict limitat. Te apucă groaza când te gândeşti cât de multe prostii se comit în lumea asta datorită faptului că nu putem prelucra într-o secundă decât douăzeci de date ale informaţiei

logice şi nu două sute!

Şi ce-i cu asta? Există o cantitate uriaşă de articole, dări de seamă, monografii privind perfecţionarea logicii şi accelerarea lucrului maşinilor electronice de calcul (deşi rapiditatea lor de acţiune se apropie de 10 milioane de operaţii pe secundă), dar nimic despre îmbunătăţirea logicii şi rapiditatea de acţiune a gândirii omeneşti. După cum e obiceiul, tocmai cizmarul n-are ghete.

Într-un cuvânt, oricât ar fi de trist, dar va trebui să-mi amân proiectul şi să aştept vremuri mai bune...”

Aspirantul Krivoşein îşi frecă îngândurat ceafa. Da, într-adevăr... El nu se gândise la această problemă, nici nu avusese prilejul. Dintr-o bursă de student, nu poţi să împrumuţi bani şi altora. Singurul lucru de care se ocupase, a fost perfecţionarea propriei sale memorii. Dar şi asta venise, într-un fel, de la sine. Pentru propria-ţi perfecţionare trebuie să ţii minte prea multe lucruri în acelaşi timp. Iar atunci, când experienţa se termina, informaţia inutilă stânjenea noile lucrări. A trebuit să-şi însuşească mecanismul uitării dirijate, să înveţe „să şteargă” de pe scoarţa cerebrală acele mici amănunte ale noilor cunoştinţe, pe care e mai uşor şi mai simplu să le gândeşti din nou decât să le ţii minte.

Dar asta este cu totul altceva. La viteza de judecată logică a creierului nu se gândise. Aspirantul se simţi stânjenit. Se vârâse atât de mult în biologie, încât a şi uitat că apelase la ea în calitate de inginer sistemolog, cu scopul de a găsi, de a descoperi la om posibilităţi noi... S-ar zice că nu el desfăşurase o muncă, ci munca îl târâse pe el? A făcut ceea ce-i venea la îndemână. „Omenirea ar putea să piară datorită faptului că fiecare face ceea ce îi vine mai la îndemână”, a spus o dată Androsiaşvili. Extrem de simplu.

„Dar această problemă nu e uşor de abordat. La om, informaţia este transmisă prin ioni. Or, din partea acestora nu poţi obţine o activitate atât de rapidă ca a electronilor din maşinile de calcul... Eh, se pare că eu caut să mă justific! Omul ştie să rezolve foarte rapid probleme complexe: să se mişte, să muncească, să vorbească, iar în privinţa logicii el are, pur şi simplu, prea puţină experienţă biologică. Animalele, în procesul evoluţiei, nu au fost nevoite să gândească. În toate situaţiile ele trebuiau „să ia măsuri”: să muşte, să urle, să sară, să se furişeze, cu cât mai repede, cu atât mai bine. Alta ar fi fost situaţia dacă animalele, spre a reuşi în lupta lor pentru existenţă, ar fi trebuit să rezolve sisteme de ecuaţii, să poarte tratative diplomatice, să facă comerţ şi să înţeleagă lumea... Ehei, să fii

sănătos, ce gândire logică s-ar fi dezvoltat atunci la ele! În aceste chestiuni trebuie să-ţi frământi mintea, să cauţi...”

„4 august. Licăritul lămpilor de pe panoul calculatorului TVM-12 s-a liniştit. Asta înseamnă că toată informaţia despre mine a fost înregistrată în „maşina-mamă”. Unde s-or afla ele acum visurile, defectele de caracter, gândurile mele... În celulele „memoriei magnetice”? În compartimentele cristaloblocului? Ori s-au dizolvat în lichidul auriu din rezervor? Nu ştiu şi, de fapt, nici nu are vreo importanţă.

Mâine are loc reproducerea de probă. Doar o încercare şi nimic mai mult”.

„5 august. Orele 14 şi 5 minute. „Start”! În rezervor, din lichidul de culoarea soarelui a început să se formeze un nou şi fantomatic „eu”. Tabloul e acelaşi ca şi la apariţia iepurilor de casă, numai că, odată cu aparatul circulator, în partea superioară a rezervorului ia naştere un cheag neconturat, de culoare cenuşie. Din el se formează mai târziu creierul. Creierul pentru a cărui perfecţionare nu dispun de informaţia necesară. Ochiul vede, dar...

Către orele patru, după-amiază, noua dublură s-a materializat, ajungând până la stadiul de opacitate, începură să-i apară şi chiloţii şi maioul...

...Dacă, în urmă cu o jumătate de an, cineva mi-ar fi spus că în programul experienţelor mele vor

intra probleme de viaţă şi de moarte, de morală şi legislaţie penală, cu greu l-aş fi crezut şi n-aş fi gustat o asemenea glumă. Iar astăzi stau lângă rezervor şi mă gândesc: „Din clipă în clipă el o să prindă viaţă şi o să iasă din lichid... Dar pentru ce? Ce am să fac eu cu el?

— Eu am existat şi înainte de apariţia mea în maşină, mi-a spus prima dublură. Eu eram tu.

Şi el a fost nemulţumit de situaţia sa. Odată cu noua apariţie vor începe oare iarăşi „deliciile” vieţii în comun: disensiunile din cauza Lenei, temerile că vom fi descoperiţi, problema canapelei şi a patului pliant... Nu asta aşteptam de la o nouă experienţă. Voiam să realizez o sinteză dirijată a omului. Acum nu fac decât o încercare. Încercarea a reuşit. Maşina a început să mă reproducă pe mine. Trebuia să merg mai departe.

Dar dacă-l dizolv prin comanda „Nu!” Asta înseamnă moarte? Iertaţi-mă, moartea cui? A mea? Nu, eu trăiesc. A dublurii din rezervor? Dar el nu există încă...

Oare experienţele mele nu sunt pasibile de pedeapsă, conform legilor? Pe de altă parte, dacă în cadrul fiecărei experienţe, am să fac dubluri de ale mele, oare nu înseamnă asta abuz în exercitarea îndatoririlor de serviciu? Dublura-aspirant are dreptate. E într-adevăr o treabă dată naibii!

Se pare că toate se datoresc lipsei mele de fermitate, de hotărâre. În lumea contemporană oamenii, în numele ideilor şi al ţelurilor lor politice, merg ei înşişi şi trimit şi pe alţii să ucidă şi să moară. Există idei şi ţeluri care justifică o asemenea atitudine. Şi eu am o idee mare şi un ţel măreţ: să creez metoda care să-l facă pe om, societatea omenească mai bună. De dragul acestei idei, dacă va trebui, n-am să mă cruţ. Şi atunci de ce mă tem să dau comanda „Nu!”, în interesul muncii mele? Dacă m-am apucat de o treabă ca asta, trebuie să fiu mai dur. Cu atât mai mult cu cât nu e vorba, totuşi, de moarte. Moartea înseamnă dispariţia informaţiei despre om. Dar în „maşina-mamă” informaţia nu dispare, ci doar trece dintr-o formă (impulsuri electrice) în alta, în om. Oricând, la prima comandă, pot să realizez o dublură nouă...

M-am tot gândit, până când furtunurile, care se întind de la rezervor în toate părţile, au început să se contracte ritmic, absorbind lichid în plus. Atunci mi-am pus „coiful” şi i-am poruncit maşinii: „Nu!” Este foarte neplăcut să vezi una ca asta. A fost un om şi s-a dizolvat. Nici acum nu pot să-mi vin în fire... Nu-i nimic, băiete, nu te grăbi. Am să te construiesc în aşa fel, încât să-ţi fie mai mare dragul. E adevărat, nu pot să-ţi adaug mai multă minte decât am eu, dar am să-ţi dau o înfăţişare de

n-o să-ţi vină să crezi. Tu, ca şi mine, ai numeroase defecte: picioarele puţin cam strâmbe, coapsele prea late şi prea groase, spatele adus, trunchiul ca un ciot de copac, o groază de păr inutil pe picioare, pe piept şi pe spate, ca să nu mai vorbim de urechile cam depărtate, de falca ce dă obrazului înfăţişarea unui executant tembel, de fruntea, nasul... Nu, să fim autocritici. Înfăţişarea mea nu face două parale!”

„6 august. A doua încercare. Cu fiecare ceas e tot mai greu! Astăzi mă pregătisem ca, dintr-un foc, să îndrept aspectul exterior al noii dubluri, şi m-am făcut de râs în aşa hal, încât mi-e şi ruşine să-mi aduc aminte.

Am început experienţa ştiind cu precizie ce anume „nu ţine” în înfăţişarea mea (la drept vorbind, nimic nu ţine, dacă pot să modific). Dar ce „ţine” oare? În experienţele cu iepuri luam drept criteriu tot ce-mi trecea prin cap. Dar omul nu e iepure. Deşi se spune: unde e un cap, e bine, unde sunt două, e şi mai bine, nimeni n-a înţeles-o în sens biologic.

Când, după comanda „Start!”, a apărut chipul noii dubluri şi muşchii liliachii, semistrăvezii ai abdomenului au prins să se acopere cu un strat galben de grăsime, am dat comanda „Nu!” Maşina, supunându-se, a dizolvat ţesutul adipos, acolo unde îi cerusem eu: pe burtă şi pe lângă gât. Pe

spate şi pe laturi grăsimea a rămas...

N-am observat de la început lucrul acesta, întrucât mă apucasem să-i îndrept faţa. Cu ajutorul imaginaţiei. I-am imprimat frunţii trăsături de nobleţe. Dar când l-am privit dintr-o parte m-am îngrozit: craniul i se teşise la ceafă! Şi chiar forma frunţii contrazicea evident restul feţei.

Într-un cuvânt, m-am pierdut cu firea. Maşina a recepţionat, pe bună dreptate, atitudinea mea ca un „Nu!” categoric şi a dizolvat totul.

Eram în impas. Acel „ce” pe care-l urmăream era, fără îndoială, frumuseţea corpului omenesc.

Există modele clasice. Dar... ca în două ore de sinteză să transformi dublura într-un bărbat cu înfăţişare frumoasă, având formele, perfecte ale modelelor antichităţii, era o problemă care depăşeşte posibilităţile nu numai ale unui individ nepregătit ca mine, ci chiar ale celui mai calificat sculptor din Uniunea artiştilor plastici! Singura speranţă e faptul că maşina memorizează toate modificările aduse dublurii.

Atunci am comandat încă o dată „Start!” Da, „maşina-mamă” memorează totul. Dublura păstrase toate corectivele mele de diletant. Puteam face atâtea şedinţe câte or fi fost necesare.

În şedinţa din ziua aceea am înlăturat definitiv grăsimea excesivă de pe corpul dublurii. Burta îi

dispăru, se profilă talia, gâtul căpătă contururi precise... Pentru început e de ajuns. „Stop!” Totul se dizolvă, iar eu am dat fuga la biblioteca orăşenească.

Acum răsfoiesc Atlasul de anatomie plastică al profesorului G. Ghiţescu (mai am ca rezervă încă patru volume, bogat ilustrare, despre arta Renaşterii). Mă iniţiez în tainele proporţiilor corpului uman. Îi aleg dublurii înfăţişarea, ca şi cum aş alege un costum. Canoanele lui Leonardo da Vinci, Canoanele lui Dürer, proporţiile lui Schmidt-Frietsch... Am aflat cu această ocazie că la un bărbat proporţional construit fesele sunt plasate exact la jumătatea staturii. Cine ar fi crezut!

Doamne, iată cu ce trebuie să se ocupe un biet inginer!

Iau drept model pe Hercule al lui Farnese, mai ales pentru că este înfăţişat în Atlas din toate părţile”.

„14 august. Douăsprezece încercări şi tot n-a ieşit ce trebuie. Totul e vulgar, de prost gust. Ba un picior iese mai scurt decât celălalt, ba mâinile sunt de lungimi diferite. Cred că e mai bine să proiectez dublura după proporţiile lui Adam al lui Dürer”.

„20 august. Proporţiile sunt bune. Dar cu faţa e jale. Un mulaj fără ochi, cu trăsăturile lui Krivoşein. În locul părului, ondulaţii de marmură, de culoare roşcată. Într-un cuvânt, astăzi am rostit cel de al

douăzeci şi unulea „Nu!”

Un glas precaut şi neîncrezător din mine mă tot întreabă: „Oare, asta-i ceea ce vrei să realizezi? Metoda pe care o elaborezi acum, este metoda *aceea* pe care o cauţi?”

După părerea mea, da. În orice caz, e un pas înainte. Deocamdată introduc pentru sinteza omului numai informaţia de calitate superioară despre corpul său. Dar în acelaşi mod poate fi introdusă în „maşina-mamă” (cu timpul o să reuşim s-o facem) orice informaţie acumulată de omenire, privind cele mai bune calităţi umane şi pot fi creaţi nu numai oameni frumoşi şi puternici din punct de vedere fizic, ci şi frumoşi şi puternici prin calităţile lor intelectuale şi morale. De obicei, la oameni, binele este amestecat cu răul. Unul e inteligent, dar are o fire slabă, altul are o voinţă puternică, dar din prostie sau din ignoranţă o foloseşte pentru tot felul de fleacuri, iar un al treilea e şi deştept, şi ferm, şi bun, dar are o sănătate şubredă...

După noua metodă se va putea înlătura tot ce e rău şi sintetiza în om numai cele mai bune calităţi umane.

„Un cavaler sintetic neînfricat şi fără pată” asta sună, probabil îngrozitor. Dar, la urma urmei, care-i diferenţa între sintetic şi natural? Principalul e să fie cât mai mulţi, pentru că sunt foarte puţini astfel

de „cavaleri”. Eu personal îi cunosc doar din cărţi şi din filme. Iar ei sunt foarte necesari în viaţă. Se va găsi pentru fiecare şi un loc de muncă. Şi fiecare din ei poate influenţa treburile din lume, ca ele să meargă mai bine”.

„28 august. Am reuşit! Eh, cârpaci nenorociţi, voi cei care încercaţi cu pensula sau dalta să reproduceţi prin materie moartă frumuseţea şi forţa omului viu! Iată „pensula” mea: maşina chimico-electronică, prelungirea creierului meu, a imaginaţiei mele. Şi eu – inginer, nu artist! – fără să pun mâna, doar cu efortul gândirii, reproduc frumuseţea vie prin materie vie.

Şi proporţiile exacte şi pline de graţie ale lui Adam de Dürer şi musculatura sculpturală a lui Hercule... Şi un chip frumos… încă două-trei ajustări – şi gata”.

„1 septembrie, prima zi din calendar! Plec chiar acum la laborator. Pantaloni pentru el am, cămaşă am, pantofi am. În valiză cu ele! Dar să nu uit aparatul de filmat. Am să filmez apariţia pe lume a unei dubluri admirabile. Savurez dinainte impresia zguduitoare pe care o va produce într-o zi asupra minţilor omeneşti proiectarea acestui film de amator!

Am să ajung imediat, am să-mi pun „coiful lui Monomah” şi am să comand în minte:… Nu, la dracu! Am să spun cu o voce puternică şi

frumoasă, precum cea cu care odinioară, într-o situaţie asemănătoare, a vorbit dumnezeu Savaot:

— Dă-i drumul! Apari pe lume, dublură Adam Hercule Krivoşein!

„Şi dumnezeu văzu că totul a ieşit bine”...

Desigur, eu nu sunt dumnezeu. Eu am creat pe om într-o lună, pe când el a scos-o la capăt într-o zi de muncă cu program redus, într-o sâmbătă. Dar ce, parcă aia a fost treabă?”

Capitolul 11

Să dispreţuieşti – bravând – judecata oamenilor nu e greu, dar să dispreţuieşti propria-ţi judecată e cu neputinţă.

A. S. PUŞKIN (Dintr-o scrisoare către P. Vlazemski)

Următoarea însemnare din jurnal îl uimi pe aspirantul Krivoşein prin scrisul neregulat, parcă schimbat chiar.

„6 septembrie. Dar, eu n-am vrut... N-am vrut aşa ceva! Îmi vine să strig: nu am dorit asta! M-am străduit să iasă totul bine... Fără cârpăceală şi greşeli. De aceea n-am dormit nopţi întregi. Stăteam cu ochii închişi, îmi imaginam în toate amănuntele corpul lui Hercule, apoi al lui Adam, îmi precizam ce corective trebuie să-i aduc dublurii.

N-am putut să rezolv totul într-o singură şedinţă.

N-am putut şi pace! De aceea am şi dizolvat de fiecare dată ceea ce a rezultat... Doar nu era să dau naştere unui schilod, cu mâini şi picioare de diferite lungimi. Şi nici nu mi-a trecut prin minte că la fiecare dizolvare eu mă ucid pe mine. De unde era să ştiu asta?!

...De îndată ce lichidul a conturat capul şi umerii lui, dublura s-a apucat cu mâinile-i puternice de marginea rezervorului, a sărit afară – eu tocmai declanşam aparatul de filmat, imortalizam clipa istorică a apariţiei omului din maşină – şi a căzut în faţa mea pe linoleum, plângând cu sughiţuri. M-am repezit la el:

— Ce-i cu tine?

Cu mâini lipicioase îmi cuprinse picioarele, se freca cu capul de ele, îmi săruta mâinile, pe când încercam să-l ridic:

— Nu mă omorî! Nu mă mai omorî. Valea, dragule, iubitule! Doar eu sunt tu... Atunci de ce mă omori, oooh! Nu trebuie! De douăzeci şi cinci de ori... de douăzeci şi cinci de ori m-ai omorât, o-oo-o! mugea el şi se tăvălea pe jos.

Dar eu nu ştiusem. Eu nu puteam să ştiu că, la fiecare nouă încercare, conştiinţa lui reînvia! El înţelegea că eu îl refac, îi croiesc din nou corpul, îl sucesc cum vreau, dar nu putea să facă nimic. Şi în urma comenzii mele „Stop!”, la început se dizolva corpul lui, apoi se stingea conştiinţa... De ce nu

mi-a spus idiotul acela artificial că conştiinţa începe să funcţioneze înainte de apariţia corpului?!”

— Ei, drăcie! mormăi descumpănit aspirantul. Într-adevăr, creierul trebuie să intre ultimul în acţiune... Ia stai, când a fost asta? El întoarse filele, se uită la dată şi oftă cu o oarecare uşurare. Nu, el nu-i vinovat. În august şi septembrie încă nu putea să-i comunice nimic. Încă nu înţelegea nici el. Dacă ar fi condus el această experienţă, ar fi greşit exact la fel.

„...Şi a rezultat un om cu o conformaţie clasică, cu o înfăţişare frumoasă, dar cu psihicul frânt, de sclav asuprit. „Cavaler neînfricat şi fără pată”...

Acum n-ai decât să dai din colţ în colţ, lepădătură, să cauţi vinovaţii. N-am ştiut, m-am străduit! Oare te-ai străduit doar? Oare n-a fost şi amorul tău propriu în joc? Nu te-ai simţit ca un dumnezeu ce şade deasupra norilor, într-un fotoliu de piele cu număr de inventar, un dumnezeu, de ale cărui gânduri şi comenzi, atât de şovăitoare, depindea apariţia sau dizolvarea omului! A fi sau a nu fi. Oare nu te încerca o desfătare intelectuală neobişnuită atunci când, iară şi iară, îi dădeai „maşinii-mamă” comenzile „Start!”, „Nu e bine!”, „Stop!”?

...El a încercat chiar de la început să scape din

laborator, să fugă. Abia l-am convins să se spele şi să se îmbrace. Tremura tot. Nici nu putea fi vorba să lucreze împreună cu mine în laborator.

A locuit la mine cinci zile, cinci zile îngrozitoare. Eu tot speram că o să-şi vină în fire, o să se refacă... Da de unde! El are trup sănătos, ştie tot, ţine minte totul. „Maşina-mamă” a introdus în el, cu multă conştiinciozitate, informaţia mea, cunoştinţele mele, memoria mea... Dar toate erau stăpânite de frica celor trăite, o frică care nu se supunea nici voinţei, nici gândurilor lui. Din cauza aducerilor-aminte, părul i-a albit chiar din prima zi.

Faţă de mine încerca un sentiment de groază pe care nu reuşea să şi-l înfrângă. Când mă înapoiam acasă, sărea deodată în picioare şi lua o figură smerită. Spatele lui de gladiator se încovoia, braţele cu muşchi puternici şi proeminenţi atârnau relaxate, şi toată făptura lui căuta parcă să pară mai mică. Iar ochii... O, ochii aceia! Mă priveau rugători, de parcă ar fi fost ai unei fiinţe încolţite care cere îndurare. Mă cuprindea un sentiment de teamă şi mă simţeam stânjenit. Niciodată n-am văzut un om care să privească astfel.

Iar azi noapte, pe la orele patru... Nu ştiu nici eu de ce m-am trezit. În tavan bătea o lumină cenuşie, palidă, de la felinarele de iluminat cu gaze. Adam se aplecase deasupra mea, ţinând o greutate în mână. Am văzut limpede cum muşchii

braţului drept i s-au încordat pentru a lovi. Câteva secunde ne-am privit încremeniţi unul pe altul. Apoi el a râs nervos şi s-a îndepărtat, târşâindu-şi picioarele goale pe parchet.

M-am aşezat pe canapea şi am aprins lumina. El s-a ghemuit pe podea, lângă şifonier, vârându-şi capul între genunchi. Umerii ca şi greutatea pe care o ţinea în mână tremurau.

— Ce-ai făcut? l-am întrebat cu răutate. Dacă te-ai pregătit, trebuie să loveşti. Sufletul tău s-ar fi uşurat şi s-ar fi liniştit.

— Nu pot să uit, mormăi el cu vocea-i baritonală, printre sughiţuri convulsive de plâns. Înţelegi? Nu pot să uit cum m-ai omorât de... douăzeci şi cinci de ori!

Am tras sertarul de la birou, am scos de acolo buletinul de identitate, diploma de inginer, banii pe care-i mai aveam şi l-am zgâlţâit de umeri:

— Ridică-te în picioare! Îmbracă-te şi pleacă. Pleacă undeva, angajează-te, lucrează, trăieşte-ţi viaţa. În doi n-o să putem face nimic. Nici tu n-o să ai linişte, nici eu... Nu sunt vinovat! La naiba, eşti în stare să înţelegi sau nu că n-am ştiut ce se întâmplă?! Omul se poate naşte monstru sau bolnav sufleteşte, sau poate ajunge aşa după o boală, după un accident. În cazul acesta n-ai pe cine să învinovăţeşti, n-ai cui să-i zdrobeşti capul, pentru că tu eşti eu – înţelegi?!

El se întoarse spre perete tremurând. Asta m-a dezmeticit.

— Iartă-mă. Ia actele mele. Eu am să mă descurc. Uite, vezi – spunând astea am deschis buletinul de identitate – în fotografie tu semeni chiar mai mult cu mine decât eu însumi... Fotograful s-a străduit şi el, probabil, să perfecţioneze fizionomia mea. Ia banii, geamantanul, hainele şi ia-ţi zborul. Ai să trăieşti singur, liber, ai să munceşti şi, poate, ai să-ţi revii.

Acum două ora a plecat. Ne-am înţeles să-mi scrie de acolo, de unde va găsi de lucru. Dar n-o să-mi scrie...

În orice caz, e bine că a încercat să mă omoare, înseamnă că se simţea înjosit. Deci nu-i un sclav. Poate că o să-şi revină cu totul.

Acum stau... Capul mi-e gol. N-am nici o idee. Trebuie s-o iau de la început... O, natură, şi totuşi, ce ticăloasă eşti!... Cum îţi mai place să râzi de planurile noastre! Ne ispiteşti, apoi...

Lasă! Las-o baltă! Degeaba cauţi vinovaţi. Natura n-are nici un amestec. Ea participă la munca ta doar la un nivel elementar. Restul îţi aparţine, nu te mai fofila.

Ceasul deşteptător începe să sune. Şapte şi un sfert. E timpul să mă scol, să mă spăl, să mă bărbieresc şi să mă duc la lucru... Deasupra caselor e un soare înceţoşat, iar cerul e învăluit

într-o perdea de fum, murdară ca o zdreanţă. Vântul stârneşte praful, scutură copacii, bate în uşa de la balcon. Jos, lângă casă, troleibuzul îi culege pe oameni din staţie. Se adună din nou alţii, cu aceeaşi expresie pe faţă: nu cumva să întârzie de la lucru!

Şi eu trebuie să mă duc la lucru. Am să ajung în curând la laborator, am să trec în jurnal rezultatele experienţei nereuşite şi am să mă consolez cu adevăruri răsuflate: „Omul din greşeli învaţă”, „În ştiinţă nu există căi bătătorite”... Am să mă apuc apoi de experienţa următoare. Şi din nou am să greşesc, am să schilodesc nu modele, ci oameni... Sunt un cretin visător, încântat de propria lui persoană şi înarmat cu tehnica cea mai modernă!

Vântul scutură copacii... Am trăit de toate. Zile de căutări şi descoperiri, seri de frământări şi griji, nopţi de visare... Dar iată că a sosit şi dimineaţa senină şi rece, mai înţeleaptă decât seara. O dimineaţă necruţătoare! Probabil că în astfel de ceasuri pline de luciditate, femeile, după ce s-au gândit toată noaptea la copilul pe care-l purtau în pântece, se duc să-şi provoace avort. Şi eu am avortat un făt nereuşit... Am visat, am dorit fericirea oamenilor, dar am creat până acum doi nenorociţi. N-am s-o scot la capăt cu această muncă. Sunt slab, prost – o nulitate. Trebuie să mă apuc de o muncă mediocră – după puterile mele –

după aceea să public un articol despre ea, să elaborez o disertaţie, şi totul va fi în regulă.

Vântul scutură copacii. Vântul scutură copacii mereu...

În apartamentul vecin cineva a pus discul cu „Recviemul” de Mozart. Vecinul meu, docentul Priscepo, caută să se integreze încă de dimineaţă în atmosfera matematicii. „Recvi... Recviem”!... Pe o asemenea muzică e bine să te împuşti. Nimeni n-ar da nici o atenţie împuşcăturii.

Vântul scutură copacii...

Ce-am reuşit să fac? Şi doar au existat destule îndoieli, apoi nici măcar îndoieli, ci cunoştinţe. Am ştiut că orice modificare adusă de mine rămâne în el, că „maşina-mamă” ţine minte totul. N-am dat nici o importanţă acestui fapt. De ce?

...Mi-a trecut prin minte un gând – pe care, ca să nu-mi fie ruşine, nici nu l-am exprimat în cuvinte – sau poate un sentiment călduţ de siguranţă: doar nu sunt eu ăsta. Asta nu mi se întâmplă mie... Şi încă ceva – un sentiment de impunitate: am să fac ce vreau şi n-o să mi se întâmple nimic...

N-ai să te împuşti, lepădătură! N-ai să-ţi faci nici un rău! Ai să trăieşti până la vârsta pensiei şi o să mai ai tupeul să-ţi dai viaţa drept exemplu...

Vântul scutură copacii. Troleibuzul culege oamenii din staţie...

Nu vreau să mă duc la lucru”.

„20 septembrie. Asfalt cenuşiu. Nori cenuşii. Motocicleta înghite kilometrii cu nesaţ. Un puşti a rămas încremenit la marginea şoselei. Din atitudinea lui se vede că în această clipă a luat o hotărâre de nezdruncinat: Când voi fi mare, am să mă fac motociclist pe o motocicletă roşie! Fă-te motociclist, puştiule, numai cercetător să nu te faci...

Accelerez tot mai mult. Acul kilometrajului a trecut de nouăzeci. Vântul mă plesneşte din plin peste obraji. În faţă a apărut o autobasculantă. Goneşte, bineînţeles, drept pe mijlocul drumului, ocupând chiar şi partea stângă. Aceste canalii, şoferii de pe basculante, nu-i consideră oameni pe motociclişti. Caută să-i împingă în margine. Ei bine, n-am să-i fac pe plac!

Nu, nu m-am zdrobit de el. Sunt viu. Trăiesc. Stau şi scriu cum goneam astăzi, cu ochi sticloşi, nu se ştie unde şi pentru ce. Trebuie să mai notez ceva... Autobasculanta, în ultima clipă, a tras brusc spre dreapta. Am văzut prin oglinda retrovizoare că şoferul a sărit în mijlocul drumului, agitând pumnii în urma mea.

De fapt, chiar dacă m-aş fi făcut praf, ce importanţă avea? Mai există un Krivoşein de rezervă, la Moscova... Nu mai pot, mi-e silă de toţi şi de toate. Şi mai ales de mine.

...Cum tremura, cum îmi îmbrăţişa picioarele,

acel puternic şi frumos „alter ego”! Şi când te gândeşti că aş fi putut să-mi dau seama şi să preîntâmpin totul! Da, aş fi putut! Dar mi-am zis că o să meargă şi aşa. Ce atâtea fasoane! Doar el nu eram eu.

Şi totul a fost atât de interesant, de bine, de frumos. Visam şi discutam, ne îngrijeam de bunăstarea şi fericirea oamenilor, făceam jurăminte... Ce ruşine! Iar în munca propriu-zisă, am neglijat faptul că dau naştere unui om. La toate m-am gândit: la forme graţioase, la conţinutul intelectual, dar că s-ar putea să-l doară sau să-i fie frică nici prin cap nu mi-a trecut. Am încropit la repezeală o „fundamentare”, cum că în cadrul experienţei nu există moarte informaţională, şi gata. Dar moartea a existat, ca un act de violenţă asupra lui.

Dar cum de s-a întâmplat? Cum de s-a întâmplat?

Pietrele kilometrice vopsite în alb, de-a lungul şoselei, reflectă zgomotul motorului. Cum de s-a întâmplat? Acul vitezometrului arată o sută zece. Dungile, de un verde cenuşiu, o alternanţă de pământ şi copaci, zboară pe lângă mine. Cu o asemenea viteză aş fi putut scăpa de urmărire, aş fi putut salva pe cineva, sosind la vreme. Dar eu nu am de cine să fug, n-am pe cine să salvez. Am avut pe cine salva, dar trebuia să gândesc cinstit, nu să

răsucesc minerul acceleraţiei. Să gândeşti cinstit...

Pot învinge diferite culmi ale forţelor naturii – şi prin efortul gândirii şi prin cel al muşchilor. Asta-i adevărul! Cu forţele naturii lucrurile sunt clare. Ele pot fi învinse. Dar cum să te învingi pe tine însuţi?

Chiar acum am răsfoit jurnalul şi mi s-a făcut de-a dreptul frică. Cât de ticăloasă e judecata mea! De pildă, într-un loc cugetam că nenorocirile care se abat asupra oamenilor se datoresc lipsei lor de principialitate, faptului că mulţi îşi spun că „nu e treaba lor”, iar după numai câteva pagini îmi justific, cu multă abilitate, propria-mi atitudine, de ce stau deoparte, de ce nu vreau să mă pun rău cu Harri Hilobok; n-are decât să-şi susţină teza de doctorat... Sau mă gândesc cum să procedez ca descoperirea să aibă urmări folositoare pentru om, pentru ca să mă surprind, apoi, făcând apel la cruzime, referindu-mă la omorurile din lume... Mă cobor (sau ne coborâm împreună, eu şi cu dublura care e aspirant, tot una e) până la nivelul unui inginer de rând, căruia îi vine greu şi care nu e obişnuit să desfăşoare o asemenea muncă. De fapt, îmi pregătesc o asigurare morală pentru cazul când n-aş reuşi. Iar atunci când obţin primele succese, mă asemuiesc cu Dumnezeu... Şi toate le-am scris cu deplină sinceritate. N-am sesizat nici un fel de contradicţii.

N-am sesizat? N-am vrut să sesizez! E mai plăcut

şi mai comod să apari în toată splendoarea, să te minţi pe tine însuţi din toată inima, să-ţi adaptezi ideile şi faptele la propriul confort sufletesc. Reiese deci că, de fapt, eu nu m-am gândit la omenire, ci doar la mine? Reiese că această muncă, dacă ar fi s-o apreciez nu din punct de vedere ştiinţific, ci moral, a fost doar o fanfaronadă, ceva mai deosebită, ieşită din comun? Şi atunci, când să te mai îngrijeşti de cine ştie ce modele experimentale?

Ce fel de om eşti tu, Krivoşein?”

„22 septembrie. Nu lucrez. Nu pot să lucrez acum... Astăzi am fost cu motocicleta la Berdicev. Nu ştiu nici eu de ce. Cu acest prilej, am înţeles sensul frazei misterioase pe care au emis-o într-o zi automatele de imprimare. Douăzeci şi şase de copeici reprezintă costul a cinci litri de benzină şi a două sute de grame de ulei – exact cât îmi trebuie ca să ajungă de la Berdicev la Dneprovsk... Am dezvăluit încă o „taină”!

Pe unde o fi acum Adam, încotro o fi plecat?

...Şi făptura aceea pe care maşina a încercat s-o construiască imediat după prima dublură, aceea care era pe jumătate Lena, pe jumătate eu... Şi ea a trecut probabil prin groaza morţii, atunci când noi am ordonat „maşinii-mame” s-o dizolve? Şi tata... Ei drace! De ce mă gândesc la toate astea?

Tata... Ultimul cazac din neamul Krivoşeinilor.

După datini, străbunii mei se trag din cazacii din Zaporojie. Odinioară, probabil că o fi trăit un cazac aprig căruia i-a fost vătămat gâtul în luptă. De-acolo i-o fi venit şi numele de Krivoşein[3], lui şi întregului său neam. Când împărăteasa Ecaterina i-a împrăştiat pe cazaci, s-au mutat dincolo de Volga.

Tata a luat parte la toate revoluţiile, iar în timpul războiului civil a luptat în detaşamentul lui Ceapaev.

Eu m-am bătut pentru ultima oară cu vreo optsprezece ani în urmă. Şi nici atunci până la victorie, ci doar până când a sunat clopoţelul, chemându-ne la lecţie. Toate actele mele de curaj se rezumă la triplări, la depăşirea cu motocicleta a unui vehicul, în timp ce altul vine din sens opus.

Nu mi-e frică, tată, nici de sânge, nici de moarte. Numai că învăţătura ta nu mi-a folosit. Acum revoluţia se continuă cu alte mijloace, prin descoperiri şi invenţii – arme mai serioase decât săbiile. Şi mi-e teamă, tată, să nu greşesc...

Minţi! Minţi! Iar cochetezi cu tine însuţi, fanfaronule, lepădătură! O înclinaţie de neînvins spre fanfaronadă... Ah, ce frumos e scris: „Şi mi-e teamă, tată, să nu greşesc”... Şi despre revoluţie la fel. Să nu mai îndrăzneşti să scrii despre asta!

Ai intenţionat să sintetizezi în oameni (în oameni,

---

[3] Krivoşein, textual înseamnă „cu gâtul strâmb”. (N.T.).

şi nu în dubluri artificiale!) nobleţea sufletească pe care tu n-o ai, frumuseţea care-ţi lipseşte, fermitatea de care nu dispui, sacrificiul de sine de care n-ai habar.

Eşti dintr-o familie de oameni cumsecade. Strămoşii tăi au ştiut şi să muncească şi să-şi apere cauza, lovindu-i pe ticăloşi, când cu pumnul, când cu arma... Dar tu ce eşti? Ai luat apărare dreptăţii? Ah, n-ai avut ocazia! Dar nu cumva ai evitat – cuminte, şi multă grijă – asemenea ocazii? Ce, n-ai chef să-ţi aduci aminte?

Tocmai asta e, că mă tem de toate, de viaţă, de oameni... Chiar şi pe Lena o iubesc cu teamă. Mi-e teamă să mi-o apropii, dar mi-e şi teamă să n-o pierd. Şi, doamne fereşte, nu vreau copii. Copiii îţi complică viaţa...

Îmi tăinuiesc descoperirea. Dar nu de teamă că n-am să pot impune o justă folosire a ei. Şi de fapt asta e realitatea. N-am să pot... Sunt un om slab. Din specia aceia de oameni slabi şi inteligenţi, care mai bine n-ar fi fost deştepţi. Pentru că mintea le e dată doar ca să înţeleagă mai bine decăderea şi neputinţa lor...”

Aspirantul Krivoşein îşi aprinse o ţigară, începu să se preumble nervos prin cameră. Îi venea greu să citească aceste însemnări, pentru că se vorbea şi despre el acolo. Oftă adânc şi reveni la masă.

„... Fii calm, Krivoşein. Fii calm. Altfel ajungi la isterie şi, totuşi, tu trebuie să munceşti… Nu e încă totul pierdut... Nu eşti o canalie chiar atât de mare, încât să te ia dracu imediat.

Aş putea să mă privesc şi într-o lumină mai favorabilă: Eu n-am folosit această descoperire ca să obţin un succes personal şi n-am s-o fac nici de acum încolo. Am muncit din plin, n-am tras chiulul. Acum cunosc bine miezul problemei, esenţa lucrurilor. Aşa că nu sunt mai rău decât alţii. Am greşit. Dar cine nu greşeşte?

Da, dar, în munca noastră, nu poţi judeca după principiul: sunt mai rău, sau sunt mai bun decât alţii. Alţii se ocupă de cercetarea cristalelor, de colaborarea maşinilor. Ei îşi cunosc bine munca şi asta e de ajuns. Trăsăturile negative ale caracterului lor le fac viaţa amară numai lor, apoi tovarăşilor de muncă din laborator şi rudelor apropiate. În ce mă priveşte e cu totul altceva. Pentru a-l face pe Om, nu e de ajuns să ştii, nu e de ajuns să ai experienţă de cercetător, să „răsuceşti cu pricepere manivelele”. Trebuie să fii tu însuţi Om. Nu se pune problema de a fi mai bun sau mai rău decât alţii, ci trebuie să fii, cu adevărat, un caracter neînfricat şi fără pată.

Aş vrea şi eu să fiu aşa, numai că nu ştiu cum. Nu posed o asemenea informaţie...

Înseamnă că munca pe care mi-am asumat-o e peste puterile mele?”

„8 octombrie. În parcul nostru domneşte toamna, cu nuanţe galbene şi roşii, iar eu nu pot lucra. Parcul e plin de frunze veştede. Chiar o ploaie, cât de mică, face zgomot când cade pe covorul de frunze, şi în văzduh se răspândeşte mirosul ca de cafea al putregaiului. Nu pot lucra...

Poate că nici nu e nevoie de toate astea? O bună ereditate, o educaţie de calitate în spiritul muncii, condiţii igienice de viaţă... N-au decât să se reproducă oamenii inteligenţi, ei înşişi pe sine. Să facă mai mulţi copii, care să le moştenească calităţile. O să-i poată hrăni. Le ajunge salariul. Doar sunt oameni inteligenţi. Şi îi pot educa, pentru că sunt oameni inteligenţi... Şi nu va fi nevoie de nici un fel de maşini...

Astăzi mi-a telefonat Harri Hilobok. În cadrul institutului se organizează o expoziţie permanentă cu tema „Succesele sistemologiei sovietice”. Se înţelege că el e responsabilul.

— Nu-mi dai nimic, Valentin Vasilievici?

— Nu.

— Păi de ce? Uite, sectorul lui Ippolit Illarionovici Voltamperov prezintă trei exponate. Şi alte sectoare şi laboratoare expun multe lucrări. Ar trebui măcar un exponat din partea voastră. Oare, chiar n-aveţi nimic până acum?

— Nu. Cum staţi cu execuţia investigatorilor biologici, Harri Haritonovici?

— Eh, Valentin Vasilievici, ce contează un sistem în comparaţie cu întreaga sistemologie, he-he! O să-l facem, cum să nu! Dar deocamdată, vă daţi singur seama, am aruncat toate forţele în lupta pentru aranjarea standurilor expoziţiei, a machetelor, a panourilor demonstrative, pentru întocmirea legendei în trei limbi. Ce vrei? Mi-e capul calendar. Şi laboratorul e supraaglomerat, atelierele la fel. Dar dacă la dumneata, Valentin Vasilievici, se iveşte ceva pentru expoziţie... Se aranjează imediat...

Era cât pe-aci să-i spun că am nevoie tocmai de bioinvestigatori ca să pot ferici expoziţia cu exponatul meu (Lasă-l să-l facă, şi vedem noi pe urmă cum ne descurcăm.) Dar m-am abţinut. Mereu faci pe şmecherul, Krivoşein!

Exponatele mele s-au răspândit în lumea largă. Unul îşi încearcă forţele în biologie la Moscova. Altele ronţăie iarbă şi varză prin grădinile de zarzavat. Iar un altul a întins-o nu se ştie unde…

Ce ar fi să expun „maşina-mamă”, ca să provoc un şoc în rândurile academicienilor şi a opiniei publice ştiinţifice? Să produc cu titlu de demonstraţie iepuri de casă cu două capete şi cu şase lăbuţe – câte două exemplare pe oră... Ce vâlvă ar fi!

Nu, frate! Acest agregat creează oameni. Şi nu poţi face abstracţie de acest lucru”.

Capitolul 12

...Sufletul lui Semion Zanovici, după întâmplarea din pădure, a fost cuprins de sfială, iar el a devenit grijuliu şi atent, ca un câine care a scăpat de sub roţi.

A. N. TOLSTOI: Păţaniile lui Nevzorov sau Ibikus

„11 octombrie. Repet experienţele de sinteză dirijată a iepurilor de casă... Doar aşa, ca mecanismele să nu stea nefolosite. Înregistrez totul pe peliculă cu ajutorul aparatului de filmat. O să am un document filmat. Cetăţeni, prezentaţi documentele filmate!”

„13 octombrie. Am inventat o metodă de a distruge, sigur şi rapid, informaţia biologică din „maşina-mamă”. Ar putea fi numită „radiere electrică”. Introduc în blocul de cristal şi în TVM-12 tensiunea de la generatorul de zgomote şi peste 15-20 minute maşina uită totul despre iepuri. Dacă aş fi avut la dispoziţie această metodă mai înainte, în locul comenzii: „Stop!”, l-aş fi nimicit de fiecare dată pe Adam definitiv şi irevocabil. Numai că nu ştiu dacă acest lucru ar fi fost mai plăcut pentru el...

Toamna scutură frunzele, răceşte aerul. Doar eu

bat pasul pe loc. Nu mă pot apuca din nou de experienţe serioase. N-am curajul necesar. Sunt dezorientat...

Eh, uite ce-i, Krivoşein! Faptul că nu eşti nici dumnezeu şi nici buricul Pământului îl putem considera ca un lucru dovedit. Iar dacă e aşa, trebuia să recurgi la ajutorul altora. Trebuie să te duci la Arkadi Arkadievici...”

— Ehe! se posomorî aspirantul Krivoşein.

„... Trebuie să urmez calea ierarhică. El e şeful meu. De fapt, nu despre asta e vorba. El e un om inteligent, cunoscător şi cu multă influenţă. Mai e şi un metodolog excelent. Se pricepe să formuleze cu precizie orice fel de probleme. Iar o „problemă formulată – cum stă scris în „Introducerea în sistemologie”, al cărei autor este el – reprezintă soluţia problemei respective, într-o formă nedefinitivată”. Tocmai asta e ceea ce-mi lipseşte. De altfel, el a şi susţinut tema mea în cadrul consiliului ştiinţific. E adevărat că Arkadi Arkadievici e peste măsură de ambițios şi ţine grozav la părerile sale, dar o să ne înţelegem. Doar e un om deştept. O să înţeleagă că în această muncă nu gloria e lucrul cel mai important.

Eh, ia-o încet! Bunele intenţii sunt una, dar nici prudenţa nu strică. Să-i serveşti lui Arkadi

Arkadievici, doar aşa, de dragul artei, taina descoperirii, şi anume, că „maşina-mamă” poate sintetiza sisteme vii, asta în nici un caz. Trebuie început cu ceva mai simplu. „Apoi vom mai vedea”, cum îi place chiar lui să se exprime.

Maşina va trebui să efectueze sinteza unor montaje electronice. Este tema pe care a atacat-o bătrânul Voltamperov şi, la drept vorbind, tema mea oficială pentru anul următor: „Trebuie, Valentin Vasilievici, trebuie!”

Să schiţăm bazele experienţei. Introducem în lichid şase fire. Două de alimentare, două legate la oscilograful de control şi două la generatorul de impulsuri. Îi transmit maşinii, prin „coiful lui Monomah”, parametrii montajelor tip, dimensiunile aproximative. În privinţa asta ştiu exact cum „e bine”, cum „nu e bine”. Sunt lucruri cunoscute”.

„15 octombrie. În rezervor apar pătrăţele rotunjite de culoare cafenie, asemănătoare cu un material izolant stratificat. Pe ele se depun liniile metalice ale conductorilor din schemă, garniturile izolatorilor, se aşază una peste alta foiţele condensatorilor, alături se plasează dungile rezistenţelor, petele diodelor şi transistorilor... Asta seamănă cu tehnologia circuitelor imprimate care se dezvoltă în prezent în microelectronică, doar că fără vid, descărcări electrice şi alte asemenea chestiuni.

Cât e de plăcut, după toate aceste coşmaruri la care trebuie să-ţi storci creierii, să suceşti comutatoarele, să reglezi cu ajutorul butoanelor intensitatea şi claritatea imaginii de pe ecranul oscilografului! Totul e precis, limpede, accesibil. Ca şi cum te-ai fi întors acasă după ce ai rătăcit prin regiuni îndepărtate... Dracul m-a dus în locurile acelea, fără busolă şi fără călăuză, în jungla tenebroasă denumită „om”. Dar cine poate fi călăuza? Dar busola?

În sfârşit. Parametrii montajelor corespund. Tema nr. 154 este pe jumătate executată. Ce-o să se mai bucure Ippolit Illarionovici!

O să mă duc la Azarov. Îi voi arăta probele, îi voi explica câte ceva şi voi face câteva aluzii la perspectivele de viitor. Mă duc mâine la el şi-i spun:

— Arkadi Arkadievici, am venit la dumneavoastră ca un om inteligent la un alt om inteligent”...

„16 octombrie. Am fost... Mă aşteptam să fiu primit cu braţele deschise!

Dimineaţa m-am gândit bine cum să port discuţia. Am luat cu mine probele şi am pornit-o spre clădirea veche. Soarele toamnei lumina zidurile încărcate de excese arhitecturale, treptele de granit şi pe mine, care le urcam.

Starea mea sufletească s-a schimbat chiar de la uşa de intrare. O, aceste uşi oficiale, de trei metri,

din stejar incrustat, cu mânere ornamentate, lungi de aproape un metru şi cu arcuri pneumatice! Parcă ar fi fost create special pentru nişte găligani de birocraţi cu palmele late ca o tigaie de prăjit douăsprezece ouă. Găliganii deschid uşile cu o smucitură uşoară şi se duc să învârtă treburi mari şi importante. Trecând pragul, am început să mă gândesc că discuţia cu Azarov nu trebuie începută cu o frază şocantă (Am venit la dumneavoastră ca un om inteligent la un alt om inteligent...), ci trebuie respectată ierarhia. El era academician, iar eu inginer.

În timp ce urcam scara de marmură, acoperită cu un covor gros, prins cu bare nichelate, având o balustradă neobişnuit de lată, m-am hotărât din tot sufletul să fiu respectuos, să aprob tot ce-mi va spune, ce-mi va recomanda academicianul... într-un cuvânt, dacă de scara de granit se apropiase cu paşi elastici Krivoşein-inventatorul, în anticamera directorului a intrat târându-şi picioarele, Krivoşein-solicitantul, cu spatele încovoiat şi mutră smerită.

Secretara Ninocika s-a apropiat să-mi taie calea cu o viteză pe care ar invidia-o până şi portarul Lev Iaşin.

— Nu-nu-nu, tovarăşe Krivoşein, nu se poate. Arkadi Arkadievici se pregăteşte pentru un congres în Noua Zeelandă. Ştiţi ce păţesc, dacă las pe cineva să intre! Nu primeşte pe nimeni. Nu vedeţi?

Într-adevăr, în anticameră erau mulţi colaboratori şi oameni veniţi în delegaţie. Toţi m-au privit chiorâş. Am rămas să aştept, fără mari speranţe de succes. Doar aşa. Dacă alţii aşteaptă, am să aştept şi eu. Ca să nu mă rup de colectiv. Tâmpită situaţie!

Oamenii continuară să vină. Feţele tuturor erau posomorâte, lipsite de frumuseţe. Nimeni nu vorbea.

Cu cât se adunau mai mulţi oameni în anticameră, cu atât mai puţin importantă, mai neînsemnată mi se părea chestiunea mea. Deodată îmi trecu prin minte gândul că mostrele mele erau doar măsurate, dar nu şi încercate, că s-ar putea ca Azarov, cuprins de zel, să înceapă să-mi demonstreze că lucrările tehnologice de electronică nu sunt de profilul nostru. Şi, în general, de ce mă bag? Mai am un an şi ceva la dispoziţie. Asta îmi trebuie mie, ca Hilobok să mă bârfească din nou?

Tocmai atunci apăru Hilobok în uşă, cu un aer grăbit. Am ocupat la timp o poziţie favorabilă şi m-am strecurat pe urmele lui în cabinet.

— Arkadi Arkadievici, aş vrea să...

— Nu, nu, nu, Valentin... e-e... Vasilievici, se încruntă Azarov, luând din mâinile lui Harri nişte hârtii. Nu pot! Nu pot nicicum. Nu mi-a ieşit încă viza, trebuie să recitesc referatul după

dactilografiere... Adresează-te cu problema dumitale lui Ippolit Illarionovici. El are să-mi ţină locul luna aceasta, sau lui Harri Haritonovici. La urma urmelor, nu sunt numai eu pe lumea asta!

Deci asta era. Omul pleacă în Noua Zeelandă, ce să mai discutăm! La un congres... Ce mi-a mai venit să-l trag de mânecă! E caraghios. N-am decât să-mi văd de treabă, până când o să mi se ceară socoteală.

Într-o bună zi, din cauza acestei probleme, se vor întrerupe şedinţele guvernului... Da, dar de ce trebuie să se întâmple asta într-o bună zi?...

Nu vor întrerupe şedinţa, nu-ţi fie teamă. O să te asculte funcţionari de mâna a doua, care nu se vor hazarda niciodată să întreprindă ceva pe răspunderea lor, oameni la fel de slabi ca şi tine.

Eşti slab. Slab, şi gata! Trebuia să-i vorbeşti, dacă tot te hotărâseşi. Dar n-ai putut. Te-ai scuzat cu o voce greţoasă şi ai plecat din cabinet. Da, să atragi atenţia lui Azarov, care se grăbeşte să plece peste Ocean, asupra lucrării tale, nu e o chestiune atât de simplă ca o comandă transmisă „maşinii-mamă”.

Şi totuşi parcă ceva nu e în regulă...”

„25 octombrie. Iată, însă, că lucrurile merg bine! Ne-a vizitat oraşul un mare specialist în domeniul microelectronicii, candidat în ştiinţe tehnice, viitorul doctor în ştiinţe Valeri Ivanov. Mi-a

telefonat astăzi. Am să mă întâlnesc cu el mâine seară la opt, la restaurantul „Dinamo”. Ţinuta corespunzătoare. N-ar fi exclus să fie de faţă şi reprezentante ale sexului frumos.

Valerka Ivanov! Cu el toceam lecţiile de organizare a producţiei, jucam tot felul de jocuri ca să ne mai treacă timpul, stăteam în aceeaşi cameră la cămin, plecam împreună la practică şi la seratele organizate de Institutul de bibliotecari! Valerka Ivanov, fostul meu şef şi coautor la două invenţii, omul discuţiilor aprinse şi al ideilor îndrăzneţe! Valerka Ivanov, cel cu care am lucrat cot la cot, umăr la umăr, cinci ani de zile! Sunt bucuros.

„Ascultă, Valerka, am să-i spun eu, lasă baltă microelectronica ta şi vino înapoi. E o treabă aci!”

N-are decât să fie şi şeful laboratorului. Dacă tot e candidat în ştiinţe. Eu sunt de acord. Ştie să muncească.

Ei, să vedem cum gândeşte el după scurgerea unui an?”

„26 octombrie, noaptea. În viaţă, nimic nu trece în zadar.

De la prima privire mi-am dat seama că din fosta afinitate sufletească dintre mine şi Valerka Ivanov nu a mai rămas nimic. Şi nu din cauza unui an de despărţire. Nu. Între noi s-a strecurat, ca un zid, ticăloşia de atunci a lui Harri. Nici Valerka Ivanov,

nici eu nu avem nici o vină. Dar ne-am trezit, cum s-ar spune, în tabere diferite. El, care şi-a dat demisia, plin de mândrie şi a trântit uşa după el, parcă are mai multă dreptate decât mine, care am rămas şi n-am împărţit cu el această amară mândrie. De aceea, întreaga seară între noi a plutit o uşoară, dar inevitabilă jenă, o amărăciune, că n-am fost în stare, în trecut, să învingem acea ticăloşie. Acum parcă aveam mai puţină încredere unul în altul... Bine că am luat-o cu mine pe Lena. Ea a înfrumuseţat întâlnirea noastră.

Discuţia cu el a fost interesantă şi merită să fie redată.

Ne-am întâlnit la orele 20. În faţa mea şedea un domn din Capitală. Haină de import, de culoare gri, cu carouri mărunte, fără revere, o cămaşă albă puternic apretată, pe nasul drept ochelari de formă hexagonală, părul negru tuns scurt. Dar faţa lui trasă mi-a adus aminte de blocada Leningradului.

Nici Lena nu m-a dezamăgit. În timp ce traversam restaurantul toată lumea întorcea capul după ea. Numai eu am venit ca un golan, cu o cămaşă în carouri şi pantaloni cenuşii nu prea şifonaţi. Cele două dubluri îmi sărăciseră în mod simţitor garderoba.

Aşteptând să ni se servească masa, ne examinam cu plăcere şi satisfacţie unul pe altul.

— Ei, rupse tăcerea Valerka Ivanov, dă-i drumul,

spune ceva.

— Mă uit la tine. Ai o mutră cam asimetrică

— Simetria este un semn al contemporaneităţii... E din cauza dinţilor. Îşi pipăi îngrijorat faţa. M-a tras în tren.

— Lasă-mă să-ţi trag una, o să-ţi treacă imediat.

— Mulţumesc. Mai bine să-i tragem cu coniac...

Era „încălzirea” noastră obişnuită, dinaintea unei discuţii interesante.

Ni s-a adus coniac şi vin pentru Lena. Am băut, ne-am potolit puţin pofta de mâncare cu nisetru în aspic şi ne-am fixat din nou privirile unul asupra altuia, în aşteptare. În preajma noastră era un chef mare. Un bărbat corpolent, în capul unei mese lungi, ţinea un toast „pentru ştiinţa umană” (se vedea că sărbătoreau susţinerea unei disertații). La o măsuţă vecină, un bărbat singuratic, băut, ameninţa cu degetul carafa cu vodcă, mormăind:

— Eu nu spun nimic... Nu spun nimic! Îl apăsa, pesemne, o taină.

— Ascultă, Valka...!

— Ascultă, Valerka...!

Ne-am uitat unul la altul, nehotărâţi.

— Bine, dă-i drumul. Tu întâi, i-am spus eu.

— Ascultă, Valka! Ochii lui Valerka Ivanov căpătară o strălucire pătimaşă în dosul lentilelor. Lasă baltă acest... eee... sistemologia asta a ta şi vino la noi. Am să-ţi aranjez eu transferul. Dacă-ai

şti ce chestii realizăm noi acum! Un complex microelectronic – o maşină care face maşini, pricepi?

— Circuite fixe?

— A, ce circuite fixe, asta e o etapă depăşită! Raze electronice şi cu plasmă, plus electrofotografie, plus iradierea catodică a peliculelor, plus... Într-un cuvânt, ideea e următoarea: Circuitele maşinii electronice se imprimă prin fascicule de electroni şi ioni, ca o imagine pe ecranul televizorului şi gata. Schema e gata. Densitatea elementelor e aceeaşi ca în creierul omenesc, pricepi?

— Şi din toate astea, practic, ce există la ora asta?

— Vezi, cum să-ţi spun... El ridică din sprâncene. Dacă ar exista ceva, de ce te-aş mai fi chemat? O să realizăm totul împreună în termenele stabilite.

(Desigur, eu trebuie să las baltă sistemologia şi să mă duc după el! Doar n-o să vină el după mine... Se înţelege! Aşa a fost întotdeauna.)

— Dar americanii?

— Se străduiesc şi ei. Chestiunea e, cine va reuşi întâi. Lucrăm din plin. Eu am înaintat până acum douăsprezece comunicări, pricepi?

— Bine, dar care-i scopul?

— Foarte simplu. Vrem să aducem producţia de maşini de calcul la nivelul producţiei de masă şi la

preţul de cost al ziarelor. Ştii ce denumire codificată i-am dat temei? „Poem”. Şi este, într-adevăr, un poem tehnologic! Datorită băuturii nasul lui Valerka devenise lucios. Se străduia din răsputeri să mă convingă şi, probabil, nu se îndoia de succes. Eu am fost totdeauna uşor de convins. O uzină de maşini de calcul, care au dimensiunile ceva mai mari decât cele ale unui televizor, îţi imaginezi? Maşina-uzină primeşte prin teleimprimator programări tehnice pentru noi maşini, recalculează datele din scheme, codifică calculul prin impulsuri electrice, iar acestea iradiază ecranul şi imprimă schema. Douăzeci de secunde şi maşina e gata. E o foiţă pe care încape întregul complex electronic care în prezent ocupă o sală întreagă. Îţi dai seama? Foiţa se trimite în plic beneficiarului, el o introduce în dispozitivul de execuţie... Ei, să zicem, în tabloul de comandă al unei uzine chimice, în sistemul de comandă al semafoarelor oraşului, în automobil, oriunde şi tot ce omul executa înainte vreme încet, greoi, cu greşeli, acum se îndeplineşte cu o precizie electronică de către o inteligentă foaie microelectronică! Înţelegi?

Lena îl privea pe Valerka cu admiraţie. Într-adevăr, tabloul era atât de strălucit, încât eu n-am înţeles dintr-odată, dacă era vorba sau nu de aceleaşi circuite imprimate pe peliculă pe care eu

le realizasem de curând în rezervorul „maşinii-mamă”. E adevărat, erau ceva mai simple, dar în principiu se pot face şi foiţe-maşini „inteligente”.

— Dar de ce tocmai vid şi diverse radiaţii? De ce nu chimie... Probabil că se poate şi aşa?

— Chimie... Eu personal, de pe vremea când docentul Varfolomeev organiza „examene ca în noaptea Sf. Bartolomeu” nu prea iubesc chimia. (Asta a spus-o pentru Lena. Ea a apreciat calamburul şi a râs.) Dar dacă tu ai idei cu privire la microelectronica chimică, dă-i drumul. Eu sunt „pentru”. Ai să mergi pe direcţia asta. La urma urmelor, nu e important cum faci. Important e să faci! Şi atunci... Atunci poţi să te desfăşori! El se lăsă visător pe spătarul scaunului. Judecă şi tu, de ce să-i dai maşinii-uzine sarcini cu privire la circuite? E o muncă inutilă. Ei trebuie să-i comunici doar informaţia despre problemă. Nu uita că acum în producţie, în viaţă, în transporturi, în apărare, pretutindeni lucrează maşini. Ce rost are să transformi impulsurile lor în vorbire omenească, dacă, pe urmă, ea va trebui transformată din nou în impulsuri! Îţi imaginezi? Maşinile-uzine primesc prin radio, de la maşinile subordonate, informaţia din sfera producţiei, planificării, desfacerii producţiei, transporturilor... De peste tot, chiar şi despre starea vremii, perspectivele recoltei, cerinţele oamenilor. Ele prelucrează singure totul

transpunând rezultatul în circuite pe care apoi le distribuie...

— Recomandări microelectronice?

— Directive, dragul meu! Nu-i vorba de recomandări. Sunt circuite electronice de dirijare, fundamentate matematic. Cum s-ar spune, reflexele producţiei. Cu matematica nu te poţi pune!

Am băut din nou.

— Ei, Valerka, am spus eu, dacă ai să realizezi această idee, faima ta va fi atât de mare, încât portretele tale vor fi tipărite până şi pe hârtia de toaletă!

— Şi ale tale, adăugă el cu mărinimie. O să ne mândrim amândoi.

— Dar, Valerii, spuse Lena, s-ar părea că în complexul dumitale nu e loc pentru om. Cum vine asta?

— Lena, dumneata doar eşti inginer... spuse Valerka Ivanov cu îngăduinţă, mişcându-şi sprâncenele. Haideţi să analizăm acest obiect, omul adică, inginereşte. Ce nevoie are el să aibă loc acolo? Poate omul să recepţioneze semnalele-radio, ultra şi infrasunetele, razele calorice, ultraviolete şi roentgen, radiaţiile? Suportă el vidul, presiunea de sute de atmosfere a gazelor, mediul otrăvitor, suprasolicitări de sute de ori mai mari decât gravitaţia terestră, vibraţiile de rezonanţă,

frigul heliului lichid? Poate el zbura cu viteza proiectilului, să se scufunde în fundul oceanului sau în metalul topit? Poate el, în fracţiuni de secundă, să se dumirească asupra interacţiunii a zeci – măcar a zece! – factori?

— El reuşeşte să facă toate astea cu ajutorul maşinilor, pleda Lena în apărarea oamenilor.

— Da, dar maşinile pot face asta şi fără ajutorul lui! Iată că în asprul nostru secol atomo-electronic, omului nu-i rămâne altceva decât să apese pe butoane. Dar tocmai aceste operaţii sunt cel mai uşor de automatizat. Doar ştiţi foarte bine că în tehnica modernă omul este veriga cea mai puţin sigură. Nu degeaba se pun peste tot siguranţe, sisteme de blocare şi alte mijloace de protecţie.

— Eu nu spun nimic! exclamă ameninţător beţivul de la masa de alături.

— Dar omul poate fi, probabil, perfecţionat, am îndrăznit eu.

— Perfecţionat? Mă faci să râd! E ca şi cum ai perfecţiona locomotivele cu abur, în loc să le înlocuieşti cu locomotive Diesel sau locomotive electrice. Însuşi principiul fizic care stă la baza omului e defectuos. Reacţiile de ioni în soluţii, procesul metabolic... Uită-te în jurul tău, el făcu un gest larg cu mâna spre sală, acest blestemat proces metabolic le răpeşte oamenilor toate forţele!

M-am uitat împrejur. La masa cea mare chefliii îl sărutau cu foc pe noul candidat în ştiinţe, un tânăr chel, istovit de muncă şi roşu de emoţii. Alături de el soţia sa strălucea de fericire. În vecinătatea lor se hrăneau tacticos doisprezece turişti străini. Deasupra meselor plutea fumul şi gălăgia. Pe podium, un saxofonist aplecat pe spate indecent, cu burta scoasă înainte, executa un solo cu variaţiuni. Trompetele îl acompaniau în surdină, iar bateristul parcă ar fi vrut să-şi sară din piele. Orchestra executa un cântec popular stilizat în ritm de twist. Lângă podium, fără să se mişte din loc, perechile se agitau, cu toate părţile corpului în mişcare.

— Eu nu spun nimic! exclamă vecinul nostru, privind fix carafa goală.

— Da fapt, unica însuşire a omului este universalitatea lui, remarcă cu îngăduinţă Valerka Ivanov. El poate să facă multe, deşi deseori destul de prost. Dar universalitatea este un produs al complexităţii, iar complexitatea un factor cantitativ. Vom învăţa să facem cu ajutorul fasciculelor electronicoionice maşini de o complexitate de zeci de miliarde de elemente, şi gata. Cu asta s-a terminat cu oamenii.

— Cum adică s-a terminat! întrebă Lena alarmată.

— N-o să se întâmple nici un fel de grozăvii. Nu

trebuie să ne speriem. Pur şi simplu, va interveni o situaţie – în linişte, decent şi pe neobservate – când maşinile vor putea să se lipsească de oameni. Desigur, maşinile, cinstind memoria creatorilor lor, vor fi binevoitoare şi faţă de oameni. Vor satisface cerinţele banale ale acestora în ce priveşte metabolismul. Pe cei mai mulţi dintre oameni asta îi va mulţumi probabil. În vanitatea lor de nezdruncinat, vor socoti chiar că maşinile îi slujesc pe ei. Dar pentru maşini asta va fi ceva în genul unui reflex necondiţionat secundar, al unei obişnuinţe ereditare. E posibil însă ca maşinilor să nu le rămână astfel de obişnuinţe, pentru că fundamentul maşinii este caracterul ei raţional...

— Între noi fie vorba, în prezent maşinile raţionale ne slujesc! îl întrerupse Lena înfierbântată. Ele satisfac necesităţile noastre, nu-i aşa?

Eu tăceam. Valerka izbucni în râs.

— Depinde cum priveşti lucrurile, Lenocika! Maşinile au tot atâtea motive să creadă că oamenii le satisfac cerinţele lor. Dacă eu aş fi, de exemplu, maşina electronică „Ural-4”, n-aş avea nici un fel de pretenţii faţă de oameni. Trăieşti într-o încăpere luminoasă cu aer condiţionat, curent continuu şi alternativ – echivalentul apei calde şi reci, ca să spunem aşa – şi pe deasupra servitori în halate albe se agită în jurul tău, îndeplinindu-ţi fiecare

capriciu, despre tine scriu ziarele:... Iar munca nu este murdară. Cornuţi curentul, transmiţi impulsurile... Ce mai, să tot trăieşti!

— Eu nu spun nimic! rosti vecinul pentru ultima oară, apoi se îndreptă şi strigă cât îl ţinea gura ceva porcos.

Şeful de sală şi câţiva ospătari se repeziră de îndată la el.

— Ei şi ce dacă sunt beat? strigă el, în timp ce era târât pe braţe spre ieşire. Beau pe banii mei, câştigaţi de mine. Să furi e tot un fel de a munci...

— Iată-l, obiectul grijilor noastre, în toată splendoarea lui! Valerka strâmbă din buzele-i subţiri. Un demn urmaş al acelui pierde-vară care la chef striga: „Omul – ce mândru sună acest cuvânt!” Iată că nu mai sună... Ei, ce zici, Valka? Se întoarse el către mine. Transferă-te, apucă-te de treabă în această problemă şi atunci ai să laşi şi tu ceva posterităţii. Maşini-uzine raţionale, creiere electronice active şi atotputernice, iar în ele ideile tale, creaţia ta, tot ce avem mai bun în noi... Pricepi? Omul-creator, asta, deocamdată, mai sună frumos. Şi ceea ce avem mai bun va rămâne şi va continua să se dezvolte chiar şi atunci când semianalfabeta baba Natura se va compromite definitiv cu „homo sapiens” al ei!

— Dar e înfricoşător ceea ce spui! exclamă Lena indignată. Parcă ai fi... un robot. Dumneata, pur şi

simplu, nu iubeşti oamenii!

Valerka Ivanov îi aruncă o privire blândă şi protectoare.

— Dar noi nu ne certăm, Lena. Eu doar vă explic cum stau lucrurile.

Asta era prea de tot. Lena se îmbufnă şi nu mai rosti nici un cuvânt. Nici eu nu i-am răspuns nimic. Tăcerea devenea jenantă. Am chemat ospătarul şi am achitat consumaţia. Am ieşit cu toţii pe bulevardul Marx, chiar în miezul acestui „Broadway al Dneprovsk-ului”.

Oamenii, plimbându-se, defilau prin faţa noastră.

Deodată Valerka mă apucă strâns de braţ.

— Valea, tu auzi? Vezi?

La început n-am înţeles ce trebuie să aud şi să văd.

Pe lângă noi treceau un tânăr cu o tânără, amândoi în pulovere groase, cu aceleaşi pieptănături. Flăcăul avea atârnat de gât un tranzistor zgomotos, montat într-o cutie galbenă de sidef, cu silueta unei rachete deasupra. Sunetele curate ale saxofonului şi cele sincopate ale trompetelor acopereau totul în jur... Aş fi recunoscut sunetul acestui tranzistor dintre sute de mărci de radioreceptoare cu tuburi şi cu tranzistoare, aşa cum o mamă recunoaşte glăsciorul copilului său în vacarmul din grădiniţa de copii. „Amplificatorul de bandă largă cu atenuare

de zgomote”, montat în el, era invenţia mea şi a lui Valerka.

Flăcăul o ţinea de gât pe prietena sa şi privea lumea cu ochii unui pavian satisfăcut. Genunchii feţei parcă se îndoiau sub greutatea braţului său, parcă tresăreau în ritmul muzicii.

— Înseamnă că l-au lansat în fabricaţia de serie, am tras eu concluzia. Putem cere uzinei drepturi de autor... Ei, tinere, cât ai dat pe tranzistor?

— Cincizeci de ruble, răspunse mândru flăcăul.

— Vezi! Cincizeci de ruble, când de fapt el costa patruzeci şi cinci. Preţul e majorat, evident. Pentru calitatea sunetului. Trebuie să te bucuri!

— Să mă bucur? Bucură-te tu! Ai spus adineauri că e înfricoşător... (De fapt, asta i-o spusese Lena, nu eu.) Mai bine înfricoşător decât aşa ceva!

M-da... Cândva ne adânciserăm în fizica cuantică şi am fost uimiţi de ambiguitatea de neînţeles „şi undă şi particulă”, a electronului. Studiam teoria şi tehnologia semiconductoarelor, ne însuşeam cele mai subtile procedee ale tehnicii de laborator. Aparatele cu semiconductoare reprezentau pe atunci viitorul electronicii. Despre ele scriau cei care se ocupau cu popularizarea ştiinţei. Despre ele visau inginerii. Multe dorinţe se ascundeau în aceste visuri. O parte din ele s-au înfăptuit. Restul a fost înlăturat de progresul tehnic. Dar că tranzistoarele vor face cândva parte din toaleta

modernistă a papiţoilor de pe bulevard, la asta n-a visat nimeni.

Şi cât de mult ne-am zbătut cu Valerka să rezolvăm problema zgomotelor! Cert e că electronii se răspândesc în cristalul semiconductorului ca particulele de vopsea în apă, la fel de haotic şi fără sens, într-o „mişcare browniană”. Din această cauză, în cască sau în difuzor, se aude un zgomot asemănător cu fâşâitul unui ac de patefon sau cu vuietul îndepărtat al valurilor mării. Într-un cuvânt, o întreagă poveste... Asta a fost prima mea invenţie. Ca o muzică triumfală a sunat pentru mine fraza oficială din cererea către Comitetul de stat pentru invenţii al U.R.S.S.: „Anexând la aceasta actele enumerate mai jos, vă rugăm să eliberaţi brevetul pentru invenţia denumită...”

Ei bine, cineva a trăit bucuria cunoaşterii, a ars în focul unor căutări creatoare, şi-a încercat norocul de inginer... Dar ce-i pasă de toate astea sărmanului papiţoi? El nu s-a ales cu nimic din aceste bucurii. Nu-i rămâne decât să depună biştarii munciţi din greu, să apese pe clape, să rotească butonul şi apoi... n-are decât să umble cu tranzistorul de gât...

L-am condus pe Valerka până la hotel.

— Deci cum rămâne? m-a întrebat el, dându-mi mâna.

— Trebuie să mă mai gândesc, Vaier.

— Să te gândeşti?! Lena mă privi mânioasă. Trebuie să te mai gândeşti?!

E o fiinţă nestăpânită această Lena. Nu putea să tacă...

Dar mai amuzant e faptul că Valerka nici nu m-a întrebat cu ce mă ocup, atât de sigur era că la Institutul de sistemologie nu poate exista nimic interesant şi că trebuie să mă transfer imediat la el.

De, merită să mă gândesc...”

„27 octombrie. Mi-a telefonat Valerka Ivanov.

— Te-ai gândit?

— Încă nu.

— Ah, femeile astea! Eu te înţeleg, desigur... Hotărăşte-te, Valea! O să lucrăm împreună. Am să-ţi telefonez mâine înainte de plecare. Bine?

...Dacă atunci, în martie, când complexul meu abia începuse să se autoproiecteze şi să se autoconstruiască, aş fi avut experienţă şi aş fi stat să analizez căile posibile de dezvoltare, totul s-ar fi îndreptat spre sinteza blocurilor microelectrice, pentru că acesta era singurul lucru pe care-l puteam înţelege. Acum aş fi fost în avans faţă de Valerka. Munca s-ar fi îndreptat spre alte făgaşuri şi nici mie, nici altuia nu ne-ar fi trecut prin minte că, cu acest prilej, s-a pierdut metoda sintezei organismelor vii.

Dar această metodă nu s-a pierdut...

Cât era de plăcut ca printr-un simplu efort al gândirii să construieşti în rezervor aceste plăcuţe cu microcircuite! Dacă l-am combina acest „Poem” al lui cu invenţia mea – „maşina-mamă” – am merge la sigur. De fapt, „maşina-mamă” este deja „maşina-uzină” de care vorbea el. Şi în această privinţă sunt la înălţime. Însă nu-i târziu s-o cotesc...

Astfel de lucrări pot, într-adevăr, să ducă la crearea unei lumi a maşinilor independente de oameni. Nu roboţi, ci tot felul de maşini care să se completeze unele pe altele. Să fie asta continuarea naturală a evoluţiei? Dacă priveşti dinafară lucrurile, nu pare nimic înfricoşător. Pe Pământ au existat sisteme albuminoide şi pe baza informaţională a acestora s-au dezvoltat sistemele electronice. Evoluţia continuă...

Da, dar dacă priveşti dinafară, nici în cazul unei catastrofe nucleare mondiale nu se va petrece nimic înfricoşător. Ei, a explodat acolo ceva şi a crescut câmpul radioactiv al atmosferei. Dar Pământul se roteşte în continuare în jurul axei sale? Se roteşte. Se învârte în jurul Soarelui? Se învârte. Înseamnă că stabilitatea sistemului solar nu a fost deteriorată. Deci, totul e în ordine.

„Dumneata nu-i iubeşti pe oameni!” i-a spus Lena lui Valerka Ivanov. Ce-i drept, e drept,

scandalul cu Hilobok, plecarea din institut, întâlnirea de ieri cu invenţia noastră, aplicată la aparatul papiţoiului, toate acestea sunt fapte care sporesc ura faţă de oameni. Dar câte asemenea fapte nu există în viaţa fiecărui om activ? Dacă compari experienţa de viaţă cu experienţa inginerească poţi, într-adevăr, să ajungi la convingerea că e mai simplu să perfecţionezi maşini. La ele totul e raţional şi limpede.

Ei bine, dar, oare, eu îi iubesc pe oameni? De asta depinde de ce va trebui să mă ocup în continuare.

Niciodată nu m-am gândit la această problemă... Desigur, eu mă iubesc pe mine, oricât de groaznic s-ar părea. Mi-am iubit tatăl şi, într-o măsură mai mică, mama. O iubesc (să admitem) pe Lena. Dacă vreodată o să am copii, probabil că am să-i iubesc şi pe ei. Pe Valerka n-aş putea spune că-l iubesc, însă îl stimez. Dar să-i iubesc pe toţi oamenii care umblă pe stradă, pe care-i întâlnesc la serviciu, în locurile publice, despre care citesc în ziare şi aud vorbindu-se... Ce-mi pasă mie de ei? Şi ce le pasă lor de mine? Îmi plac femeile frumoase, bărbaţii inteligenţi şi veseli, dar îi detest pe proşti şi pe beţivi, nu-i pot suferi pe agenţii de circulaţie, sunt reţinut faţă de bătrâni. Iar în înghesuiala de dimineaţă din troleibuz mă apucă uneori o criză de turbare. Îmi vine să-i pocnesc pe toţi în cap şi să

cobor cât mai repede... Într-un cuvânt, am faţă de oameni sentimentele cele mai contradictorii.

Aha, aici e ceva. Faţă de oameni încercăm sentimente de stimă, dragoste, dispreţ, ură, ruşine, frică, mândrie, simpatie, umilinţă şi aşa mai departe. Dar faţă de maşini? Nu, şi ele ne provoacă emoţii. E o plăcere să lucrezi cu o maşină bună, iar dacă cineva a stricat o maşină sau un dispozitiv îţi pare rău şi uneori îţi scoţi sufletul până când descoperi defecţiunea... Dar asta e cu totul altceva. De fapt, aceste sentimente nu le avem faţă de maşini, ci faţă de oamenii care le-au făcut şi le-au folosit. Sau le pot folosi. Chiar teama de bombele atomice nu reflectă altceva decât frica noastră faţă de oamenii care le-au făcut şi intenţionează să le folosească. Şi intenţiile oamenilor de a construi maşini care să-l împingă pe om pe planul doi provoacă teamă.

Eu iubesc viaţa, îmi place să simt că trăiesc. Dar ce viaţă o fi şi asta, fără oameni? E caraghios... Desigur, ipoteticii „maşini-uzine” a lui Valerka Ivanov trebuia să-i opun „maşina-mamă”!...

E limpede. Eu am ales oamenii!

Iar Valerka, acest tânăr inteligent şi puternic, e mai slab decât mine. Nu el e cel ce îşi alege munca, ci munca îl alege pe el...

(Ei, şi-acum cinstit, Krivoşein, cinstit cu mâna pe inimă. Spune, dacă n-ai deţine metoda de a-l

sintetiza pe om, oare n-ai împărtăşi părerile lui Valerka despre maşinile electronice? Fiecare dintre noi, specialiştii, caută să găsească o bază ideologică pentru munca sa. Doar nu poţi recunoaşte, ce dumnezeu, că te ocupi de o anumită muncă numai pentru că nu ştii să faci nimic altceva! Pentru un om de creaţie o asemenea recunoaştere ar fi echivalentă cu falimentul).

Dar, oare, eu mă pricep în munca de care m-am apucat?...

Gata, ajunge! Desigur, e foarte frumos să te ponegreşti, să-ţi plângi propria imperfecţiune, să te chinuieşti datorită neconcordanţei dintre visuri şi fapte... Dar unde e el, acel cavaler al spiritului, cu studii superioare şi stagiu de muncă în specialitatea cerută, căruia eu aş putea să-i predau liniştit tema? Ivanov? Nu. Azarov? N-am reuşit să-mi dau seama. Şi treaba stă pe loc”.

„28 octombrie. Am primit un telefon la laborator.

— Ei, Valea, te-ai hotărât? (Cât de precis a pus întrebarea!)

— Nu, Vaier.

— Păcat. Am fi lucrat de minune împreună. Dar să ştii că nu te înţeleg. Transmite-i salutări Lenei. E o femeie foarte drăguţă, mă bucur pentru tine.

— Mulţumesc, am să-i transmit.

— Şi acum, rămâi cu bine. Dacă treci prin

Leningrad, vino pe la mine.

— Neapărat am să vin! Drum bun, Valerka! Ei, Valerka, tu nu înţelegi nimic... Dar, în sfârşit... Gata! Mi se pare că m-am înfuriat. Am să lucrez în duşmănie. Măcar pentru asta trebuie să-ţi mulţumesc, Valerka!”

Capitolul 13

Nu ştii niciodată ce e bine şi ce e rău. Aşa, de pildă, stenografia a luat naştere dintr-un scris urât, iar teoria siguranţei din defecţiunile şi nefuncţionarea maşinilor.

K. PRUTKOV – inginer: cugetarea nr. 100

„1 noiembrie. Prin urmare, fără să vreau, dirijând sinteza, am dovedit că e posibil ca pe baza informaţiei despre... hai să zicem, un om de rând, să creezi un psihopat sau un sclav. Asta s-a întâmplat pentru că, cu prilejul introducerii informaţiei suplimentare, am comis o siluire grosolană. (Ah, acest „rezultat” nu se încadrează în fraze academice!) Acum îmi revine obligaţia minimală să dovedesc posibilitatea contrară.

Pozitiv în experienţa cu Adam e faptul că el s-a dovedit viu şi sănătos din punct de vedere fizic. Şi înfăţişarea lui exterioară a ieşit aşa cum o plănuisem. Şi încă ceva: am acum o experienţă în ceea ce priveşte transformarea formelor corpului

omenesc... Aspectul negativ: metoda „comodă” a numeroaselor transformări şi dizolvări cade în mod categoric. Totul trebuie făcut într-o singură etapă. Şi metoda corectării, „e bine – nu e bine”, trebuie aplicată doar în acele cazuri, când ştiu cu precizie ce „e bine” şi pot controla modificările, sau exprimându-mă mai simplu, pot corecta numai micile scăderi exterioare. Într-un cuvânt, pentru a treia oară trebuie s-o iau de la zero...

Vreau să creez o variantă îmbunătăţită a persoanei mele, mai frumoasă şi mai inteligentă. Singura metodă posibilă e să introduc în maşină, împreună cu informaţia proprie, şi dorinţele mele. Maşina poate să şi le însuşească, sau să nu şi le însuşească. În cel mai rău caz, va rezulta un Krivoşein identic, şi atât. Totul e să nu fie unul mai rău.

Cu înfăţişarea exterioară lucrurile sunt, mai mult sau mai puţin, clare. Am să-mi pun „coiful lui Monomah” şi am să mă imaginez vizual, până la halucinaţie, zvelt, fără defectele fizionomiei mele (jos cu pistruii, cu cicatricea de deasupra sprâncenei, de corectat nasul, de redus maxilarul ş.a.m.d) şi ale corpului (va trebui să înlătur grăsimea, să refac ligamentul de la genunchi). Şi părul trebuie să fie mai închis la culoare...

Dar când e vorba de aptitudinile intelectului?... Cum să procedez? Să doresc pur şi simplu ca

dublura mea nouă să fie mai inteligentă decât mine? „Maşina-mamă” nu o să dea atenţie acestei doleanţe. Ea îşi însuşeşte numai informaţia constructivă... – Trebuie să mă mai gândesc”.

„2 noiembrie. Am o idee. Primitivă, ca un papuc de casă, dar totuşi e o idee. Nu sunt la fel de inteligent la orice oră din zi. După prânz, precum se ştie, capacităţile intelectuale scad. Faptul acesta are chiar o oarecare fundamentare biologică. Prin urmare, informaţia despre mine trebuie furnizată maşinii numai pe stomacul gol. Şi fără să fumez până la abrutizare.

Merită să mai ţin seama de încă o calitate a propriei raţiuni: cu cât se apropie moartea, gândurile şi raţionamentele lucide sunt înlocuite de visuri, de jocul imaginaţiei şi al simţurilor. Lucrul acesta nu e bun la nimic. Înclinaţia spre visare mi-a jucat deja o festă. Prin urmare, cum se lasă seara, trebuie s-o şterg din laborator. Fie că noua mea dublură să iasă lucid, isteţ şi echilibrat!”

„17 noiembrie. E a treia săptămână de când exersez cu „maşina-mamă” perfecţionarea mea. Simt mereu dorinţa să-i ordon maşinii prin „coiful lui Monomah”: „Hai, dă-i drumul! „ca să văd ce se întâmplă. Dar nu. E vorba de un om! Întâi lasă maşina să-şi apropie toate gândurile, reprezentările, dorinţele mele. Să înţeleagă ce vreau eu”.

„25 noiembrie, seara. Zăpada cade cu fulgi mari peste globurile albe ale felinarelor. Cade, cade mereu, ca şi cum ar vrea să-şi depăşească norma... Din nou, prin faţa casei trece fetiţa aceea în cârji, întorcându-se de la şcoală. Probabil că a avut poliomielită. N-o mai duc picioarele.

De fiecare dată când o văd, cu ghiozdanul ei mare pe umerii ascuţiţi, cât de stângaci îşi mişcă cârjele, cum se sprijină greoi în ele, mi-e ruşine. Mi-e ruşine că sunt sănătos ca un taur. Mi-e ruşine că eu, om inteligent şi instruit, nu pot s-o ajut cu nimic. Mi-e ruşine că în viaţă există atâta nedreptate lipsită de sens.

Copiii nu trebuie să umble în cârjii. Cât mai valorează toată ştiinţa şi tehnica din lume, dacă copiii umblă în cârjii?

Nu cumva fac şi de data asta altceva? Altceva decât ceea ce le trebuie oamenilor? Acestei fetiţe, de pildă, descoperirea mea n-o să-i fie de nici un folos.

...În curând se împlineşte o lună de când, după ce am alcătuit în prealabil un program la ce să mă gândesc, am pătruns în camera informaţională, mi-am fixat pe corp traductorii, mi-am pus „coiful lui Monomah”, mă gândesc, vorbesc cu voce tare. Uneori mă cuprinde îndoiala. Dar dacă în „maşina-mamă” lucrurile se petrec din nou altfel de cum trebuie? La naiba, nu există nici un control! Şi mi-e

frică. Mi-e atât de frică, încât s-ar putea ca acest sentiment să aibă influenţă asupra caracterului viitoarei dubluri...”

Următoarea însemnare în jurnal era făcută cu creionul.

„4 decembrie. Iată, deci... Conform ideii; ar trebui să jubilez. Am reuşit. Dar nu pot, n-am nici putere, nici gânduri, nici emoţii. Am obosit. Oh, cât sunt de obosit! Mi-e lene să-mi caut până şi stiloul.

Maşina a ţinut seama, în linii mari, de dorinţele mele cu privire la înfăţişarea exterioară. Câte ceva am mai îndreptat şi eu în procesul sintezei. Nici o experienţă nu se desfăşoară în zadar. În timp ce dublura lua fiinţă, eu n-am mai avut nevoie să verific, să compar. Ochiul meu versat remarca imediat ceea ce nu era „în regulă” în structura lui şi controla modul în care maşina rectifică defectele.

Am fixat o scară lângă rezervor şi l-am ajutat să iasă din el. Iată-l în faţa mea gol, zvelt, musculos, frumos, cu părul de culoare închisă, semănând cu mine, într-un fel, şi, totuşi, fără să-mi mai semene, în jurul picioarelor lui se formau mici băltoace de lichid.

— Ei, cum e? Nu ştiu de ce, dar vocea îmi era cam dogită.

— Totul e în regulă, mi-a răspuns el zâmbind.

Iar pe urmă... Pe urmă au început să-mi tremure buzele, să-mi tremure faţa, braţele mi se mişcau fără sens. N-am putut nici măcar să-mi aprind o ţigară. El mi-a aprins ţigara, mi-a turnat puţin spirt într-o eprubetă, i-a adăugat apă, repetând într-una:

— Hai, hai... Totul e în regulă, ce mai.

Într-un cuvânt, mă liniştea. Îmi vine să râd...

Acum am să încerc să dorm”.

„5 decembrie. Astăzi am verificat aptitudinile logice ale dublurii nr. 3.

Primul tur (am jucat „popa-prostul”) 5-3 în favoarea lui. Turul doi (jocul de-a „cuvintele”). Din cuvântul „abreviere” el a compus în zece minute, cu opt cuvinte mai mult decât mine, din cuvântul „supratensiuni” – cu douăsprezece mai mult. Turul trei: Am rezolvat probleme de logică din manualul de sistemologie al lui Azarov, începând cu numărul 223. Eu am ajuns în două ore de muncă numai la nr. 235, el până la nr. 240.

Nici vorbă să trişez, pentru că mă înfierbântasem. Înseamnă deci că el raţionează mai repede decât mine. Cam în proporţie de 25-30 procente şi asta datorită unor modeste îmbunătăţiri, realizate într-un mod simplist, empiric! Dar cum s-ar putea îmbunătăţi aptitudinile omului pe baza adevăratei ştiinţe?

Să vedem însă cum o să se prezinte în procesul muncii”.

„7 decembrie. Deocamdată nu prestăm o muncă intelectuală. Facem ordine şi curăţenie în laborator. Nu e prea simplu, din cauza haosului de cabluri şi furtunuri vii. Aspirăm şi ştergem praful, curăţim baloanele, dispozitivele şi panourile de stratul de mucegai.

— Spune-mi, cum judeci tu biologia?

— Biologia? S-a uitat la mine nedumerit, apoi şi-a adus aminte. Ah, despre asta-i vorba! Ştii, nici eu nu-l înţeleg... După părerea mea, era o idee fixă de-a lui, datorită dorinţei de autoafirmare...”

— Fir-ar să fie! Aspirantul Krivoşein scoase un fluierat şi chiar se săltă uşor pe scaun din cauza surprizei. Aşa mai zic şi eu!

Cum naiba vine asta... În fond dublura nr. 3 a fost şi ea o creaţie a „maşinii-mamă”! Înseamnă... înseamnă că maşina a învăţat de acum să construiască un organism omenesc? Desigur, eu fusesem primul. De aceea a fost nevoie de căutări complicate. Dar maşina a memorat toate căile de cercetare, a selectat dintre ele cele ce duc nemijlocit către ţel şi şi-a alcătuit programul de sinteză a omului. Înseamnă că această descoperire este, într-adevăr, ceva unic. Ea trebuie păzită... Cel mai bine ar fi să te programezi din nou în „maşina-mamă”. De data asta nu cu memoria vagă a căutărilor, ci cu cunoştinţe precise şi verificate

asupra modului în care te poţi autotransforma. Dar întrebarea este pentru ce?

Eh, te-ai putea gândi încă mult timp la toate astea!

Aspirantul se încruntă şi îşi vârî din nou nasul în jurnal.

„18 decembrie. Nu-mi aduc aminte dacă ăsta a fi fost gerul bobotezei, dar vântul de nord-est ne-a adus o asemenea iarnă siberiană, încât caloriferul, cu toţi aburii lui, abia reuşeşte s-o scoată la capăt cu frigul. În parc totul e alb, şi laboratorul e mai luminos.

Poate că lucrurile nu s-au desfăşurat după tipicul biblic, dar botezul noii dubluri a avut totuşi loc. Iar naş i-a fost Harri Hilobok.

Iată cum s-a petrecut totul. La institut au sosit în practică studenţi de la Universitatea din Harkov. Alaltăieri am intrat în căminul tinerilor specialişti, unde au fost cazaţi şi studenţii, şi am împrumutat „pentru experienţe psihologice” un carnet de student şi o foaie de repartizare la practică. Studenţii mă priveau cu sfială respectuoasă. În ochii lor licărea hotărârea de a sacrifica pentru ştiinţă nu numai carnetele de student, ci chiar şi ghetele. Buletinul de identitate l-am împrumutat de la Paşa Pukin.

Pe urmă i-am prezentat „maşinii-mamă” aceste

documente. Le-am sucit prin faţa obiectivelor, am foşnit din file... Când buletinul de identitate, carnetul de student şi foaia de trimitere la practică au apărut în rezervor, mi-am pus „coiful lui Monomah” şi prin metoda „e bine – nu e bine” am corectat toate notaţiile, după nevoie.

Dublura nr. 3 a primit numele de Kraveţ Viktor Vitalievici. Conform datelor are, deci, 23 de ani, e de naţionalitate rusă, supus serviciului militar, student în anul cinci al facultăţii de fizică a Universităţii de stat din Harkov, cu domiciliul la Harkov, strada Molodnaia gora, nr. 17... Ne face o deosebită plăcere să ne cunoaştem!

Chiar aşa, o plăcere deosebită. În timp ce făceam aceste operaţiuni discutam aproape în şoaptă cu proaspătul aspirant Kraveţ. Ne simţeam ca nişte falsificatori de bani, gata-gata să fie prinşi. Îşi spunea cuvântul şi respectul înnăscut al intelectualilor faţă de legi.

A doua zi, când ne-am dus la Hilobok, Viktor Kraveţ ca să-şi facă formele de practică, iar eu să-l rog să-l repartizeze pe acest student în laboratorul meu, nu ne prea simţeam la largul nostru. Mie, în afară de asta, mi-era teamă că Harri are să-l trimită la un alt laborator. Dar totul s-a terminat cu bine. În anul acesta au venit o groază de studenţi la practică! Când i-am spus lui Hilobok că am să-i asigur studentului tot ce are nevoie pentru

lucrarea de diplomă, el a încercat să-mi mai vâre încă doi pe gât.

Desigur că Harri şi-a dat seama că semănăm.

— Nu cumva e o rudă, Valentin Vasilievici?

— Cum să vă spun... foarte îndepărtată. Un nepot de gradul trei.

— A-a, ei, atunci, e firesc! Desigur, desigur... Chipul lui exprima înţelegere şi îngăduinţă faţă de sentimentele mele de rudă. Şi... o să locuiască cu dumneata?

— Nu, de ce? O să stea la cămin...

— Da, da, desigur, e mai bine... După chipul lui Harri se vedea clar că relaţiile mele cu Lena nu sunt o taină pentru el. Te înţeleg, Valentin Vasilievici, oh, ce bine te înţeleg!

Doamne, cât e de scârbos Hilobok, când spune „ah, ce bine te înţeleg!”

— Dar cum mai stai cu teza de doctorat, Harri Haritonovici? l-am întrebat eu, ca să schimb vorba.

— De doctorat? Hilobok mă privi cu suspiciune. Cum să-ţi spun... Dar de ce te interesezi, Valentin Vasilievici? După câte ştiu, electronica analogică nu e domeniul dumitale.

— În momentul de faţă nici nu mai ştiu care e domeniul meu şi care nu, Harri Haritonovici, am mărturisit eu cu toată sinceritatea.

— Ia te uită? Mă rog, asta e lăudabil... Dar eu n-am să susţin prea curând teza de doctorat. Mă

distrag treburile de fiecare zi, rutina. N-am timp să studiez în mod creator, aşa că dumneata, Valentin Vasilievici, ai să-ţi susţii înaintea mea disertaţia de candidat în ştiinţe, cât şi teza de doctor. He-he...

Ne întorceam la laborator într-o dispoziţie foarte proastă. Ne supăra duplicitatea. În laborator eram nişte zei, dar când veneam în contact cu mediul înconjurător, începeam să trişăm, s-o încurcăm, să ne ferim. Ce o fi asta? Specificul creatorilor? Sau specificul realităţii? Sau poate specificul caracterelor noastre?

— La urma urmelor, nu eu am inventat sistemul de chitanţe pentru om: buletinele de identitate, vizele, chestionarele, adeverinţele, legitimaţiile, am spus eu. Fără hârtiile astea nu faci două parale. Cu hârtii eşti om.

Viktor Kraveţ nu spuse nimic”.

„20 decembrie. În sfârşit, începe munca în comun!

— Tu nu crezi că am cam sărit peste cal cu jurământul nostru?

— ?!

— Ei, nu cu tot jurământul, ci doar cu punctul acela sacramental.

— „... să utilizăm descoperirea în folosul oamenilor cu o deplină siguranţă?”

— Exact. Noi am realizat până acum patru metode: sinteza informaţiei despre om, sinteza

iepurilor de casă cu rectificări şi fără, sinteza circuitelor electronice şi sinteza omului cu rectificări. Oferă măcar una din aceste metode o garanţie absolută a utilităţii?

— M-m... nu. Dar ultima metodă permite în principiu...

— ... să creezi „cavaleri neînfricaţi” şi fără pată, cavaleri ai Crucii Sfântului Gheorghe şi luptători înflăcăraţi?

— Să ne exprimăm mai simplu: oameni buni. Eşti împotrivă?

— Deocamdată noi nu votăm, ci discutăm. Şi mie mi se pare că această idee se bazează – bineînţeles, te rog să mă scuzi – pe reprezentări foarte idioate despre aşa-numiţii „oameni buni”. Nu există oameni „buni” şi oameni „răi” din punct de vedere abstract. Fiecare om este bun într-o privinţă şi rău în alta. Aici nu există criterii obiective. De aceea, tocmai de aceea, adevăraţii cavaleri neînfricaţi şi fără pată aveau mult mai mulţi duşmani decât oricine. Pentru toată lumea e bun numai egoistul deştept şi cam josnic, care pentru atingerea scopurilor sale se străduieşte să se pună bine cu toţi. Există, e adevărat, un criteriu „cvasiobiectiv”: E bun cel pe care-l susţine majoritatea. Eşti de acord să punem un asemenea criteriu la baza metodei?

— M... M. Lasă-mă să mă mai gândesc.

— Merită oare? Dacă eu m-am şi gândit la această problemă, înseamnă că ai să ajungi la acelaşi rezultat... (Ia te uită!) Criteriul acesta nu e bun. Dacă ne gândim, de-a lungul veacurilor dreptatea n-a fost întotdeauna de partea majorităţii... Mai există încă două criterii: „e bine ceea ce consider eu că e bine” (sau cel pe care eu îl consider bun), şi „e bine ceea ce e bine pentru mine”. Noi, ca şi majoritatea zdrobitoare a oamenilor ce se îngrijesc prin natura profesiunii lor de bunăstarea şi fericirea oamenilor, ne-am condus după ambele criterii. Numai că, din naivitate, am crezut că ne conducem după cel dintâi, şi l-am şi considerat drept un criteriu obiectiv...

— Ei, aici cred că exagerezi!

— Nu exagerez de loc! N-am să amintesc de nefericita dublură, pe nume Adam. Dar şi atunci când m-ai sintetizat pe mine, ai avut grijă tot timpul să mă simt bine (mai exact „bine” după părerea ta) şi să-ţi fie şi ţie bine. Oare nu-i aşa? Dar acest criteriu e subiectiv, şi alţi oameni...

— ... cu ajutorul acestei metode vor face ceea ce e bine după părerea lor şi pentru ei. Nu?

— Exact.

— M-da... Să zicem că e aşa. Prin urmare, trebuie căutate în continuare metode de sinteză şi transformare a informaţiei în om.

— Nu ştiu.

— Am să-ţi spun eu de ce metodă e nevoie. „Maşina-mamă” trebuie transformată într-un agregat de elaborare neîntreruptă a „binelui” cu o productivitate... hai, să zicem, de un milion şi jumătate de fapte bune pe secundă. Şi totodată s-o facem să devoreze faptele rele cu aceeaşi productivitate. De fapt, un milion şi jumătate reprezintă doar o picătură în ocean. Pe Pământ trăiesc trei miliarde şi jumătate de oameni şi fiecare din ei comite în fiecare zi câteva zeci de fapte, dintre care niciuna nu este neutră.

Şi apoi mai trebuie inventată metoda repartizării uniforme a acestei – hm! – producţii pe suprafaţa pământului. Într-un cuvânt, trebuie să iasă ceva în genul unei prăşitori-secerători-culegători cu magnetroni, din cărămidă nearsă...

— Mă iei peste picior?

— Da. Calc în picioare acest vis mare, altfel ne va duce dracu ştie unde.

— Consideri că eu?...

— Nu. Nu consider că ai lucrat grăbit. Ar părea straniu dacă cu aş socoti aşa. Dar trebuie să înţelegi că din punct de vedere subiectiv tu visai şi proiectai, dar din punct de vedere obiectiv făceai numai ceea ce puteai, ceea ce permiteau posibilităţile descoperirii. Şi în asta constă toată problema! Trebuie să-ţi pui de acord ideile, planurile, cu posibilităţile pe care ţi le oferă munca.

Dar tu aveai de gând să opui o maşinărie oarecare celor o sută de miliarde de diferite fapte zilnice ale omenirii. Tocmai ele, aceste o sută de miliarde, plus nenumăratele miliarde de fapte din trecut, determină procesele sociale de pe Pământ, binele şi răul inclus în ele. Toată ştiinţa nu e capabilă să ţină piept acestor procese puternice, acestei avalanşe de fapte şi acţiuni. În primul rând pentru că chestiunile ştiinţifice reprezintă doar o mică parte a problemelor lumii, iar în al doilea rând, pentru că asta nu intră în domeniul ei. Ştiinţa nu elaborează nici binele, nici răul. Ea elaborează o nouă informaţie şi oferă posibilităţi noi. Atât. Iar aplicarea acestei informaţii şi utilizarea posibilităţilor sunt determinate de procesele şi forţele sociale amintite. Şi noi oferim oamenilor doar noi posibilităţi de a produce oameni asemenea lor, iar ei sunt liberi să utilizeze aceste posibilităţii spre binele lor, spre nenorocirea lor, sau să nu le folosească de loc.

— Cum adică? Tu consideri că ar trebui să publicăm totul despre descoperire şi să ne spălăm pe mâini? Asta-i prea de tot! Dacă nouă puţin ne pasă ce se va întâmpla cu ea în viaţă, atunci celorlalţi n-o să le pese nici atât.

— Nu te înfierbânta. Eu nu consider că trebuie s-o dăm publicităţii. Trebuie să muncim mai departe, să studiem toate posibilităţile. Aşa face toată

lumea. Dar şi în cercetările noastre, şi în proiecte şi idei, şi chiar în visurile noastre trebuie să ţinem seama de faptul că, ceea ce se va alege din această descoperire, asta depinde, înainte de toate, de viaţa însăşi, sau, exprimându-mă mai academic, de climatul social-politic din lume. Dacă climatul se va dezvolta într-o direcţie favorabilă, o putem da publicităţii. Dacă nu, realizarea trebuie ascunsă sau chiar complet distrusă, aşa cum prevede jurământul amintit. Nu stă în puterile noastre să salvăm omenirea, dar putem, totuşi, să nu-i pricinuim un rău.

— Hm... Totul sună cam prea modest. După părerea mea, tu subapreciezi posibilităţile ştiinţei contemporane. În prezent există posibilitatea ca prin, apăsarea unui buton – sau a mai multor butoane – să se nimicească omenirea. De ce să nu apară şi posibilitatea ca, prin apăsarea unui buton, să salvezi omenirea sau s-o fereşti de calamităţi? Şi de ce, la naiba, să nu stea această metodă la baza orientării căutărilor noastre?

Orientarea noastră este constructivă. E incomparabil mai greu să construieşti un pod, decât să-l distrugi.

— Sunt de acord. Şi totuşi se construiesc poduri.

— Dar nimeni n-a construit încă un pod care să nu poată fi aruncat în aer.

Aici am ajuns amândoi într-un fel de impas

scolastic.

Dar ce zici de el? În fond, mi-a expus cu claritate şi logic toate îndoielile mele atât de vagi. Ele mă stăpâneau de multă vreme... Nici nu ştiu dacă trebuie să fiu mâhnit sau să mă bucur!”

„28 decembrie. A trecut un an din ziua când stăteam în mijlocul laboratorului nou utilat, pe generatorul de impulsuri încă nedespachetat şi plănuiam o experienţă nedeterminată. Numai un an? Dar timpul se măsoară prin evenimente şi nu după rotaţiile Pământului! Mi se pare că au trecut vreo zece ani. Nu numai pentru că s-au realizat multe, ci şi pentru că am suferit mult. Am început să mă gândesc mai mult la viaţă, să-i înţeleg mai bine pe oameni. Chiar m-am şi schimbat puţin – sper că în sensul cel bun. Şi cu toate acestea, simt o oarecare insatisfacţie. Oare fiindcă visez prea mult? Tot ce am plănuit, s-a înfăptuit. Dar s-a înfăptuit nu aşa cum aş fi vrut, ci cu dificultăţi, cu complicaţii teribile, cu dezamăgiri...

Tot aşa se întâmplă şi în viaţă. Omul nu visează niciodată cum să ajungă la dezamăgire sau să-şi dea cu capul de piatră. Asta vine de la sine. În minte înţeleg lucrurile astea foarte bine. Totuşi, nu – mă pot împăca cu această idee.

...Pe când sintetizam dublura nr. 3 (numit în viaţă Kraveţ), speram în sinea mea că în „maşina-mamă” se va declanşa ceva şi va ieşi, într-adevăr,

un cavaler neînfricat şi fără pată! Dar nu s-a declanşat nimic. E reuşit, nimic de zis, dar nu e cavaler. E lucid, precaut şi judecă bine. Şi apoi, de unde să iasă un cavaler? Doar nu din mine?

Sunt un tembel! Un tembel visător! Îmi fac mereu socoteli că natura o să mă scoată la liman, o să-mi pună chiar ea în mână „o metodă absolut sigură”. Dar ea n-o să mă scoată nicăieri şi n-o să-mi pună nimic în mână. Ea nu dispune de o asemenea informaţie.

La naiba, oare, chiar nu se poate? Să aibă dreptate Krivoşein-Kraveţ cel perfecţionat de mine?

...Există o metodă de a salva lumea prin apăsarea unui buton. Ea e aplicabilă în cazul unui război termonuclear. Trebuie ascunse într-o mină adâncă câteva „maşini-mame” în care este înregistrată informaţia despre oameni şi o mare rezervă de reactivi. Şi dacă pe suprafaţa pârjolită a Pământului nu vor mai rămâne oameni, maşinile vor păstra informaţia şi vor renaşte omenirea. Oricum, e o rezolvare a situaţiei.

Dar nici aşa lucrurile n-o să iasă cum trebuie. Dacă lansezi în lume o asemenea metodă, ea va tulbura echilibrul stabilit şi – mai ştii? – va împinge omenirea într-un război nuclear. „Oamenii vor rămâne vii, bombele atomice nu sunt deci periculoase – ia să le tragem o papară! – o să

gândească vreun politician veros. Problema Berlinului? Nu există Berlin! Problema Vietnamului? Nu există Vietnam! Cumpăraţi adăposturi atomice personale pentru sufletele voastre!”

Înseamnă că nici soluţia asta „nu e bună”. Dar care „e bună”? Şi oare există o asemenea soluţie?”

PARTEA A TREIA

LUCIDITATE

Capitolul 1

...Stelele-n lumină.
Par nişte ochi ce-aruncă vină
Privindu-l batjocoritori.
Toţi plopii par judecători.
Ce dând din cap s-au strâns în noapte.
Şi despre el vorbesc în şoapte[4].

A. S. PUŞKIN: Poltava

Nopţile de iunie... Cât de scurte sunt şi ce repede trec... De abia s-a stins la sud-vest asfinţitul liliachiu şi iată că spre sud-est, dincolo de Nipru, cerul se luminează din nou. Dar chiar şi o noapte scurtă e totuşi noapte. Ea exercită asupra oamenilor influenţa ei obişnuită; Locuitorii părţii umbrite a planetei dorm. Dorm cetăţenii oraşului Dneprovsk. Dorm mulţi dintre participanţii la evenimentele descrise aici.

Matvei Appolonovici Onisimov doarme neliniştit. Multă vreme n-a reuşit să adoarmă. A fumat, s-a răsucit în aşternut, deranjându-şi soţia, şi s-a gândit într-una la cele întâmplate. Obosind, a adormit până la urmă, şi psihicul său extrem de surescitat i-a „servit” un vis năstruşnic. Se făcea că în cele trei parcuri ale oraşului s-au descoperit trei cadavre. Moartea celor trei oameni a fost provocată de arme de foc. Expertul în probleme de

[4] În româneşte de George Lesnea.

medicină-legală, Zubato, fiindu-i lene să cerceteze fiecare asasinat în parte, a născocit o versiune ciudată, cum că toţi trei au fost ucişi cu o singură împuşcătură, glonţul străpungându-i pe rând. Pentru a demonstra justeţea punctului său de vedere, el a aşezat cadavrele unul lângă altul, pe masa de marmură a sălii de disecţie, în aşa fel, încât orificiile făcute de gloanţe să coincidă.

Şi Matvei Appolonovici, care de obicei avea vise numai în alb-negru, înceţoşate ca un film uzat, de data aceasta a perceput totul în relief, colorat şi cu mirosurile specifice. În faţa lui zăceau trei Krivoşeini – imenşi, goi, rozalii şi mirosind a carne – şi se uitau la el zâmbind fotogenic... Onisimov s-a înfuriat, a vrut să protesteze, dar s-a trezit Datorită visului, în capul lui a început să se contureze o pistă verosimilă. Probabil că acolo, în laborator, criminalii au încercat să fiarbă cadavrul lui Krivoşein! Cadavrul reprezintă totdeauna principala dovadă de vinovăţie. Să-l ascunzi sau să-l îngropi e primejdios şi nesigur. Poate fi oricând descoperit şi identificat. Şi atunci ei s-au apucat să fiarbă sau să descompună cadavrul într-o soluţie specială. Şi întrucât treaba aceasta nu e simplă, n-au ţinut seama de ceva şi au răsturnat rezervorul. De aceea cadavrul era încă cald, atunci când tehnicianul Prahov l-a descoperit în rezervor! Pe laborant l-a lovit rezervorul, iar celălalt complice,

ăla care ieri se strâmba, schimonosindu-se în faţa sa (un mistificator, circar sau având antrenament de mim – la asta se pricep, e clar!), a fugit. Şi şi-a asigurat un alibi. Cu ajutorul măştilor sale şi al mimicii el putea să-l inducă în eroare şi pe profesorul din Moscova. Iar actele lui nu sunt decât nişte hârtii bine falsificate.

Matvei Appolonovici îşi mai aprinse o ţigară. Şi totuşi afacerea aceasta nu seamănă cu un delict penal obişnuit. Dacă criminalii lucrează şi aici, şi la Moscova, şi nu sunt interese deosebite la mijloc, răfuieli personale sau probleme de sex, atunci... probabil că Krivoşein a făcut, într-adevăr, o invenţie sau o descoperire importantă. Nu, chiar mâine va insista pe lângă Alexei Ignatievici ca în această afacere să fie angrenate organele securităţii! (Deşi Onisimov nu va afla niciodată cum stau lucrurile, nu putem să nu-i recunoaştem meritele în ceea ce priveşte intuiţia sa de anchetator. Într-adevăr, să nu ştii şi să nu înţelegi nimic din fondul problemei, ci doar pe baza unor fapte exterioare, întâmplătoare, să construieşti o versiune, care din punct de vedere logic să nu fie contradictorie, asta n-o poate face oricine).

Cu aceste gânduri, Matvei Appolonovici adormise mai liniştit. Acum visează lucruri plăcute. Visează că a fost avansat pentru descoperirea unei asemenea afaceri... Dar visele sunt şi mai puţin

supuse dorinţelor noastre decât realitatea. Şi iată că, deodată, anchetatorul mârâi înciudat. Soţia trezită iarăşi din somn îl întreabă neliniştită:

— Matvei, ce e cu tine?

Onisimov visase că la direcţia orăşenească de miliţie a izbucnit un incendiu şi că au ars noile ştate de funcţiuni...

Arkadi Arkadievici Azarov a adormit de foarte scurt timp. Dar numai după ce a luat două pastile de somnifer. Dimineaţa se va trezi iarăşi plin de nervi. Şi pe el îl chinuiau gândurile în legătură cu cele întâmplate în Laboratorul noilor sisteme... I s-a telefonat şi de la Comitetul orăşenesc de partid. „Iar aţi avut un accident, Arkadi Akadievici? Cu victime omeneşti?” De unde se află totul atât de repede! Acum o să înceapă convocări, comisii, explicaţii... Deh „de aia eşti director şi primeşti bani mulţi, ca să te hărţuiască! Din cauza unor asemenea lucruri, de care el nu e vinovat şi nu poate fi vinovat, se pune sub semnul îndoielii întreaga sa activitate pozitivă şi cinstită! Arkadi Arkadievici se simţea singur şi nenorocit.

„... Nu trebuia organizat acest laborator „de căutări la întâmplare”. Nu ţi-ai urmat cu fidelitate crezul. În fond, ideea că, pe calea unor experienţe la întâmplare şi a unor combinaţii arbitrare se pot obţine adevăruri şi rezolvări juste în ştiinţă era

profund contrară gândirii tale. Şi e contrară şi acum. Metoda Monte-Carlo... Numai acest titlu câte parale face! Credinţa în hazard, ce poate fi mai groaznic pentru un cercetător? În loc să analizezi în mod logic problema, să te apropii fără grabă şi cu siguranţă de rezolvarea ei, tu să-ţi încerci, fie chiar şi cu ajutorul aparatelor şi maşinilor, norocul la joc! Desigur, şi pe această cale se pot construi sisteme cu aspect ştiinţific şi algoritmic. Dar, oare, nu seamănă ele cu acele „sisteme” cu care cei ce joacă la ruletă, sperând să câştige, îşi toacă averile... Mare scofală că am schimbat denumirea laboratorului. Esenţa a rămas aceeaşi. Am lăsat totul să meargă de la sine, după bunul plac, gândindu-mă că şi în sistemologia mondială există o asemenea orientare. Las-o să se dezvolte şi la noi... Uite că s-a „dezvoltat”.

Arkadi Arkadievici nu i-a mărturisit lui Krivoşein îndoielile sale, ca să nu-i distrugă entuziasmul. Dar l-a întrebat o dată:

— Şi ce anume intenţionaţi să obţineţi... e-e... prin căutări la întâmplare?

— Înainte de toate să ne însuşim metodologia, i-a răspuns Krivoşein. Şi asta i-a plăcut lui Azarov mai mult decât dacă acesta ar fi început să emită idei.

„Nu, el nu s-a rezumat doar la însuşirea metodologiei, Arkadi Arkadievici îşi aduse aminte

de laborator, de instalaţia asemănătoare cu o caracatiţă, de numărul mare de aparate şi balcoane. A desfăşurat o amplă muncă experimentală... Nu cumva i-a reuşit chestiunea aia despre care a vorbit la consiliul ştiinţific? Dar totul s-a terminat cu un cadavru. Un cadavru transformat în schelet! Azarov simţi că îl cuprinde repulsia şi furia. Trebuie restrânse lucrările experimentale. Mereu se întâmplă ceva în cadrul lor! Neapărat! Sistemologia în esenţă este o ştiinţă abstractă, speculativă. Analiza şi sinteza oricăror sisteme trebuie efectuate matematic, şi n-are rost să... În fond, teoria trebuie împinsă înainte! Iar dacă vrei să lucrezi cu maşinile – poftim, programaţi-vă problemele şi duceţi-vă în sala maşinilor... Şi, în general, cu aceste experienţe – academicianul zâmbi, începând să se liniştească – nu ştii niciodată ce ai realizat: o prostie sau o descoperire!”

...Arkadi Arkadievici avea o răfuială veche cu ştiinţa experimentală. Părerile sale despre ea erau hotărî te şi definitive. Cu treizeci şi ceva de ani în urmă tânărul fizician Azarov studia procesul lichefierii heliului. Într-o zi a introdus în instalaţie câteva tuburi capilare de sticlă şi lichidul, răcit până la două grade după scara absolută, s-a evaporat rapid. Doi litri de heliu, extrem de preţios pe vremea aceea, s-au pierdut, iar experienţa a

fost compromisă. Arkadi, înfierbântat de cele întâmplate, l-a acuzat pe laborant că i-ar fi dat un aparat defect. Laborantul a fost pedepsit... Iar doi ani mai târziu, colegul de universitate şi de an al lui Azarov, Piotr Kapiţa, a descoperit, în cadrul unei experienţe similare (vasele capilare au fost cufundate într-un vas), fenomenul superfluidităţii heliului!

De atunci Arkadi Arkadievici a rămas dezamăgit de fizica experimentală, a îndrăgit lumea severă şi sigură a matematicii şi n-a regretat niciodată acest lucru. Matematica a fost aceea care i-a facilitat abordarea şi rezolvarea problemelor nematematice. Prin anii treizeci el şi-a aplicat metodele la problemele teoriei generale a relativităţii, care pe vremea aceea stăpânea minţile oamenilor de ştiinţă. Mai târziu cercetările lui au ajutat la soluţionarea unor probleme importante în teorie a reacţiilor în lanţ din uraniu şi plutoniu. Pe urmă şi-a aplicat metodele în problemele catalizei chimice a polimerilor. Şi acum el s-a situat în fruntea orientării sistemelor discrete în sistemologie.

„Eh, dar asta e cu totul altceva! îşi spuse încântat Azarov. Ce s-a întâmplat totuşi în laboratorul lui Krivoşein? Mi-amintesc că, toamna trecută, a venit la mine şi a vrut să discute nu ştiu ce... Ce anume? Se înţelege că despre muncă. M-

am eschivat atunci. N-aveam timp... Totdeauna consideri că cele mai importante probleme sunt acelea care nu suferă amânare! Atunci ar fi trebuit să stau de vorbă cu el. Aş fi ştiut acum ce s-a întâmplat acolo. Altă dată Krivoşein nu mi s-a mai adresat. Ei, desigur, astfel de oameni sunt mândri şi timizi... Ia stai, ce oameni? Care Krivoşein? Ce ştii tu despre el? Câteva referate la seminarii, raportul din cadrul consiliului ştiinţific, câteva replici şi întrebări puse altor raportori şi faptul că ne salutam când ne întâlneam. Oare îl pot judeca numai după atât? Poţi, pentru că te pricepi la oameni destul de bine, Arkadi... Era un om activ şi un spirit creator, asta el Asemenea oameni îi recunoşti şi după felul cum pun întrebări şi după frază sau după cum se comportă. Se observă la ei o activitate neîntreruptă a gândirii. Nu observă oricine. Dar tu fiind la fel, poţi observa... Omul mănâncă, merge la lucru, se salută cu cunoscuţii, vede un film, se ceartă cu colegii de serviciu, împrumută bani, se bronzează pe plajă – toate acestea le face din plin, nu din inerţie – şi în acest răstimp gândeşte, gândeşte mereu. La un singur lucru. La ideea care poate că nu e legată cu nimic de ceea ce face în clipa aceea, nici de grijile cotidiene dar nimeni nu-l va putea distrage de la această idee. Ea reprezintă esenţialul pentru el. Din ea se naşte noul... Krivoşein era un astfel de

om. Şi e mare păcat că a fost. Odată cu moartea fiecărui om de acest fel ceva foarte necesar piere din viaţa noastră. Şi te simţi din ce în ce mai singur... Eh, ajunge! Ce m-a apucat?! Arkadi Arkadievici se dezmetici: La culcare, la culcare!

În noaptea aceea nici Harri Haritonovici Hilobok n-a putut să adoarmă multă vreme. Se tot uita la ferestrele luminate ale apartamentului lui Krivoşein, din casa de peste drum, şi se întreba cine o fi acolo. Către orele unsprezece, pe uşa principală a clădirii ieşi Lena Kolomieţ. (Harri Haritonovici o recunoscu după siluetă şi după mers.) „Ar trebui s-o cunosc mai îndeaproape. E destul de interesantă", gândi el distrat. Dar în casă lumina continua să ardă. Hilobok stinse lumina din apartamentul său şi se instală în dreptul ferestrei cu un binoclu de teatru în mână. Dar unghiul era defavorabil şi nu reuşea să vadă decât o parte din bibliotecă şi un perete acoperit cu tapete, având ca desen numeroase cercuri olimpice. „O fi uitat ea să stingă lumina? Sau mai e cineva acolo? Să telefonez la miliţie? Ducă-se la naiba! N-au decât să se descurce singuri! Harri Haritonovici căscă cu poftă. Poate că e cineva de la miliţie, care percheziţionează casa"...

El se întoarse şi aprinse lampa de noapte ce reprezenta o mică siluetă a unei femei goale,

executată din marmură artificială. Lumina blândă învălui blana de urs, aşternută pe jos, pereţii de culoare bleu, tapetaţi cu berze aurii, marginile lustruite ale mesei de lucru, dulapul cu cărţi, şifonierul, măsuţa televizorului, canapeaua matlasată de culoare roz, covorul de un roşu închis, înfăţişând o scenă de orgie din antichitate. Totul în jur te predispunea la o viaţă de desfătare, de huzur.

Harri Haritonovici se dezbracă, se apropie de oglinda şifonierului şi începu să se examineze. Îi plăcea chipul său, un nas mare şi drept, obrajii netezi, dar nu plini, mustăţile brune... Avea ceva din înfăţişarea lui Guy de Maupassant... Nu de mult încercase în faţa aceleiaşi oglinzi să imprime chipului său expresia potrivită pentru un doctor în ştiinţe tehnice. „Ce i-a trebuit acestui Krivoşein? Harri Haritonovici simţi cum se înăbuşă de ură şi mânie. Ce i-am făcut eu lui? Doar am vorbit în favoarea temei lui şi l-am ajutat să-şi ia ruda în laborator... El nu-şi dă doctoratul, dar îi invidiază pe alţii! Sau mi-a făcut-o pentru că nu i-am executat comanda STE 2? Ei, dar n-are nici o importanţă. Krivoşein nu mai există. S-a ars. Uite aşa. În viaţă, în ultimă instanţă, câştigă cel care supravieţuieşte adversarului”. Pe Hilobok îl bucură şi-l înveseli nuanţa de spirit, cu totul întâmplătoare, a acestui gând. „Hm!... Va trebui

să-l ţii minte şi să-l utilizezi la nevoie”. În general, trebuie remarcat că Harri Haritonovici nu era chiar atât de prost cum părea din cauza comportării sale. La baza succesului, a reuşitei sale în viaţă el a pus următoarea regulă: Faţă de un prost pretenţiile sunt mai mici. Din partea lui nimeni nu va pretinde niciodată idei pline de miez, sau cunoştinţe vaste. În cazurile rare, când emitea cugetări, fie ele chiar modeste, faptul apărea ca o surpriză atât de plăcută, încât colegii de serviciu începeau să-şi spună: „Totuşi, noi îl subapreciem pe Harri Haritonovici”. Şi atunci căutau să-şi repare greşeala printr-o amabilitate deosebită faţă de el. Aşa se face că în culegerea „Probleme de sistemologie” nimereau şi articole de-ale sale. Redactorii nu se aşteptau la nimic bun şi deodată descopereau în ele câte un grăunte de sens. În acelaşi fel proceda Harri Haritonovici şi cu beneficiarii. Întâi îi demoraliza prin comportarea şi discuţiile sale, şi abia după aceea le preda comenzile cerute. Numai cu teza de doctorat a dat greş... Dar nu-i nimic. O să rezolve el şi problema asta, până la urmă!

Harri Haritonovici, legănat de gânduri plăcute şi plin de speranţe adormi adânc şi dormi fără vise, cum dormeau probabil oamenii în epoca de piatră.

Miliţianul Gaevoi, de abia întors din oraş, de la

serviciul de noapte, dormea şi zâmbea fericit prin somn.

Adormise şi Lena, după ce a plâns de necaz, supărată pe Krivoşein, dar şi pe ea.

Dar nu toată lumea dormea... Plutonierul de miliţie Golovorezov, care părea laboratorul noilor sisteme, lupta cu succes împotriva somnului; se postase la uşa clădirii, fuma şi admira stelele de deasupra copacilor. Deodată aprinse lanterna. Dintre frunzele de brusture îl privea un iepure alb cu ochii roşii. Plutonierul se răsti la el şi iepurele de casă dispăru în întuneric. Golovorezov habar n-avea ce fel de iepure de casă a fost.

Viktor Kraveţ se tot sucea sub pătura de postav care mirosea a dezinfectant, pe somiera tare din celula arestului preventiv. Se afla în acea stare de surescitare nervoasă, când e imposibil să adormi.

„Ce va fi de-acum încolo? Ce se va întâmpla? O să se descurce aspirantul Krivoşein? Sau laboratorul şi toată munca lor va pieri? Şi ce pot face eu? Să neg mereu? Să mărturisesc? Ce anume? Tovarăşe anchetator sunt vinovat de bune intenţii – de bune intenţii care n-au ajutat la nimic... De, probabil că e o vină gravă, dacă lucrurile au luat o asemenea întorsătură. Ne-am tot

grăbit – mai repede, mai repede! – să stăpânim pe deplin descoperirea, să ajungem la o metodă care să prezinte o „siguranţă absolută”. Şi eu, de ce să n-o recunosc, aşteptam să descoperim o asemenea metodă... Evoluţia a introdus treptat în om fiecare informaţie nouă prin metoda micilor verificări şi prin abateri mărunte, a verificat utilitatea ei în cadrul unui număr nesfârşit de experienţe naturale. Iar noi – noi am vrut să facem totul într-o singură experienţă!

Trebuia, chiar de la început, să ne scoatem din cap ideile cu privire la eventualele consecinţe sociale, să lucrăm deschis şi liniştit ca toată lumea. La urma urmelor, oamenii nu sunt nişte copii. Ei trebuie să înţeleagă singuri sensul lucrurilor. Am reuşit să aflăm multe: că omul este un sistem de albumine cuantice-moleculare extrem de complex, că este produsul unei evoluţii naturale, că reprezintă o informaţie înscrisă într-o soluţie. Am omis doar un singur lucru: că omul este om. O fiinţă liberă. Stăpânul vieţii şi al forţelor sale. Libertatea lui a început cu mult înaintea tuturor năzuinţelor şi revoluţiilor, în ziua acea de demult, când maimuţa antropoidă a căzut pe gânduri şi şi-a spus că te poţi urca în pom şi rupe fructele, dar poţi să le dobori şi de jos cu un băţ ţinut în labă. Cum e mai bine? Gândul acesta nu i-a venit doar aşa, din întâmplare. Maimuţa a văzut cum, în

timpul furtunii, o cracă ruptă a doborât fructele... Libertatea înseamnă posibilitatea de a-ţi alege variantele propriei comportări. Izvorul ei este cunoaşterea. De atunci fiecare descoperire, fiecare invenţie a oferit oamenilor posibilităţi noi, făcându-i din ce în ce mai liberi.

E adevărat că au existat şi idei (puţine la număr), care nu se pot realiza! Nu se poate construi un *perpetuum mobile*, nu poate fi depăşită viteza luminii, nu se poate măsura concomitent cu precizie viteza şi poziţia electronului... Dar descoperirea noastră nu contrazice nimic şi nu anulează nimic. E posibilă!

Libertate... Nu e de loc simplu să fii conştient de libertatea ta, în lumea contemporană, să alegi în mod inteligent şi cu luciditate variantele comportării tale. Pe om îl apasă milioanele de ani ai trecutului, când legile biologice determinau comportarea strămoşilor săi, a animalelor, şi totul ora foarte simplu. Şi azi omul caută să atribuie greşelile şi prostiile sale concursului de împrejurări, ceasului rău, să-şi pună speranţele în dumnezeu, într-o personalitate puternică, în noroc... Iar atunci când nădejdile se prăbuşesc oamenii caută şi găsesc câte un ţap ispăşitor. Ei înşişi, oamenii care au sperat, nu-şi asumă nici o vină! În fond, oamenii care merg pe linia minimei rezistenţe nu cunosc libertatea...”

Micul disc de metal, de pe vizorul de la uşa celulei, fu dat deoparte, lăsând să pătrundă pentru o clipă o rază de lumină în încăpere. Apoi chipul gardianului de serviciu acoperi vizorul. Verifica, probabil, dacă neastâmpăratul, care se afla sub anchetă, n-a plănuit o nouă evadare. Viktor Kraveţ izbucni în râs. Ce mai, puşcăria e locul cel mai potrivit pentru a cugeta despre libertate! Şi el constată cu satisfacţie, că deşi trecuse prin atâtea neplăceri şi mizerii, simţul umorului nu-l părăsise încă.

Dublura Adam Hercule şedea gânditor pe o bancă de lângă staţia de troleibuz. Strada era pustie acum. Îşi aduse aminte că ieri, pe când venea de la gară, gândindu-se la influenţa celor trei izvoare de informaţie (ştiinţa, viaţa, arta) asupra omului, în mintea lui se născuse o idee vagă, nelămurită, dar extrem de importantă. Şirul gândurilor i-a fost întrerupt de cei trei indivizi, cu idioata lor verificare de acte, lua-i-ar... Şi a rămas cu senzaţia că s-a apropiat de o idee foarte preţioasă. Mai bine n-ar fi avut senzaţia asta. Din cauza ei nu-şi poate găsi liniştea acum!

„Să mai încercăm o dată. Va să zică, mă întrebam prin ce informaţie anume şi în ce mod poate fi omul înnobilat şi înălţat! Krivoşein avusese ideea de a sintetiza un cavaler „neînfricat şi fără

pată”. El mi-a trecut-o mie şi acum nu mă pot lepăda de ea... Am renunţat la informaţia provenind de la mediul înconjurător ca şi la informaţia furnizată de ştiinţă, pentru că acţiunea lor asupra omului poate fi, în egală măsură, şi pozitivă şi negativă... A rămas metoda „cultivării bunelor sentimente cu ajutorul muzelor”. E adevărat, arta le trezeşte, le cultivă. Numai că lira muzelor este un instrument imperfect. Cât timp răsună acordurile ei, omul este mai blând, dar îndată ce sunetele ei. S-au stins totul dispare. Ceva rămâne, desigur, dar prea puţin. Doar o amintire superficială despre spectacolul văzut sau despre cartea citită. Bine, dar dacă am introduce în „maşina-mamă” această informaţie în timpul sintezei unui om oarecare, să zicem, dacă am înregistra în ea conţinutul a numeroase cărţi, dacă i-am arăta filme excelente? Va fi acelaşi lucru. Conţinutul lor se va depune în memoria superficială, şi atât. Pentru că respectiva carte nu vorbeşte despre el!

Aha, m-am mai gândit şi la următoarele chestiuni: Între izvorul de informaţie al Artei şi cel ce o recepţionează – omul concret, real – există un fel de perete transparent. Ce fel de perete e acesta? Fir-ar să fie, oare experienţa de viaţă va fi totdeauna factorul principal în formarea personalităţii omului? Trebuie să suferi tu însuţi ca

să înţelegi suferinţele altora? Să greşeşti, ca să înveţi să procedezi corect? Ca un copil – să te arzi, ca să nu mai întinzi degetele spre foc... Dar asta este o ştiinţă foarte grea – experienţa vieţii – şi nu oricine şi-o poate însuşi. Viaţa te poate înnobila, dar te poate şi înrăi. Ea îl poate face pe om înţelept, dar totodată îl poate transforma într-un tembel...”

Îşi aprinse o ţigară şi începu să se plimbe pe trotuar în preajma băncii pe care stătuse.

„Informaţia Artei nu se prelucrează de către om până la capăt, până la rezolvarea, pe baza ei, a propriilor probleme de viaţă. Ia stai! Informaţia nu se prelucrează până la rezolvarea problemei... Asta s-a mai întâmplat cândva! Când? Da, la începuturile experienţei. Complexul iniţial, „traductorii – cristaloblocul – calculatorul TVM-12 nu-şi însuşea informaţia de la mine... Adică de la Krivoşein... În sfârşit, tot aia el şi atunci am introdus conexiunea inversă!”

Adam nu se mai plimba, ci începuse să alerge pe trotuarul murdar, între coşul de gunoi şi stâlpul felinarului.

„Conexiunea inversă, fie ea blestemată! Legătura inversă care măreşte de mii de ori eficacitatea sistemelor informaţionale... Iată explicaţia „peretelui”, iată de ce eficacitatea Artei este atât de slabă. Nu există o legătură inversă

între izvorul informaţiei şi cel ce o recepţionează. E adevărat, există câte ceva: recenzii, păreri, conferinţe pentru cititori, note critice, dar asta e altceva. Trebuie să existe o legătură inversă, *tehnică, nemijlocită*, pentru a adapta informaţia Artei introdusă în om, potrivit cu individualitatea *lui*, cu caracterul, memoria, aptitudinile, chiar cu înfăţişarea exterioară şi datele personale. Prin această metodă se poate reproduce, în cursul procesului de sinteză, comportarea *lui* în situaţiile critice (lasă-l să greşească, să înveţe din greşeli, să caute soluţiile juste!), poate fi dezvăluită personalitatea *lui* – şi nu a unui erou imaginar, născocit – lumea sufletească, aptitudinile, calităţile şi lipsurile. El poate fi ajutat să se înţeleagă şi să se descopere pe sine... Şi atunci această splendidă informaţie va deveni experienţa *sa* de viaţă, paralel cu cea de toate zilele, va deveni pentru el adevăr generalizat, egal cu cel ştiinţific. Asta va fi deja o altă Artă – nici scriitoricească, nici actoricească, nici muzicală, ci toate împreună – exprimată în biocurenţi şi reacţii chimice. Arta sintezei omului!” Deodată el se opri: „Da, dar cum să realizez lucrul acesta în „maşina-mamă”? Cum să introduci în ea o *astfel* de legătură? Nu e simplu... Desigur, e nevoie de experienţe, experienţe şi iar experienţe. O să le facem! Doar am reuşit să realizăm legătura inversă între

blocurile complexului... Principalul e că există ideea!...”

În vila sa de lângă Moscova Vano Alexandrovici Androsiaşvili nu dormea nici el. Stătea pe verandă şi asculta răpăitul ploii în noapte... La ultima şedinţă de catedră s-au discutat rezultatele activităţii aspiranţilor. În lumina cea mai nefavorabilă a apărut aspirantul Krivoşein. Într-un an întreg el nu a susţinut nici un examen. În ultimul timp a frecventat foarte rar. Orele de laborator şi nu şi-a ales încă tema pentru disertaţia de candidat în ştiinţe. Profesorul Vladimir Veniaminovici Valerno era de părere că ocupă inutil locul de aspirant, primeşte bursă degeaba şi că n-ar fi rău să se creeze un loc vacant pentru un aspirant mai sârguincios. Vano Alexandrovici se hotărâse să tacă, dar nu s-a putut reţine şi i-a spus lui Vladimir Veniaminovici o mulţime de vorbe urâte despre rutina cu privire la aprecierea activităţii tinerilor cercetători, despre desconsiderarea lor... Valerno a rămas stupefiat. Acum, Androsiaşvili se simţea jenat. În fond, Vladimir Veniaminovici nu merita asemenea reproşuri.

Vano Alexandrovici se gândise seri de-a rândul la vindecarea miraculoasă a aspirantului, după ce fusese lovit de un ţurţure de gheaţă în greutate de

aproape 15 kilograme, şi-a amintit discuţia pe care a purtat-o cu el, referitoare la dirijarea metabolismului în organism şi a ajuns la concluzia că Krivoşein a descoperit şi a aplicat asupra sa acea proprietate de regenerare rapidă a ţesuturilor, care se întâlneşte în natură numai la cele mai simple celenterate. Îl chinuia faptul că nu e în stare să înţeleagă cum a izbutit una ca asta. Se aştepta ca Krivoşein să vină la el şi să-i povestească totul. Vano Alexandrovici era gata să uite jignirea, să jure – dacă va trebui – că va păstra tăcere, numai să afle! Dar Krivoşein rămânea mut.

Androsiaşvili mai era supărat pe el însuşi pentru că ieri, în timpul cât a fost chemat la videofonul miliţiei, n-a încercat să afle de ce a fost reţinut aspirantul. „O fi făcut vreo poznă? Dar când a reuşit s-o facă? Dimineaţa trecuse pe la catedră să anunţe că va pleca cu avionul pentru câteva zile la Dneprovsk! Asta e a doua taină a lui Krivoşein”. Se gândi profesorul şi zâmbi. Dar nu reuşi să-şi alunge neliniştea. E bine dacă a fost doar o neînţelegere. Dar dacă acolo s-a întâmplat ceva serios? Orice s-ar spune, Krivoşein este autorul şi deţinătorul unei descoperiri importante. Această descoperire nu trebuie să se piardă.

„Trebuie să zbor la Dneprovsk”, îi trecu deodată prin minte. Sângele mândru de muntean şi de membru corespondent al Academiei prinse să

fiarbă. El, Vano Androsiaşvili, va pleca urgent să-l scoată din încurcătură pe aspirantul prins într-o afacere îndoielnică! Pe aspirantul pe care el l-a luat din milă la catedră şi care l-a jignit profund cu neîncrederea sa!

„Phi, vei pleca la dracu! Vano Alexandrovici îşi scutură capul încercând să se potolească. În primul rând, tu, Vano, nu crezi că Krivoşein a comis vreo crimă – nu e un astfel de om. Acolo, ori s-a întâmplat o nenorocire, ori e o neînţelegere, şi atunci trebuie să-l ajuţi. În al doilea rând, aşteptai de multă vreme prilejul să-i cucereşti încrederea, să ţi-l apropii. Acest prilej s-a ivit acum. Probabil că el are motive serioase să se ascundă. Dar să nu-şi închipuie că Androsiaşvili este un om pe care nu te poţi bizui, care se va eschiva din cauza unor considerente meschine. Nu! Sigur că nici la Dneprovsk n-o să mă apuc să-l chestionez. Dacă o să vrea, o să-mi povestească singur totul. Dar această descoperire trebuie păstrată cu grijă. Ea e mai presus decât amorul propriu”.

Vano Alexandrovici simţi un sentiment de uşurare şi linişte sufletească. Reuşise să se învingă şi să ia o hotărâre înţeleaptă...

Aspirantul Krivoşein nu dormea nici el. El continua lectura jurnalului.

Capitolul 2

...În viaţă ca şi în ştiinţă, aproape orice ţel se atinge pe căi ocolite, iar drumul cel drept către ţintă apare cu claritate minţii doar atunci când aceasta a şi fost atinsă.

L M. SECENOV: Reflexele creierului

„5 ianuarie. Iată că şi eu m-am trezit în situaţia omului care a servit drept ciornă pentru realizarea unei copii mai reuşite. Şi cu toate că eu însumi sunt creatorul copiei, nu găsesc nimic plăcut în asta.

— Ştii că ai un nepot foarte interesant, mi-a spus Lena, după ce le-am făcut cunoştinţă, în seara de revelion. E simpatic.

După aceea m-am studiat o oră întreagă în faţa oglinzii de acasă. Tabloul era deplorabil... Apoi e şi mai abil în discuţii. Nu mă pot măsura cu el...

Nu, Viktor Kraveţ se comportă faţă de Lena ca un gentleman. Fie că în el acţionează vechile amintiri, fie că-şi dă seama de posibilităţile pe care le are, de a cuceri inimile, aparent însă pare indiferent faţă de Lena. Dar dacă şi-ar da puţină osteneală, ar trebui să-mi iau adio de la Lena.

...Când trec cu el prin cartierul academicienilor sau prin parcul institutului, fetele pe care le întâlnim şi care înainte abia îmi răspundeau la salut, printr-o înclinare a capului, acum mă salută

cu multă voioşie.

— Bună ziua, Valentin Vasilievici! strigă ele şi trag cu ochiul la tânărul necunoscut de lângă mine.

Şi ce frumos schiază! Ieri am plecat toţi trei afară din oraş. El şi cu Lena m-au lăsat cu mult în urma lor.

Şi cum au mai dansat la balul de revelion!

Până şi secretara Linocika, cea care până atunci nici nu cunoştea măcar drumul spre laborator, acum mereu o vezi că vine cu câte o hârtie de la secretariat.

— Bună ziua, Valentin Vasilievici! Bună ziua Vitia... Vai, ce interesant e la dumneavoastră aici, numai ţevi!

Într-un cuvânt, acum mă studiez zilnic, nu numai pe mine, aşa cum sunt, ci şi pe mine, aşa cum aş fi putut să fiu, dacă nu... Dacă nu ce? Dacă n-ar fi fost foametea din timpul războiului şi de după război, asemănarea ereditară cu tatăl meu, din păcate, nu prea arătos („leit taică-su, cu faţa mare!”, spuneau adesea rudele despre mine, minunându-se), obstacolele din calea vieţii, un mod de viaţă atât de nesănătos: laborator, bibliotecă, cameră, discuţii, frământări, miasmele reactivilor şi nici un efort fizic... Nu, serios, nu eu am fost acela care m-am căznit să devin urât, gras, adus de spate, greu de cap, dar aşa a fost să fie.

În ceea ce priveşte ideea mea, ar trebui să fiu

mândru că am întrecut natura! Dar nu mă prea trage inima...

Nu, totuşi, ideea e dăunătoare. Să admitem că vom perfecţiona metoda sintezei dirijate până la capăt. Vom reuşi să facem oameni admirabili, puternici, frumoşi, talentaţi, energici, cu vaste cunoştinţe – mă rog, nişte stăpâni ai vieţii, ca cei de pe afişul „La CEC am economisit, mobilă ne-am agonisit!” Iar cei după care îi vom reproduce înseamnă că reprezintă doar nişte ciorne stricate de viaţă? Pentru ce să-i umilim în felul acesta? Frumoasă „răsplată” a vieţii. Păreri de rău pentru imperfecţiunea proprie, gândul că niciodată nu vei reuşi să devii perfect, pentru că, în locul unei producţii puse la punct, pe tine te-a adus pe lume o mamă obişnuită! Înseamnă că metoda noastră de sinteză a omului este împotriva oamenilor? Şi nu numai împotriva celor răi, ci a tuturor, deoarece fiecare dintre noi este imperfect, într-o anumită privinţă. Înseamnă că şi oamenii bun (obişnuiţi, nu artificiali) o vor duce mai greu în viaţă?

(Asta-i! Uite aşa eşti tu, Krivoşein, ai pielea groasă... Până nu te atinge pe tine ceva direct, nu-ţi dai seama. „Să-i baţi cuie în cap, nu altceva”, cum spunea babacul. Bine, e în regulă. Nu-i important cum mi-am dat seama, important e că mi-am dat seama.)

Am la ce să mă gândesc... Se pare că toate

defectele oamenilor au o natură comună – imperfecţiunea. Să luăm, de exemplu, o trăsătură de caracter bună şi frumoasă: candoarea. Ea este sădită în noi încă din copilărie. Dar natura nu şi-a jucat rolul până la capăt, educaţia a cam greşit, împrejurările vieţii nu au fost cele prielnice şi în locul candorii a ieşit o prostie înspăimântătoare. În acelaşi mod, în locul unei precauţii pline de înţelepciune, a apărut frica, în locul încrederii în sine, atât de necesară în viaţă, îngâmfarea, în locul sincerităţii şi al unui scepticism sănătos, cinismul, în locul îndrăznelii lucide neobrăzarea, lipsa de bun simţ, în locul inteligenţei şiretenia.

Neputinţa noastră în faţa imperfecţiunii noi o ascundem în dosul a tot felul de zicale glumeţe („a căzut în cap când era mic”), ştiinţifice („degradarea personalităţii”, „complex de inferioritate”), obişnuite („nu i-a fost dat”, „n-are har”). Înainte se spunea „har de la dumnezeu”, în secolul nostru materialist se spune „dar al naturii”. Şi, în fond, tot dracul ăla e. Oricum, nu depinde de om. Unii îl au, alţii nu.

Şi se poate ghici de ce „nu i-a fost dat”. În comuna primitivă şi în celelalte formaţiuni sociale perfecţiunea omului nu era obligatorie. Trăieşti, poţi să munceşti, să te înmulţeşti, ştii să te descurci – e foarte bine! Numai acum, când în reprezentările noastre a pătruns ideea, nu utopică,

ci constructivă, a comunismului, se formează adevăratele cerinţe faţă de Om. Noi, privindu-i pe oameni prin prisma acestei admirabile idei, am început să observăm prea bine ceea ce înainte nici nu luam în seamă...”

„8 ianuarie. Mi-am împărtăşit gândurile lui Viktor Kraveţ.

— Vrei să aplici metoda sintezei la oameni obişnuiţi? a tras concluzia inteligenta dublură nr. 3.

— Da, dar cum? M-am uitat la el plin de speranţă. Dar dacă ştie şi asta.

El mi-a înţeles privirea şi a izbucnit în râs.

— Nu uita că eu... sunt tu. În orice caz, ca nivel de cunoştinţe.

— Dar poate că tu ştii mai bine ce lichid e acesta? Am arătat spre rezervor. Doar ai ieşit din el ca... ca Afrodita din spuma mării. Compoziţia lui şi toate celelalte...

— În două cuvinte?

— Fie şi în trei.

— Poftim. Acest lichid este omul. Compoziţia lui este cea a corpului omenesc. În afară de asta, acest lichid reprezintă o maşină de calcul biochimică, cuantico-moleculară, cu autoinstruire şi o memorie uriaşă. Fiecare moleculă de lichid cuprinde o oarecare informaţie proprie... Adică, oricum ai suci-o şi ai răsuci-o, lichidul „maşinii-mamă” este, pur şi simplu, omul în faza lichidă.

Poţi trage din acest fapt concluzii organizatorice, ştiinţifice şi practice...

Se simţea că noua problemă nu-l preocupă în aceeaşi măsură ca pe mine. Am încercat să-i stimulezi puţin imaginaţia.

— Vitea, dar dacă această metodă va fi, într-adevăr, „ceea ce trebuie”? În fond, e destinată oamenilor obişnuiţi, şi nu...

— Ia mai du-te tu la!... (Vai, vai, ia te uită, şi când te gândeşti că e un om artificial!) Eu refuz categoric să privesc lucrarea noastră de pe poziţiile „e bine – nu e bine” şi ale adeziunii la jurământul pe care eu nu l-am făcut! În vremurile noastre trebuie să ai o atitudine mai rezonabilă faţă de jurăminte! (Ei, dacă asta se poate numi atitudine rezonabilă...) Tu vrei să aplici descoperirea la transformarea oamenilor?

— În îngeri... am adăugat eu.

— La dracu cu îngerii! Transformări informaţionale ale lui *Homo Sapiens*, şi atât! Şi hai să analizăm problema de pe acest plan academic.

Am observat pentru prima oară că şi-a ieşit din fire... N-ai ce-i face, firea familiei Krivoşein îşi spune cuvântul. Dar principalul e că s-a pornit, s-a urnit din loc. Asta e lucrul cel mai necesar când începi o cercetare nouă – s-o iei din loc, să te înfurii de muncă.

Ca rezultat al unei discuţii de şase ore, cu

întrerupere pentru masă, am făcut patru paşi în clarificarea noii probleme.

Primul pas: Oamenii artificiali şi naturali, judecând după toate (hai să-i zicem, fie şi după faptul că hrana obişnuită nu este o otravă pentru dubluri), sunt identici din punct de vedere biologic. Prin urmare, tot ce face „maşina-mamă” cu dublurile, poate fi extins *în principiu* (dacă faci abstracţie de dificultăţile realizării tehnice, cum se scrie în articole) asupra oamenilor obişnuiţi.

Pasul al doilea: „Maşina-mamă” execută comenzile de transformare în cadrul rezervorului, fără nici un fel de adaptări mecanice şi dispozitive de control şi dirijare. El efectuează în rezervor, cum ar spune biologii, un metabolism dirijat...”

Ah, diavolii! mormăi aspirantul şi-şi aprinse nervos o țigară.

„... Sau, mai precis: transformă informaţia exterioară în înregistrări structurale în cadrul substanţei: molecule organice, celule, ţesuturi...

Pasul al treilea. În principiu, cum poate fi transformat omul în cadrul „maşinii-mamă”? Dublura artificială ia naştere în ea ca o continuare şi dezvoltare a schemei maşinii. În stadiul transparenţei ea se simte şi se percepe deja ca om, dar nu poate acţiona activ (Experienţa cu

Adam şi confirmarea lui Kraveţ sunt elocvente). Pe urmă dublura se întruchipează, *se deconectează* de circuitul lichid al „maşinii-mamă” (sau circuitul de el), pune stăpânire pe sine şi iese din... Nu, nu trebuie să mă exprim academic! Se desprinde din maşină. Cu un cm obişnuit trebuie procedat, probabil, în ordine inversă. Adică înainte de toate el trebuie „conectat” în circuitul maşinii. Tehnic vorbind, omul trebuie scufundat în bazin.

Al patrulea pas: Dar se va conecta oare omul din nou în circuitele „maşinii-mamă”? Pentru că e nevoie de – eu sunt totuşi suficient de familiarizat cu neurofiziologia, l-am citit pe Ashby – un contact deplin al întregului sistem nervos al omului cu lichidul. Dar toţi conductorii – nervii – sunt izolaţi de mediul exterior prin piele, ţesuturi, oasele craniului. Pentru a ajunge la ei, lichidul-circuit trebuie să pătrundă în interiorul omului...

Noi am ajuns la concluzia că el poate să pătrundă. Pentru că, în fond, omul este o soluţie. Dar nu o soluţie pe bază de apă (în acest caz oamenii s-ar dizolva în apă). În organismul omului nu e chiar atât de multă apă în stare liberă. Toată treaba o încurcă analiza cantitativă, această blestemată hipnoză a cifrelor, pentru că atunci când descompunem ţesutul viu obţinem cifre convingătoare: apă 75 la sută, proteine 20 la sută, lipide 2 la sută, săruri 1 la sută ş.a.m.d. Omul este

o soluţie biologică şi toate componentele există în el într-o anumită unitate şi interdependenţă. Există în corp lichide ca saliva, urina, plasma sanguină, sucul gastric, care pot fi turnate într-o eprubetă. Alte lichide umplu ţesuturile celulare. Muşchii, nervii, creierul şi fiecare celulă este prin ea însăşi o eprubetă. Lichidele biologice impregnează chiar şi oasele ca pe un burete... Aşa că, în pofida lipsei unui recipient potrivit, omul are mult mai multe temeiuri să se considere un lichid, decât să zicem, ar avea o soluţie de 40 la sută natriu.

Ca să fim mai precişi: omul reprezintă informaţia înregistrată într-o soluţie biologică... Începând cu clipa când a fost conceput copilul, în această soluţie se petrec transformări, se formează muşchii, organele interne, nervii, creierul, pielea. Acelaşi lucru – dar rapid şi într-un alt mod – se petrece în lichidul biologic al „maşinii-mamă”. Aşa că, din orice unghi am privi lucrurile, aceste două lichide sunt foarte înrudite şi interpătrunderea lor este pe deplin posibilă”.

Oricât de mult doream să verificăm de îndată fiecare idee şi fiecare presupunere, în cadrul „maşinii-mamă”, ne-am înfrânt această tentaţie şi toată ziua ne-am ocupat de teorie. Ne-am jucat destul cu întâmplarea! E timpul să gândim totul în prealabil.

Prin urmare, să ne conectăm înainte de toate”.

„1 februarie. Ah, ce bune şi frumoase erau teoriile pe care le potriveam la ceea ce era deja realizat! Jocul de-a cuburile, aritmetica cu „e bine – nu e bine”... E plăcut să-ţi aminteşti ce perfect se desfăşura totul... Dar să construieşti o teorie, cu ajutorul căreia să poţi obţine rezultate noi, e mult mai complicat.

Deocamdată, lichidul teoretic fundamental (circuitul lichid) se comportă în rezervor ca apa cea mai vulgară. Numai că e mai dens.

E oare cazul să mai însemn că a doua zi am alergat la laborator, dimineaţa devreme, că, ţinându-ne răsuflarea şi savurând dinainte satisfacţia, ne-am vârât vârfurile degetelor arătătoare în rezervor – „ne-am conectat”. Şi nimic. Lichidul nu era nici cald, nici rece. Am stat aşa aproape o oră. N-am sesizat însă nici un fel de senzaţie, nici un fel de modificări.

Oare e cazul să descriu cum i-am îmbăiat în lichid pe ultimii doi iepuri de casă, încercând să-i conectăm la maşină? „Maşina-mamă” nu se supunea nici măcar comenzii „Nu!”, şi nu-i dizolva. Totul s-a sfârşit cu înecul iepurilor în lichid, iar noi n-am mai reuşit să-i readucem la viaţă.

Merită oare să amintesc că introduceam în lichid conductorii şi urmăream pe oscilograf oscilaţiile potenţialilor plutitori? Potenţialii oscilează, iar curba seamănă cu o electroencefalogramă zimţată.

Ei şi?

Şi unite aşa mereu... Dacă eram un începător, – m-aş fi dat bătut de multă vreme”.

„6 februarie. O nouă experienţă. Mi-am introdus degetul în lichid, iar Viktor Kraveţ şi-a pus pe cap „coiful lui Monomah” şi a început să atingă cu degetul său diferite obiecte. *Eu simţeam ce anume atinge el!* Iată ceva cald (radiatorul caloriferului), iată ceva rece şi ud (şi-a băgat degetul sub robinet)...

Înseamnă că degetul meu *s-a conectat?!* Maşina îmi transmite prin el informaţia exterioară a senzaţiilor... Da, dar nu sunt senzaţiile de care am nevoie. Eu am nevoie de semnale (fie şi în senzaţii) ale activităţii în rezervor a circuitului lichid!”

„10 februarie. Dacă ţii multă vreme mâna în lichid şi te conectezi, simţi o uşoară mâncărime şi înţepături în piele... Poate că e doar o autosugestie? Prea e slabă senzaţia, aproape imperceptibilă”.

„15 februarie. Un rezultat minor, nevinovat, neglijabil. Ca proporţii el se situează în urma reproducerii iepurilor de casă. Pur şi simplu, mi-am tăiat astăzi partea moale, cărnoasă a palmei şi mi-am cicatrizat tăietura.

— Înţelegi?! mi-a spus dimineaţa, gânditor, Viktor Kraveţ. Ca să ai senzaţia activităţii „circuitului lichid”, el trebuie să lucreze. Dar, iartă-

mă, la ce vrei să lucreze? De ce, pentru ce „să se conecteze” la tine, la mine, la iepuri? La noi totul este deja făcut, totul se găseşte într-un echilibru informaţional.

...Nu ştiu dacă, într-adevăr, eu am fost acela care mi-am dat seama mai întâi ce trebuie făcut mai departe, sau, pur şi simplu, el n-avea chef să-şi provoace o durere. Dar experienţa am început-o eu. Am tulburat echilibrul informaţional din organismul meu.

Bisturiul era ascuţit şi datorită lipsei de experienţă mi-am crestat carnea până la os. Sângele mi-a umplut mâna. Mi-am cufundat palma în rezervor. Lichidul din jur a început să se înroşească intens. Durerea nu dispărea.

— „Coiful”, pune-ţi coiful! a ţipat Viktor Kraveţ.

— Ce „coif”, pentru ce? Din cauza durerii şi a sângelui care curgea nu raţionam prea bine.

Atunci el mi-a pus pe cap „coiful lui Monomah”, a mişcat câteva butoane şi durerea a dispărut imediat. După numai câteva secunde lichidul s-a curăţat de sânge. Mâna mi-a fost cuprinsă de o mâncărime plăcută şi atunci a început minunea. Sub ochii mei mâna devenea transparentă!

La început au apărut fibrele roşii al muşchilor. După un minut ele s-au dizolvat, iar prin jeleul roşiatic au început să se întrezărească falangele albe ale degetelor. Lângă încheietură se îngroşa cu

repeziciune şi se subţia, împingând sângele, un vas violaceu.

Mi s-a făcut frică şi mi-am tras repede mâna afară din rezervor. Am simţit dintr-odată durerea. Mâna era întreagă, dar strălucea ca şi cum ar fi fost unsă cu ceva; de pe degetele străvezii se scurgeau picături grele. Am încercat să-mi mişc degetele, dar nu mă ascultau. Şi deodată am observat că vârfurile degetelor se îngroaşă sub formă de picături... Era ceva cu totul înfricoşător...

— Vâr-o la loc! Ai să-ţi pierzi mâna! a răcnit Viktor Kraveţ.

Am introdus-o în lichid şi mi-am concentrat atenţia asupra tăieturii. Simţeam o mâncărime plăcută chiar acolo. „Da, maşină... aşa, aşa e bine”... o încurajam eu. Mâncărimea slăbea treptat şi mâna devenea din nou netransparentă! Răsuflând uşurat, am scos-o afară. Tăietura nu mai exista. În locul ei se vedea doar o cicatrice roşie-albăstrie. Prin crăpături apărură picăturile străvezii ale serului sanguin. Cicatricea mă mânca îngrozitor. Probabil că asta nu era încă totul. Mi-am introdus din nou mâna în lichid... Din nou – transparenţă, mâncărime, „aşa, maşină, aşa”... În sfârşit, mâncărimea a dispărut, mâna a devenit opacă.

Întreaga experienţă a durat douăzeci de minute. Acum nici chiar eu n-aş mai fi putut indica locul

unde mă crestasem cu bisturiul.

Să ne lămurim... Cel mai interesant mi se pare faptul că n-a trebuit să-i sugerez „maşinii-mamă” o informaţie specială despre felul în care să tămăduiască tăietura. De altfel, nici n-aş fi putut s-o fac. Probabil că şi încurajările mele „aşa, aşa”... Au fost inutile. Senzaţia de durere a generat şi fără asta în creierul meu biocurenţi destul de... grăitori.

Înseamnă că „maşina-mamă” este conectată la om de semnalul legat de tulburarea echilibrului informaţional din cadrul sistemului. Dar un asemenea semnal îl poate constitui nu numai durerea, ci şi comanda volitivă de a modifica ceva în tine însuţi, insatisfacţia („nu e bine”). Iar în continuare se poate dirija cu ajutorul senzaţiilor.

Era o experienţă neînsemnată, lipsită de spectaculozitate, în comparaţie cu toate celelalte. În fond, tăietura putea fi dată cu iod, bandajată şi s-ar fi vindecat şi aşa...

Şi totuşi era cea mai importantă experienţă din tot ceea ce am realizat într-un an de muncă! Acum descoperirea poate fi utilizată nu numai pentru sinteza şi perfecţionarea dublurilor artificiale, ci şi pentru transformarea complicatului sistem informaţional cuprins în cea mai complexă soluţie biologică, pe care noi o denumim simplu „om”. Transformarea oricărui om!”

„20 februarie. Da, circuitul lichid se conectează

la organismul omului şi la o comandă a voinței. Astăzi, cu ajutorul acestei metode, am înlăturat de pe braţul stâng, până la cot, tot părul. Mi-am cufundat braţul în rezervor şi mi-am pus „coiful”. A urmat comanda „Nu!”, concentrată asupra părului. Înţepăturile şi mâncărimea s-au intensificat. Pielea a devenit transparentă. După un minut părul s-a dizolvat.

Cu ajutorul acestei metode Viktor Kraveţ a făcut să-i crească, în numai cinci minute, la degetele mic şi la arătător, unghii lungi de doi centimetri! Şi-a cufundat în lichid ambele mâini şi a transformat amprentele obişnuite ale pielii de pe buricele degetelor în ceva asemănător cu desenul „în zigzag” de pe anvelopele automobilelor. Apoi a încercat să refacă vechiul desen, dar uitase cum arăta înainte de asta.

Acum e limpede de ce n-am reuşit cu iepurii de casă. Ei n-au conştiinţă, n-au voinţă, nu cunosc insatisfacţia faţă de propria lor fiinţă. Este o metodă doar pentru om. Numai pentru om!”

În continuare aspirantul Krivoşein a citit fugitiv, străduindu-se să memoreze. Întorcea filele jurnalului şi parcă le fotografia cu memoria sa. Totul îi era limpede. Krivoşein şi Kraveţ au ajuns, pe o altă cale, la acelaşi rezultat ca şi el – la dirijarea metabolismului, numai că au obţinut

această realizare cu ajutorul maşinii.

Şi e foarte important că au făcut-o cu ajutorul maşinii. Acum această descoperire nu este ceva unic, nu reprezintă o formă a monstruozităţii, ci înseamnă ştiinţa de a se autotransforma. Nu e suficient să dispui de o metodă de transformare. Trebuie să dispui şi de o informaţie completă asupra organismului omenesc. Ei nu o au şi nici nu puteau s-o aibă. Iar „cunoştinţele în senzaţii” pot fi înregistrate acum în „maşina-mamă” şi transmise tuturor. Şi fiecare om va căpăta o putere nemaiîntâlnită.

Aspirantul îşi strânse visător pleoapele şi se lăsă pe speteaza scaunului... Ce să mai vorbim! Lupta împotriva bolilor... în curând ele vor fi uitate! Toate forţele naturii se vor supune omului chiar şi fără maşini.

...Adâncurile albastre ale oceanului, unde nu te poţi scufunda fără costumul de scafandru, fără batiscaf... Omul-delfin, lăsând să-i crească branhii şi înotătoare, va putea să se delecteze cu stihia apelor, să trăiască în mijlocul ei, să muncească, să călătorească.

...Dacă îl vor atrage înălţimile văzduhului, va putea să-şi lase aripi, să zboare, să planeze ca vulturii în curenţii de aer cald.

...Planetele îndepărtate şi vitrege omului, cu o atmosferă otrăvitoare formată din gaze de clor,

supraîncălzite de arşiţa soarelui şi fierbinţeala magmei nestinse sau îngheţate de frigul cosmic, infectate de bacili purtători de moarte vor putea fi cucerite. Omul va putea să trăiască acolo liber, ca şi pe Pământ, fără scafandru şi protecţie biologică. Va trebui doar să-şi reconstruiască organismul pentru oxidarea cu clor în loc de oxigen.

La om, principalul nu constă în faptul că respiră oxigen. Nici mâinile şi nici picioarele nu sunt esenţiale. El îşi poate făuri branhii, aripi înotătoare, poate respira fluor şi totuşi să rămână om. Tot aşa după cum poţi avea membre normale, piele albă, cap şi acte în regulă şi totuşi să nu fii om!

— Da, dar... Krivoşein se sprijini cu coatele pe masă şi rămase pe gânduri. Privirea îi căzu din nou pe însemnările din jurnalul lui Krivoşein cel original.

„... Vor dispare bolile, infirmităţile, nu vor mai fi de temut nici rănile, nici otrăvirile. Fiecare va putea să devină puternic, curajos, frumos, va putea să-şi mobilizeze resursele organismului pentru a îndeplini munci care înainte i se păreau peste puterile lui. Oamenii vor fi ca nişte zei!... Da, da, de ce zâmbeşti? E într-adevăr *acea* metodă de perfecţionare nelimitată a omului!

— Sunt mai înţelept, de aceea zâmbesc, a răspuns Viktor Kraveţ cu răceală. Iar o iei razna!

— Ia mai lasă-mă! Oare nu tinde fiecare om să devină mai bun, să se perfecţioneze?

— Năzuieşte, dar pe măsura reprezentărilor sale despre bine şi perfecţiune. Aşa, de pildă, prin metoda respectivă pot lua naştere „băile cosmetice Krivoşein”.

— Ce băi mai sunt şi astea?

— Uite aşa, băi... câte cinci ruble de şedinţă. Vine o tovărăşică, se dezbracă după paravan, se scufundă în soluţia biologică. Operatorul – un oarecare Jora Şerverpupa, fost frizer şi coafor – îşi pune în cap „coiful lui Monomah” şi se apleacă spre ea: „Ce vă doreşte inima?” „Acuşica aş vrea să mă fac a la Brigitte Bardot – comandă clienta. Dar dacă se poate ceva mai plinuţă şi brună. Vasea al meu mă vrea aşa, brună”... Ce te strâmbi? O să-i dea şi bacşiş lui Jora. Iar clienţii de sex masculin se vor transforma în genul superbărbatului Jean Marais sau în cel al frumuseţii nordice de tipul Oleg Strâjenov. Iar în sezonul următor va veni moda Lolobrigidelor şi a altei vedete masculine...

— Dar i se poate da „maşinii-mamă” o oarecare limită inferioară de selectare a informaţiei... un fel de filtru pentru trierea prostiei şi a vulgarităţii. Sau i se poate fixa un program rigid...

— ... care odată cu formele să vâre în consumatorul de masă un bogat conţinut interior? Dar dacă el nu va dori acest lucru? Are sau nu

dreptul, pe banii lui, să nu-l dorească? „Dar ce, sunt cumva anormală – va protesta aceeaşi tovărăşică – de vreţi să mă rectificaţi? Voi sunteţi nişte caraghioşi!” înţelegi, fermitatea de beton armat a poziţiei filistinului şi a omului vulgar, trivial, rezidă tocmai în faptul că ei consideră că normală, exemplară propria lor comportare.

Dar se poate face ca această comportare să nu fie considerată normală de „maşina-mamă”.

— „Hm... Propun efectuarea unei experienţe simple. Vâră, te rog, degetul în lichid.

— Care din ele?

— Acela de care să nu-ţi pară rău.

Am vârât în lichid degetul inelar. Dublura îşi puse coiful” şi se apropie de dulăpiorul cu instrumente medicale.

— Atenţiune!

— Au, ce faci?! Mi-am scos brusc degetul. Avea pe el o tăietură din care curgea sânge.

Viktor Kraveţ îşi supse degetul inelar, apoi şterse sângele de pe bisturiu.

— Acum ai înţeles? Pentru maşină nu există şi nu poate exista normă de conduită. Ei puţin îi pasă. Ce i se porunceşte, aia face...

Ne-am vindecat tăieturile.

Viktor Kraveţ m-a coborât din înaltul cerului, de-a berbeleacul, pe Pământ. Noi, inventatorii, suntem oameni visători. Şi Edison se gândea, probabil, că

la telefonul său oamenii îşi vor comunica unii altora numai veşti plăcute şi necesare, şi în nici un caz nu vor bârfi, nu vor face denunţuri anonime şi nu vor chema „Salvarea” la cunoscuţii lor pe deplin sănătoşi, doar de dragul de a se amuza... Aşa şi noi, toţi visăm ceva bun, dar când viaţa întoarce pe dos ideea invenţiei, ne plesnim cu palmele peste coapse, ca tăietorii de lemne pe ger: Păi ce faceţi oameni buni?!

Blestemul ştiinţei constă în faptul că ea creează doar metode şi nimic mai mult. Aşa şi la noi, va fi doar o simplă „metodă de transformare a informaţiei în sistemul biologic”. Maimuţa poate fi transformată în om. Însă şi omul în maimuţă.

Dar nu se poate! Nu, nu se poate concepe că şi după descoperirea noastră totul o să rămână la fel cum a fost! Şi nu-i vorba de ştiinţă, ci de viaţă! Descoperirea noastră vizează tocmai viaţa. Ea nu împuşcă, nu omoară – ea creează. Poate că noi nu căutăm unde trebuie. Nu e vorba aici de proprietăţile maşinii, ci de însuşirile omului”.

Aspirantul Krivoşein termină lectura jurnalului frământat de gânduri. E posibil, oare, să-şi fi pierdut timpul degeaba? Nu cumva descoperirea noastră a apărut înainte de vreme şi se poate întoarce împotriva oamenilor? La Moscova el s-a gândit prea puţin la toate acestea. Descoperirea

era numai a lui. Ea nu privea pe nimeni altcineva. Prin urmare cercetează şi taci din gură... E adevărat că după baia din bazinul reactorului tare ar mai fi vrut să-i împărtăşească lui Androsiaşvili şi băieţilor de la cămin descoperirile şi frământările sale, să le spună că radiaţia şi boala iradierii pot fi învinse! Dar aceste lucruri aveau o legătură directă cu probleme de război...

„Din cauza ticăloşilor! Krivoşein fu cuprins de furie. Din cauza ticăloşilor care sunt, poate, doar unul la mie, şi pentru care binevoitoarea şi servila prostituată, Ştiinţa, pregăteşte metode de aruncare în aer a podurilor şi de distrugere a popoarelor! Doar metode. La naiba, poate ar fi cazul să încep exterminarea acestor bestii după metoda noastră? Nimeni n-are să mă prindă, n-are să mă împuşte... Să merg şi eu pe drumul ticăloşilor? Nu. Nici asta nu e „ceea ce trebuie”.

Aspirantul închise caietul, îşi ridică privirea. Lampa de birou ardea de pomană. Se făcuse lumină. Dincolo de geam faţadele galbene, identice, ale clădirilor din cartierul academicienilor priveau printre frunze la soarele nevăzut. Se părea că turma de case va porni, dintr-o clipă într-alta, după astru. Ceasul arăta şapte şi jumătate, dimineaţa.

Krivoşein îşi aprinse o ţigară şi ieşi în balcon. În staţia de troleibuz, jos, se adunau oameni. Un

bărbat cu umerii largi, într-un impermeabil bleumarin, se preumbla pe sub copaci.

— Ia te uită! se miră Krivoşein de perseverenţa şi rezistenţa acestuia. Bine. Trebuie salvat ceea ce mai poate fi salvat.

Se înapoie în cameră, se dezbrăcă şi făcu un duş rece. Îi reveni vioiciunea şi energia. Deschise apoi şifonierul, scotoci prin rezervele modeste din garderobă, cercetându-le cu un ochi critic. Alese o cămaşă ucraineană cu guler brodat şi o trase pe el. Cercetă cu îndoială costumul bleumarin, uzat, oftă şi îl îmbrăcă.

Pe urmă, aspirantul se antrenă un sfert de oră în faţa oglinzii şi părăsi locuinţa.

Capitolul 3

— Ei, ia stai! Nu fii măgar!

— Uşor de spus... mormăi măgarul şi o luă la fugă.

O poveste modernă

Bărbatul în impermeabil îl zări pe Krivoşein, se întoarse spre el şi-l privi drept în faţă.

„Doamne, ce detectiv primitiv! se indignă Krivoşein. În loc să urmărească imaginea mea în vitrină sau să se ascundă după un ziar, se zgâieşte ca omul de Neanderthal la un autobuz! Ce dracu, n-au instrucţiuni? Măcar de-ar citi comicsuri,

pentru a-şi ridica calificarea! Cu asemenea indivizi, slabe speranţe să dai de firul unei crime!”

Îl cuprinse furia. Se apropie hotărât de bărbatul în impermeabil.

— Ascultă, de ce nu te schimbi? Detectivilor nu li se aplică legea cu privire la munca de şapte ore?

Cel cu impermeabilul îşi înălţă mirat sprâncenele.

— Valea... Auzi aspirantul o voce baritonală, caldă. Valentin... Nu mă cunoşti?

— Hm... Krivoşein clipi, îl privi cu atenţie şi scoase un fluierat. Deci asta e... Prin urmare, dumneata eşti Adam Hercule? Ia te uită! Şi eu care credeam...

— A... înseamnă că dumneata nu eşti Krivoşein? Adică eşti Krivoşein, dar... din Moscova?

— Exact. Ei, te salut... Te salut, Valea-Adam, suflet rătăcit!

— Salut.

Îşi strânseră mâinile. Krivoşein cercetă chipul bronzat de soare şi ars de vânt al lui Adam. Trăsăturile îi erau cam dure, dar frumoase. „Totuşi, Valea nu s-a muncit degeaba! Uite ce-a ieşit!” Numai în ochii de culoare deschisă, pe sub genele decolorate, i se citea o sfială ascunsă.

— Acum o să fie mulţi cu numele Krivoşein, Valentin Vasilievici.

— Poţi să-mi spui Adam. Am să iau acest nume.

— Dar pe unde ai umblat, Adam?

— La Vladivostok, o, doamne... Râse scurt, ca şi cum s-ar fi îndoit că are dreptul să glumească. La Vladivostok şi în împrejurimile sale.

— Ce vorbeşti? Asta-i grozav! Krivoşein îl privi cu invidie. Ai montat utilaje în porturi?

— Nu, chiar... Am aruncat în aer stâncile submarine cu dinamită. Iată... Acum m-am întors să lucrez...

— Şi nu ţi-e teamă?

Adam îl privi pe Krivoşein drept în ochi.

— Mi-e teamă, dar... înţelegi, am o idee. În loc de a sintetiza oameni artificiali, aş vrea să încerc să-i transform în „maşina-mamă” pe cei obţinuţi. Adică... să te scufunzi în lichid, să acţionezi cu ajutorul informaţiei externe... Probabil că se poate, ce zici?

Adam se sfia totuşi. Îşi dădu seama că se sfieşte şi-i era ciudă că, din cauza asta, şi-a expus ideea sa atât de stângaci.

— E o idee bună, spuse aspirantul. Îl privi pe Adam cu o curiozitate nouă.

„În fond, nu suntem chiar atât de diferiţi. Sau asta este logica interioară a descoperirii?”

— Numai că a mai fost experimentată, Val. Ei şi-au scufundat în lichidul nostru diferite părţi ale corpului. Se pare că s-au scufundat şi în întregime.

— Şi iese ceva?

Iese... Numai că, cu ultima experienţă, încă nu e

totul prea limpede.

Dar e ceva formidabil! Înţelegi?... În felul acesta se poate introduce informaţia Artei în om, cu selecţie, după principiul legăturii inverse... Adam, încurcându-se şi sfiindu-se în continuare, i-a expus lui Krivoşein gândurile sale cu privire la înnobilarea omului cu ajutorul artei.

Dar aspirantul l-a înţeles. La urma urmelor, nu e atât de greu să te înţelegi pe tine însuţi.

— ... În munca noastră, noi trebuie să pornim de la ideea că omul tinde spre mai bine, cită, zâmbind, o însemnare din jurnalul lui Krivoşein, de la faptul că nimeni sau aproape nimeni nu vrea să facă în mod conştient ticăloşii şi prostii, că ele se întâmplă datorită neînţelegerii.

— În viaţă totul este complicat. Nu poţi să-ţi dai seama dintr-odată dacă procedezi bine sau nu. Asta o ştiu şi de la mine. Şi dacă îi dai omului o informaţie clară şi aplicabilă la psihicul, la faptele şi la acţiunile lui... despre ce e bine, ce e rău, ce e prostie – şi o înţelegere limpede a faptului că orice ticăloşie sau prostie de-a sa, mai devreme sau mai târziu, conform legii numerelor mari, se va întoarce împotriva lui însuşi, atunci putem să nu ne temem nici de el, nici pentru el. O astfel de informaţie poate fi introdusă şi în „maşina mamă...!”

— Cum, şi o asemenea experienţă s-a mai făcut? se miră Adam.

— Nu. A existat doar o înţelegere vagă că acest lucru este necesar, că fără o asemenea informaţie toate celelalte nu au nici un sens... Aşa că ideea ta este foarte oportună. Ea, cum se spune în cercurile academice, umple un gol... Ia ascultă! Deodată Krivoşein se înfurie. Şi, tu, cu o asemenea idee, umblai pe urmele mele ca un copoi, te preumblai pe sub ferestre! Nu puteai să mă strigi sau să vii în casă?

— Înţelegi... bolborosi Adam. Eu credeam că tu eşti el. Treci pe lângă mine, nu mă observi, nu mă recunoşti. M-am gândit că nu vrei să mă vezi. Noi am avut atunci o tevatură... Îşi plecă capul.

— Da... Nici la laborator n-ai fost?

— La laborator? Păi, n-am legitimaţie de intrare. Iar actele sunt ale lui Krivoşein. Toţi de acolo le cunosc.

— Dar peste gard?

— Peste gard... Adam ridică din umeri, intimidat. O asemenea idee nici nu-i trecuse prin minte.

— Omul elaborează idei de o îndrăzneală nemaipomenită, iar în viaţă... O, doamne! Krivoşein clătină din cap dezaprobator. Trebuie să te debarasezi de această timiditate mizerabilă în faţa oamenilor, altfel vei pieri. Va pieri şi munca... În sfârşit, el îi întinse cheile, du-te instalează-te şi odihneşte-te. Toată noaptea ai patrulat. Trebuie să te odihneşti!

— Dar unde e... el?

— Asta aş vrea s-o ştiu şi eu. Unde o fi şi ce-i cu el? Aspirantul se posomorî. Am să încerc să lămuresc totul. Ne vedem mai târziu. La revedere, mai spuse el şi zâmbi. Totuşi, e foarte bine că ai venit.

„Nu, pe om nu-l poţi abate atât de uşor din calea sa, îşi spunea în gând Krivoşein, îndreptându-se spre institut. O problemă măreaţă, o idee mare îşi poate subordona totul, te poate face să uiţi şi de jigniri, şi de năzuinţe personale, şi de imperfecţiuni... Omul tinde spre mai bine. Deci totul e în regulă!”

Pe alături treceau în goană troleibuzele şi autobuzele matinale supraîncărcate. Într-unul din ele aspirantul o găsi pe Lena. Şedea lângă geam şi privea distrată afară. Se opri o clipă şi o însoţi cu privirea.

„Ah, Lena, Lena! Cum ai putut să faci una ca asta?”

Lectura jurnalului avusese asupra aspirantului un efect pe care nu l-ar fi putut avea asupra nimănui. Avea impresia că a trăit, în acest din urmă an, tot timpul la Dneprovsk. El era pur şi simplu Krivoşein şi simţi o strângere de inimă amintindu-şi de mâhnirea pe care această femeie i-o pricinuise lui (da, lui!).

„... Eu ştiu încotro se îndreaptă cercetările noastre, de ce să ne ascundem după deget. E rândul meu să mă vâr în rezervă. Împreună cu Viktor Kraveţ efectuez mici experienţe instructive asupra membrelor noastre. De curând mi-am sudat, cu ajutorul circuitului lichid, ligamentul de la genunchi, rupt cu mulţi ani în urmă, şi acum nu mai şchiopătez. Toate acestea sunt, desigur, o minune a medicinii. Dar noi avem gânduri mult mai îndrăzneţe. Tindem spre totala transformare a omului. Într-o astfel de treabă nu trebuie să te rezumi la mărunţişuri. Altfel o să ne mai învârtim încă douăzeci de ani în jurul rezervorului. De data asta trebuie să mă vâr în rezervor chiar eu, un om natural obişnuit. Viktor Kraveţ nu mai are ce căuta acolo.

În esenţă, urmează să facem proba propriului meu organism, şi nu a „maşinii-mamă”. Toate cunoştinţele şi procedeele noastre nu fac doi bani dacă omul nu va avea voinţa şi hotărârea necesară de a se supune transformărilor informaţionale în lichid.

Desigur, eu nu mă voi întoarce transformat din acest rezervor. În primul rând, nouă ne lipseşte informaţia necesară pentru transformări esenţiale ale organismului şi intelectului omenesc. În al doilea rând, pentru început acest lucru nici nu este necesar. E suficient să verificăm conectarea totală

în „maşina-mamă”, să dovedim că acest lucru e posibil, că nu e periculos şi, desigur, să schimbăm ceva în propriul eu. Ca să spun aşa, să facem prima rotaţie în jurul Pământului. Dar e posibil acest lucru? Şi nu e periculos? Mă voi întoarce, oare, din rezervor, de pe orbită, din probe – mă voi înapoia? Complicată drăcovenie mai e şi „maşina-mamă”. Câte lucruri noi am descoperit la ea şi tot n-o cunoaştem în întregime...

Nu prea mă simt în apele mele din cauza perspectivei strălucite pe care le oferă cercetările noastre.

Mai ales că a venit şi momentul să mă însor. Asta-i! La dracu cu comportarea rezervată faţă de Lena! Am nevoie de ea. Vreau să fie cu mine, să fie îngrijorată, neliniştită şi să mă certe când mă întorc târziu acasă. Dar înainte de asta să-mi dea să mănânc. Şi (întrucât cu sinteza dublurilor totul este de acum limpede) fie ca noii Krivoşein să apară pe lume, nu din maşină, ci datorită unor relaţii bune, de înaltă moralitate dintre părinţi. Şi n-au decât să ne complice ei viaţa. Eu sunt „pentru”. Mă însor! Cum de nu mi-a trecut asta prin cap mai înainte?

Să mă însor tocmai acum, când pregătim această experienţă?... Ei şi! În cel mai rău caz va rămâne în urma mea o amintire din cele mai trainice. Un fiu sau o fiică. Odinioară oamenii

plecau pe front, părăsindu-şi nevestele şi copiii. De ce n-aş proceda şi eu la fel?

Poate că nu e prea cinstit să te însori, atunci când există posibilitatea să laşi în urma ta o văduvă. Dar să mă condamne cei ce au pornit sau vor porni la o asemenea acţiune. Lor le dau voie s-o facă!”

„12 mai.

— Mărită-te cu mine, Lena! O să fim tot timpul împreună. O să avem copii, frumoşi ca tine şi deştepţi ca mine. Ce zici?

— Te crezi, într-adevăr, deştept?

— Păi cum? Ei, ce zici?

— Dacă ai fi deştept, nu ai propune aşa ceva.

— Nu înţeleg...

— Vezi? Şi vrei să ai copii deştepţi.

— Te rog, explică-mi despre ce e vorba? De ce nu vrei să te măriţi cu mine?

Ea îşi înfipse în păr ultimul ac şi se întoarse din faţa oglinzii către mine.

— Îmi place grozav să te văd bosumflat, cu buzele răsfrânte. Dragul meu Valea! Roşcovanul meu! Înseamnă, deci, că ai intenţii serioase? Ah, minunăţia mea!

— Aşteaptă! i-am spus, eliberându-mă. Eşti de acord să te măriţi cu mine?

— Nu, dragostea mea.

— De ce?

— Pentru că mă pricep la viaţa de familie ceva mai bine decât tine. Ştiu că din toate astea n-o să iasă nimic bun. Adu-ţi aminte: am avut noi măcar o dată vreo discuţie serioasă? Doar ne întâlneam şi petreceam timpul împreună... Aminteşte-ţi de câte ori n-am venit la tine, iar tu erai ocupat cu gândurile, cu treburile tale, şi nu te bucurai, erai chiar nemulţumit că am venit. Desigur, te prefaci, te străduieşti din toate puterile ca eu să nu observ lucrul acesta, dar eu îl simt... Imaginează-ţi ce o să fie, atunci când vom fi tot timpul împreună?

— Înseamnă... înseamnă că tu nu mă iubeşti?

— Nu, Valea. Ea mă privea deschis şi cu o undă de tristeţe. Şi nici n-am să te iubesc vreodată. Nu vreau să te iubesc. Înainte doream acest lucru... în fond, dacă ar fi să vorbim cinstit, m-am apropiat de tine cu un gând ascuns. M-am gândit aşa, omul acesta liniştit şi lipsit de frumuseţe fizică mă va iubi şi mă va preţui... Tu nici nu-ţi închipui, Valea, câtă nevoie aveam de asta. Simţeam nevoia să mă încălzesc! Numai că lângă tine nu m-am încălzit. Pentru că nici tu nu mă iubeşti prea mult... Tu nu eşti al meu, ştiu. Tu o ai pe alta: Ştiinţa! Ea râse cu răutate. V-aţi scornit tot felul de jucării: ştiinţa, tehnica, politica, războiul. Iar femeia e doar aşa, printre altele. Dar eu nu vreau acest rol. Se ştie că noi muierile suntem proaste. Luăm totul în serios. Nu cunoaştem măsură în dragoste şi nu putem să

facem nimic în privinţa asta... Vocea îi tremură şi ea se întoarse. Eu ţi-aş fi spus oricum toate astea odată şi odată...

Da, Lena s-a înşelat pentru a doua oară!

De fapt, amănuntele n-au nici un rost. Am dat-o afară. Şi acum stau şi caut să-mi revin scriind jurnalul.

Va să zică, totul era numai calcul: „Să nu-ţi iei un bărbat frumos, ci unul nearătos!” Iar eu am vrut să întemeiez o familie sănătoasă...

E frig. Oh, ce frig el...

„De ce să mă iubească Frasquita? Nu am nici bani”... Vorba operetei. Ei, dar n-are rost să vorbesc despre mine! Lena nu e aşa. Dar cum e? În fond, a spus-o foarte bine: parcă cu nu-mi dădeam seama de toate? Şi încă cum! Dar înainte îmi conveneau astfel de relații superficiale cu ea... „Vă convine?” cum se spune prin magazine, când ţi se propune o marfă oarecare.

În viaţă nimic nu trece fără să lase urme sau fă ă pedeapsă. Să luăm chiar cazul meu. M-am schimbat, mi-am dat seama de sentimentele mele, dar viaţă a năruit totul... M-am lăsat furat de o iluzie, ca în romane. Sunt un caraghios! Am vrut puţină căldură. Dar pentru ea n-am fost decât o staţie de transbordare.

Asta e tot. În viaţa mea nu va mai fi nimic altceva. Nu mai găsesc eu o femeie ca Lena. Cât

despre legăturile ieftine, nu sunt de acord cu ele.

Lena n-a vrut să devină văduva mea.

E frig...

Noi ne-am pierdut sinceritatea, aptitudinea de a acţiona la porunca sentimentelor, de a crede fără rezerve, pentru că credeam, de a iubi, pentru că iubim. S-ar putea ca asta să se întâmple pentru că fiecare s-a fript nu o dată din cauza acestei sincerităţi, sau pentru că la teatru sau la cinematograf vedem cum se *confecţionează* toate sentimentele, sau din cauza complexităţii vieţii în care trebuie să chibzuieşti şi să calculezi totul. Nu cunosc „Gingăşia sufletelor descompusă în şirul lui Taylor”... Am descompus-o...

Acum trebuie să înţelegem din nou, cu ajutorul raţiunii, cât de importante sunt în viaţa omului sentimentele integre şi puternice. Cine ştie, poate e bine că lucrul acesta trebuie dovedit. Asta se poate dovedi. Şi se va dovedi. Şi atunci oamenii vor căpăta o nouă naturaleţe a sentimentelor şi faptelor, consolidate de raţiune, vor înţelege că altfel viaţa nu e viaţă.

Dar deocamdată e frig...

Ah, Lena, Lena, sărmana mea fetiţă speriată de viaţă! Se pare că acum te iubesc, într-adevăr!”

La ora opt şi jumătate dimineaţa anchetatorul Onisimov se apropie de Laboratorul noilor sisteme.

Plutonierul de serviciu Golovorezov şedea în bătaia soarelui, sprijinit de uşa de intrare, cu chipiul lăsat pe ochi. În jurul gurii deschise şi pe obraji îi umblau muştele. Plutonierul încerca să le alunge prin tresăriri ale muşchilor feţei, dar nu se trezea.

— O să arzi în timpul serviciului, tovarăşe plutonier, vorbi cu severitate Onisimov.

Plutonierul de serviciu se trezi dintr-odată, îşi îndreptă chipiul şi se ridică în picioare.

— Totul e în ordine, tovarăşe căpitan, noaptea nu s-a întâmplat nimic.

— E clar. Cheile sunt la dumneata?

— Da, vă rog, şi plutonierul scoase cheile din buzunar. Aşa cum mi-au fost înmânate, aşa le păstrez.

— Să nu laşi pe nimeni înăuntru.

Onisimov descuie uşa de la intrare, o deschise, apoi o trânti în urma lui. Orientându-se cu uşurinţă în coridorul întunecos, în care erau îngrămădite lăzi şi aparate, găsi uşa ce ducea la laborator.

Odată ajuns în laborator, se uită cu atenţie în jurul său. Pe duşumea rămăseseră băltoacele asemănătoare unui jeleu, ale căror margini se uscaseră şi se răsuciseră în sus. Furtunurile „maşinii-mamă” atârnau moale în jurul buteliilor şi baloanelor. Becurile de pe panoul maşinii electronice nu erau aprinse. Mânerele tabloului de comandă luceau vag în semiobscuritate. Onisimov

trase cu îndoială în piept aerul stătut din încăpere şi clătină din cap: „Ehe!” Apoi îşi scoase haina gri, o aşeză cu grijă pe speteaza scaunului, îşi suflecă mânecile cămăşii şi se apucă de treabă.

Înainte de toate spălă cu apă, ridică şi aşeză la locul său rezervorul, apoi făcu legătura cu toate furtunurile şi capetele cablurilor. Cercetă cablul de energie electrică şi descoperi jos, la îmbinarea dintre duşumea şi perete, locul ars şi mâncat de acizi, unde se produsese scurtcircuitul. Luă din dulap mănuşile de cauciuc, scoase dintr-un sertar instrumentele, se înapoie la cablu şi se apucă să cureţe, să răsucească şi să izoleze firele de cupru topite.

După câteva minute totul fu gata. Onisimov, suflând din greu, se îndreptă de spate şi conectă curentul electric. Transformatoarele calculatorului TVM-12 începură să zumzăie uşor, se auzi zgomotul ventilatoarelor de aerisire, motorul de evacuare porni accelerându-şi turaţia.

Pe panoul de comandă al maşinii începură să licărească, în dezordine, beculeţe roşii, albastre, verzi şi galbene.

Onisimov, muşcându-şi de emoţie buza de jos, luă cu un balon mare de apă din distilator şi începu s-o toarne în toate buteliile, completându-le. Scoase din sertarul mesei de lucru a lui Krivoşein jurnalul de laborator şi, consultând însemnările, se

apucă să toarne reactivi în butelii şi baloane. După ce termină toate aceste operaţii, se opri în mijlocul încăperii şi aşteptă.

Lumina pâlpâindă a becurilor de semnalizare fugea de la o margine a panoului la alta, de jos în sus şi de sus în jos, fugărindu-se ca într-o reclamă luminoasă de cinematograf. Dar, treptat-treptat, licăririle lipsite de noimă începură să se ordoneze într-o imagine alcătuită din linii frânte. Liniile drepte, verzi, le dublau pe cele albastre şi galbene. Licărirea becurilor roşii deveni mai slabă, rărindu-se. Curând, ele se stinseră cu totul. Onisimov aştepta cu încordare ca dintr-o clipă într-alta în partea superioară a panoului să se aprindă semnalul, Stop!” Dar trecură cinci minute, zece, cincisprezece şi semnalul nu se aprinse.

Se pare că funcționează... Onisimov îşi trecu palma peste faţă, frecându-se cu putere.

Acum trebuia să aştepte. Ca să suporte mai uşor această chinuitoare stare de tensiune nervoasă, turnă apă într-o căldare, găsi nişte cârpe în coridor şi se apucă să spele duşumeaua. Apoi înfăşură cu bandă izolatoare capetele rupte ale firelor şi cablurilor de la „coiful lui Monomah”, citi însemnările din jurnal, mai prepară încă vreo câteva soluţii şi le turnă în butelii. Acum nu mai avea ce face.

Pe coridor se auziră paşi. Onisimov se întoarse

brusc spre uşă. Întră plutonierul Golovorezov.

— Tovarăşe căpitan, secretarul ştiinţific Hilobok insistă să intre. Spune că vrea să discute ceva cu dumneavoastră. Să-i dau drumul?

— Nu. Lasă-l să aştepte. Şi eu am de discutat cu dânsul.

— Am înţeles. Plutonierul părăsi încăperea.

„De, ce să-i faci, va trebui să stau de vorbă şi cu Harri! Onisimov râse în sinea lui. Este momentul cel mai potrivit să-i aduc aminte de recentele evenimente”.

„... 17 mai. Ce ţi-e şi cu Harri Haritonovici ăsta. Când mi-a spus atunci că n-are de gând să-şi scrie disertaţia, totul n-a fost decât un şiretlic. Mare şmecher! Am aflat că ieri a avut loc susţinerea prealabilă a tezei sale de doctorat, în şedinţa închisă a consiliului nostru ştiinţific. La noi, ca şi în multe alte institute, există o regulă. Înainte de a-l lăsa pe candidat să zboare în sferele exterioare, el e audiat în cerc restrâns, în „familie”. Peste câteva zile va avea loc susţinerea oficială în sala de şedinţe a Biroului de construcţie, unde lucrează Lena.

Eh, nu degeaba face Harri pe şiretul! Aici se ascunde ceva”.

„18 mai. Astăzi am ciocănit în ferestruica deasupra căreia nu ştiu care poet din institut, pentru orice eventualitate, a ţinut să rămână

anonim, a scris cu creionul pe perete:

FII DEMN DE PRIMA UNIFORMA.
DUŞMANUL NU DOARME!
Maiorul Pronin

Eu eram probabil demn. De aceea Iohann Iohannovici m-a lăsat să intru în sala de lectură şi mi-a dat să consult un exemplar din lucrarea candidatului în ştiinţe tehnice H. H. Hilobok, prin care urmărea obţinerea titlului de doctor în ştiinţe tehnice. Tema... O, dar, de fapt, n-am voie să vorbesc despre asta.

Ei, fraţilor!... În primul rând, tema amintită se apropie teribil de acea elaborare a blocurilor memoriei la care odinioară am lucrat împreună cu Valerka. Reieşea că Harri ar fi fost un fel de autor şi conducător al lucrării. Nu se spunea direct, dar se putea ghici. În al doilea rând, el a recurs la o improvizaţie liberă atunci când a fost vorba de interpretarea rezultatelor obţinute şi aici s-a încurcat definitiv. În al treilea rând, până şi faptele de multă vreme cunoscute şi rezolvate de sistematicieni şi electronişti de peste hotare, au fost însăilate după fraza „Cercetările au stabilit...” Cum de a putut consiliul nostru ştiinţific să dea drumul la o asemenea lucrare? E luna mai. Jumătate din oameni sunt plecaţi în deplasare sau în concediu.

Nu, asta nu se poate să rămână aşa”.

„19 mai.

— Cunoşti aritmetica? m-a întrebat Viktor Kraveţ, când i-am expus problema în esenţa ei şi intenţiile mele.

— O cunosc, dar de ce mă întrebi?

— Atunci socoteşte: două zile pentru pregătirea în vederea participării la susţinerea tezei, plus ziua respectivă... Plus o lună de tracasări şi nervi, după aceea. Doar nu eşti copil mic. Ştii prea bine că asemenea treburi nu se trec cu vederea atât de uşor. Ce e mai important: o lună de cercetări în problema noastră, ale cărei rezultate vor avea cu timpul asupra întregii lumi o influenţă mult mai mare, mai puternică decât toată tehnica contemporană, sau teza asta de cârpaci, cate nu va avea nici o influenţă? O să fie o teză în plus, şi atât.

— M-da... dar acum eu am să-ţi vorbesc despre o altă aritmetică. Noi doi suntem oameni asemănători şi specialişti identici, iar în unele privinţe tu mă depăşeşti chiar. Dar dacă am să mă duc acum la acest secretar ştiinţific, Hilobok, şi chiar fără să mă obosesc prea mult cu argumentări, am să-i declar că practicantul Viktor Kraveţ este un prost, că nu cunoaşte abecedarul tehnicii de calcul (chiar şi la aritmetică e destul de slab), strică aparatele şi bea spirt pe ascuns... Ce

se va întâmpla cu practicantul Viktor Kraveţ? Va fi dat afară din institut, afară, din cămin. Şi s-a dus naibii practicantul. N-o să poată dovedi nimănui nimic, pentru că nu e decât un biet student. Ei bine, închipuieşte-ţi ce situaţie va obţine în comparaţie cu noi Hilobok, devenind doctor în ştiinţe. Te-am convins?

L-am convins în aşa măsură, încât a plecat imediat la bibliotecă să-şi ia note din surse bibliografice accesibile.

Pot să mai aduc un argument: noi trebuie să ne gândim nu numai la cercetări, ci şi la faptul că, odată şi odată, va veni timpul să apărăm concret descoperirea noastră ca ea să fie utilizată în folosul oamenilor. Dar noi nu ştim cum se face asta. Trebuie s-o învăţăm.

În definitiv, la naiba cu prudenţa! La urma urmelor, trăiesc pe lumea asta sau doar mi se pare?"

„22 mai. Totul a început ca de obicei. În sala mică a Biroului de construcţii s-a adunat un auditoriu restrâns, dar reprezentativ. Harri Haritonovici a prins pe tablă foile de hârtie de calc, pline de scheme şi grafice de diferite culori, a luat apoi o poziţie fotogenică alături de ele şi a rostit alocuţiunea obişnuită, care a durat vreo douăzeci de minute. Cei admişi în sală l-au ascultat cu obişnuitul sentiment de stânjeneală. Unii nu

înţelegeau de loc despre ce e vorba, alţii înţelegeau câte ceva, iar câte ceva nu. mai erau şi cei ce înţelegeau totul, şi cine este Harri Hilobok, şi cel fel de lucrare a prezentat şi de ce a declarat-o ca fiind secretă... Dar fiecare se gândea cu tristeţe că n-are rost să-şi vâre nasul în farfuria altuia întrebându-se totodată dacă el însuşi e suficient de pregătit ca să-i poată critica pe alţii? Obişnuitele raţionamente somnoroase, datorită cărora în ştiinţă s-au strecurat cine ştie câţi şnapani.

Harri şi-a încheiat alocuţiunea. Preşedintele comisiei a dat citire avizelor. Avize favorabile, bine ticluite, nimic de zis (cine să se apuce să spună lucruri neplăcute la susţinerea unei teze?). Pentru mine personal a constituit o mare surpriză doar faptul că şi Arkadi Arkadievici a făcut un referat pozitiv. Apoi au urmat oponenţii oficiali care şi-au spus cuvântul. Se ştie ce înseamnă un oponent oficial. Ca să-şi justifice această titulatură, subliniază câteva mici scăpări, câteva nepotriviri, „dar în general lucrarea corespunde... Autorul merită...” De fapt, să nu păcătuiesc. Oponentul din Moscova şi-a bătut joc, într-un mod foarte subtil, de toate ideile tezei şi a lăsat să se înţeleagă că ea poate fi făcută, praf. Dar el a făcut-o atât de fin şi de precaut, încât mă îndoiesc că l-a înţeles chiar şi Harri. „Dar în linii mari lucrarea merită...”

Şi, în sfârşit, se pune întrebarea: „Cine doreşte

să ia cuvântul?” De obicei, când se ajunge aici toată lumea are deja un sentiment de repulsie faţă de tot ce se întâmplă, nimeni nu mai doreşte nimic, autorul tezei mulţumeşte şi gata.

Şeful laboratorului noilor sisteme, V. Krivoşein însă a tras adânc aer în piept, apoi şi-a dat drumul (În clipa aceea mi-am dat seama că va ieşi un scandal de proporţii.) A ridicat mâna. Harri Haritonovici a fost neplăcut surprins. Eu, la fel. A vorbit douăzeci de minute şi, dezvoltându-şi argumentele, le înmâna membrilor consiliului ştiinţific revistele, monografiile, broşurile în care erau expuse, fără referiri la Hilobok, rezultatele susţinute de el în lucrare. Apoi a reprodus pe tablă schema lui... N-are importanţă ce anume schemă – mai ales că singura ei calitate era „originalitatea” – şi a demonstrat că... Nu va funcţiona la frecvenţele diapazonului necesar. În sală s-a produs rumoare.

Apoi a luat cuvântul candidatul în ştiinţe, V. Ivanov, care venise cu avionul (în urma telefonului meu) de la Leningrad. El a precizat la rândul său care e situaţia şi a analizat partea „originală” a tezei. Cuvântarea lui Valerka a fost plină de erudiţie şi străbătută de un umor subtil. Sala s-a înviorat şi mai mult. Apoi dă-i, şi dă-i! Nu-i mai puteai opri!

Vechea mea cunoştinţă Jalbek Balbekovici Pşembakov, pe care l-am „fericit” cu un an în

urmă, a început să-i ceară precizări lui Harri. Cum se realizează schema nr. 2 (dar n-are rost să continui).

Hilobok nu ştia cum, dar a încercat să scape printr-o trăncăneală care-ţi dizolva creierul nu alta. La discuţie au participat şi alţi colaboratori al biroului de construcţii. În încheiere a luat cuvântul inginerul-şef al Biroului de construcţii, profesor şi laureat... (nu e recomandabil să-i pomenesc numele aici).

„Mie mi s-a părut chiar de la început că aici ceva nu e în regulă”, a început el.

Într-un cuvânt, nimeni nu l-a ajutat pe Hilobok cu nimic. Teza lui a fost făcută praf. Îţi era mai mare dragul să te uiţi la el. Toţi au plecat apoi la treburile lor, iar el a rămas să desprindă de pe tablă admirabilele sale foi de calc, iar foile răsucindu-se îl loveau peste mustaţă. M-am apropiat de el să-l ajut.

— Mulţumesc, nu e nevoie, a mormăit Hilobok. Ce, acum eşti mulţumit? Nici dumneata nu-ţi susţii disertaţia, şi nici pe alţii nu-i laşi. Ai o viaţă uşoară, Valentin Vasilievici, natura te-a înzestrat cu aptitudini...

— Uşoară, n-am ce zice! am ripostat eu, înmărmurit. Salariul de două ori mai mic ca al dumitale, concediul la fel. Iar treabă şi griji până peste cap...

— Singur îţi faci griji. Ce nevoie ai avut să te amesteci în treaba asta? Harri, făcând foile sul, mi-a aruncat o privire rea şi plină de ameninţare. Trebuia să te gândeşti şi la institut, nu numai la dumneata... Ei, dar nu e aici locul să discutăm despre asta!

Aşa se întâmplă întotdeauna. Dar, oricum, mă simt surprinzător de bine. Am senzaţia că am făcut o treabă bună, dacă nu mai importantă, dar în orice caz, mai utilă decât descoperirea noastră. Am strivit o canalie. Înseamnă că se poate. Şi nu e atât de greu pe cât părea.

Acum parcă nu mai mi-e teamă pentru viitorul muncii noastre. Pot fi învinse şi asemenea probleme”.

— Şi totuşi asta a avut o mare influenţă asupra muncii... mormăi Onisimov-Krivoşein, supraveghind „maşina-mamă”. Eh, dar câte nu au influenţă asupra muncii!

„29 mai. Astăzi am fost chemat la Azarov. Abia s-a înapoiat din deplasare.

— Vă daţi seama ce aţi făcut?

— Da, Arkadi Arkadievici, teza lui...

— Nu e vorba de teza lui Harri Haritonovici, ci de comportarea dumitale! Ai subminat prestigiul institutului nostru. Şi cum l-ai mai subminat!...

— Mi-am spus părerea.

— Dar, dar *unde* ţi-ai expus-o? *Cum* ţi-ai expus-o? E oare atât de greu de înţeles că, în cadrul unei instituţii dinafară, dumneata nu eşti doar un simplu inginer, care încearcă să se răfuiască... e-e... într-o problemă ştiinţifică cu cineva (Harri m-a turnat, nu glumă!), ci reprezentantul Institutului de sistemologie! De ce nu ţi-ai expus părerea la susţinerea prealabilă a tezei?

— N-am ştiut nimic de ea.

— Chiar şi aşa. Ai fi putut şi după aceea să-ţi expui punctul de vedere locţiitorului meu. S-ar fi ţinut seama de el!. (Adică lui Voltamperov!)

— Nu s-ar fi ţinut seama.

— Văd că nu ne putem înţelege. Ce planuri ai pentru viitor?

— N-am de gând să-mi dau demisia.

— Nici nu ţi-am propus s-o faci. Dar mie mi se pare că nu eşti încă pregătit să conduci un laborator. Un om de ştiinţă care lucrează într-un colectiv trebuie să ţină seama de interesele colectivului. În orice caz, să nu-i aducă prejudicii prin faptele şi acţiunile sale. Presupun că la viitorul concurs îţi va fi greu să treci examenele pentru ocuparea funcţiei de şef de laborator... Asta-i tot. Nu te mai reţin.

Şi uite aşa. Acum prin tot institutul circulă vorbe jignitoare la adresa mea:

„Un inginer contra unui candidat! Împotriva unui

doctor în ştiinţe!”

Datorită eforturilor depuse de Harri, lucrurile sunt prezentate ca şi cum aş fi avut o răfuială personală cu el. Sunt dezgropate păcatele mele vechi: mustrarea pe care am primit-o, accidentul din laboratorul lui Ivanov (administratorul Matiuşin umblă şi acum să mi se impute banii pentru pagubele provocate). Şi-au adus aminte că n-am prezentat darea de seamă anuală asupra activităţii, deşi tema 154 are scadenţa abia în anul acesta. Se vorbeşte că ar trebui alcătuită o comisie de verificare a muncii laboratorului.

Răuvoitorii ţipă, binevoitorii şoptesc cu compătimire, uitându-se cu atenţie în jurul lor. „Bine l-ai mai pus la punct pe Hilobok... Aşa-i trebuie tembelului... Dar acum au să te mănânce fript”... Şi toţi mă sfătuiesc unde să mă transfer. „Păi ar trebui să-mi luaţi apărarea!” „Vezi, cum să-ţi spun... Fenia Zagrebniak, băiat inimos de altfel, îşi desface braţele a neputinţă. Ce pot să fac eu? Nu e în specialitatea mea”...

Totuşi, viaţa specialistului e mizerabilă. E lipsită de griji materiale, dar mizerabilă. Toate interesele sale vitale sunt concentrate în jurul unor elemente ale memoriei pasive, şi nu a oricăror elemente... Muncitorul, ţăranul, tehnicianul, inginerul de profil larg, învăţătorul şi chiar funcţionarul pot găsi o utilizare a foiţelor şi cunoştinţelor de care dispun

într-o mulţime de ocupaţii, întreprinderi sau instituţii. Dar de aceste blestemate elemente se ocupă doar două sau trei institute din întreaga Uniune Sovietică. Unde să se ducă, în caz de se întâmplă ceva, sărmanul Fenia? Stai cuminte şi nu ciripi... În fond, specializarea strictă este o metodă de autoînrobire.

De aceea la noi, în mediul lucrătorilor de strictă specializare, nu se aplică aproape niciodată dictonul toţi pentru unul (în afară de cazul când e vorba de Azarov). Toţi pe unul – asta da. De altfel, e şi mai uşor. De aceea, la fiecare încălcare a subordonării ştiinţifice se stârnesc patimile. „În felul acesta, fiecare poate fi trântit la examen, compromis!” a izbucnit Voltamperov. Şi de aici, ţine-te...

Nu-i nimic, o să treacă şi asta. Vom rezista. Principalul e că s-a făcut ceea ce trebuia să se facă. Ştiam doar ce mă aşteaptă. Dar mi-e silă. Mi-e silă, de nu mai pot...”

Onisimov îşi stinse ţigara şi îşi pironi ochii asupra maşinii. În poziţia furtunurilor ceva se schimbase lent şi imperceptibil. Ele parcă se încordaseră. Peste multe din ele trecu un tremur, o contracţie. Apoi – Onisimov tresări – prima picătură din furtunul de culoare cenuşie-închisă, aflat în stânga, lovi cu zgomot fundul rezervorului.

Onisimov rezemă de rezervor o scară mică şi se urcă pe ea. Îşi puse palma sub furtun. Într-un minut în palmă se formă o picătură de lichid gros auriu. Sub el, ca sub o lentilă, se desenau liniile pielii. Se concentră. Pielea dispăru, se dezgoliră fibrele roşii ale muşchilor, oasele albe ale falangelor, ligamentele şi tendoanele...

„Ah, dacă ei ar fi ştiut şi ar fi putut să facă asta, oftă el, experienţa s-ar fi desfăşurat altfel. Dar n-au ştiut... Şi asta a influenţat totul”...

El turnă lichidul din palmă în rezervor, coborî pe duşumea şi îşi spălă mâinile la robinet. Acum, zgomotul picăturilor ce dădeau din toate furtunurile răsuna vesel şi ritmic, ca o ploaie de primăvară.

— Funcţionează! Puternică mai eşti, maşină! spuse cu respect Onisimov-Krivoşein. Puternică ca viaţa.

E-a limpede că nu voia să părăsească laboratorul. Dar uitându-se la ceas, îşi puse în grabă haina, pregătindu-se de plecare.

— Bună dimineaţa, Matvei Appolonovici! îl întâmpină Hilobok cu bucurie. Aţi şi început munca? Eu vă aşteptam aici. Vream să vă comunic ceva. Îşi apropie mustăţile de urechea lui Onisimov. Ieri a venit la locuinţa lui Krivoşein această... fosta lui legătură, Elena Ivanovna Kolomieţ. A luat ceva de acolo şi a plecat. Şi a mai

fost cineva acolo. Lumina a fost aprinsă toată noaptea.

— E clar. Bine că mi-aţi spus. Cum se spune, justiţia n-o să vă uite.

— Mă rog, eu sunt gata oricând. E de datoria mea!

— Datoria-i datorie, vocea lui Onisimov deveni dură, dar nu cumva, cetăţene Hilobok, sunteţi mânat de anumite motive de altă natură?

— Adică ce fel de motive?

— De exemplu, de faptul că Krivoşein v-a torpilat teza de doctorat.

Faţa lui Harri Haritonovici se lungi pentru o clipă, ca îndată după aceea să exprime ofensa care i-a fost adusă, prin aceste cuvinte, întregii umanităţi.

— Ce oameni, doamne! V-au şi informat... Ce oameni mai sunt pe la noi, gândiţi-vă, nu zău! Dar bine, Matvei Appolonovici, cum aţi putut să vă îndoiţi de mine. Tot ce am făcut, am făcut din convingere! Şi apoi, Krivoşein n-a avut atunci, la susţinerea tezei un rol chiar atât de hotărâtor, după cum vi s-a spus. Acolo au fost specialişti mai de vază decât el. Mulţi au şi susţinut teza, iar el, plin de invidie, a intervenit, desigur, şi mi-a recomandat s-o mai completez. Nimic deosebit însă, aşa că în curând am s-o prezint din nou... Dar, dacă nu aveţi încredere în mine, n-aveţi decât să vă descurcaţi singur. Treaba mea e să spun ce ştiu,

încolo faceţi ce ştiţi... Omagiile mele!

— Vă salut.

Harri Haritonovici se îndepărtă, complet tulburat. Chiar şi de pe lumea cealaltă Krivoşein tot îl mai persecuta!

— Tare l-aţi mai luat, tovarăşe căpitan! spus aprobator plutonierul.

Onisimov nu-l auzi. El se uita gânditor în urma lui Hilobok.

Cum se potriveşte totul. Fără să vrei te gândeşti: oare merită?

Hai să vorbim deschis, Krivoşein, s-ar putea să dai de dracu cu experienţa asta. Şi încă foarte simplu, chiar în conformitate cu propria ta statistică asupra experienţelor reuşite sau nereuşite. Ştiinţa-i ştiinţă, metoda-i metodă, dar de prima dată nu iese niciodată ceva cum trebuie. Asta e o lege veche. Şi, în această experienţă, greşeala nu înseamnă numai un rebut.

În definitiv, eu am să mă vâr în rezervor ca specialist în această problemă. Asta e specialitatea mea... Cu profil îngust, ca şi a lui Fenia Zagrebniak. Dar pot să nu mă vâr. N-o să mă oblige nimeni... E caraghios. Numai datorită unei specializări pe care, vrând-nevrând, am căpătat-o, să mă cufund în acest mediu îndoielnic, care dizolvă pur şi simplu organismele vii!

De dragul oamenilor? Dar ducă-se naibii! Ce, mie

îmi trebuie mai mult decât altora? Am să trăiesc liniştit numai pentru mine. Şi o să fie bine.

...Şi totul va fi limpede – de o limpezime rece, proprie ticăloşilor. Şi toată viaţa voi fi nevoit să justific această renunţare cu argumentul că toţi oamenii sunt aşa, nu mai buni decât mine, ci şi mai răi. Toţi trăiesc numai pentru ei. Şi va trebui să mă descotorosesc cât mai repede de toate speranţele şi visurile despre mai bine, pentru ca ele să nu-mi amintească mereu: Tu ne-ai vândut! Tu ne-ai vândut şi nu eşti îndreptăţit să aştepţi de la oameni nimic bun.

Şi atunci viaţa pe această lume va deveni şi mai rece...

Plutonierul Golovorezov întrebă ceva.

— Ce ai spus?

— Spuneam că în curând ar trebui să-mi vină schimbul, tovarăşe căpitan. Am intrat la orele douăsprezece fix.

— Nu cumva ţi se pare că n-ai dormit destul?

Onisimov se uită vesel la el, mijindu-şi ochii. Va trebui să te mai plictiseşti o oră, două, şi după aceea te schimbăm, îţi promit. Cheile am să le iau cu mine. E mai sigur aşa. Să nu laşi pe nimeni înăuntru!

Capitolul 4

Şi Einstein a avut şefi, şi Faraday, şi Popov... Dar, nu ştiu de ce, de ei nu-şi mai aminteşte nimeni. Asta înseamnă lipsă de respect faţă de ierarhie!

K. PRUTKOV – inginer: cugetarea nr. 40

Ferestrele biroului lui Azarov dădeau spre parc. Privind pe geam academicianul vedea vârfurile teilor şi paralelipipedul cenuşiu, de beton şi sticlă, al noii clădiri, înălţându-se deasupra arborilor. Arkadi Arkadievici nu se sătura niciodată să admire acest peisaj, care în fiecare dimineaţă îl ajuta să-şi alunge Starea de neurastenie, îi dădea forţe noi. Dar astăzi, aruncându-şi ochii pe fereastră nu făcu decât să se strâmbe acru şi să se întoarcă.

Sentimentul singurătăţii şi al unei oarecari vinovăţii, resimţite cu o zi în urmă, nu-l mai părăsea. „Eh! încercă să scape de această apăsare Azarov. Când moare cineva, te simţi vinovat doar că ai rămas în viaţă. Mai ales dacă răposatul e şi mai tânăr decât tine. Iar în ştiinţă singurătatea e ceva natural şi obişnuit la fiecare creator. E greu să-l înţelegi pe celălalt. De aceea noi înlocuim adesea înţelegerea reciprocă printr-un acord tacit de a nu încerca să ne amestecăm unul în treburile altuia... Dar ce ştia el? Ce făcea el?”

— Pot să intru? Bună dimineaţa, Arkadi Arkadievici! Hilobok se apropie, răspândind în jurul

său un miros puternic de colonie.

...Aluzia lui Onisimov îl tulburase adânc pe Harri Haritonovici. Îl frământa gândul că s-ar putea presupune cum că el s-a răfuit cu Krivoşein din cauza tezei de doctorat, că l-ar fi persecutat şi astfel a contribuit la uciderea lui. „Se ştie că atunci când a murit un om, totdeauna se caută vinovatul. Iar la noi, s-ar putea, cu asemenea oameni...” se gândea docentul, simţindu-se deodată ca un animal hăituit. El nu ştia încă precis de ce şi de cine anume ar trebui să se teamă, dar simţea că trebuie să facă ceva ca să n-o păţească. „Nu, trebuie să iau măsuri!”

Aşa, prin urmare, eu am pregătit aici un proiect de decizie, Arkadi Arkadievici, cu privire la incidentul cu Krivoşein. Asta ca să existe forme în regulă referitor la tot ce-l priveşte pe el... şi această întâmplare. Decizia nu are decât două puncte: primul se referă la comisie şi al doilea la închiderea temporară a laboratorului. Vă rog să luaţi cunoştinţă, Arkadi Arkadievici, şi dacă nu aveţi nimic de obiectat...

Hilobok se apleca peste biroul lăcuit şi îi întinse academicianului o foaie de hârtie dactilografiată.

— Prin urmare, în componenţa comisiei pentru cercetarea acestui incident l-am trecut pe tovarăşul Bezmernâi, inginerul care răspunde de tehnica securităţii. El trebuie să se ocupe de astfel

de treburi conform regulamentului de ordine interioară. L-am inclus şi pe Ippolit Illarionovici Voltamperov, ca specialist în tehnica electronică, pe Aglaia Mitrofanovna Garaju ca membră a comitetului local de protecţie a muncii, pe Liudmila Ivanovna, de la cancelarie, în calitate de secretar tehnic al comisiei... Ei, şi am zis să mă trec şi pe mine în fruntea comisiei, şi dacă dumneavoastră, Arkadi Arkadievici, nu aveţi nimic împotrivă, am să iau asupra mea şi această sarcină, deh! mai adăuga el, uitându-se îngrijorat la academician.

Arkadi Arkadievici îl examină îndelung pe credinciosul său secretar ştiinţific. Docentul era bine bărbierit şi spilcuit ca de obicei. O cravată îngustă, purpurie, i se prelingea pe cămaşa scrobită, ca sângele dintr-o beregată tăiată. Dar nu atât înfăţişarea cât mai ales vocea reţinută ale lui Harri Haritonovici îi provocă academicianului o repulsie neobişnuită. „De ce această emoţie, această frământare... Dar te înţeleg bine, Harri Haritonovici, te înţeleg perfect! Poate că tocmai de aceea îl ţin în preajma mea, pentru că văd prin el, îl înţeleg pe deplin. Din partea lui nu te poţi aştepta la acte măreţe şi spontane. Ţelurile lui sunt clare. Când scopurile unui sistem funcţional sunt limpezi, comportarea lui e mult mai uşor de prevăzut decât atunci când ţelurile sunt necunoscute. Un asemenea principiu există în

sistemologie... Sau pentru că îmi place, pur şi simplu să mă compar zilnic cu el? Poate că tocmai din cauza aceasta ne apasă singurătatea, pentru că ne înconjurăm de oameni deasupra cărora e uşor să te înalţi?”

— Iar punctul al doilea se referă la închiderea temporară, ca să zic aşa, la oprirea lucrărilor în Laboratorul noilor sisteme pe toată perioada de lucru a comisiei... Ei, şi după ce termină comisia, o să ne fie mai clar ce trebuie să facem, pe mai departe, cu acest laborator: să-l desfiinţăm sau să-l încredinţăm unui alt sector

— Lucrările de acolo s-au sistat de la sine, Harri Haritonovici, Azarov zâmbi fără veselie. N-are cine să mai lucreze acum acolo. Şi n-ai pe cine desfiinţa... În minte îi apăru cadavrul lui Krivoşein, cu ochii daţi peste cap şi gura rânjită. Academicianul îşi masă uşor tâmplele cu vârfurile degetelor, apoi oftă. Mă rog, în principiu, eu admit ideea dumitale cu comisia. Numai că, în ce priveşte componenţa ei, va trebui să facem unele modificări. El trase mai aproape foaia dactilografiată şi scoase stiloul. Pe Ippolit Illarionovici îl putem menţine, pe inginerul nu cu tehnica securităţii de asemenea, secretarul tehnic este şi el necesar. Dar ceilalţi sunt în plus. În fruntea comisiei am să mă trec pe mine. Am să iau chiar eu, cum te-ai exprimat dumneata, asupra

mea această sarcină, ca să nu te încarc prea mult. Vreau să mă lămuresc bine de tot ce făcea Krivoşein acolo.

Şi... şi eu? întrebă secretarul ştiinţific cu o voce pierdută.

— Dumneata ocupă-te de îndatoririle dumitale, Harri Haritonovici.

Hilobok se simţi tare nefericit. Temerile lui fuseseră îndreptăţite. „Sunt dat la o parte, înlăturat!” El se temea acum şi-l ura pe răposatul Krivoşein mai mult decât pe vremea când trăia.

— Iată! Poftim! Aţi văzut cum a lucrat, nu? Hilobok se întristă, luă o înfăţişare mâhnită şi îşi lăsă capul în jos. Câtă bătaie de cap ne-a pricinuit! Ah, Arkadi Arkadievici, credeţi că eu nu văd cât vă frământaţi, credeţi că eu nu înţeleg! Dar merită, oare, să vă pierdeţi timpul dumneavoastră preţios, să vă enervaţi... Toată povestea asta o să facă înconjurul oraşului, o să se spună că la Institutul de sistemologie al lui Azarov iar s-a întâmplat ceva... şi dânsul încearcă acum să muşamalizeze întreaga afacere. Doar ştiţi foarte bine cum sunt oamenii. Ah, acest Krivoşein, acest Valentin Vasilievici! De câte ori nu v-am spus Arkadi Arkadievici, şi v-am prevenit că din partea lui n-o să avem nici un folos, ci doar pagube şi neplăceri. Arkadi Arkadievici, dumneavoastră nu trebuia să susţineţi tema lui...

Azarov ascultă, îşi încreţi fruntea, şi simţi cum

creierul i-e cuprins de obişnuita ameţeală, ca şi când l-ar fi apucat iar neurastenia. O asemenea toropeală îl cuprindea totdeauna când purta discuţii mai lungi cu Hilobok, când acesta se străduia să-l convingă să fie de acord cu punctul său de vedere. Acum însă, în capul academicianului se învârtea un gând straniu. Se pare că priceperea de a rezista unei asemenea pălăvrăgeli cere un efort intelectual mult mai mare decât calculele matematice.

„Ce ar fi să-l dau afară? Îi trecu pe neaşteptate prin minte. Să-l dau afară din institut, şi gata. La urma urmelor e umilitor... Da, dar pentru ce? El îşi îndeplineşte obligaţiunile, are 18 lucrări publicate, zece ani de stagiu în munca ştiinţifică, a reuşit la concurs (e drept, altă candidatură n-a mai fost), n-ai de ce să te agăţi! Şi eu i-am dat avizul acela nenorocit asupra tezei... Să-l dau afară, pur şi simplu, pentru prostie şi lipsă de aptitudini? Ei... asta ar constitui un precedent nemaipomenit în activitatea ştiinţifică”.

— Făcea comenzi, folosea materiale şi utilaje, ocupa o clădire separată şi, după ce a muncit doi ani de zile, poftim, uitaţi-vă ce a făcut! Hilobok se aprinse de pe urma propriilor sale cuvinte. Şi vă amintiţi cum s-a comportat la susţinerea tezei... Doar nu numai pe mine m-a făcut de ruşine. Eu nu contez. Dar şi pe dumneavoastră, Arkadi

Arkadievici, pe dumneavoastră personal... Dacă ar fi fost după mine apoi eu pe acest Krivoşein, pentru ceea ce a reuşit să facă, l-aş... l-aş fi... Nu ştiu ce i-aş fi făcut!... Docentul rămase aplecat peste birou şi ochii săi căprui aruncau scântei. Ce păcat că la noi se obişnuieşte doar să se decoreze postmortem, „de mortuis aut bene, aut nihil”, mă rog!... Dar ia să-i trânteşti o mustrare lui Krivoşein postmortem, ca să fie un exemplu şi pentru ceilalţi! Şi încă o mustrare aspră! Cu consemnare...

— ... pe piatra funerară. E o idee! adăugă o voce în spatele lui. Oh, mare ticălos mai eşti, Hilobok!

Harri Haritonovici se îndreptă de spate atât de repede, de parcă ar fi fost împuşcat cu o încărcătură de sare mai jos de spate. Azarov îşi înălţă capul. În uşă stătea Krivoşein.

— Bună ziua, Arkadi Arkadievici. Vă rog să mă scuzaţi că intru neanunţat. Îmi daţi voie?

— Bu... Bună ziua, Valentin Vasilievici! Azarov se ridică de la masă. Deodată inima începu să-i bată înnebunită. Bună ziua... Uff, înseamnă că dumneata nu... Mă bucur că te văd bine, sănătos! Intră, te rog!

Krivoşein strânse bărbăteşte mâna întinsă a academicianului (acesta remarcă uşurat că mâna îi era caldă), apoi se întoarse spre Hilobok. Harri deschise şi închise gura, fără să poată scoate vreun sunet.

— Harri Haritonovici, nu vreţi să ne lăsaţi singuri? V-aş fi foarte îndatorat.

— Da, Harri Haritonovici, poţi să pleci, spuse Azarov.

Hilobok o porni de-andărăteala spre ieşire, se lovi zgomotos cu capul de perete, şi de abia nimeri uşa că o şi zbughi afară din încăpere.

Făcând eforturi să-şi revină, Arkadi Arkadievici inspiră adânc, ca să-şi liniştească inima, apoi se aşeză pe scaunul său directorial. Simţi că îl cuprinde o uşoară enervare. „Se pare că am fost victima unei farse?!”

— Vreţi să fiţi atât de amabil, Valentin, Vasilievici, să-mi explicaţi şi mie ce înseamnă toate astea... Povestea cu, scuzaţi-mă, cadavrul, scheletul dumneavoastră şi toate celelalte?

— Nimic grav, Arkadi Arkadievici. Îmi daţi voie? Krivoşein luă loc în fotoliul de piele de lângă biroul directorului. Maşina care se autoorganizează, despre care am raportat în cadrul consiliului ştiinţific vara trecută, a reuşit, într-adevăr, să se dezvolte... Şi s-a dezvoltat până la stadiul în care a încercat să creeze un om. Pe mine. Ei, şi cum se întâmplă, de obicei, ştiţi că totdeauna prima încercare e nereuşită...

— Da, dar de ce n-am fost informat despre toate astea?! întrebă Azarov scos din fire, amintindu-şi de discuţia umilitoare avută cu două zile în urmă

cu anchetatorul şi de celelalte frământări ale sale. De ce?

Krivoşein se mânie cumplit.

— La dracu! spuse furios şi lovi cu pumnul în braţul moale al fotoliului. Dar de ce nu întrebaţi cum am făcut noi toate astea? Cum de am reuşit? De ce vă preocupă în primul rând prestigiul personal?

Academicianul se muie.

— Fără îndoială, este... este ceva grandios. Vă rog să primiţi felicitările mele, Valentin Vasilievici. Şi... totodată şi scuzele mele. M-am înfierbântat şi... Mii de scuze! Este, într-adevăr, o foarte mare... e-e... invenţie, deşi ideile cu privire la transmiterea şi viteza informaţiei cuprinse în om au fost formulate încă de răposatul Norbert Wiener. (Krivoşein râse maliţios). De altfel, faptul acesta nu minimalizează, bineînţeles, realizarea... Eu îmi amintesc de ideea dumitale, am văzut alaltăieri în laborator unele... e-e... rezultate ale muncii depuse. Întrucât şi eu, personal, am o oarecare contingenţă cu sistemologia (Krivoşein surâse din nou), sunt, prin urmare, suficient de pregătit ca să înţeleg ceea ce mi-aţi spus. Vă felicit din tot sufletul! Dar trebuie să fiţi de acord, Valentin Vasilievici, că acest eveniment fericit pentru ştiinţă ar fi putut să aibă un caracter mai puţin misterios şi să işte mai puţin scandal dacă, pe parcursul

ultimului an de muncă, m-aţi fi ţinut la curent cu mersul lucrărilor.

— La dumneavoastră se intră foarte greu, Arkadi Arkadievici.

— Hm... permiteţi-mi totuşi să consider că argumentul dumneavoastră nu este întemeiat Valentin Vasilievici! Azarov se încruntă. Admit că sistemul acesta al audienţelor vă umileşte (deşi toţi lucrătorii institutului îl înţeleg şi-l aprobă. Chiar şi mie mi se întâmplă să fiu nevoit să aştept la audienţe în diferite ocazii). Dar aţi fi putut să-mi telefonaţi, să-mi lăsaţi un bilet (nu neapărat un raport, cum se obişnuieşte), în sfârşit, aţi fi putut să veniţi la mine acasă!

Arkadi Arkadievici totuşi nu reuşi să-şi învingă sentimentul că a fost jignit. „Uite aşa... munceşti, munceşti, şi uite!”... De multă vreme, din ziua când experienţa lui nereuşită cu heliu s-a transformat în mâinile unui alt cercetător în descoperirea superfluidităţii, Arkadi Arkadievici păstra în adâncul sufletului său speranţa că, odată şi odată, va vedea, va descoperi şi va înţelege ceva nou în natură, în lume. El visa la această descoperire cu voluptate şi totodată cu teamă, aşa cum visează un băieţel despre pierderea castităţii. Dar n-avea noroc. Alţii aveau, el nu! Avea o înaltă calificare şi munca sa a fost răsplătită cu multe premii şi titluri. Dar nu se putea mândri cu nici o descoperire, care

reprezintă, de fapt, culmea cunoaşterii!

Şi iată că în cadrul institutului pe care-l conduce s-a realizat fără el, fără măcar să ştie ceva, o descoperire uriaşă. În comparaţie cu ea întreaga sa activitate ca şi aceea a întregului institut apare cu totul neînsemnată! S-a descurcat fără el. Mai mult decât atât. Se pare că l-a evitat conştient, că l-a ocolit. „Cum adică? A crezut că nu sunt un om cinstit? Prin ce anume l-am îndreptăţit să gândească astfel despre mine?” De multă vreme academicianul Azarov nu mai avusese prilejul să încerce sentimente atât de puternice ca acum.

— M-da... Mă bucur alături de dumneata, Valentin Vasilievici, continuă academicianul, dar sunt totodată îngrijorat şi mâhnit de atitudinea dumitale. S-ar putea ca ceea ce îţi spun să te supere. Dar pe mine problema mă frământă nu ca savant sau ca director, ci ca om. Cum de s-a putut întâmpla una ca asta? Dumneata nu se poate să nu-ţi fi dat seama că, ţinându-mă la curent cu munca dumitale, asta nu ţi-ar fi dăunat, ci dimpotrivă, te-ar fi ajutat. Ţi-ar fi fost asigurate o îndrumare competentă, calificată, ca şi consultaţiile de care aveai nevoie. Dacă eu aş fi considerat că pentru rezolvarea temei dumitale mai sunt necesari noi colaboratori sau utilaje, s-ar fi făcut şi asta. Şi atunci de ce ai procedat aşa cum ai procedat, Valentin Vasilievici? Nici nu vreau să

admit gândul că te temeai ca nu cumva să-ţi pierzi drepturile dumitale de autor...

— Şi cu toate acestea, văd că nu v-aţi putut reţine să nu exprimaţi acest gând. Krivoşein surâse cu tristeţe. În sfârşit, bine că faptul vă preocupă înainte de toate ca om. Asta îmi dă speranţe... Într-o vreme am stat la îndoială. Nu ştiam ce să fac, să vă vorbesc despre activitatea noastră sau nu. Am încercat să mă întâlnesc cu dumneavoastră. Dar n-am reuşit. Apoi m-am gândit că, deocamdată, în etapa căutărilor, e mai bine aşa. Krivoşein îşi ridică capul şi se uită ţintă la Azarov. Dumneavoastră n-aţi prea avut încredere în noi. Arkadi Arkadievici. De ce oare? Chiar şi acum, aţi încercat, întâi şi întâi, fără să ştiţi exact despre ce e vorba, să puneţi descoperirea şi pe autorii ei la locul lor. Cică Wiener ar fi spus... Dar ce legătură are ideea lui Wiener – „televizarea” – cu descoperirea noastră?! La noi totul e altfel! Ce consultaţii aţi fi putut să ne daţi dumneavoastră, ca academician, doar poate să vă destăinuiţi nepriceperea în faţa unor ingineri subordonaţi... Şi apoi, mai există un motiv. Dumneavoastră ştiţi prea bine că valoarea cercetătorului nu este determinată nici de gradul lui ştiinţific, nici de titlul lui şi totuşi n-aţi binevoit niciodată să-i mai strângeţi puţin cu uşa pe cei „titraţi”, să „atentaţi” la drepturile lor inalienabile de a conduce, de a ocupa posturile vacante, la

infailibilitatea cugetărilor şi părerilor lor. Credeţi că eu n-am ştiut de la bun început ce rol mi-era rezervat după crearea noului laborator? Credeţi că avertismentul pe care mi l-aţi dat după scandalul cu Hilobok n-a influenţat experienţa? A influenţat-o. De aceea m-am şi grăbit cu munca, am mers la risc... Credeţi că nu a avut nici o influenţă, în ce priveşte atitudinea faţă de dumneavoastră, faptul că în institutul nostru comenzile pentru expoziţii şi alte diferite asemenea chestii împing totdeauna pe planul al doilea comenzile necesare pentru cercetări?

— Iertaţi-mă, dar asta aduce a meschinărie, Valentin Vasilievici! spuse enervat Azarov, încruntându-se.

— A trebuit să vă judecăm după astfel de fapte mărunte, deoarece altele nu existau. Sau după faptul „mărunt” că un asemenea... în sfârşit, Hilobok, datorită încurajărilor sau sprijinului dumneavoastră, cum vreţi s-o luaţi, dă tonul în institut. Desigur, lângă Harri Haritonovici Hilobok te poţi bucura din plin de propria-ţi superioritate intelectuală, chiar şi la baie!

Faţa lui Azarov se înroşi ca focul. Sigur, una e să gândeşti tu însuţi în felul acesta, şi alta e să-ţi vorbească despre asta subalternii. Krivoşein îşi dădu seama că a cam sărit peste cal şi îşi temperă tonul.

— Vă rog să mă înţelegeţi cum trebuie, Arkadi Arkadievici. Noi am fi dorit ca dumneavoastră să participaţi la lucrările noastre. Tocmai de aceea – şi nu ca să vă mâhnesc – vă relatez totul în mod deschis. În descoperirea noastră mai există încă multe lucruri pe care noi nu le înţelegem. Omul e un sistem complicat, iar maşina care îl confecţionează este şi mai complicată. Aici va fi de lucru pentru o mie de cercetători. Şi visul nostru e să atragem în această muncă oameni inteligenţi, cunoscători, talentaţi... Vă daţi seama că într-o treabă ca aceasta nu este suficient să fii doar un om de ştiinţă.

— Vreau să sper că mă veţi informa totuşi mai în amănunt asupra conţinutului muncii voastre. Azarov îşi venea treptat în fire, îi revenea simţul umorului şi al propriei superiorităţi. S-ar putea să vă fiu totuşi de folos – fie ca savant, fie ca om.

— Să dea dumnezeu! O să vă informăm, probabil... Nu hotărăsc eu singur în această chestiune, dar o să vă informăm. Avem nevoie de dumneavoastră.

— Valentin Vasilievici, academicianul ridică din umeri, iertaţi-mă, nu cumva aveţi de gând să hotărâţi împreună cu practicantul dacă e cazul să mă admiteţi şi pe *mine* sau nu să particip la activitatea dumneavoastră?! După câte ştiu, la laborator nu mai există altcineva.

— Da, şi cu dânsul... O, doamne! Krivoşein oftă semnificativ. Sunteţi gata să acceptaţi ideea că maşina poate fabrica oameni, dar vă e cu neputinţă să admiteţi că în această chestiune un simplu laborant s-ar putea să priceapă mai mult decât dumneavoastră! Fiindcă veni vorba, şi Faraday a fost laborant, dar nimeni nu-şi mai aminteşte astăzi al cui laborant a fost el... Cred că e bine, totuşi, să vă pregătiţi sufleteşte, Arkadi Arkadievici, ca atunci când veţi veni să lucraţi cu noi – şi eu sper că veţi veni! – să nu mai aveţi acel crez academic, cum că voi sunteţi părinţii noştri, iar noi copiii voştri. Vom munci cu toţii, şi atât! Niciunul dintre noi nu e geniu, dar nici Hilobok nu e...

Îşi aruncă privirea spre Azarov şi se opri uimit la mijlocul frazei. Academicianul zâmbea. Nu zâmbea atât de fotogenic ca în faţa reporterilor, şi nici atât de subtil ca atunci când pregătea o replică cu succes sigur la auditoriu, în cadrul consiliului ştiinţific sau la seminar, ci simplu şi din tot sufletul. Datorită numeroaselor riduri, faţa lui Arkadi Arkadievici nu arăta prea bine. Dar zâmbetul parcă îl întineri.

— Ia ascultă, spuse Azarov, mi-ai tras o asemenea chelfăneală, încât eu... Dar, mă rog! Sunt teribil de bucuros, că eşti în viaţă!

— Şi eu. Doar atât găsi de cuviinţă să-i răspundă

Krivoşein.

— Şi ce facem acum cu miliţia?

— Cred că am să reuşesc să... Dacă nu să-i bucur, cel puţin să-i liniştesc.

Krivoşein îşi luă rămas bun şi plecă. Arkadi Arkadievici rămase multă vreme îngândurat, bătând darabana cu degetele pe cristalul biroului.

— M-da... spuse el în sfârşit.

Şi nu mai adăugă nimic.

„De ce anume trebuie să mai ţin seama? căuta să-şi aducă aminte Krivoşein, în timp ce se îndrepta către staţia de troleibuz. Aha, am găsit!”

«... 30 mai. E totuşi foarte interesant să reconstitui totul. Va să zică, mergeam cu viteza obişnuită de plimbare – 60 kilometri pe oră. Idiotul acela cu „Moskvici”-ul de culoare vernil traversa autostrada, înseamnă că viteza lui în raport cu şoseaua era egală cu zero. Şi viteza de traversare a „Moskvici”-ului, trebuie s-o spun, nu era cu mult peste zero. Parcă mergea cu tractorul... Cine-i lasă la volan pe asemenea dobitoci? Dacă tot traversezi şoseaua împotriva regulilor de circulaţie, fă-o cel puţin repede! Dar ăsta... ba înainta un metru, ba frâna! Când mi-am dat seama că „Moskvici”-ul n-o să-mi acorde prioritate, n-am mai avut timp nici măcar să apăs pe frână.

...Viktor Kraveţ care s-a deplasat la km 18 după

rămăşiţele motocicletei, mai dă şi acum din cap:

— Mare noroc ai avut! Ai scăpat ca prin minune! Dacă ai fi avut 70 la oră, eu aş fi lucrat acum la confecţionarea unui monument din rămăşiţele „Jawei”, iar pe tăbliţa numărului aş fi pictat, înghiţindu-mi lacrimile: „Aici se odihneşte Krivoşein – inginer şi motociclist”.

Da, dar dacă aş fi mers cu 70, n-aş fi intrat în „Moskvici”!

E interesant cum nişte împrejurări cu totul întâmplătoare au contribuit la naşterea acestui incident fatal. Dacă nu m-aş fi oprit în pădure să fumez, să ascult cucul („Cucule, cucule, câţi ani am să trăiesc? El mi-a prorocit vreo cincizeci), dacă aş fi luat unul sau două viraje cu o viteză ceva mai mică sau ceva mai mare, nu ne-am fi întâlnit, şi fiecare şi-ar fi văzut de treburile sale. Dar aşa, pe drum drept, cu o vizibilitate perfectă, am intrat în singura maşină care mi s-a ivit în cale.

Singurul lucru la care am mai avut timp să mă gândesc, în timp ce zburam peste motocicletă, a fost cucul: Cucule, cucule, câţi ani am să trăiesc?

M-am ridicat singur. „Moskvici”-ul avea partea laterală buşită serios. Conducătorul speriat îşi ştergea sângele de pe obrazul nebărbierit. Geamul portierei i l-am spart cu cotul. Aşa-i trebuie, tembelului! Sărmana mea „Jawă” zăcea pe asfalt. Devenise dintr-odată mai scurtă. Farul, roata din

faţă, furca, cadrul, rezervorul, totul era turtit, stâlcit.

...Prin urmare, viteza iniţială de 17 m pe secundă a fost anulată pe o porţiune de drum mai mică de un metru. Cu această ocazie corpul meu a suferit o suprasolicitare... care reprezintă cam de 15 ori acceleraţia gravitaţională a pământului! Oho!

Orice s-ar spune, omul e o maşină excelentă! Corpul meu a reuşit, în mai puţin de o zecime de secundă, să se eschiveze şi să ia o asemenea poziţie, încât să pareze lovitura cât mai bine, cu cotul şi cu antebraţul. Valerka încerca să demonstreze că omul poate fi comparat cu tehnica! Nu-i adevărat! Dacă ar fi să transpunem în termeni umani stricăciunile motocicletei, înseamnă că ea are „capul” zdrobit, „membrele superioare” fracturate, „coşul pieptului” şi „coloana vertebrală” rupte... Şi era o motocicletă atât de bună, prindea singură viteză...

E adevărat că umărul meu drept şi pieptul au suferit, se vede, un şoc puternic. Îmi vine greu să ridic braţul drept. Probabil că mi-am fracturat coastele.

Deci, lucrurile s-au potrivit de la sine. Acum avem ce corecta la circuitul lichid al „maşinii-mamă”. Şi nu în exterior, ci în interiorul corpului. „Moskvici”-ul s-a ivit tocmai la timp. A lucrat pentru ştiinţă...

Capitolul 5

— Vă rog să eliberaţi o autorizaţie pentru scoaterea cadavrului.
— Dar unde-i cadavrul?
— Iată-l, spuse şi se împuşcă.
— Salut! Dar atunci cine o să-l mai scoată?

Dintr-o legendă din Singapore

Miliţianul Gaevoi şedea în camera de serviciu şi, pătruns de sentimente înălţătoare, scria o scrisoare. „Bună ziua, Valea! Vă scrie Gaevoi Aleksandr. Nu ştiu dacă vă mai amintiţi de mine sau nu prea, dar eu nu pot uita de loc cum v-aţi uitat la mine, lângă terasa de dans, cu ajutorul ochilor dumneavoastră negri şi frumoşi, iar lumea era mare şi concentrică. Dragă Valea! Veniţi mâine seară în parcul „T. Şevcenko". Eu sunt de serviciu acolo până la ora 24.00..."

Pe neaşteptate apăru Onisimov, cu sprâncenele îmbinate sever. Gaevoi sări în picioare, împingând cu zgomot scaunul şi se înroşi.

— L-ai adus pe numitul Viktor Kraveţ?

— Da, să trăiţi, tovarăşe căpitan! L-am adus la orele nouă şi jumătate, conform ordinului dumneavoastră. Se află la arest.

— Condu-mă acolo.

Viktor Kraveţ şedea pe o bancă cu spătar într-o cămăruţă mică, cu tavanul înalt şi fuma o ţigară,

trimiţând fumul în raza de soare ce intra prin fereastra cu gratii. Obrajii îi erau acoperiţi de o barbă nerasă de vreo trei zile. Privi pieziş spre cel care a intrat, dar nu se întoarse.

— Ar fi trebuit să vă sculaţi, aşa cum se cuvine, observă cu reproş Gaevoi.

— Nu mă consider deţinut!

— Nici nu sunteţi deţinut, tovarăşe Kraveţ Viktor Vitalievici, spuse calm Onisimov. Aţi fost reţinut pentru lămuriri. Acum lucrurile s-au limpezit şi nu mai consider necesar să rămâneţi în continuare sub stare de arest. Dacă va fi nevoie, o să vă chemăm. Aşa că, sunteţi liber.

Viktor Kraveţ se sculă, privind cu neîncredere la anchetator. Acesta, la rândul său, îi aruncă o privire plină de ironie. Apoi buzele subţiri ale lui Onisimov se destinseră într-un surâs scurt.

— Frunte dreaptă, bărbie frumos conturată… nasul de formă regulată… şi cum se spune acolo… şuviţa de păr negru îi încadrau capul rotund şi frumos. Krivoşein cel original avea o imagine destul de provincială despre frumuseţea masculină. De altfel, lucrul e explicabil. (Ochii lui Viktor Kraveţ se măriră). Dar unde e motocicleta?

— Ce, ce motocicletă?

— „Jawa”, cu numărul 21 – 11 DNA. În reparaţie?

— În... în magazie.

— E clar. Şi fiindcă veni vorba, Onisimov îşi

micşoră ochii cu răutate, telegrama trebuia trimisă înaintea experienţei! Înainte şi nu după!

Viktor Kraveţ era mai mult mort decât viu.

— Bun. Actele o să vi le restituim ceva mai târziu, continuă anchetatorul pe un ton oficial. Vă doresc toate cele bune, tovarăşe Kraveţ. Să nu ne uitaţi. Tovarăşe Gaevoi, te rog să-l conduci pe dumnealui”...

După o noapte în care n-a putut dormi deloc, Matvei Appolonovici veni la serviciu prost dispus şi cu dureri de cap. Acum şedea la biroul său şi întocmea un plan de acţiune pentru ziua care abia începea.

„1. De expediat lichidul pentru o expertiză suplimentară, în scopul depistării resturilor nedizolvate de ţesuturi umane.

2. De luat legătura cu organele securităţii statului (prin Alexei Ignatievici).

— Îmi daţi voie? răsună moale o voce, la auzul căreia Onisimov simţi că se înfioară. Bună dimineaţa.

În uşă stătea Krivoşein.

— Am fost bine îndrumat de subofiţerul de serviciu? Dumneavoastră sunteţi anchetatorul Onisimov, care se ocupă de incidentul petrecut în laboratorul meu? Îmi pare foarte bine. Îmi daţi voie? Krivoşein luă loc pe scaun, scoase din

buzunar o batistă şi-şi şterse faţa care lucea de transpiraţie. E atât de devreme şi ce căldură, nici nu-ţi vine să crezi!

Anchetatorul continua să stea încremenit.

— Prin urmare, eu sunt Krivoşein Valentin Vasilievici, şeful laboratorului noilor sisteme la Institutul de sistemologie, spuse imperturbabil vizitatorul. Ştiţi, eu abia astăzi am fost încunoştinţat că dumneavoastră... că organele miliţiei se interesează de această întâmplare neplăcută, şi m-am grăbit să vin încoace.

Bineînţeles că eu, încă de ieri sau alaltăieri, v-aş fi pus la dispoziţie explicaţii exhaustive, dar... (el ridică din umeri) nici nu mi-a trecut prin cap că în jurul acestei experienţe nereuşite o să se facă atâta, iertaţi-mă, tevatură, o să se ceară sprijinul miliţiei! Am stat culcat în casă. Eram puţin cam mâhnit de nereuşita experienţei. Vedeţi dumneavoastră, tovarăşe Onisimov, iertaţi-mă, care vă e numele...?

— Appolon Matve... Adică Matvei Appolonovici, spuse Onisimov cu o voce răguşită.

— Vedeţi dumneavoastră, Matvei Appolonovici, totul s-a întâmplat aşa: în cadrul experienţei am fost nevoit să mă cufund în rezervorul care conţinea un mediu biologic informaţional. Din păcate, rezervorul fusese fixat prost şi s-a răsturnat. Eu am căzut, m-am lovit cu capul de

duşumea şi mi-am pierdut cunoştinţa. Mă tem că în cădere rezervorul l-a atins pe laborantul meu. După câte îmi amintesc, el a încercat în ultima clipă să-l reţină... Eu mi-am venit în fire pe duşumea, sub o foaie de muşama. Am auzit că în laborator oamenii discută... Krivoşein zâmbi fermecător. Trebuie să fiţi de acord cu mine Matvei Appolonovici că mi-ar fi fost extrem de neplăcut ca, în laboratorul meu, să apar în faţa unor persoane străine, într-o postură atât de şocantă, ca să mă exprim delicat, adică în pielea goală şi cu capul spart. Pe lângă toate acestea, lichidul respectiv... ştiţi, pişcă şi te mănâncă mai rău decât spuma de săpun! De aceea am ieşit încetişor de sub muşama şi m-am strecurat în camera de baie ca să mă spăl şi să mă îmbrac... Trebuie să recunosc că îmi vâjâia capul şi gândurile mi se învălmăşeau. Cred că nici nu mi-am dat prea bine seama ce făceam. Nu-mi amintesc cât timp am rămas în baie, dar ţin minte că atunci când am ieşit de acolo nu mai era nimeni în laborator. Şi atunci m-am dus la mine acasă ca să mă refac...

În linii mari, cam asta a fost. Dacă doriţi, pot să vă dau o declaraţie scrisă, ca să terminăm cu această chestiune.

— Aşa, e clar... Treptat, Onisimov îşi venea în fire. Dar cu ce fel de experienţe vă ocupaţi dumneavoastră în laborator?

— Vedeţi, eu fac cercetări asupra biochimiei combinaţiilor superioare, sub aspect sistemologic, cu atragerea antropologismului polimorf, spuse Krivoşein degajat, ridicând din sprâncene. Sau asupra sistemologiei sistemelor superioare sub aspect biochimic cu atragerea polimorfismului antropologic, cum vă convine mai mult...

— E clar... Dar de unde a apărut scheletul? Matvei Appolonovici se uită pieziş la cutia care stătea pe marginea biroului său. „Ia să te văd acum!”

— Scheletul? Ah, da scheletul! Krivoşein zâmbi. Vedeţi dumneavoastră, scheletul acela noi îi ţinem în laborator ca material didactic vizual, ca să zic aşa. El zace totdeauna în acelaşi colţ în care am fost culcat şi eu cât timp am zăcut fără cunoştinţă...

— Dar ce spuneţi de asta?! Matvei Appolonovici deschise cu o mişcare rapidă lădiţa în care se afla mulajul capului lui Krivoşein. Golurile oculare din plastilină, de un cenuşiu deschis, îl priveau fix pe vizitator, al cărui chip păli dintr-odată, iar trăsăturile i se alungiră. Îl recunoaşteţi?

Aspirantul Krivoşein îşi plecă capul. Abia acum se convinse definitiv că ceea ce bănuise, dar nu voise să admită până în ultima clipă, se întâmplase. Valea pierise în timpul experienţei...

— Nu prea reuşiţi s-o scoateţi la capăt,

tovarăşe... Nu ştiu cum vă cheamă şi cine sunteţi! Onisimov se lăsă pe speteaza scaunului, încercând să-şi ascundă satisfacţia, dar fără să reuşească. Ieri aţi reuşit să mă... Cum să spun... să mă mistificaţi, dar astăzi nu veţi mai reuşi! Chiar acum am să vă confrunt cu complicele dumneavoastră Viktor Kraveţ şi o să văd atunci ce o să mai spuneţi?!

Onisimov întinse mâna spre telefon. Dar Krivoşein i-o luă înainte.

— Bine, dar dumneavoastră... daţi-mi voie... spuse Onisimov înălţându-şi energic capul. Dar se opri la mijlocul frazei. În faţa lui şedea... el însuşi. O faţă cu maxilarele puternice, buze subţiri, bărbie ascuţită, cu nasul subţire, cu riduri în jurul gurii şi în jurul ochilor mici şi apropiaţi. Abia acum Matvei Appolonovici remarcă costumul bleumarin al interlocutorului său, identic cu cel pe care îl purta el, cămaşa având gulerul brodat cu motive ucrainene.

— Lăsaţi-vă de prostii, tovarăşe Onisimov! Vă puneţi într-o situaţie penibilă. N-au trecut nici douăzeci de minute de când anchetatorul Onisimov i-a dat drumul lui Viktor Kraveţ din lipsă de probe.

— Aşa, prin urmare... Onisimov privi ca vrăjit la Krivoşein, a cărui faţă a început să capete treptat trăsăturile de la început. Simţi că i se taie răsuflarea. Matvei Appolonovici avusese ocazia, de

când lucra în miliţie, să treacă prin multe peripeţii. A tras şi el, s-a tras şi în el, dar niciodată nu i-a fost atât de frică ca acum. Deci dumneavoastră... Sunteţi dumneavoastră?!

— Exact! Eu sunt eu. Krivoşein se ridică în picioare şi se apropie de birou. Sub privirea lui mânioasă, Onisimov se înfioră. Ascultaţi-mă, terminaţi odată cu toată această tevatură! Toţi sunt vii, toţi sunt la locurile lor. Ce mai vreţi? Cu nici un fel de mulaje, cu nici un fel de schelete n-o să dovediţi că Krivoşein a murit. Iată-l pe Krivoşein! El se află în faţa dumneavoastră! Nu s-a întâmplat nimic, înţelegeţi? Munca e de aşa natură, încât...

— Bine... Dar nu înţelege? mormăi Matvei Appolonovici. Poate că aţi vrea să-mi explicaţi totuşi...

Krivoşein se strâmbă înciudat.

— Ah, Matvei Appolonovici, ce să vă explic! Dumneavoastră aţi folosit toată tehnica de urmărire: videofoane, dactiloscopie, analize chimice, reconstituirea chipului după metoda Gherasimov şi tot degeaba... Nici măcar pe un individ ca Hilobok n-aţi reuşit să-l cunoaşteţi. Dar în cazul nostru, cum s-ar spune, totul e clar. Nu a fost nici o crimă, în privinţa asta puteţi fi liniştit.

— Bine, dar... Va trebui să raportez, să dau socoteală. Eu vă trebui să dau explicaţii, să răspund... Ce să fac acum?

— Asta e cu totul altceva. Krivoşein se aşeză din nou pe scaun. Am să vă explic de îndată ce aveţi de făcut. În privinţa asemănării scheletului cu mine... Reţineţi: acest schelet este o relicvă de familie. Bunicul meu dinspre partea mamei, Andrei Stepanovici Kotlear, un biolog renumit la vremea sa, a cerut prin testament să nu fie înmormântat, ci disecat, iar scheletul să fie transmis acelor urmaşi care se vor dedica ştiinţei. O ciudăţenie de savant bătrân, înţelegeţi? Şi încă ceva: probabil că aţi descoperit pe schelet fractura coastelor în partea dreaptă ceea ce desigur provoacă anumite îndoieli... Ei bine, bunicul a pierit într-un accident rutier. Bătrânului îi plăcea la nebunie să gonească pe motocicletă cu viteză nepermisă. Acum e limpede?

— Limpede, dădu din cap Onisimov.

— E mai bine aşa. Sper că această... relicvă de familie, după închiderea dosarului, va fi restituită proprietarului ei. La fel ca şi celelalte „dovezi” luate din laborator. Va veni o vreme, Matvei Appolonovici, când acest cap va fi expus nu pe biroul dumneavoastră, ci pe un monument... Ei, e timpul să plec. Sper că v-am explicat totul. Fiţi amabil şi restituiţi-mi actele lui Viktor Kraveţ. Vă mulţumesc. Da, încă ceva: plutonierul, pe care aţi avut amabilitatea să-l însărcinaţi cu paza laboratorului, vă roagă să-l schimbaţi. Vă transmit

rugămintea lui... Cu bine!

Krivoşein vârî actele în buzunar şi se îndreptă spre uşă. Dar pe drum îi veni o idee.

— Matvei Appolonovici, spuse el, înapoindu-se lângă birou, vă rog, pentru dumnezeu, să nu vă supăraţi pentru ceea ce am să vă propun. N-aţi vrea să deveniţi mai deştept? Să raţionaţi mai repede, să gândiţi mai amplu şi mai profund? Să nu vă rezumaţi numai la „probe”, ci să pătrundeţi în esenţa lucrurilor şi fenomenelor, să înţelegeţi sufletul omenesc? Şi capul dumneavoastră să înceapă să fie bântuit de idei minunate – idei în faţa cărora să vă extaziaţi?... înţelegeţi, viaţa e complicată, iar mai târziu va fi şi mai complicată. Singura metodă de a rămâne la înălţime e să te pricepi la toate. Altă cale nu există... Şi acest lucru e posibil, Matvei Appolonovici! Vreţi? Pot să vă fac acest serviciu.

Onisimov se simţi jignit şi se roşi tot.

— Râdeţi de mine... spuse el alegând cu greu cuvintele. Nu vă ajunge că... Mai şi râdeţi de mine, vă bateţi joc. Lăsaţi-mă în pace şi plecaţi!

Krivoşein ridică din umeri şi se îndreptă spre uşă.

— Staţi puţin!

— Ce mai e?

— Staţi o clipă... tovarăşe Krivoşein. Bine, să zicem că eu nu înţeleg. Poate că, într-adevăr, dispuneţi de o asemenea ştiinţă... Accept şi

versiunea dumneavoastră. Nu-mi rămâne nimic altceva de făcut. Puteţi să credeţi despre mine tot ce vreţi, asta vă priveşte... Matvei Appolonovici tot nu putea să-şi învingă mâhnirea pe care i-o pricinuise. Krivoşein se încruntă. Oare de ce spune toate acestea? Onisimov continuă. Dar să lăsăm versiunile. Totuşi a pierit un om! Cineva e vinovat, nu?

Aspirantul îl privi cu atenţie.

— Fiecare dintre noi, toţi suntem puţin vinovaţi, Matvei Appolonovici. Şi el însuşi, şi eu, şi Azarov şi alţii... Chiar şi dumneavoastră, într-o măsură oarecare. Deşi nu l-aţi cunoscut niciodată, datorită faptului că, fără să vă lămuriţi, i-aţi bănuit pe nişte oameni... Dar din punct de vedere criminalistic, adică după codul penal nu e nimeni vinovat. Se mai întâmplă şi aşa.

— Se pare că şi această chestiune s-a lămurit, îşi spuse uşurat aspirantul, urcându-se în troleibuz.

„Mâine are loc experienţa. Propriu-zis, nu mâine, ci în noaptea asta, peste şapte-opt ore. Înaintea unei acţiuni serioase nu mi-e niciodată somn. Şi totuşi trebuie să dorm. De aceea am umblat astăzi prin oraş vreo patru ore, ca să obosesc şi să-mi limpezesc gândurile. Pe unde n-am fost. În centru, la periferie, în parcuri, la autogări... M-am uitat la

oameni, la clădiri, la copaci, la animale. Am privit parada vieţii.

Am întâlnit în plină arşiţă, la amiază, un bătrân uscăţiv cu mustăţile îngălbenite de vreme şi o faţă roşie, plină de riduri. Pe cămaşa de satin gri atârnau zornăind decoraţiile – trei cruci ale Sfântului Gheorghe şi o medalie. Bătrânul s-a oprit în umbra scurtă a teilor să-şi mai tragă răsuflarea.

Da, moşule, am fost şi noi odată cineva! Ai trăit mult, ai văzut multe, dar se pare că încă nu te-ai săturat. Ia te uite la el cum a ieşit să se fandosească – un cavaler al ordinului Sf. Gheorghe! Ce ar fi să-ţi redăm forţa muşchilor, să-ţi limpezim cristalinul ochilor, să-ţi curăţăm creierul de scleroză şi marasm, să-ţi împrospătăm nervii. Ne-ai arăta nouă ce poţi, nouă, tinerilor din veacul sputnicilor!

...Pe lângă mine trec nişte băieţandri, comentând un film.

— Şi atunci el – pah, pah – din pistoletul atomic! Iar ei: ta-ta-ta... Tah, tah!

— De ce atomic?

— Păi din care? E pe Venus; şi vrei să aibă un pistolet obişnuit?

...O pisică mă priveşte cu ochi neliniştiţi. De ce au pisicile ochi atât de neliniştiţi? Oare ştiu ele ceva? Ştiu, dar nu spun... „Câţ, blestemato!” Pisica dispăru într-un gang.

...Pe lângă mine a trecut plin de importanţă un tânăr cu fruntea îngustă şi părul tuns scurt. Pantalonii strânşi lasă să se întrevadă coapsele şi gambele puternice, iar sub bluza tricotată se reliefează pieptul bine dezvoltat. După felul cum se uită se vede că la toate problemele vieţii el răspunde cu o directă de dreapta la maxilar.

Când o să-i fericim pe toţi cu asemenea muşchi, când o să-i dotăm cu informaţia referitoare la box şi la lupta sambo! Cum o să mai fie atunci cu directa de dreapta?

...În parcul Taras Şevcenko au trecut pe lângă mine, ţinându-se de mâini, fără să vadă pe nimeni, un băiat şi o fată.

Voi n-aveţi nevoie de descoperirea noastră, îndrăgostiţilor. Sunteţi buni şi aşa. Vă doresc mult noroc! Dar... în viaţă câte nu se întâmplă. Şi dragostea voastră e pândită de primejdii. Rutina, neînţelegerile, rudele, saturaţia şi câte şi mai câte altele! O să le învingeţi singuri? Cinste şi laudă vouă! Iar dacă nu, poftiţi pe la noi. O să vă recondiţionăm dragostea, o s-o reparăm mai bine decât am face-o cu un televizor. O să fie nou-nouţă, ca în ziua când v-aţi văzut pentru prima oară, stând la rând la casa de bilete a cinematografului.

...Ah, şi ce femeie am întâlnit pe bulevard, lângă magazinul universal. Trupul prea plin vârât într-o

rochie de brocart, o broşă de aur, colier din imitaţie de chihlimbar, pete de transpiraţie la subsuori şi pe spate de mărimea unei farfurii... Brocartul albastru căpăta în mers toate nuanţele mării în furtună.

Vai, doamnă! Cum se poate să te îmbraci în brocart pe o căldură ca asta! Probabil că soţul nu te iubeşte, nu-i aşa? El se uită cu groază la braţele dumitale de grosimea piciorului său, la cocoaşa de grăsime de pe spatele dumitale... Eşti nefericită, doamnă. Nu mi-e milă de dumneata, dar te înţeleg. Soţul nu te iubeşte, copiii nu te apreciază, medicii nu te compătimesc, iar vecinii... o, aceşti vecini! Bine, doamnă, o să născocim ceva şi pentru dumneata. La urma urmei, şi dumneata ai dreptul la o porţie suplimentară de fericire. Dar, apropo de fericire, doamnă, gustul dumitale îmi dă de gândit. Nu, nu, eu te înţeleg. Ţi-ai pus acest brocart, incomod, ţi-ai agăţat cercei, broşă de aur, colierul, care nu ţi se potrivesc, ţi-ai umplut degetele cu inele groase, ca să dovedeşti că nu eşti mai prejos de ceilalţi, că ai de toate... Dar, iartă-mă, doamnă, nu ai nici pe dracu... Şi, vrei, nu vrei, va trebui să-ţi rectificăm nu numai trupul, ci şi gustul. Iar odată cu asta şi mintea şi sentimentele. Cu aceiaşi bani, doamnă, nu te speria. Altfel n-are nici un rost, doamnă. O să-ţi iroseşti din nou frumuseţea recăpătată şi prospeţimea prin restaurante şi pe la petreceri, o s-o cheltuieşti cu amanţii... Şi atunci,

merită oare să ne străduim? Adevărata frumuseţe, doamnă, înseamnă armonia corpului, a minţii şi a spiritului.

...Două fete frumoase au trecut şi nici nu s-au uitat la mine. Ce să vadă la mine! Cerul e curat. Soarele e sus. Examenele au rămas o amintire. Şi cu acest troleibuz se poate ajunge la ştrand.

...Un puşti, pe care părinţii nu l-au lăsat să iasă la plimbare, şi-a turtit năsucul de geam. Văzându-mă că mă uit la el, s-a strâmbat. M-am strâmbat şi eu la el. Atunci el s-a apucat să facă o întreagă pantomimă.

Iubesc viaţa. Iubesc foarte mult viaţa! Nu vreau o viaţă mai bună. Las să fie cum o fi, numai... Numai ce? Ce? Fir-ai să fii!...

Tocmai asta e, că avem nevoie de o viaţă mai bună. Multe în lume nu sunt încă aşa cum ar trebui.

Mă duc. Nu v-am vândut, oameni buni! Cu această metodă se vor putea face multe. O să dăm oamenilor mai multă frumuseţe şi inteligenţă, o să-i înzestrăm cu noi aptitudini, chiar cu noi însuşiri. Să zicem că s-ar putea face ca omul să vadă în întuneric, să audă ultrasunetele, să sesizeze câmpul magnetic, să emită semnale radio, să măsoare timpul fără ajutorul cronometrului cu o precizie de sutimi de secundă şi chiar să ghicească gândurile la distanţă, vreţi! Dar, probabil că toate

acestea nu sunt esenţiale.

— N-a murit nimeni, ce dracu! şoptea aspirantul Krivoşein, hurducat de troleibuz. Nimeni n-a murit...

„... Eu păşesc înainte, Viaţă! Îţi mulţumesc ţie, soartă, sau cum te vei fi numind, pentru ceea ce s-a întâmplat cu mine. Mi-e şi frică să mă mai gândesc că aş fi putut să mă opresc la lucruri mărunte. Să rămân un oarecare! Fie ca şi pe viitor în viaţa mea să intervină şi greutăţi, şi ameninţări, şi neplăceri, şi suferinţe, numai lucruri mărunte să nu existe. Să nu mă umilesc niciodată până într-atât, încât să mă lupt pentru bunăstare, pentru succes, sau să tremur pentru propria-mi piele, atunci când e vorba de o cauză serioasă!

Se lasă noaptea, dar mie nu-mi vine de loc să dorm. Stupidă preocupare mai e şi asta. Să dormi. Probabil că se poate scăpa şi de ea. Se spune că în Iugoslavia există un tip straniu, care nu doarme de vreo treizeci de ani şi totuşi e vioi.

E miezul nopţii la Madrid. Dormiţi în pace! Respectaţi-l pe rege şi pe regină! Şi fie ca diavolul să nu vă iasă niciodată în cale... în vremurile acelea pe mine m-ar fi ars pe rug şi gata!

Nu dormiţi în pace, oameni! Nu-l respectaţi nici pe rege, nici pe regină! Şi n-are decât să vă iasă diavolul în cale, n-aveţi de ce vă teme.

...În adolescenţă visam (dar la câte nu visam!) că atunci când va trebui să pornesc la o treabă serioasă şi riscantă să stau de vorbă cu tata înainte de plecare. Dar nu am avut de făcut treburi serioase şi cu tata n-am mai apucat să stau de vorbă. De, să încercăm acum:

— Uite, tată, mâine va trebui să stau pe baricade. Ţie ţi-era teamă să stai?

— Cum să-ţi spun? Desigur, mă cam temeam... Până la tranşeele germane erau vreo patru sute de metri, şi eu eram o ţintă vizibilă. Fraternizarea dintre ostaşi încă nu se încropise peste tot. Ici colo se mai trăgea încă. De vreo două ori s-a tras şi în mine. Dar nu m-au nimerit. Poate că au vrut doar să mă sperie...

— Dar ce fel de măsură stranie a mai fost şi asta? Să te pună să stai pe marginea tranșeei?

— Asta a introdus-o guvernul provizoriu. Special pentru cei care făceau agitaţie în favoarea terminării războiului imperialist. „Aha, ei sunt pentru tine fraţi-muncitori şi fraţi-ţărani?! Să vedem cum o să tragă în tine”. Şi te puneau să stai timp de două ore... Pe alţii chiar patru.

— Spiritual, nimic de zis... (Tată, dar tu ai ştiut că eu... că nu te-am crezut?)

— Am ştiut, fiule... Nu-i nimic. Timpurile erau nenorocite. Nici eu nu m-am crezut întotdeauna... Dar tu ce-ai mai născocit, ce-ai de gând?

— Să fac o experienţă privind dirijarea informaţiei în organismul propriu. În ultimă instanţă trebuie să obţinem o metodă prin care omul să-şi poată analiza şi să-şi sintetizeze propriul său organism, psihicul, memoria... Înţelegi?

— Faci tu ce faci şi totdeauna vorbeşti nelămurit. Nu sunt în stare să pricep ştiinţa voastră. Pe vremuri puteam să demontez şi să montez cu ochii legaţi o mitralieră. Dar asta nu pricep... Şi ce o să se obţină?

— Păi... uite. Tu ai luptat pentru egalitatea tuturor. Nu-i aşa? Prima fază se şi înfăptuieşte. Se înlătură inegalitatea dintre bogaţi şi săraci, dintre slabi şi puternici. Acum societatea oferă tuturor posibilităţi egale. Dar, în afara inegalităţii existente în societate, există o inegalitate care sălăşluieşte chiar în oameni. Un om lipsit de talent nu este egal cu cel talentat. Cel urât nu este egal cu cel frumos. Bolnavul şi infirmul nu sunt egali cu omul sănătos... Dar dacă vom reuşi să punem la punct această metodă, orice om va putea să fie aşa cum doreşte: inteligent, frumos, tânăr, cinstit...

— Tânăr, inteligent, frumos – asta e limpede. Toţi ar vrea să fie aşa. Dar cinstit, asta e mai greu. E mai greu decât orice să fii cinstit.

— Dar dacă omul ştie cu precizie că o anumită informaţie o să-i dea în plus ticăloşie şi abilitate, iar alta cinste şi integritate, doar n-o să stea la

îndoială ce anume să aleagă?!

— Cum să-ţi spun? Există oameni pentru care e important să apară ca cinstiţi în faţa celorlalţi, încolo pot să şi fure, numai să nu fie prinşi. Asemenea oameni o să aleagă abilitatea.

— Ştiu... Dar să nu vorbim de ei acum, tată. Mâine are loc experienţa.

— Şi trebuie să te duci neapărat? Ai grijă ce faci, fiule...

— Păi cine să se ducă dacă nu eu? Ia spune, tu ai fi putut să sari de pe parapet în tranşee?

— Jos stăteau de pază doi ofiţeri. M-ar fi lichidat imediat.

— Dar tu nu puteai să te rogi de ei?

— Nu prea. Dar dacă le-aş fi spus că n-o să mai fac agitaţie, că plec din rândurile bolşevicilor, mi-ar fi dat drumul cu dragă inimă.

— Şi atunci de ce nu le-ai spus?

— Eu, să le spun una ca asta! Nici nu m-am gândit vreodată! Mă gândeam că dacă voi fi împuşcat, s-a terminat cu fraternizarea în sectorul nostru.

— Dar de ce te gândeai la aşa ceva? Îi iubeai mult pe oameni, nu-i aşa? Dar şi tu ai omorât oameni... şi înainte de asta, şi după.

— Am omorât şi eu, m-au omorât şi ei pe mine – timpurile erau de aşa natură.

— Şi totuşi de ce?

— Probabil pentru că eram mândru, de aceea, tare mai eram mândru pe-atunci. Credeam că ţin piept întregului război.

— Iată că şi eu, tată, sunt acum tot atât de mândru.

— Sigur, ai ajuns pe parapet. Trebuie să stai mândru. Asta aşa-i. Numai să nu compari munca ta cu parapetul acela, fiule. Eu n-am apucat să stau nici două ore. Comitetul soldaţilor a dat alarma pe batalion, iar pe ofiţeri i-au lichidat şi gata... Dar tu, pentru tine cine o să dea alarma?

La această întrebare eu n-am avut ce răspunde şi discuţia imaginară a luat sfârşit.

Şi acum, gata – la culcare! „Cucule, cucule, câţi ani voi trăi?"

Capitolul 6

În romanele fantastice elementul principal era radioul. Odată cu el se aştepta să coboare fericirea asupra oamenilor. Şi iată că radioul există, dar fericirea nu.

I. ILF: Blocnotesuri

Aspirantul Krivoşein urcă la etajul cinci şi intră în apartament. Viktor Kraveţ şi dublura Adam fumau pe balcon. Zărindu-l se înapoiară în cameră. Krivoşein îi privi fără veselie.

— Trei dintr-o păstaie. Şi au fost patru... Se uită la ceas. Mai avea timp. Se aşeză. Ia povesteşte, Viktor Kraveţ ce s-a întâmplat la voi acolo.

Viktor îşi aprinse o nouă ţigară şi începu să povestească cu o voce domoală.

— ... Programul experienţei prevedea următoarele: scufundarea în lichid până la gât, – controlarea senzaţiilor – aşezarea pe cap a „coifului lui Monomah” – din nou verificarea senzaţiilor – comanda „nesatisfăcător” („nu e bine”) – intrarea în contact de interpătrundere cu circuitul lichid – atingerea stadiului de transparenţă dirijată – sudarea coastelor fracturate – utilizarea „impulsului satisfacţiei” pentru comanda „e bine” – restabilirea netransparenţei – ieşirea din contactul cu circuitul lichid – părăsirea rezervorului.

Toate au fost de zeci de ori încercate şi verificate, cu ocazia cufundării membrelor. Interpătrunderea lichidului cu corpul putea fi uşor controlată şi reglată.

Trebuie să înţelegeţi că în corpul nostru există totdeauna unele locuri mai puţin sănătoase, există mici deficienţe, sau cam aşa ceva, mă rog, aşa cum pe o piele, chiar sănătoasă, există, ici-colo, coşuri, zgârieturi, inflamaţii locale. Nu ştiu de ce natură sunt aceste zgârieturi interne, dar după ce lucrezi în lichid, simţi totdeauna piciorul sau mâna mai sănătoase şi mai puternice. Circuitul lichid

îndreaptă aceste mici defecte. Şi aceste aşa-zise „remedieri” pot fi uşor recunoscute. La început mâncărimea în locul respectiv creşte, apoi slăbeşte dintr-odată. Şi dacă după o asemenea slăbire se dă comanda e „E bine”, maşina scoate circuitul lichid din contactul cu corpul, piciorul sau mâna devin netransparente. Spun asta, pentru că în privinţa metodei intrării în contact şi ieşirii din contact cu circuitul lichid noi nu am avut nici un fel de probleme...

— Atâta timp cât am scufundat doar zece, cincisprezece procente din corp, adăugă Krivoşein.

— Da... noi n-am avut îndoială nici asupra faptului că corpul omenesc scufundat în lichid, în stadiul transparenţei dirijate îşi păstrează elasticitatea muşchilor. De câte ori n-am organizat „lupte” în lichid: braţul lui (transparent) cu al meu (netransparent), sau braţul drept cu cel stâng, amândouă transparente. Cu alte cuvinte, circuitul lichid păstrează pe deplin vitalitatea corpului...

— A unei părţi a corpului, îl corectă din nou Krivoşein, cam arţăgos.

— Da... Probabil tocmai asta-i problema, oftă Kraveţ.

...Desigur le era teamă. Una este să-ţi afunzi mâna sau piciorul în lichid. Poţi să le tragi repede afară, dacă simţi vreo primejdie. În cel mai rău caz rămâi fără o mână. Dar cu totul altceva e să te

cufunzi în întregime în rezervor, să te dai pe mâna unui mediu complicat şi, orice s-ar spune, misterios, de care nu te poţi feri şi nici nu poţi fugi.

Ei îşi ascundeau unul faţă de celălalt această teamă. Krivoşein se temea pentru propria sa persoană, iar Kraveţ se temea să nu-l sperie degeaba.

Totul fusese pregătit minuţios, cu conştiinciozitate. Au reglat nivelul lichidului în rezervor, în aşa fel ca, la scufundare, acesta să ajungă exact până la gâtul lui Krivoşein şi astfel să poată sta în picioare. În faţa rezervorului au instalat o oglindă mare (au trebuit să cumpere din banii lor oglinda, pentru că în magazia institutului nu se găseau asemenea articole). În ea Krivoşein putea să urmărească singur şi să controleze modificările corpului său.

Pentru a reduce la minimum influenţa perturbaţiilor electromagnetice asupra „coifului lui Monomah” şi al circuitelor electronice, au hotărât să efectueze experienţa în timpul nopţii, după orele două, exact când în jur sunt deconectate toate instalaţiile, iar tramvaiele şi troleibuzele se odihnesc în depouri.

Krivoşein se dezbrăcă în pielea goală, se urcă pe scăriţă şi, ţinându-se cu mâna stângă de marginea rezervorului (dreapta nu-l prea asculta după accidentul de motocicletă), sări în rezervor.

Lichidul începu să se agite. Şi cum stătea aşa, cufundat în lichid până la gât, capul părea că e separat de trup. Viktor Kraveţ, cu „coiful lui Monomah” pe cap stătea pe scara mobilă.

Krivoşein îşi linse buzele.

— E sărat... vocea îi era răguşită.

— Ce?

— Lichidul. Ca apa de mare.

Aşteptară un minut.

— Se pare că totul e în regulă. Nici un fel de senzaţii, cum era de aşteptat. Dă-mi „coiful”.

Viktor Kraveţ îi înfundă bine pe cap „coiful lui Monomah”, învârti câteva butoane pe el, apoi coborî.

Acum sarcina lui era să-l urmărească cu atenţie pe Krivoşein, să-i dea sfaturi, dacă va fi nevoie, şi, în cazul unor complicaţii neprevăzute, să-l ajute să părăsească rezervorul.

Timp de încă un minut Krivoşein se acomodă cu situaţia.

— Senzaţiile obişnuite: mâncărimi, înţepături... spuse el. Nimic nou. Şi acum, gata... Urează-mi tot ce trebuie. Încep să mă conectez.

— Succes, Valea...

— La dracu! I-am dat drumul...

Mai mult n-au mai discutat.

...Corpul lui Krivoşein se developa în lichid ca negativul unui film color. Sub muşchii de culoare

purpurie, se desenau contururile albe ale oaselor şi ligamentelor. Coastele se ridicau şi se lăsau ritmic, ca nişte foale de fierărie.

Pe două din coaste Kraveţ zări nişte umflături albe, urmările fracturilor. Ghemotocul roşu-liliachiu al inimii ba se contracta, ba se relaxa, împingând şuvoaiele de sânge.

Krivoşein nu-şi lua ochii de la imaginea sa din oglindă. Avea chipul palid şi contrariat.

Curând muşchii deveniră galbeni-aurii. Abia se mai puteau deosebi de lichid. Cu claritate se contura numai scheletul, care proptea cu vertebrele sale capul lui Krivoşein. Printre coastele lui, Viktor Kraveţ distingea licărirea becurilor pe panoul de comandă al maşinii electronice de calcul.

— Şi atunci... Kraveţ îşi frecă puternic tâmplele cu palmele, trase adânc din ţigară, atunci au început oscilaţiile. Exact ca atunci, chiar la început, cu iepurii de casă, totul la el începu să-şi schimbe sincronizat dimensiunile, nuanţele... M-am repezit la rezervor: „Valea, ce faci?!” El se uită la mine, dar nu răspunse nimic. „Autooscilaţiile! Deconectează-te!” El încercă să răspundă ceva, desfăcu buzele şi deodată se afundă în lichid cu cap cu tot! Începu dintr-odată să se bâţâie, să se răsucească, să-şi agite oasele... Părea un schelet care ţopăie, cu o cască nichelată pe cap!

El trase din nou cu lăcomie din ţigară.

— Singurul lucru ce se putea face pentru a-l salva era să intri în ritmul autooscilaţiilor corpului său (asta cu ajutorul „coifului lui Monomah” şi al comenzilor „E bine” şi „Nu e bine”), să le calmezi, să le orientez treptat către revenirea corpului în stadiul netransparent. Adică, dirijare din exterior, metoda prin care el te-a creat pe tine, Viktor Kraveţ arătă cu capul spre Adam.

Un timp tăcu, apoi strângând din dinţi:

— Ticălosul de Harri! Ce bine ne-ar fi prins acum un „coif” de rezervă STE-2. Dar mai putea fi vorba de un STE-2 după povestea cu teza lui de doctorat! Închisoarea ar fi o pedeapsă prea blândă pentru mizerabilul ăsta...

— Pentru că n-a executat la timp o comandă a laboratorului, cred că n-o să primească nici măcar o mustrare. Nu-i un fapt atât de grav ca o grosolănie faţă de un profesor. Krivoşein zâmbi răutăcios. Iar de altceva mai grav nu vei putea să-l acuzi.

— Mai rămăsese o ultimă soluţie: să scot „coiful lui Monomah” de pe capul lui Valea, continuă Viktor. Am urcat în grabă scara şi mi-am cufundat mâinile în lichid. Am simţit dintr-odată un şoc electric prin ambele mâini. Judecând după ceea ce am simţit, tensiunea era de vreo patru-cinci sute de volţi. Înainte vreme n-a existat niciodată o

tensiune atât de puternică acolo. Ştiţi că în astfel de cazuri mâinile se retrag în mod reflex, fără să vrei. M-am repezit la dulap mi-am pus mănuşi de cauciuc, mi-am vârât din nou mâinile în rezervor. Dar Valea se scufundase adânc, iar mănuşile nu erau suficient de lungi. De data aceasta şocul electric a fost atât de puternic, încât m-a trântit pe podea. Nu-mi rămânea altă soluţie decât să răstorn rezervorul... Nu puteam admite ideea ca el să se dizolve sub ochii mei în lichid ca... ca tine. Viktor Kraveţ privi spre Adam. Pentru că eu fusesem el, Krivoşein, când te-am creat şi te-am dizolvat pe tine... (Chipul lui Adam se încordă.) Şi apoi, el mai era încă viu. Faţa i se dizolvase, numai „coiful” i-a mai rămas pe cap. Dar se smucea, ceea ce însemna că muşchii acţionau... M-am apucat de marginea rezervorului şi am început să-l leagăn. În sfârşit, l-am răsturnat aproape peste mine. În ultima clipă am reuşit să mă dau la o parte. Numai că un jet de lichid mi-a stropit faţa şi gâtul. Şi acest jet mi-a provocat al treilea şoc electric... Mai departe nu-mi mai amintesc nimic. Mi-am venit în fire abia pe targă.

El tăcu. Tăceau şi ceilalţi doi. Krivoşein se ridică şi făcu gânditor câţiva paşi prin cameră.

— Nimic de zis, experienţa a fost bine pregătită. Totul a fost gândit, chibzuit. Nu-i vorba de o crimă, de o întâmplare fatală, nu-i vorba de o gravă

greşeală... Cum s-ar spune, omul a fost omorât după toate regulile artei! Dacă n-ai fi răsturnat rezervorul, el s-ar fi dizolvat. El s-a dizolvat şi în afara rezervorului pentru că lichidul care-l îmbibase încetase să mai fie un circuit lichid organizator... El nu trebuia să rămână cu „coiful lui Monomah” pe cap, asta el Conectându-se la lichid, el s-ar fi putut dirija şi fără el...

— Aşa va să zică! Viktor Kraveţ îşi înălţă capul.

— Da. Această cască idioată vă era necesară doar ca să vă Conectaţi la „maşina-mamă”, şi atât. În continuare creierul comandă nervii nemijlocit, şi nu prin intermediul cablurilor şi circuitelor... Şi atunci când au început autooscilaţiile nedirijate, această cască i-a fost fatală. Un obiect străin, de altă natură, aflat într-un lichid viu, e ca şi cum ai vârî o suliţă într-un ura!

— Da, dar de ce au început autooscilaţiile? se amestecă în vorbă Adam. El se întoarse spre Kraveţ. Ia spune, voi aţi mai studiat acest proces după povestea cu iepurii şi... cu mine?

— Nu. În cadrul ultimelor experienţe noi nu ne-am mai ocupat de ele. Toate transformările se dirijau bine cu ajutorul senzaţiilor. Am mai arătat lucrul acesta. Nu pot să înţeleg, cum de a putut să-şi piardă autodirijarea! S-a pierdut cu firea? În general, acest proces e înrudit cu zăpăceala... Dar de ce s-a zăpăcit?

— Trecerea cantităţii în calitate, supuse Adam. Cât timp voi v-aţi cufundat mâna sau piciorul în lichid, existau puţine „focare de defecţiuni” după care se poate controla şi dirija pătrunderea circuitului lichid în corp. Era ca şi cum ai fi stat de vorbă cu unul sau doi interlocutori. Dar când şi-a scufundat tot corpul... în el există, desigur, mult mai multe asemenea focare decât într-o singură parte a corpului, şi...

— În locul unei discuţii decente s-a produs un adevărat vacarm, adăugă aspirantul. Şi el s-a încurcat. E foarte posibil.

— Ia ascultaţi, voi, experţilor! Viktor Kraveţ se uită furios la ei. Totdeauna când ceva iese altfel de cum trebuie, se găsesc o mulţime de oameni gata să trăncănească pe tema de ce n-a reuşit şi astfel să se afirme. „Eu am prevăzut! Eu am spus!” Dacă s-ar declanşa un război atomic, probabil că s-ar găsi şi atunci oameni care, înainte de a se preface în scrum, ar mai apuca să exclame bucuroşi: „Eu v-am spus că o să fie război atomic!” Sunteţi atât de convinşi că experienţa n-a reuşit tocmai datorită acestor deficienţe, încât aţi avea curajul să vă cufundaţi în rezervor dacă deficienţele vor fi înlăturate?

— Nu, Victor Kraveţ, spuse Krivoşein, nu. Nici unul dintre noi nu se va mai vârî în rezervor doar pentru a demonstra că are dreptate sau nu. Munca

noastră e de altă natură. Va trebui, desigur, să ne băgăm în rezervor, şi nu o dată, pentru că ideea e bună. Dar o vom face cu un risc minim şi cu folos maxim...

Degeaba te înfierbânţi! Voi aţi compromis experienţa. O asemenea experienţă! Şi era cât pe-aci să distrugeţi toată munca şi întreg laboratorul. Aţi avut de toate şi idei măreţe, şi elanuri eroice, şi descoperiri, şi şovăieli, şi strădanii calificate... V-a lipsit un singur lucru – prudenţa înţeleaptă! Poate că nu sunt eu cel mai indicat să vă fac reproşuri. Nici eu n-am fost mai breaz, m-am bazat pe întâmplare într-o experienţă serioasă şi era cât pe aci s-o mierlesc... Dar spune-mi, de ce nu m-aţi chemat şi pe mine de la Moscova, să iau parte la această experienţă?

Viktor Kraveţ îl privi cu o uşoară ironie.

— Cu ce ne-ai fi ajutat? Tu ai rămas în urmă în acest domeniu.

Aspirantul simţi că se sufocă. După atâtea eforturi, să-ţi fie dat să auzi una ca asta!

— Mare ticălos eşti, Vitea, zise el cu o blândeţe neobişnuită. E trist că trebuie să spun asta unui om care mi-e atât de apropiat informaţional, dar tu eşti pur şi simplu o canalie. Va să zică, ca să mă trimiţi la miliţie, ca să scapi tu de răspundere penală, pentru asta sunt bun? Dar ca cercetător nu? El se întoarse spre fereastră.

— Ce legătură are răspunderea penală cu treaba aceasta? mormăi încurcat Viktor Kraveţ. Trebuia salvată într-un fel munca...

Deodată sări ca ars. Dinspre fereastră se apropia Onisimov de el! Adam tresări şi el, ridicând stupefiat capul.

— N-aţi fi salvat nimic, Viktor Kraveţ, spuse Onisimov cu o voce hârâită. Dacă şeful laboratorului n-ar fi învăţat câte ceva la Moscova, ai fi stat acum pe banca acuzaţilor, cetăţene pseudokraveţ. Am avut ocazia să bag oameni la puşcărie şi cu dovezi mai puţine. E clar?

De data aceasta, aspirantul Krivoşein îşi reluă chipul în zece secunde. Practica îşi spunea cuvântul.

— Va să zică... Tu erai?! Tu m-ai eliberat? Ia stai... Cum faci tu asta?

— Te pomeneşti că biologia e cea care?!... sări şi Adam.

— Şi biologia, şi sistemologia... Krivoşein îşi masa liniştit obrajii. Spre deosebire de voi, eu îmi amintesc cum am fost în „maşina-mamă”.

— Spune-ne, cum faci tu asta! nu-l slăbea Kraveţ.

— Am să vă spun, nu te frământa, totul la timpul său. Acum o să aplicăm aceste cunoştinţe în munca cu „maşina-mamă”. Însă în ceea ce priveşte aplicarea lor în viaţă, va trebui să

procedăm cu foarte multă atenţie... Aspirantul se uită la ceas, apoi se întoarse spre Adam şi Kraveţ. E timpul să mergem. Haideţi la laborator. O să analizăm experienţa noastră la faţa locului.

— Ce chestie!... Ah, ce ţi-e şi cu savanţii ăştia! Şeful miliţiei orăşeneşti râdea şi clătina din cap, în timp ce Matvei Appolonovici îi raporta despre „împrejurările pe deplin clarificate” ale incidentului de la Institutul de sistemologie. Prin urmare, în timp ce dumneata luai probe şi... discutai cu academicianul, „cadavrul” a ieşit de sub muşama şi s-a dus să se spele?

— Exact... Era ameţit după lovitura primită în cap, tovarăşe colonel.

— Desigur! Putea să facă orice poznă. Iar alături scheletul, parcă era un făcut! Iată ce înseamnă să studiezi prost locul incidentului, tovarăşe Onisimov. Alexei Ignatievici ridică moralizator un deget. N-ai ţinut seama de specific. Doar nu era o deplasare pe şosea sau un înecat, ci un laborator ştiinţific. Totdeauna găseşti la ei acolo, dracu ştie, ceva ştiinţă... Ai cam dat dovadă de neglijenţă, Matvei Appolonovici!

— „Să-i relatezi totul aşa cum s-a petrecut? se întrebă întristat Onisimov. Nu. N-o să mă creadă”...

— Dar cum a putut doctoriţa de la „Salvare” să facă o asemenea gafă? Să ia drept mort un om viu? Întrebă cu voce tare colonelul. Oh, simt eu că

nici ei nu stau prea strălucit cu procentul de vieţi salvate. S-a uitat la el şi ce şi-a zis: Omul e în stare gravă, tot o să moară la clinică, măcar să nu le strice statistica.

— Poate că a greşit, pur şi simplu, Alexei Ignatievici, îi luă mărinimos apărarea Onisimov. Stare de şoc, leşin adânc, vătămări corporale. Ce şi-a zis...

— Posibil. Păcat că n-a fost acolo Zubato al nostru. El determină totdeauna decesul după existenţa petelor cadaverice. Şi fără greş. Da... desigur, n-ar fi fost rău să ridicăm cu această afacere procentul de cazuri rezolvate. Ne-ar fi prins foarte bine acum, la sfârşit de semestru. Dar, mă rog, dă le naibii de procente! Principalul e că toţi sunt sănătoşi, că totul s-a terminat cu bine. E adevărat – el îşi ridică ochii spre Onisimov – există o oarecare nepotrivire în actele acestui Kraveţ.

— Expertul n-a descoperit în ele nici ştersături, nici lipituri, nici corecturi, Alexei Ignatievici. Acte ca toate actele. Poate că miliţia din Harkov a încurcat lucrurile.

— Ei, cu asta n-au decât să-şi bată capul cei de la Biroul de evidenţă a populaţiei, nu noi. Omul n-a comis nici o crimă – şi basta cu această chestiune. Dar dumneata, dumneata, Matvei Appolonovici, Alexei Ignatievici luă o mină caraghioasă şi se lăsă pe speteaza scaunului, ai propus să trimitem

dosarul organelor securităţii... Cum am fi apărut noi acum în faţa organelor superioare? Nu v-am spus eu totdeauna că chestiunile cele mai încurcate se dovedesc după verificare cele mai simple!

În jurul ochilor săi mici şi inteligenţi, umbriţi de sprâncene groase, se formară riduri mărunte ca nişte raze.

Ei treceau, pe la amiază, prin cartierul academicienilor: Adam în dreapta, Krivoşein la mijloc, Kraveţ în stânga. Asfaltul muiat de arşiţă păstra urmele paşilor lor.

— Ei acum vom putea lucra ştiinţific, în cunoştinţă de cauză, spuse Krivoşein. Am aflat multe lucruri noi, am învăţat destule. Ei acum se conturează o orientare clară. Viktor Kraveţ, Adam ţi-a vorbit despre ideea lui?

— Mi-a vorbit.

— Şi de ce o spui cu atâta indiferenţă?

— Păi, încă o metodă. Ei şi?

Adam se posomori, dar nu spuse nimic.

— Nu, nu-i chiar asta?! „Maşina-mamă” introduce informaţia în om temeinic şi pentru multă vreme, pentru toată viaţa, nu doar pentru o şedinţă. Şi informaţia Artei va putea modifica psihicul omului, îl va putea corecta, aşa cum a fost corectată înfăţişarea ta în comparaţie cu a mea! Desigur, asta e o treabă serioasă, nu e floare la

ureche. O să-i prevenim în mod cât se poate de cinstit. Omule, după metoda noastră îţi vei pierde pentru totdeauna aptitudinea de a minţi, de a fi meschin, de a-i asupri pe cei slabi, de a face ticăloşii. Noi nu garantăm că după aceea vei fi mai fericit. Viaţa va deveni mai luminoasă, dar mai grea. În schimb vei fi Om!

— O adevărată anecdotă! spuse cu umor Kraveţ. Metoda de a reda omului nevinovăţia pierdută.

— Adică cum?! exclamară Adam şi Krivoşein în acelaşi timp.

— Pentru că, de fapt, voi intenţionaţi, cu ajutorul informaţiei Artei, să-i simplificaţi şi să-i programaţi strict pe oameni! E adevărat, vreţi să-i programaţi pentru lucruri bune: să fie cinstiţi, să aibă trăsături sufleteşti frumoase, dar acesta nu va mai fi un om, ci un robot! Dacă un om nu minte şi nu-i muşcă pe alţii pentru că nu ştie cum s-o facă, acesta nu e un merit al lui. O să trăiască un timp, o să-şi însuşească informaţia suplimentară, o să înveţe şi apoi o să mintă, o să înşele. Nu e o treabă grea. Dar dacă el ştie să mintă, să înşele, să asuprească (şi noi toţi ştim, numai că n-o recunoaştem) şi e convins că dacă ar aplica ceea ce ştie ar trăi mai uşor şi mai bine, şi totuşi n-o face, nu de teamă că ar fi prins, ci pentru că e conştient că datorită unor asemenea fapte viaţa lui şi a altora va fi mai murdară, atunci el e, într-adevăr, un Om!

— E prea complicat spus, observă Krivoşein.

— Dar şi oamenii sunt complicaţi şi devin din ce în ce mai complicaţi. Nu poţi să-i simplifici. Cum de nu înţelegeţi acest lucru? Aici nu-i nimic de făcut. Oamenii ştiu că în lume există ticăloşia şi ţin seama de asta în gândurile, cuvintele şi faptele lor. Şi orice fel de informaţie nouă, bine intenţionată aţi introduce în ei, şi indiferent de procedeul prin care aţi face-o, ea îi va complica doar, şi atât!

— Stai puţin, spuse posomorât Adam. Nu-i de loc obligatoriu să-i simplifici pe oameni ca să-i faci mai buni. Tu ai dreptate. Omul nu este un robot, nu-l poţi limita printr-un program rigid de bune intenţii. Şi nici nu e nevoie. Dar poţi, cu ajutorul informaţiei Artei, să introduci în el o înţelegere precisă despre ce înseamnă bine, bine în sensul cel mai larg, şi ce înseamnă rău.

— Dar scopurile, intenţiile o să-i rămână aceleaşi şi totul le va fi subordonat. Iar ca să introduci în om scopuri (chiar bune), e imposibil. Ar fi aceeaşi orientare către un robot virtuos. Viktor Kraveţ se uită la dubluri şi râse. Mi-e teamă că doar cu tehnica pură n-o scot la capăt cu voi... Vouă nu vă trece prin cap că toate străduinţele noastre de a descoperi „metode absolute” pornesc nu de la raţiune, ci din credinţa noastră inginerească că ştiinţa şi tehnica pot totul? Dar de fapt ele nu pot totul. Şi pe această linie nu vom ajunge nicăieri. Eu

văd o altă direcţie. Din cercetările noastre se va naşte, cu timpul, o ştiinţă nouă: Ştiinţa Experimentală şi Teoretică despre Om. O ştiinţă vastă şi necesară, dar numai ştiinţă. Ea va spune: Iată ce eşti tu, omule. Şi va lua naştere Tehnica Omului... Astăzi, asta sună probabil groaznic: tehnica sintezei şi introducerii informaţiei în om. Ea va include totul, de la medicină la matematică şi de la electronică la artă. Dar oricum va fi numai tehnică. Ea va spune: Iată ce poţi tu omule. Iată cum vei putea să te transformi. Şi atunci fiecare o să se gândească şi o să se hotărască. Ce vrei tu? Ce vrei de la tine însuţi?

Cuvintele lui Viktor Kraveţ au produs o puternică impresie. Un timp toţi trei au păşit în tăcere, gândindu-se. Cartierul academicienilor a rămas mult în urmă. În depărtare se vedeau parcul şi clădirile institutului, iar în spatele lor uriaşul hangar de probă, din oţel şi sticlă, al Biroului de construcţie.

— Băieţi, dar cum rămâne cu Lena? întrebă Adam şi se uită la Krivoşein. Kraveţ îi aruncă la rândul său o privire curioasă.

— Tot aşa rămâne, spuse el cu convingere, pentru că nu s-a întâmplat nimic. E limpede?

Adam şi Viktor nu mai spuseră nimic.

O apucară cu toţii pe aleea cu castani, unde era mai multă umbră şi răcoare.

— „Iată ce eşti tu, omule! Iată ce poţi tu, omule! Deci ce vrei tu de la tine, omule!” repetă Krivoşein. Frumos spus! Ah, ce frumos! Dacă aş avea mulţi bani, aş înălţa în fiecare oraş câte un obelisc cu inscripția: „Oameni! Feriţi-vă de adevărurile mărunte, purtătoare de semiadevăruri! Nu există nimic mai fals şi mai primejdios decât adevărurile mărunte, pentru că ele nu sunt adaptate la viaţă, ci doar la creierele noastre”.

Kraveţ îl privi pieziş.

— Ce vrei să spui cu asta?

— Vreau să spun că lipsurile tale, puişor, sunt continuarea propriilor tale calităţi. Am impresia că Krivoşein cel original a cam întrecut măsura în ceea ce te priveşte. Prea a vrut să te facă perfect. Eu personal n-am înţeles niciodată de ce oamenii cu o logică foarte bine dezvoltată sunt socotiţi drept oameni inteligenţi...

— Mai bine ai vorbi la concret!

— Pot şi la concret, puişorule. Ai început-o bine. Omul este complex şi liber. El nu poate fi simplificat şi supus programării. Vor apare Ştiinţa omului şi Tehnica omului. Ai ajuns la concluzia că nouă ne revine sarcina să impulsionăm această ştiinţă şi tehnică, iar la celelalte să renunţăm. Să hotărască oamenii înşişi. Pentru noi concluzia e foarte comodă, de necombătut. Dar ia hai să aplicăm teoria ta la un alt obiect. Există, de

exemplu, ştiinţa despre nucleu şi tehnica nucleară. Exişti tu, plin de cele mai bune intenţii împotriva armei nucleare. Ţie ţi se dă deplina libertate de a rezolva problema respectivă. Ţi se înmânează cheile tuturor depozitelor de bombe atomice, toate codurile şi cifrurile, accesul în toate uzinele nucleare. Poftim, acţionează!

Adam râse încetişor.

— Cum ai să utilizezi această strălucită ocazie de a salva omenirea? Eu ştiu cum. Ai să stai în mijlocul depozitelor de bombe atomice şi ai să urli de groază.

— Dar de ce neapărat să urlu?

— Pentru că nu înţelegi nici pe dracu din toată treaba asta, la fel cum alţi oameni nu înţeleg munca noastră... Da, va exista o asemenea ştiinţă, Ştiinţa Omului. Da, va exista şi Tehnica Omului. Dar cei dintâi specialişti în această ştiinţă şi în această tehnică suntem noi. Iar un specialist, în afara îndatoririlor general umane, răspunde pentru ştiinţa lui, şi pentru toate aplicaţiile ei! Pentru că în ultimă instanţă, el *face toate acestea* cu ajutorul ideilor, cunoştinţelor, hotărârilor sale! El, şi nimeni altcineva! Aşa că, vrei-nu vrei, dar *nouă* ne revine sarcina de a orienta dezvoltarea ştiinţei despre sinteza informaţiei în om.

— Bine, să admitem... Viktor Kraveţ nu voia să se dea bătut. Dar, cum s-o orientăm? Ştii că nu există

încă o metodă de aplicare, cu o siguranţă absolută a descoperirii spre binele oamenilor, după cum am jurat cu un an în urmă!

— Ia uitaţi-vă, băieţi, spuse încet Adam.

Toţi trei îşi întoarseră capetele spre stânga. Sub un copac, pe o bancă, şedea o fetiţă. Alături de ea zăcea un ghiozdan, şi două cârji. Picioarele subţiri, în ciorapi negri, erau întinse, nefiresc. Razele de soare, pătrunzând prin frunzişul copacilor, se jucau prin părul ei brun.

— Luaţi-o înainte. Vă ajung eu din urmă. Krivoşein se apropie de fetiţă şi se aşeză alături de ea pe marginea băncii. Bună ziua, fetiţo!

Ea îşi ridică mirată ochii mari şi limpezi, dar care nu aveau nimic de copil.

— Bună ziua...

— Spune-mi, fetiţo... Krivoşein îi zâmbi ca să nu o sperie. Te rog, să nu te mire întrebarea mea: La voi la şcoală, cel care nu şi-a ţinut cuvântul dat este scuipat în ureche?

— Nuuu... răspunse cu teamă fetiţa.

— Pe vremea mea era scuipat. Exista un astfel de obicei barbar... Ştii ceva? Îţi dau cuvântul meu că nu va trece nici un an şi tu vei fi sănătoasă şi frumoasă. Ai să alergi, ai să cazi, ai să te plimbi cu bicicleta, ai să faci baie în Nipru. Îţi promit. Pot să mă scuip în ureche dacă am să te mint!

Fata îl privea cu ochii mari şi pe buzele ei apăru

un zâmbet neîncrezător.

— Dar... la noi nu se scuipă. Noi avem o şcoală care...

— Înţeleg... Şi nici asemenea şcoli n-o să mai fie. O să înveţi la o şcoală obişnuită. Ai să vezi! Uite aşa...

Nu mai avea ce să-i spună. Dar fetiţa se uita la el cu atâta candoare, încât îi era cu neputinţă să plece de lângă ea.

— Pe mine mă cheamă Saşa, dar pe dumneavoastră?

— Valea... Valentin Vasilievici.

— A, ştiu, dumneavoastră locuiţi la nr. 33. Iar eu la nr. 39, la trei case.

— Da, da... Ei, eu trebuie să plec la serviciu...

— În schimbul doi?

— Da. În schimbul doi. Cu bine, Saşa.

— La revedere...

El se ridică. Zâmbi şi îi făcu cu ochiul, chipurile, nu-ţi pierde curajul!... Drept răspuns fetiţa zâmbi şi ea. Nici nu mi-l pierd... Şi totuşi el plecă cu sentimentul că a părăsit un om căzut în nenorocire.

Aleea dădea în stradă. Dincolo de ultimii castani se zăreau trecând automobile. La cotitură, toţi trei îşi întoarseră capetele. Fetiţa se uită în urma lor. Ridicară mâinile în semn de salut. Ea le zâmbi, agitându-şi mâna subţire.

— Înţelegi, Vitea? Krivoşein îl cuprinse cu braţul după umăr. Înţelegi, băiete, eu totuşi te iubesc, afurisitule, deşi nu am pentru ce. Ar trebui să-ţi trag o mamă de bătaie cu centironul soldăţesc, aşa cum ne bătea tata pe timpuri, dar prea eşti mare şi serios...

— Bine, bine, mai termină! spuse Viktor Kraveţ.

— Înţelegi, Vitea, în ceea ce priveşte „butonul fericirii”, tu ai dreptate. A fost o exagerare inginerească. Oamenii aşteaptă, în general, din partea tehnicii doar micşorarea exigenţelor faţă de ei înşişi... E caraghios! Pentru şobolani e uşor să instalezi butonul fericirii. Introduci un electrod în centrul plăcerii din scoarţa cerebrală, şi n-are decât să apese cu lăbuţa contactul. Dar oamenii, cred eu, nu au ce face cu asemenea fericire... Şi totuşi există o metodă. Nu cu ajutorul butonului şi nici bazată pe matematică, dar există. Şi, în mod empiric, noi ne-o însuşim încet-încet. Faptul că ne stoarcem creierii chiar şi cu problema utilizării descoperirii în folosul oamenilor şi nu numai al nostru, face parte din această metodă. Şi faptul că Adam a putut să se învingă pe sine şi să se înapoieze aici cu o idee bună, ţine tot de această metodă. Şi faptul că Valea şi-a asumat riscul unei asemenea experienţe, ştiind ce se poate întâmpla, face parte din această metodă. Desigur, dacă experienţa ar fi fost pregătită mai minuţios, s-ar fi

putut ca el să rămână în viaţă. Dar niciunul dintre noi nu e ferit, nici de greşeli, nici de rebuturi. Asta e munca! Faptul că el a ales sinteza oamenilor, cu toate că sinteza maşinilor microelectronice ar fi fost mult mai simplă şi mai bănoasă, ţine tot de această metodă. Şi faptul că noi am acumulat cunoştinţe pe această linie ţine de această metodă. Acum nu mai suntem începători diletanţi şi nimeni nu ne poate deruta în muncă, sau într-o discuţie în contradictoriu. Dimpotrivă, putem noi să-i derutăm pe alţii. Iar într-o discuţie sinceră, deschisă, cunoştinţele reprezintă arma principală...

— Dar într-una nesinceră, necinstită?

— Această metodă este aplicabilă şi într-o discuţie necinstită. Harri a fost strâns cu uşa tot cu această metodă. Eu şi cu tine am ieşit dintr-o situaţie dificilă şi am găsit de lucru tot cu ajutorul ei. Noi suntem capabili de multe, n-are rost să ne ascundem după deget, şi să muncim, şi să ne batem, şi chiar să facem politică. Desigur, e mai bine ca întotdeauna s-o scoţi la capăt cu duhul blândeţii. Dar dacă nu se poate, vom proceda şi altfel... Adam, dă-mi o ţigară, ale mele s-au terminat. Krivoşein îşi aprinse o ţigară şi continuă:

— Şi pe viitor va trebuie să ne conducem după această metodă empirică şi în muncă şi în viaţă. Întâi şi întâi o să lucrăm împreună. În munca noastră lucrul cel mai îngrozitor este singurătatea.

Aţi văzut unde a dus singurătatea. Vom aduna în jurul muncii noastre – desigur cu multă grijă – oameni inteligenţi, cinstiţi, puternici şi cunoscători. Vom avea grijă ca, în nici o etapă, descoperirea noastră să nu cadă în mâna unui ticălos sau tembel. Avem cui da alarma! O să-l atragem şi pe Azarov, şi pe Vano Alexandrovici Androsiaşvili, şi mai am eu pe cineva în vedere. O să încercăm să-l aducem şi pe Valerka Ivanov... Şi dacă vom duce munca în felul acesta, totul o să fie bine în ce priveşte metoda dublării oamenilor, dublarea cu corectări, transformarea informaţională a oamenilor obişnuiţi...

— Totuşi, în privinţa aceasta nu e vorba de o rezolvare inginerească, nu există o garanţie de sută la sută, spuse Kraveţ cu încăpăţânare. Desigur, se poate încerca... Tu crezi că Azarov o să accepte?

— O să accepte, ce să facă! Da, asta nu e o soluţie inginerească, organizatorică. Şi nu este o rezolvare simplă. Dar altă rezolvare nu există... O să reunim în jurul muncii noastre oameni talentaţi cercetători, constructori, medici, pictori, sculptori, psihologi, muzicanţi, scriitori, sau, pur şi simplu, oameni cu experienţă, care ştiu câte ceva despre viaţă şi despre om. Vom începe să aplicăm în viaţă ceea ce este mai necesar: tămăduirea bolilor şi a infirmităţilor, corectarea înfăţişării exterioare şi a

psihicului... Apoi, aproape pe nesimţite vom selecta treptat informaţia pentru programul universal al „maşinii-mamă”, ca să introducem în creierul şi în corpul omului tot ce omenirea a acumulat mai bun de-a lungul existenţei sale.

— PUPO – pronunţă Viktor. Programul Universal de Perfecţionare a Omului. Sună grozav! Măi-măi...

— Trebuie să încercăm, spuse Adam cu încăpăţânare. Da, nu există o garanţie sută la sută, nu stă totul în puterile noastre. Poate că nici n-o să ne reuşească totul. Dar dacă nu vom încerca, dacă nu vom năzui către asta, atunci cu siguranţă, n-o să iasă nimic! Şi ştiţi, mie mi se pare că, în acest domeniu nu e chiar atât de mult de lucru. Important e ca, într-o generaţie sau două, să se împingă dezvoltarea omului în direcţia necesară, iar mai departe treaba o să meargă şi fără ajutorul maşinilor. Pentru că oamenii ştiu şi singuri să facă oameni, să-i educe şi să-i dezvolte.

„Vor exista de toate – îşi aminti aspirantul de ultima însemnare din jurnal – şi îndrăzneala, şi ideile, şi uimirea copilărească în faţa măreţiei lumii şi vuietul oceanului în furtună, şi inteligenţa aparatelor, şi beţia muncii, şi cerul albastru şi mirosul ierburilor încinse de soare, şi înţelepciunea bătrâneţii şi maternitatea plină de încredere... şi chiar şi amintirea nenorocirilor şi greşelilor, ca ele să nu se mai repete! Vor fi de toate: cunoaşterea

lumii, înţelegerea reciprocă, dorinţa de pace şi tenacitatea, înclinaţia spre visare şi scepticismul care remarcă imperfecţiunile, marile proiecte şi priceperea de a le realiza. În esenţă, pentru o viaţă mai bună s-a făcut mult şi a mai rămas puţin!

Să-i lăsăm pe oameni să fie aşa cum vor să fie. Numai să vrea!

Soarele era de un galben incandescent. Automobilele treceau în goană uruind. Trecătorii îşi târau paşii prin arşiţă. Miliţianul dirija circulaţia, imprimându-şi tocurile în asfaltul străzii. Trei ingineri se duceau la lucru...

CUPRINS

Fantastic Club

Lei 9,75